

קובץ

עיון הפרשה

הערות ותמיהות
לעידוד הבקאות והעיון
בפרשיות התורה

שנה כ' גליון רכ"א תשפ"ד
פינחס - מטות מסעי
דברים - ואתחנן
ועניני גלות ונחמה

אביטה ארחותיך

ליבון המקרא
בהשוואה לפסוקים מקבילים

אשיחה בחוקיך

תמיהות וקושיות
מרבנן ותלמידהון

פקודיך אתבונן

ברורי הלכה
בעניני הפרשיות

קונטרס התשובות

קושיות מגליונות שנה י"ט
ותשובות המשיבים

עיון ההלכה

שאלות והערות
בהספק לימוד שבועי

יו"ל ע"י

מפעל עיון הפרשה

ת.ד. 58022 ירושלים

REPRESENTATIVES ADDRESSES WORLDWIDE:

ברזיל

RABBI M. COHEN

RUA GABRIEL DOS SANTOS NO.356
(APUI) CEP· 01231-011 SANTA PAULO·
BRAZIL

דרום אפריקה

RABBI EDELMAN

9 Santa maria Orchard RD
Johannesburg
SOUTH AFRICA 6406262

מכסיקו

אוצה"ס דישיבה גדולה
אצל הבה"ח חיים מורדכי מ"י

VAZQUEZ DE MELLA 420 DEP 802
MEXICOD.F. MEXICO 52806954

סנמה

MAXIMILANO YEDID

Avenida Italiay Winston Churchill
Edificio Apartamientos Punta Paitila
Piso 9 215-1295

צרפת

**MERKAZ HATORAH
SHALOM BERROS**

94, chemins des Bourdons 93220
Gagny, FRANCE 01-56460442

שווייץ

קנין ספרים דישיבת לוצערן

3 SACKWEYDSTR OBERNAU / LU.
6012 C/O TALMUDHOCHSHULE ·
SWITZERLAND 4141-3290152

ארה"ב

DOPPELT

6 Taft Lakewood N.J. 08701
U.S.A. 732-9050295

אנגליה

RABBI BECHER

Free post RUAU·HG·XG·JE·JR
London N16 5PA ENGLAND
TEL. 075-3507-8220

אנגליה (צפון)

(MANCHESTER & GATESHEAD) PRIJS
19 Wilson ave. Manchester M25 Ohd
0161-798-4925

אוסטרליה

LEVIN

4/165 Glen Eira Road East St. Kilda
3183 Vic. · AUSTRALIA 61395238749

ארגנטינה

הרה"ג רבי אליהו סלמון שליט"א

BUENOS AIRES ECUADOR 588 C 1214
ASE · ARGENTINA 49634620

בלגיה

KNOPFLER

Isabelalei 95 Antwerp 2018
BELGIUM 04-84119284

קנדה

SCHEINBERG

90 Lynnhaven Rd Toronto, Ontario
M6A2K9 CANADA
647-712-0985

עיון הפרשה

Official Iyun Haparasha

כל הזכויות שמורות למפעל 'עיון הפרשה'

המו"ל 'עיון וברכה' ע"ר 580673135

ת.ד. 58022 ירושלים • ת.ד. לתשובות: גניחובסקי 24 בני ברק

טל: 076-8178000 • דוא"ל: iyun1@iyun.co.il

מיסודו של הרב ברוך שמשון בערמראם שליט"א

Jackson N.J.

טל משרד: 076-8178007 דוא"ל: s4205@iyun.co.il הפצה ראשית: 053-3160334

אזור בני ברק: 052-7667704 | אזור הדרום: 052-7139281 | אזור הצפון: 054-8453399

**זמעת חסרנו כל אלה - תכפו
עלינו צרות, תלאות עברו
ראשנו, שחרנו ישועה ואין'**

אלה אזכרה ונפשי עלי אשפכה
במלות שתים עשרה שנים
מיום המר - כח בתמוז תשע"ב
יום בו נטל מעמנו בעוונותינו כי רבו
רוח אפינו משיח ה' אשר אמרנו בצילו נחיה
מאור עיני ישראל רבן של כל בני הגולה

מרנא ורבנא

יום שלום רבינו
אלישיב זצוקללה"ה

שעודד וחזק דרכנו מראשית מפעלינו
ובמאור פניו הדריכנו רבות במלאכת הקודש

זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל

לזכר עולם יוחק בספר

לנשמת אבי מורי ורבי
 ותיק ועושה חסד, אוהב תורה ולומדיה
 למד ולימד, חסיד ועניו
 עבד את ה' בצניעות ובמסירות נפש
 ירא את ה' ובמצוותיו חפץ מאוד
 הרה"ח **מנחם בן הרב יוסף פרידמן** זל"ה
 יצא בשם טוב מן העולם מתוך יסורים של אהבה
 ועלתה נשמתו בטהרה ביום ט' חשון תשס"ז

ולעילוי נשמה טהורה וזכה
 אימי מורתי
 שהשרישה בתוך צאצאיה אהבת תורה ויראת שמים
 ואהבת ארץ ישראל
 אשת חיל עטרת בעלה
 מרת **צינה דבורה** בת הרב יחיאל ע"ה
 נלב"ע י"ח תמוז תשנ"ט
 ומנוחתם כבוד במרומי הר הזיתים בירושלים ת"ו

תהא נשמתם צרורה בצרור החיים
 וזכותם הגדולה תעמוד בשמי מרומים
 ובמרום ילמדו זכות שתהא למשמרת שלום לכל משפחתם
 ולכל מוקירי זכרם הטהור

הונצח על ידי בנם חביבם
 ר' **יוסף יחיאל** הי"ו

תזכורת

תוקף מלגות 'חג הפסח תשפ"ד'

ומלגות 'עיון ההלכה'

שהופקדו ברשתות המזון {לאברכים}

ושוברי סבסוד הביגוד {לאברכים}

ולבחורים}

תקפות עד

ערב ראש חודש מנחם - אב

תשפ"ד בלבד!

לאחר תאריך זה תוקף הזיכויים פוקע

ולא ניתן להשיבו ללא יוצא מן הכלל

{גם חשבונות שכבר נפתחו ולא מומשו במלואם
 וגם במלגות שהופקדו דרך כרטיס 'אידיש כארד'}

בדיקת זכאות וגובה מלגה וכן זכאות לשובר

סבסוד ביגוד:

בעמדות נדרים פלוס / עיון הפרשה / טפסי

הרשמה ומידע.

או בקו 076-8178003 שלוחה 1

הנפקת קוד, עדכונים ומידע אישי דרך 'נדרים פלוס' / עיון הפרשה / טפסי הרשמה ומידע

יישום מצטרף חדש וקבלת קוד אישי להשתתפות ב'עיון הפרשה' * עדכון פרטיים אישיים של חברי עיון הפרשה * שינוי סטטוס מבחור לאברך * עדכון מספר ילדים * שינוי כתובת ומקום לימודים * עדכון מספר טלפון וכי * מעקב אחר תשובות ל'עיון הפרשה' ול'עיון ההלכה' שנקלטו במערכת * בחירת רשת מזון * מידע בדבר זכאות למלגות חגים וגובה זכאות וכן לשובר ביגוד * ברקוד הרשת לרשתות המבקשות זאת וברקוד שובר ביגוד

- * -

קוי המידע של 'מפעל עיון הפרשה'

076-8178000

מידע כללי בנושאי 'קובץ עיון הפרשה'

076-8178001

שחזור קוד אישי על פי מספר תעודת זהות

076-8178002

אישור קבלת תשובות שהתקבלו במערכת לעיון הפרשה וההלכה

(ניתן גם לבדוק דרך 'נדרים פלוס' כאמור למעלה)

076-8178003

קו המלגות - מידע על זכאות אישית בחלוקות השונות

(ניתן גם לבדוק דרך 'נדרים פלוס' כאמור למעלה. בחירת רשת מזון רק דרך

'נדרים פלוס')

076-8178004

תרומות בכרטיסי אשראי במענה ממוחשב

(ניתן לתרום גם דרך קו 03-7630585 שלוחה 2887)

076-8178005

מידע כלל בנושא מדור 'עיון ההלכה'

076-8178008

קו עדכונים מיוחדים (מתעדכן בשעות הצורך)

076-8178007

מענה אנושי:

פעיל בימים: ראשון בין השעות 20.00-22.00 בלילה. שני רביעי וחמישי בין

השעות 12.00-8.45 בבוקר. שלישי בין השעות 15.00-13.30. בצהריים.

המענה האנושי מיועד אך ורק לנושאים שלא ניתנים לטיפול דרך מערכת 'נדרים פלוס' כאמור למעלה

לא יטופלו פניות שניתנות לטיפול דרך מערכת נדרים פלוס

למעייני והוגי הקובץ שליט"א

א. **תוקף המלגות ושוברי הביגוד: תוקף שוברי המזון ושוברי סבסוד הביגוד, עד לערב ראש אב תשפ"ד** הבעל"ט, לאחר תאריך זה פוקע תוקף הזיכוי ללא יוצא מן הכלל, גם בחשבונות שכבר נפתחו ומומשו בחלקם וגם בזיכויים דרך כרטיס 'אידיש כארד'.

ב. **בסייעתא דשמיא גדולה, ולאחר מאמץ והשקעה מרובה למען רווחת משתתפי 'עיון הפרשה הנכבדים שליט"א, הננו לעדכן כי ניתן לקבל מידע ולעדכן פרטים דרך עמדות 'נדרים פלוס' תחת לשונות 'עיון הפרשה - טפסי הרשמה ומידע': בנושאים הבאים:**

- **רישום מצטרף חדש וקבלת קוד אישי להשתתפות ב'עיון הפרשה'.**
- **עדכון פרטים אישיים של חברי עיון הפרשה, שינוי סטטוס מבחור לאברך, עדכון מספר ילדים, שינוי כתובת ומקום לימודים, עדכון מספר טלפון וכו'.**
- **מעקב אחר תשובות ל'עיון הפרשה' ול'עיון ההלכה' שנקלטו במערכת**
- **מידע בדבר זכאות למלגות חגים וגובה זכאות. רשת מזון וברקוד הרשת לרשתות המבקשות זאת. וכן מידע בדבר זכאות לשובר ביגוד וברקוד השובר.**

אנו תפילה להמשך שדרוג המערכות בתחומים נוספים בע"ה.

ג. **הננו לשוב ולהזכיר כפי המופרט בכלל גליון, חובה לעמוד בכל כללי התוכניות השונות כפי הנכתב בכללי ההשתתפות, הכללים נכתבו בדקדוק רב והמלגות מחולקות על דעת ששולח התשובות עמד בכללים אלו ללא הוראת היתר. אין לחרוג מכללי ההשתתפות ללא אישור מפורש מהמערכת במענה האנושי או בהודעה כתובה.**

ד. **יש להקפיד על כל כללי שליחת התשובות, כמפורט בכללי התשובות וכן בהודעה נפרדת בפתח הגליון, תשובות שלא ימולאו על פי הכללים לא יתקבלו.**

ה. כמו כן לשוב ולהדגיש כפי שמפורסם בהדגשה בכללי 'עיון הפרשה' ובכללי 'עיון ההלכה' בכל גליון, כי **אין התחייבות** על מינימום מלגות שיחולקו בכל גליון. החלוקה נתקיים ממאמץ בע"ה להמשיך ולחלק מלגות רבות ככל האפשר.

ו. המעוניין לקבל **עדכונים והודעות בדוא"ל**, ישלח הודעה לדוא"ל המערכת iyun1@iyun.co.il ולציין בקשה להרשמה להודעות ועדכונים. המעוניין לקבל **עדכונים והודעות באזור האישי ב'נדרים פלוס'**, ישלח בקשת הצטרפות תחת לשונית 'עיון הפרשה' - הודעה לגבאי.

ז. בס"ד, ניתן לשלם עבור הגליונות בעמדות השונות של קופות '**נדרים פלוס'** ו'**קהילות'**. כמו כן ניתן לרכוש בעמדות אלו **מנוי** עבור גליונות 'עיון הפרשה' או להעביר **תרומות** להשתתפות בחלוקת מלגת חג הפסח. השולחים **צ'קים** לרכישת מנוי, לתרומה, או לרכישת גליונות ישנים, יש לרשום לפקודת '**עיון וברכה'**. **אסור לשלוח תשובות ללא תשלום על הגליון, וכן אין לקחת גליונות בהקפה** ללא שום הוראת היתר. ניתן גם להעביר תשלומים ותרומות בקו: 076-8178004, או בקו 03-7630585 שלוחה 2887. **כל התרומות מזכות בהחזר מס לתרומות לפי סעיף 46**, המעוניין בקבלה על תרומתו יציין זאת בעת התרומה במענה האנושי, או בשורה המיועדת לכך בקופות '**נדרים פלוס'** ו'**קהילות'**. קבלות נשלחו בדוא"ל בלבד.

ח. **זמני פעילות המשרד:** להלן זמני פעילות המשרד לחודשי הקיץ: **יום ראשון:** בין השעות 8.00-10.00 בלילה. **ימי שני רביעי וחמישי:** בין השעות 8.45-12.00 בבוקר. **יום שלישי:** בין השעות 1.30-3.00 בצהריים.

ט. מלבד המענה האנושי בשעות הנ"ל, ניתן להפנות שאלות בכל עת **בדוא"ל:** iyun1@iyun.co.il או **בעמדות 'נדרים פלוס'** תחת לשונית 'עיון הפרשה' - הודעה לגבאי, ונשתדל בל"נ להשיב בהקדם.

רשימת מוקדים למסירת תשובות

נקודות אלו לאיסוף תשובות בלבד (בנוסף לאפשרות שליחה בדואר ובדוא"ל), ולא לשאר עניני 'עיון הפרשה' כמו"כ נקודות אלו מיועדות לתשובות על הקובץ האחרון בלבד, ולא על קבצים קודמים
לא יתקבלו תשובות לאחר התאריך האחרון המופיע בטופס סימון התשובות
בכתובות שמסומן ניתן גם לרכוש את הגלימות בכתובת זו (מלבד נקודות המכירה הקבועות)

ניתן למסור תשובות בכל סניפי רשת ספרי 'אור החיים'

ירושלים (בנוסף לסניפי 'ספרי אור החיים')
 בית נגן / החז"ר א' 8 (הילדסהיימר)
 גאולה / דוד 4 כניסה א (רוטמן)
 גבעת שאול - קרית משה / רינס 4 (ריכל)
 גבעת שאול / עמרם 4 (אנגל)
 גוש 80 / עלי הכהן 15 חנות 'ספרים וינקל'
 גילה / ביה"כ 'חזון נחום', המור 3
 מאה שערים בית ישראל / ישיבת מיר בתיבה בבניסה
 לחדר 'קול הלשון'
 נוה יעקב / וינוגרד 11 (הילדסהיימר)
 נוה יעקב / שד' נוה יעקב 72/16 (שיינברג)
 נוה יעקב מרכז / בית הכנסת חנכי הישיבת (מבנים בבניסה)
 סודצ'קין 46 (רובין)
 עזרת תורה 8 (סטיצקי)
 קרית יובל / בדייל 103/13 (בן זקן)
 רוממה / המצ' 37 (זונר)
 רמות א / סולם יעקב 31/7 כניסה א (בתיבה)
 רמת ב / אהרן אשכולי 116/12 (לימאי)
 רמות ד / מירסקי 19/3 (יפרח)
 רמות פולין / בית המדרש 'אהל יוסף' (במדף 'עיון הפרשה')
 רמות פולין / רמות פולין 62/26 כניסה ג (לינדפלד)
 רמת שלמה / כהנמן 6 (שוורץ)

נתן עין עניני תשובות לסניפי 'ספרי אור החיים'

נאות הפסה / נתיבות שלום 5 (איריך)
 גרין פארק - חפציבה / בית כנסת 'בני הישיבות' (בתיבה)
 ליד המשרד

נתיבות

מרכז מסס - חנות 'ספרי אור החיים'

עיר

בן יאיר 64 (כולל נחלת יצחק)

חנות תקה (בנוסף לסניפי 'ספרי אור החיים')

גני הדר / שד' מנחם בגין 96 ג' (פדר)

צפת

צה"ל 5 כניסה ג (משפ' חיים)

כולל ישיבת צפת / שיכון עירוני 1 העיר העתיקה (בארון בכניסה)

קרית נת

האדמו"ר מחב"ד 9 דירה 13

ירחובות

ביה"כ 'היכל זרח' אמרי חיים 6
 מעפילי אגוז 20 ((הרב גמליאל רבינוביץ))

שד הקיבוצים 6 (כהן)

רמסס

כולל 'אור תורה' (הרב אוריה בר ציון)

כולל בית יצחק (הרב אלחנן כהן)

תל ציון

אהבת ישראל 70/4 (הרב יהודה כהן)

אוסקים

האצ"ל [הר"ף] 134 (אריצי)

חז"א 1561 דירה 28

ארויסקרי

שבת אשר 11/24 (בתיבה)

אלעד

מרכז נחלת יצחק / חנות 'ספרי אור החיים'

רשב" 25 (בתיבה 'עיון הפרשה')

אשדוד

היהודה הנשיא 8 / חנות 'ספרי אור החיים'

מרכז שבטי ישראל / חנות 'ספרי אור החיים'

שד' עזריהו 18 (אלישיב)

בית שמש

חזון אש 13 / בית כנסת 'היכל אברהם' (בתיבה ליד עמדת 'קול הלשון')

היהודה הנשיא 6 / חנות 'ספרי אור החיים'

נחל גילה 4 כניסה ג (לינדר), או בביהמ"ד 'לב אליהו'

נחל יצנים 3 / חנות 'ספרי אור החיים'

רסה ג / יחזקאל רביה 25/1 (מוטשובין)

רמה ד / ביה"כ 'שומרי אמונים' רחוב רש לקיש 3 /

ביה"כ 'שומרי אמונים' (הרב שלמה רבינוביץ)

ביתר

בגנה A / אלעד המודיע 20/13 (משפ' מלמד בארון חשמל)

בגנה B / המגיד ממעזריטש 10/6 (משפחת דוד)

בגנה B / הר"ן 9 חנות 'ספרי אור החיים'

בגנה B / מוצפי 29/11 (בתיבת משפחת הורן)

בני נגן (בנוסף לסניפי 'ספרי אור החיים')

ישיבת פתח / חיבה בבניסה לאהל קדשים' בצד צפון

סוקולוב 32 (הרש)

פרדס כץ / הפלמח 9 - ביהמ"ד 'בית ארץ' (בתיבה)

פרדס כץ / גורדאו 45 (סמך)

קרית הרצוג / גניחובסקי 24 (סטיצקי)

מערב ב' / הרצוג 9 ביהמ"ד שונה הלכות (מאחורי

דלת המסבת)

רמת אהרן / רבי מאיר 3 (שטארק)

חיד"א 27 (קומר)

גבעת רוקח / פרל 28 (קולגני)

גבעת זאב

האיילות 7 (פרובין)

דג' שנה (הקדמונית)

הרב פנחס מילר 4 דירה 2

חיפה

גאולה 1 / ביה"כ תפארת ישראל (מזיבת הש"ן בתפארת שלמה)

מיכאל 27 / חנות 'ספרי אור החיים'

מיכאל 32 / ביהמ"ד צאנז (ליד הרב דודא אלמס)

תריש

רעות 34/4 (זונספלד)

כתובת לשליחת תשובות בדואר: 'עיון הפרשה' גניחובסקי 24 בני ברק

ברוך אלקינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים

זכות גדולה זכינו ובסייעתא דשמיא במשך עשרים שנות 'עיון הפרשה' עד הנה, נצטרפו רבבות עמלי תורה למסגרות 'עיון הפרשה' ו'עיון ההלכה' יחד שבטי ישראל.

מטרת מפעל 'עיון הפרשה' מעת הקמתו על ידי מרנן גדולי ישראל צצוק"ל ויבלחט"א, להוסיף עמל ושקיעות בתורה הקדושה, בניצול הזמן ובהוספת ידיעות בחלקי התורה וההלכה.

ואף גם זאת זכינו, ובשנים האחרונות עלה בידינו בס"ד להיות שלוחים לסייע בידי אלפי בני התורה בארעא קדישא הדין, בדרך כבוד כיאה לנושא ארון ברית ה', שומרי פך השמן הטהור בקדושתו, אברכי הכוללים הנכבדים שליט"א, המוסרים נפשם בעמלה של תורה מתוך הדחק.

והנה לאחרונה פשה לדאבוננו נגע בכרם בית ה', בהחזקת מכשירי תקשורת פסולים, הטומנים בחובם מכשולות רעות וחמורות כידוע לכל, מלבד ההתמכרות וההפרעה החמורה לשקיעות ועמל התורה.

ולפיכך הננו להודיע בזאת החלטת רבותינו שליט"א מורי ומכווני דרכנו, כי כל המלגות המחולקות הן במסגרת 'עיון הפרשה' והן במסגרת 'עיון ההלכה', מיועדות אך ורק למי שאין ברשותו מכשירים אלו {אייפון' ודומיו}, גם המכשירים הקרויים 'מוגנים' או 'מסוננים' וכד' {ואף למי שהותרו מכשירים מסוננים למיניהם לצורך פרנסה, מכל מקום, שאיפת לבם הטהורה של נדיבי 'עיון הפרשה' להיות שותפים בתורתם של עמלי תורה השקועים בעולמה של תורה בלבד, ואינם משתמשים בכלים אלו כלל}.

ואף אשר ידענו כי רובא דרובא מחברי 'עיון הפרשה' אינם נמנים על מחזיקי המכשירים הנ"ל, מכל מקום בדיני נפשות חיישינן למיעוטא, ולפיכך באנו בהודעה זו.

יודגש, כי האמור לעיל הוא על דעת הנדיבים הנכבדים הי"ו, העושים ומעשים במסירות אין קץ למען עמלי התורה, ומתנים נידבתם לכל ישתתפו אלו המחזיקים ברשותם מכשירים אלו, במסגרות המלגות השונות.

בברכת התורה

מערכת 'עיון הפרשה'

קבלת תשובות בדוא"ל - gmail.com@8178002

הגנו להודיע כי לבקשת רבים עלה בידינו בס"ד לאפשר שליחת תשובות בדוא"ל שכתובתו: gmail.com@8178002. התשובות יתקבלו רק לפי הכללים דלהלן, ורק בכתובת מייל זו.

נא לקרוא בעיון ולמלא אחר כל הכללים:

א. לרשום בשורת הנושא: (1) מספר הגליון, (2) תשובות לעיון הפרשה או ההלכה או שניהם, ולא יזה מסלול בעיון ההלכה. (3) שם וקוד האישי. לדוגמה: תשובות לגליון קפ, עיון הפרשה ועיון ההלכה מסלול ח"ד, מאת ישראל ישראלי, קוד אישי 20000.

ב. לצרף לתשובות - בקובץ נפרד, אך בתוך אותה הודעה - 'טופס סימון לתשובות שנענו' מלא. כולל צורת התשלום על הגליון. ניתן לסרוק את הטופס מהגליון, או לשלוח בקשה לכתובת המערכת: iyun1@iyun.co.il על מנת לקבל טופס בגירסת וורד. טופס זה בגירסת וורד ניתן לשמור לגליונות הבאים ולמלא בכל גליון את הפרטים. לא יתקבלו תשובות ללא טופס מצורף בקובץ נפרד.

ג. רק מי שברשותו קוד אישי יכול לשלוח תשובות בדוא"ל, מי שעדיין לא קיבל קוד ישלח תשובות באמצעות הדואר או מוקדי התשובות.

ד. יש לשלוח את כל התשובות בהודעה אחת במרוכז, הן תשובות 'עיון הפרשה' והן תשובות 'עיון ההלכה', ביחד עם הטופס, לא ניתן להוסיף תשובות בהודעה נפרדת.

ה. יש לשלוח תשובות 'עיון ההלכה' ו'עיון הפרשה' בשני קבצים נפרדים. קובץ לה' לכה וקובץ לפרשה. דהיינו, השולח תשובות לשני המדורים ישלח 3 קבצים: 1. טופס. 2. תשובות לעיון ההלכה. 3. תשובות לעיון הפרשה.

ו. לא יתקבלו תשובות לאחר המועד האחרון לשליחת תשובות, המופיע בגליון.

ז. לצערינו, רוב התשובות הסרוקות שנשלחו, לא היו ראויות לבדיקה, ולפיכך ניתן לשלוח תשובות בדוא"ל רק בקבצי מחשב, לא תשובות סרוקות.

ח. לאחר השליחה יתקבל מענה ממוחשב שההודעה הגיעה, אישור זה הוא רק על קבלת התשובות בדוא"ל ולא על קליטתן במערכת, יש לעקוב דרך מערכת 'נד' רים פלוס' / עיון הפרשה / טפסי הרשמה ומידע, או בקו: 076-8178002 שאכן התשובות נקלטו במערכת, זאת לאחר כשלושה חודשים משליחתן כאמור בכללי התשובות שבגליון.

ט. אין להשיב על הודעת האישור, וכן אין לשלוח הודעות בנושאים אחרים לכתובת זו, כתובת זו מיועדת לשליחת תשובות בלבד. בכל עניני עיון הפרשה ניתן לפנות לכתובת המערכת: iyun1@iyun.co.il.

י. במקביל, ניתן לרכוש מנוי לקבלת הגליון בדוא"ל, פרטים מלאים בהודעה בעמוד הבא.

מנוי לקבלת גליונות 'עיון הפרשה' בדוא"ל

לבקשת רבים, הנו להודיע כי ניתן לרכוש מנוי לקבלת גליונות 'עיון הפרשה' בדוא"ל. עלות מנוי ל-10 גליונות בדוא"ל, 100 ₪ (בתשלום אחד). ניתן לרכוש מנוי בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות' בלשונית 'מנוי שנתי לקבלת גליונות בדוא"ל', בשורה 'הע' רות' יש לרשום כתובת דוא"ל לקבלת הגליון, ומספר הגליון לתחילת המנוי. כמו"כ ניתן לרכוש מנוי בקו: 076-8178004 ולאחר מכן לשלוח הודעה לדוא"ל המערכת: iyun1@iyun.co.il או לרכוש מנוי במזכירות בקו: 076-8178007 בשעות המענה. מנויים בדוא"ל זכאים לקבל גם גליון מודפס באחד ממוקדי המכירות - אך לא בחנויות הספרים.

הרוכש גליון מודפס באחד ממוקדי המכירות או בחנויות הספרים, זכאי לקבל גם מהדורת מייל בדוא"ל. לאחר הרכישה יש לשלוח הודעה בדוא"ל המערכת לקבלת הגליון. יש לציין בהודעה את צורת התשלום שבוצע.

כמו"כ ניתן לרכוש גליון בודד בדוא"ל על ידי תשלום 10 ₪ בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות' או בקו 076-8178004, ושליחת הודעה לדוא"ל המערכת לאחר התשלום.

הרוכש מנוי לגליונות מודפסים בדיוור ישיר, בעלות 125 ₪ ל-10 גליונות, זכאי לקבל במקביל את הגליון גם בדוא"ל, יש לעדכן זאת ע"ג טופס הרישום למנוי, או במערכת בדוא"ל הנ"ל.

כאמור בהודעה המפורטת בעמוד הקודם, ניתן לשלוח תשובות בדוא"ל, בצירוף טופס סימון התשובות בקובץ נפרד, כמפורט בהודעה בהרחבה.

גליונות ישנים: ניתן לקבל בדוא"ל גליונות ישנים שכבר נרכשו. כמו"כ ניתן להזמין במהדורת מייל את כל הגליונות והספרים שיצאו בס"ד עד כה, או חלק מהם, במחיר 200 ₪ בלבד. לאחר תשלום באחת מהדרכים הנ"ל, יש לשלוח הודעת דוא"ל לקבלת הגליונות והספרים.

מנוי לקבלת גליונות 'עיון הפרשה' בדואר

ניתן לרכוש מנוי שנתי (10 גליונות) לקבלת גליונות 'עיון הפרשה' בדיוור ישיר. עלות המנוי: 125 ש"ח.

הרוכש מנוי בדואר זכאי במקביל למנוי בדוא"ל, יש לשלוח הודעת בקשה למנוי בכ"ת תשפ"ב בדואר.

דרכי תשלום המנוי: בעמדות 'נדרים פלוס' או 'קהילות' תחת הלשונית 'עיון הפרשה' - מנוי בדיוור ישיר, וכן בקו התרומות או במזכירות כאמור מעלה. טופס לרכישת מנוי, מופיע בסוף הגליון בעמודי הטפסים.

עדכון כללי זמן המענה למדור 'עיון הפרשה'

מפעל 'עיון הפרשה' הוקם על ידי רבותינו צוק"ל ויבדלחט"א, מתוך מטרה לחיזוק לימוד פרשת השבוע בעיון ובעמקות, ולא כקריאה בעל-מא. וכלשון רבותינו במכתביהם המפורסמים מידי גליון בגליון.

לאחר מחשבה מרובה, ובהתייעצות עם רבותינו שליט"א, הננו להודיע כי החל מגליון ריד, השתתפות בכל חלקי מדור 'עיון הפרשה' מותנה בלימוד השאלות וליבונם בשבוע של אותה פרשה, ממוצאי שבת של פרשה קודמת ועד למוצאי השבת של פרשה זו [בדיעבד עד יום ראשון בלילה].

כתיבת עיקרי התשובות או מראה מקומות לתשובות בשבוע של הפרשה, ואילו עריכת התשובות לאחר מכן, אפשרית ואינה חור-גת מן כללי זמן המענה.

מיום שני בכל שבוע, לא ניתן להשיב על פרשת השבוע שעבר. וכמו כן ניתן להשיב רק ממוצאי שבת של תחילת השבוע של הפרשה.

השלמת תשובות לשאלות שלא נמצא להם מענה בשבוע זה, וכמו כן הוספת חלקי תשובה או מקורות נוספים לתשובה, אפשרית לאחר מכן.

איחור מחמת אונס או במקרה חריג, אפשרי, כפי כללי המענה ב'עיון ההלכה'.

כלל זה חל גם לגבי עניני המועדים שבגליונות, עליהם ניתן להשיב מצאת הגליון ועד מוצאי המועד [ביו"ט שאחר חוה"מ ניתן עד יומיים לאחר יו"ט, כפי כללי עיון ההלכה]. ענינים כללים, כגון עניני תפילה וכד', ניתן להשיב עד השבוע האחרון שבגליון.

סימון ✓ בטופס סימון השאלות שנענו, פירושו שהמענה היה כפי הכ-ללים. זמן שליחת התשובות, נשאר כבעבר, בסיום כל גליון.

מכתב חיזוק *
רבי שלמה וולבה זללה"ה

== ישיבת גבעת שאול ==

ירושלים תובב"א

בעז"ה.

לכבוד האברכים החשובים הרב הלל רוטמן והרב יעקב הילדסהיימר שליט"א.
שלום רב!

דבר גדול ונחוץ הוא עד מאד לחזק את לימוד החומש בעיון מידי שבוע בפרשת השבוע. הן "תורה שבכתב" היא יסוד היסודות של אמונתנו, וכל תורה שבע"פ באה לפרש ולבאר את התורה שבכתב, והכל כלול בה. וחבל מאד על לימוד זה שנחלש קצת אצל בני תורה.

יתן השי"ת ועל ידי קונטרסים אלו יתנו בני הישיבות נ"י את ליבם להתחזק בזה וללמוד את תורתנו הקדושה בעיון עם פירוש רש"י ורמב"ן, להעמיק בהם ולהוציא את הלימודים ששיכים אלינו כדי להגיע לשלימות הנרצה בכל הענינים.

רבי שלמה וולבה זללה"ה
אשר

3 חסד א' 5755

* בגליונות שנים א - יט הובאו עוד מכתבי מרגן גדולי ישראל:

רבי משה שמואל שפירא זללה"ה, רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זללה"ה, רבי נתן צבי פינקל זללה"ה, רבי חיים קניבסקי זללה"ה, רבי ירחמיאל גרשון אדלשטיין זללה"ה, רבי יצחק טוביה וייס זללה"ה, רבי משה הלברשטאם זללה"ה, רבי מאיר בראנדסדארפער זללה"ה, ויבלהט"א, רבי משה שטרנבוך שליט"א, רבי דוד כהן שליט"א, רבי יעקב משה הלל שליט"א, רבי מתתיהו חיים סלומון שליט"א, רבי יעקב חיים סופר שליט"א, רבי אברהם יצחק אולמאן שליט"א, רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א. מחוסר מקום נביא בל"ג בכל גליון חלק מהדברים-לחיזוק הרבים (שלא באו לידם הגליונות), כסדר קבלתם.

תוכן הענינים

בפתח הגליון וכללי הקובץ	כא
פרשת פינחס	כט
פרשת מטות - מסעי	נז
פרשת דברים	עה
פרשת ואתחנן	צז
עניני גלות ונחמה	קכה
עיון ההלכה	קמה
טפסי השתתפות הרשמה לקוד אישי מנויים ותשובות...קעח	
רשימת זוכי הגרלת גליון רטו	קפב
שובר סבסוד לרשתות הביגוד	קפג

נא להזכיר קודם הלימוד

יהא הלימוד להצלחה בתורה ביר"ש ובכל מעשה ידיהם
הרב יעקב יהושע הי"ו בן מרת פריידל רעכיל תחי'
מרת חיה שרה תחי' בת מרת פייגא תחי'
הרב אברהם אבא שליט"א בן מרת חנה אסתר תחי'
מרת עטרה קריינדל תחי' בת מרת פעסיל תחי'
וכל משפחתם

תוכן עניני פרשת פינחס

עיון הפרשה

- א. הסרת הקטרוג מעל ישראל על ידי מעשה פינחס..... לא
- ב. זכות כפרת פינחס גם לעתיד.....לב
- ג. שכר 'ברית שלום' על קנאות פינחס.....לב
- ד. מחשבת משה שהותר להיכנס לארץ.....לג
- ה. פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה.....לג
- ו. קרבן כבש בדוקא.....לד

אביטה ארחותיך

ז. משפחות בני דן.....לה

אשיחה בחוקיך.....לח

- ח. עצירת המגיפה בזכות התפילה - הגאון רבי דוד פלק. ט.
- הזכרת צור - הרה"ג אהרן אריה כהן. י. על מי קאי קרא 'ויהי לנס' - הרה"ג אהרן תם.

פקודיך אתבונן

ק. הנהגות ע"י חתך בבגד - הג"ר מאיר רוזנר.....מ

קונטרס התשובות

יין הנסכים שהיה לישראל במדבר.....מה

הביאו מכרמי עין גדי - תגרי אומות העולם מכרו להם - מכרו להם ענבים - בדיעבד יין מגיתו כשר - הכוונה לימי המילואים - הבאר היתה מעלה להם יין ממש - כמ"ד טעמן וממשן - ביין הולכים אחר הטעם - מצאנו אצל נח ששיכר מיד - עולת סיני כבמת יחיד - מהאשכול שהביאו המרגלים - נטף ממנו יין כמעין - הוציאו איתם יין ממצרים - לקחו אפילו בהמות טמאות - ידעו שהם הולכים לעבוד את ה' - אולי רצונו בקרבן עצים - נרמז ב'לא נדע' - לא הקריבו עולות במדבר - קודם העגל לא הביאו נסכים - לא קרבו נסכים במדבר - גם בעולת הר סיני לא קרבו נסכים - הביאו מגן עדן - הביאו ממה שצמח בקריעת ים סוף.

תוכן עניני פרשת מטות מסעי

עיון הפרשה

- א. שבועת הקב"ה על הגלות.....נח
 ב. קריאת אלעזר הכהן למשה בשמו.....נט
 ג. ביזת מלחמת מדין.....ס
 ד. הסבת שם עיר הקרויה על שם עבודה זרה.....ס
 ה. מ"ב מסעות מיציאת מצרים.....סא
 ו. כתיבת יום פטירת אהרן הכהן.....סא

אביטה ארחותיך

- ז. חידוש דין תנאי.....סב

אשיחה בחוקיך

- ח. נקמת ה' במדין ולא במואב - הרה"ג צבי רוזנברג. ט. 'לדורתיכם בכל מושבתיכם' - הרה"ג יחיאל שלזינגר. י. כפרת בגדי כהונה - הרה"ג אברהם גלוסקינס.

פקודיך אתבונן

- טבילת כלים - פסקי מרן הגר"ש אלישיב.....סז

קונטרס התשובות

- שבועה לקיים את המצוה.....עג

תוכן עניני פרשת דברים

עיון הפרשה

- א. כבודן של ישראל.....עז
- ב. ראיית הארץ.....עח
- ג. מי מזהר שלא להכיר פנים.....עח
- ד. מלקות על 'לא תכירו פנים במשפט'.....עט
- ה. ייחוס ה'כפתורים'.....פ
- ו. חיזוק לב סיחון שלא ישוב בתשובה.....פ

אביטה ארחותיך

- ז. בשנאת ה' אותנו.....פא

אשיחה בחוקיך

- ח. בשנאת ה' אותנו הוציאנו - הגאון רבי ברוך דב פוברסקי. ט.
- כיבוש ארץ בני עמון - הרה"ג יחזקאל קשש. י. ציווי בני גד ובני ראובן לעבור חלוצים - הגאון רבי יצחק שוורץ.

פקודיך אתבונן - ברורי הלכה

- לא תגורו בפני איש - הג"ר אפרים זאב קליין.....פו

קונטרס התשובות

- ריגול הארץ לראות באיזה לשון מדברים שם.....צ
- הלשון מלמד על האומה - רצו לדעת אם יש להם שר למעלה - רצו לדעת אם הארץ שייכת להם - לשון הקודש מסוגל להצליח - כדי שיבינו מה שמתיעצים - כדי שידעו מהיכן להכנס - כדי שיוכלו לכתוב להם בלשונם - כדי שידעו אם הם מארץ ישראל - נ"מ לאחד שישנה מלבושיו - כדי שיוכלו להתפלל עליהם - כדי שיראו אם פיהם מכשילם - כדי שיראו אם חוששים מהם - רצו להתקרב אליהם - למשוך כח התורה לאותו לשון - כדי שידעו אם נתמלאה סאתם.

תוכן עניני פרשת ואתחנן

עיון הפרשה

- א. תקט"ו תפילות שהתפלל משה..... צח
 ב. כניסת דוד המבול לארץ בזכות קבורת משה במדבר..... צט
 ג. איסור שכחת התורה..... צט
 ד. חיוב 'ושננתם'..... ק
 ה. חיוב 'מעשר' מזמן הלימוד ללמד אחרים..... ק
 ו. איסור דיבור דברים בטלים..... קא

אביטה ארחותיך

- ז. חובת השמירה מסכנה..... קב

אשיחה בחוקיך

- ח. הפרת נדר הקב"ה - הרה"ג שמחה בונם לוינגר. ט. הסתכלות משה לארבע רוחות ארץ ישראל - הרה"ג דוד ורמנרנד. י. בקשת הקב"ה ממושה לדבר עם ישראל - הרה"ג בנימין הופנר. יא. מצות אהבת ה' - הרה"ג שלמה גנס. יב. קיום מצות אהבת ה' בזהירות מלעבור איסור - הרה"ג יצחק אלחנן חורב.

פקודיך אתבונן - ברורי הלכה

- עירבי חצירות בבתי חולים - הג"ר חיים אריה הוכמן..... קז

קונטרס התשובות

- קריאת שמע בבין השמשות למ"ד קריאת שמע מדרבנן..... קט
 שתי חזקות דינן כרוב - כדבר שיש לו מתירין - המשנה כתבה עיקר הזמן - אין עושין ספק דרבנן לכתחילה - בספירה לא צריך חפצא של לילה - מדאורייתא צריך לקרוא בתורה - תלוי אם הוא זמן שכיבה - אסמכוה אקרא - ברכת גאולה מדאורייתא - איקבע איסורא - גם תרומה היא מדרבנן - תרתי דסתרי - רבי יהודה לא דורש זאת - בין השמשות כהרף עין - הזמנים הללו מדרבנן

תוכן ענייני גלות ונחמה

עיון הפרשה

- א. יסוד תקנת ד' תעניות.....קכו
 ב. המנהג שלא לשתות כוס הבדלה בתשעת הימים.....קכו
 ג. איסור אכילת שני תבשילים בסעודה המפסקת.....קכז
 ד. קריאת התורה בתשעה באב.....קכח
 ה. הכרזת כנסת ישראל שהשנה יבנה המקדש.....קכט
 ו. אין בן דוד בא בשבת וביום טוב.....קל

אביטה ארחותיך

- ז. ויכוח איוב וחבריו, 'צדיק ורע לו'.....קל

אשיחה בחוקיך.....קלד

- ח. איסור עשיית עבירה הגורמת לחורבן הבית - הגאון רבי חיים מרדכי אוזבנד. ט. שיעורים בתשעה באב - הגאון רבי בנימין דוד אלישיב. י. אבלות על חורבן הבית - הגאון רבי שאול אלטר. יא. ריבוי בקשות ותחנונים על ביאת המשיח - הגאון רבי דוד פלק. יב. תורה מוגא ומצלא מן החורבן - הרה"ג שמעון שרייבער. יג. עקיבא נחמתנו - הרה"ג ציון כהן. יד. מהרה יבנה המקדש - הרה"ג בן ציון סלומון. טו. ישיבת מלכי דוד בעזרה לעתיד לבא - הרה"ג מיכאל יעקב פרנקל. טז. לימוד קטנים בת"ב בדברים הרעים - הרה"ג נתן רובין.

פקודיך אתבונן - ברורי הלכה

- הבנת האבל על החורבן והציפייה לבנין ביהמ"ק - הגאון רבי אביגדר הלוי נבנצאל.....קמ

קונטרס התשובות

- אכילת בשר ושתיית יין בכל השנה.....קמג

בפתח הגליון וכללי הקובץ

אודות ידיעת המקרא, בודאי צריך כל איש ישראל לידע בכל שצוה הסדרה ופירושה לפי כוח שכלו, ומה שנהגו בכל ישראל לקרוא שנים מקרא וא' תרגום, משום שעי"ז יתבונן בהמקרא ויתן לב להבין, אבל אם לא השיג ידיעה עי"ז, מחויב להתבונן ולדעת, ואז יהיה נחשד לו שלמד מקרא, דכלא"ה אם לא הבין מה שאמר ומה שלמד לא נחשד לימוד כלל. (ליקוטי אמרים לחפץ חיים, ריש פ"ה)

יתברך הבורא וישתבח היוצר אשר קדשנו במצותיו וציונו להשלים פרשיותיו שנים מקרא ואחד תרגום, כמאמרם ז"ל "לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הציבור שנים מקרא ואחד תרגום, ואפי' עטרות ודבון, שכל המשלים פרשיותיו עם הציבור מאריכין לו ימיו ושנותיו" (ברכות ת, א).

מטרת הקובץ, בהכוונת והדרכת מרנן גדולי ישראל שליט"א, לעורר ולעודד לימוד הפרשיות בעיון, ע"י הצגת נקודות חשיבה קושיות ותמיהות, ומקורות לעיון, וליבון ובירור הדברים ע"י כתיבתם, ביסודות תורתנו ואמונתו השזורים בין בתרי פרשיות התורה.

ועתה נבוא לפרט על מבנה הקובץ ומדוריו השונים:

עיון הפרשה

קושיות והערות, תמיהות וחקירות, בעניני הפרשה, בעניני המועדים ובעניני מצוות תמידיות.

כללי התשובות: בחלק מן הקושיות הוספנו בסוגריים כאלו: [-] מראה מקום ליישוב וביאור הענין, מ"מ אין מטרת הקובץ לכוון את המשיב בדווקא לתירוצים אלו, אלא כל אחד יראה לתרץ כפי דעתו והבנתו, להגדיל תורה ולהאדירה.

כמו"כ יש לידע, כי כל השאלות מקורם ויסודם בהררי קדש, הלא המה כתבי רבותינו הראשונים וגדולי האחרונים, והענינים בנויים כמשולבים ומשלימים זה את זה, ואף כי פעמים יחשוב המעיין לפום ריהטא כי טעות בשאלה, מכל מקום כשישוב ויעיין במקור הדברים, יראה מקום לדקדוק ולביאור בפרשיות תורתנו הקדושה.

נא לציין בכל תשובה שגלקחה מתוך ספרי ראשונים ואחרונים, את המקום המדויק שבו נידון הדבר, למען הקל על העוסקים במלאכה.

זמן עיקר ליבון עיניי הפרשה וכתבת עיקרי התשובות או מ"מ, ממוצאי שבת של פרשה קודמת ועד מוצאי שבת של פרשה זו. בדיעבד ניתן להשלים עד יום ראשון בלילה. עריכת התשובות או הוספת תשובות נוספות אפשרית לאחר מכן. [עניי מועדים מצאת הגליון ועד למוצאי המועד, ביו"ט שאחר חוה"מ עד יומיים שלאחר יו"ט. עניי כללים ניתן להשיב עד זמן מסירת התשובות].

אביטה ארחותיך

ליבון המקרא בהשוואה לפסוקים מקבילים, הערוך ביד אמן על ידי תלמיד חכם מופלג, ומטרתו להציג בפני המעינים הנכבדים דרך נוספת להתבוננות בסודות הפרשה, ברמזי תגיה ואותיותיה.

כללי התשובות: מטרת הדברים, להאיר מזוית נוספת נקודה מרכזית בפרשה, לא בהכרח בכיוון החשיבה שאליו מכוונים הדברים, אלא כל מעיין יראה להקיף על פי דרך לימודו.
דוא"ל עורך המדור: 0361654@gmail.com

אשיחה בחוקיך

הערות ותמיהות מרבנן ומתלמידהון בכל אתר ואתר. הדברים מובאים כפי שנשלחו ע"י הכותבים, ללא עריכה או הוספה מאת המערכת.

השתתפות במדור:

- עקב צמצום המקום יתקבלו הערות קצרות בלבד.
- הערות יתקבלו אך ורק חומר מוקלד בתוכנת וורד ובדוא"ל בכתובת המפורטת להלן.
- יש לצרף להערות 'טופס לשליחת הערות' הנמצא בעמודי הטפסים שבסוף הגליון.
- עפ"י החלטת רבותינו איננו מפרסמים הערות מבחורים.
- הערות מתקבלות עד חודשיים לפני יציאת הגליון, לאחר מכן נשמר החומר לשנה הבאה.
- חומר שלא התפרסם נשמר לשנים הבאות, על כן נא לא לשוב ולשולחו בשנית.
- תוארי הכותבים הנכבדים נכתבו בשוה, אנו מתנצלים באם טעינו.

רשימת הגליונות הבעל"ט:

- **גליון רכב** {מורחב}: עקב - ראה - שופטים - תצא - תבא. ועניני מצוות שבין אדם לחבירו {י}
- **גליון רכג** {מורחב}: נצו"י - האזינו - ברכה - בראשית - נח - לך לך - וירא. ועניני ירח האיתנים.
- **גליון רכד**: חיי שרה - תולדות - ויצא - וישלח. ועניני תפילה {טז}.
- **גליון רכה**: וישב - מקץ - ויגש - ויחי - שמות. ועניני חנוכה.

פיקודיך אתבונן

בירורי הלכה בעניני הפרשיות, הנערך ע"י צוות תלמידי חכמים מופלגים, העוסקים תדיר בשערים המצוינים בהלכה, ונקובים בשמותם תחת כל נידון.

כללי התשובות: מטרת המאמר, להביא צדדים שונים בנדון. ניתן לפלפל בנדונים ובמראה המקומות או להוסיף ראיות וצדדים לנדון.

קונטרס התשובות

מגוון רחב של תשובות מעייני הקובץ על שאלה שנתפרסמה בשנה שעברה, מתוך עשרות אלפי תשובות שנתקבלו על שאלה זו. נתעטרנו בנזר תפארה, הלא המה תשובות מכתב יד קדשו של מרן רבינו חיים קניבסקי זצוק"ל, ותשובות מרנן רבותינו: רבי ברוך מרדכי אזרחי זצוק"ל, רבי דב לנדו שליט"א, רבי משה שטרנבוך שליט"א, ורבי יצחק סורוצקין שליט"א.

כללי הקונטרס:

- ה'קונטרס' הינו תמצית מתוך 'ספר עיון הפרשה' שיו"ל בעתיד. בסיעתא דשמיא, ונערך על ידי צוות ת"ח מופלגים.
- עקב צמצום המקום בחלק מן התשובות קצרנו והבאנו נקודות מרכזיות בלבד, ובעז"ה בספר יובאו הדברים ביתר פירוט.
- השתדלנו בטרחה מרובה למצוא מקור לכל התשובות, תשובות שלא נמצא להם מקור הובאו בשם 'יש שביארו', ובע"ה בספר נשתדל להביאם בשם אומרם.

- בשאלות הכוללות כמה סעיפים, כנסנו את כל התשובות אף שחלקם מישבות רק חלק אחד, כיון שבדרך כלל יסוד אחד לכולן.
 - שמות המשיבים שמכתביהם נערכו התשובות, הובאו בכללותם בסוף הגליון.
 - מי שעדיין תח"י תשובות על שאלות שהתפרסמו בשנים עברו, מתבקש לשלחם למערכת על מנת שנוכל לכנסם בספר בע"ה.
- כללי התשובות:** המעיינים נקראים לפלפל ולדון בתשובות המובאות, או להוסיף תשובות שלא הובאו ב'קונטרס'.

קרבן ובתורתו יהגה וקרבן מלגות לתשובות נבחרות

בסייעתא דשמיא ובעזרת נדיבי עם אנשי רוח, הוקם 'קרבן ובתורתו יהגה' וכן 'קרבן מלגות לתשובות נבחרות', על מנת לעודד את עמל התורה ויגיעתה, ובמטרה לתמוך ולסייע בידי עמלי תורה והוגיה, כנגד רוחות רעות המנשבות ומאיימות להמעיס מאור התורה ח"ו.

במסגרת 'קרבן ובתורתו יהגה' מחולקים אחת לכמה חודשים מלגות גבוהות לאלפי אברכים מופלגים ומרביצי תורה.

במסגרת 'קרבן מלגות לתשובות נבחרות' מחולקים בערבי מועדים זכיות נכבדות למאות בחורים מצויינים, בערב חג הפסח שובר סבסוד לביגוד ובערב חג הסוכות זיכוי כספי דרך כרטיס 'אידיש כארד'.

כללי ההשתתפות:

- אין לשלוח תשובות ללא תשלום על הגליון.
- כללי החלוקה נקבעים על ידי רבותינו שליט"א, בסמוך למועד החלוקה, ללא התחייבות מראש על מספר מקבלי המלגה ועל גובה המלגות.
- עדיפות ראשונה לקבלת מלגות, ניתנת למשיבי ה'קובץ' תמידין כסדרן, בדגש על איכות התשובות וצורת עריכתן.
- רשימת שמות מקבלי המלגות והזכיות השונות מתפרסמים בגליון שלאחר חלוקת המלגות.
- מקבלי המלגות השונות נכללים גם במסגרת ההגרלה הרגילה.
- המחזיקים ברשותם מכשירי תקשורת הפתוחים לשימושים נוספים מלבד שיחות, כגון אייפון סמארטפון ודומיהם {אף מכשירים הקרויים 'מוגנים' או 'מסוננים'}, אינם רשאים להשתתף במסגרות המלגות השונות.

כללי השתתפות בהגרלה

- כל 5 תשובות מזכות זכות בהגרלה, מינימום השתתפות 10 תשובות. {יודגש כי 10 תשובות מזכות בכניסה להגרלה על הגליון, **לגבי מלגות החגים המספר נקבע בסמוך לחלוקה**, עד כה המינימום היה ממוצע 20 תשובות לגליון, מבין 5 הגליונות המשותפים לחלוקה}.
- ניתן לצרף תשובות מכל מדורי הקובץ, כמפורט לעיל ב'כללי התשובות' בכל מדור.
- **כמה תשובות לשאלה אחת נחשבים בהגרלה כתשובה אחת, אולם מהוים קדימות לזכייה במלגות השונות.** מטעם זה אין לסמן בטופס את מספר התשובות שנענו לשאלה אחת אלא לסמן רק שנענתה שאלה זו.
- בשאלות עם כמה חלקים, אין צורך לענות על כל חלקי השאלה, אף שבדרך כלל יסוד אחד לכולם.
- אין מניעה לכתוב תשובות שלובנו בצוותא עם אחרים, או על פי מראה מקומות שנשמעו מאחר, **בתנאי** שהכותב יעיין בנדון וילבנו, ובתנאי שמראי המקומות ניתנו על שאלות בודדות ולא על מרבית השאלות. אין להעתיק תשובות ממשיב אחר בשופו"א, אלא אם כן לובנו הדברים יחידו.
- **מדור 'עיון ההלכה'** משתתף במסגרת ההגרלה, עמידה שבועית בכללים ושליחת תשובות לשאלות מזכה בהשתתפות אחת בהגרלה.
- יש לצרף לתשובות 'טופס סימון לשאלות שנענו' הנמצא בעמודי הטפסים שבסוף הגליון, **תשובות ללא טופס מקורי לא יתקבלו.**
- **חובה לציין קוד אישי {הנפקת קוד אישי, דרך נדרים פלוס / עיון הפרשה / טפסי הרשמה ומידע. שחזור קוד אישי בקו: 076-8178001}.**
- הכתובת למשלוח תשובות מפורט להלן.
- תאריך אחרון למשלוח התשובות הוא עד שבוע אחרי הפרשה האחרונה הנדונה בקובץ, כמצוין על גבי 'טופס הסימון'. **לא יתקבלו תשובות לאחר תאריך זה, אלא בסיבה חריגה ובאישור המערכת.**
- אפשרויות הזכייה בהגרלה מפורטת בגב הכריכה.
- שמות הזוכים בהגרלה מתפרסמים לאחר 5 גליונות.
- רצוי לשלוח את התשובות המקוריות, באם נשלח צילום יש לוודא שהכתב ברור היטב.
- הזוכים בספרי קודש יוכלו לקבלם אצל נציגי 'עיון הפרשה', או לקחתם על פי תיאום מראש, עד 3 חודשים מתאריך פרסום הזכייה.

- מלגות כספיות לאברכים ולבחורים, יופקדו בזמני חלוקות החגים ברשות השונות, אברכים פעמיים בשנה, בחודש ניסן ובירח האיתנים, בחורים אחת לשנה עם חלוקת ירח האיתנים, כפי שיפורסם בגליון הסמוך למועד החלוקה.
- יש לסמן על גבי הטופס במקום המיועד את צורת התשלום על הגליון.
- המחזיקים ברשותם מכשירי תקשורת הפתוחים לשימושים נוספים מלבד שיחות, כגון אייפון סמארטפון ודומיהם {אף מכשירים הקרויים 'מוגנים' או 'מסוננים'} **אינם רשאים** להשתתף במסגרות המלגות השונות.

הפצת הקובץ

- הקובץ מופץ בהיכלי הישיבות והכוללים באמצעות נציגים.
- המעוניין להצטרף לזיכוי הרבים יפנה לקו 053-3160334.
- כמו כן נשלח הקובץ בדיוור ישיר למנויים.
- מחיר מנוי שנתי (10 גליונות): 125 ₪, בארה"ב \$ 50, באנגליה £ 30, בצרפת 35 €. להוציא מחשש איסור ריבית, המחיר לפי מחיר הקובץ הקיים, ובאם יהיה שינוי זכותינו לעדכן את המחיר אף עבור המנויים.
- מחיר מנוי שנתי בדוא"ל (10 גליונות) 100 ש"ח.
- יש לצרף 'טופס הזמנה למנוי' הנמצא בעמודי הטפסים בסוף הגליון.
- הכתובת למשלוח טופס ההרשמה מפורט להלן.
- ניתן לשלם על הקובץ וכן לרכוש מנוי, בעמדות 'נדרים פלוס' או 'קהילות', **אין לקחת בהקפה.**
- כמו כן ניתן להשיג את הקובץ בחנויות הספרים המובחרות וברשת חנויות **ספרי 'אור החיים'.**
- גבאי ספריות ציבוריות המעונינים בקבלת הקובץ או בקבלת ספרי 'עיון הפרשה' ללא תשלום, מתבקשים לשלוח בקשתם בכתובת דלהלן, ולציין: שם המוסד, כתובת המוסד, ושם וכתובת למשלוח.

כתובת למשלוח ומספרי טלפון

- כתובת 'מפעל עיון הפרשה': ת.ד. 58022 ירושלים.
- הכתובת בחו"ל ראה בגב שער הקובץ.
- דוא"ל: iyun1@iyun.co.il.
- דוא"ל למשלוח תשובות בלבד (לפי כללי התשובות לשליחה בדוא"ל): 8178002@gmail.com

- **קו המידע לכל עניני הקובץ:** 076-8178000 (24 שעות ביממה)
- רכז המערכת: הרב אהרן רוזנר - 053.3160334.
- **טל משרד:** 076-8178007. **שעות פעילות:** יום א בין השעות 20.00-22.00 בלילה. ימים ב ד ה בין השעות 12.00-8.45 בבוקר. יום ג בין השעות 13.30-15.00 בצהריים.
- **תשלומי מנוי** בעמדות נדרים פלוס וקהילות, או במשרד בטל הנ"ל.
- **בירורים בנושא ההפצה** באזור בני ברק: 052.7667704, בשאר איזורי הארץ בטל. רכז המערכת, בחו"ל ראה בגב שער הקובץ.
- **בירורים בנושא מנויים**, בדוא"ל הנ"ל, בטל המשרד הנ"ל.
- **קו תרומות ותשלום על גליון:** 076-8178004. וכן בקו 03-7630585 שלוחה 2887 וכן בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות'.
- **פרטי חשבון הבנק:** 'עיון וברכה' בנק מרכנתיל (17) סניף חגי ירושלים (635) חשבון 91018.
- ניתן לקבל אישור להחזר מס לפי סעיף 46.
- **קבלת תשובות** מתאפשרת בדואר: 'עיון הפרשה' גניחובסקי 24 בני ברק (הכתובת בחו"ל מפורסם בגב השער), או במוקדי התשובות המפורסמות בתחילת הגליון, או בדוא"ל כמפורט למעלה.
- שליחת הערות למדור '**אשיחה בחוקיך**' מתאפשר רק בדוא"ל, טפסי **רישום למנוי**, בקשה לקבלת הקובץ לאוצר הספרים, שליחת וקבלת טפסי **רישום לקבלת קוד אישי**, מתאפשר בכל אחד מהדרכים הנ"ל.
- **עדכון ותיקון פרטי קוד אישי**, דרך מערכת 'נדרים פלוס' / עיון הפרשה / טפסי הרשמה ומידע.
- **שחזור קוד שאבד** על פי מספר תעודת זהות, בטל: 076-8178001 24 שעות ביממה.

GENERAL RULES & INFORMATION

The קובץ is printed once a month 10 times a year.

Every 5 תשובות gives you 1 entry into the גורל, if all questions are answered you receive 1 bonus entry.

A minimum of 10 answers is required for entry into the גורל

This issues answers must be mailed off by one week after the last parsha discussed in the קובץ.

Anyone who enters continually with quality answers our team of תלמידי ראשי הישיבות שליט"א will forward the best among them to the choose from amongst them for cash awards.

The choicest answers will be chosen by our editors for entry into our SEFER which will be coming to print in the near future דשמיא.

In Yeshivos the answers can be given in to our representatives, otherwise please post by mail. We can not accept answers by fax. Those who never purchased a קובץ and would like to enter should send in \$2 with their answers.

To subscribe fill out form at back and send to the representative in your country (addresses on inside front page).

A subscription for the year is \$50 (USA) 30£ (U.K) 35€ (France). Checks should be made out to name of representative in country of application.

Our email address for correspondence is iyun@actcom.co.il.

מזכרת נצח נציב בזאת, לידידנו הדגול הרב אברהם חייקל שולמן זצ"ל, אשר חלקו רב בביסוס ובחזיון מפעלינו הקדוש מיום הקמתו, במסירות נפש עצומה, בחן ובחכמה, עד להסתלקותו ביום יט במנחם אב תש"ע.

לעילוי ולזכר נשמתו הטהורה עומדות לעד רבבות שעות עמל ויגיעת התורה. יהי זכרו ברוך.

ובצאתנו נפיל תחנון לפני קל נותן התורה, לבל יארע ח"ו משגה או תקלה תחת ידינו, ונזכה לראות מהרה בנבואת 'ומלאה הארץ דעה את ה' וגו', אכ"ר.

ביקרא דאורייתא

מערכת הקובץ

פרשת

פינחס

עיון הפרשה

אביטה ארחותיך

אשיחה בחוקיך

פקודיך אתבונן

קונטרס התשובות

תוכן עניני פרשת פינחס

עיון הפרשה

- א. הסרת הקטרוג מעל ישראל על ידי מעשה פינחס..... לא
- ב. זכות כפרת פינחס גם לעתיד.....לב
- ג. שכר 'ברית שלום' על קנאות פינחס.....לב
- ד. מחשבת משה שהותר להיכנס לארץ.....לג
- ה. פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה.....לג
- ו. קרבן כבש בדוקא.....לד

אביטה ארחותיך

ז. משפחות בני דן.....לה

אשיחה בחוקיך.....לח

- ח. עצירת המגיפה בזכות התפילה - הגאון רבי דוד פלק. ט.
- הזכרת צור - הרה"ג אהרן אריה כהן. י. על מי קאי קרא 'ויהי לנס' - הרה"ג אהרן תם.

פקודיך אתבונן

ק. הנהגות ע"י חתך בבגד - הג"ר מאיר רוזנר.....מ

קונטרס התשובות

יין הנסכים שהיה לישראל במדבר.....מה

הביאו מכרמי עין גדי - תגרי אומות העולם מכרו להם - מכרו להם ענבים - בדיעבד יין מגיתו כשר - הכוונה לימי המילואים - הבאר היתה מעלה להם יין ממש - כמ"ד טעמן וממשן - ביין הולכים אחר הטעם - מצאנו אצל נח ששיכר מיד - עולת סיני כבמת יחיד - מהאשכול שהביאו המרגלים - נטף ממנו יין כמעין - הוציאו איתם יין ממצרים - לקחו אפילו בהמות טמאות - ידעו שהם הולכים לעבוד את ה' - אולי רצונו בקרבן עצים - נרמז ב'לא נדע' - לא הקריבו עולות במדבר - קודם העגל לא הביאו נסכים - לא קרבו נסכים במדבר - גם בעולת הר סיני לא קרבו נסכים - הביאו מגן עדן - הביאו ממה שצמח בקריעת ים סוף.

פרשת פינחס

מניין המצוות (עפ"י ספר החינוך):

יש בה שש מצוות עשה

עשה: דיני נחלות • תמידין בכל יום • קרבן מוסף של שבת • קרבן מוסף בכל ראש חודש • קרבן מוסף ביום חג השבועות • שופר בראש השנה.

א. הסרת הקטרוג מעל ישראל על ידי מעשה פינחס

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתו מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי (כה, יא)

משמעות הכתוב, דאי לאו קנאותיה דפינחס, אזי היה ח"ו גזירת כליה על כל ישראל [וכן מפורש במדרש רבה (כ, כה): מי גרם להקב"ה שתשוב חמתו ולא נתכלו כל ישראל, הוי אומר זה פינחס, לקיים מה שנאמר (משלי טז, יד) 'ואיש חכם יכפרנה'].

דבר תימה הוא, וכי בשביל בועל ארמית אחד, יכלה כל כרם ישראל ח"ו, וכלשון הכתוב (לעיל טז, כב): 'האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף'. גם יל"ד, באומרו 'בקנאו את קנאתי בתוכם', דלכאורה תיבת 'בתוכם' מיותר.

[הנה בספורנו (להלן פסוק יג) פירש: 'ויכפר על בני ישראל', בעשותו הנקמה לעיני כולם כדי שיכופר להם על שלא מיחו בפושעים, ע"כ. מבואר בספורנו, כי במעשה זמרי היה חטא לכל ישראל על שלא מיחו בו. ולפי"ז א"ש מה שהיתה גזירת כליה על ישראל לולא קנאותיה דפינחס, וכן מצאנו בקטרוג מידת הדין בחורבן בית ראשון (שבת נה, א), שקטרגה גם על הצדיקים בשביל שלא מיחו.

אך לפי"ז תיקשי, שאם אמת שמעשה זמרי נחשב לחטא לכל ישראל על שלא מיחו בו, א"כ איך נתכפרו מעבירה זו על ידי שפינחס לבדו קינא לאלוקיו, והרי לא היה אלא מעשה יחידי בלבד, והיאך יועילו מעשיו לכפר על כל ישראל שעמדו מן הצד ולא עשו כלום].

ניתן להשיב בתנאי שלימוד השאלות וליבונם היה בשבוע זה כפי הכללים

ב. זכות כפרת פינחס גם לעתיד

והייתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם תחת אשר קנא לאלקיו וכפר על בני ישראל (כה, יג)

בסנהדרין (פב, ב) איתא: וראויה כפרה זו שתהא מכפרת והולכת לעולם. ופירש"י: וראויה כפרה זו שעשה פינחס שתהא מכפרת לעולם, דכתיב 'ברית כהונת עולם תחת אשר קנא לאלקיו וכפר', ע"כ.

ופירש המהרש"א, דדריש לה מדלא כתיב 'וכפר' רק 'ויכפר', משמע לשון עתיד [וכן הוא במדרש (ילקוט"ש רמז תשעא): 'ויכפר על בני ישראל' לא נאמר, אלא 'ויכפר', שעד עכשיו לא אז אלא עומד ומכפר עד שיחיו המתים].

וצריך לבאר הכוונה בזה, איך יתכן שתהיה כפרה זו מכפרת לישראל לעולם, אף על עבירות שיעשו אחר כך.

עוד טעון ביאור, למה זכה פינחס לתשלום גמול זה שכפרה זו תהיה מכפרת לעולם, יותר ממשה רבינו שכמה פעמים ששיכר חמת ה' מעל ישראל, כמו בעגל ובמרגלים, ועדיין לא נעשתה זו כפרת עולם על דברים העתידים.

ג. שכר 'ברית שלום' על קנאות פינחס

פינחס בן אלעזר וגו' השיב את חמתי וגו' בקנאו את קנאתי וגו' לכן אמר ה'נני נתן לו את בריתי שלום (כה, יא-יב)

כידוע כל מידותיו של הקב"ה בשכר ועונש הוא במידה כנגד מידה. ויש לתמוה שכאן לכאורה זה להיפך, שפינחס עשה מעשה קנאות שלכאורה לא הביא שלום אלא להיפך [וכמו שמביא רש"י (כאן), שהיו השבטים מבזים אותו, 'הראיתם בן פוטי' זה שפיטם אבי אמו עגלים לע"ז והרג נשיא שבט מישראל'. וראה בזבחים (קא, ב): 'לא נתכחן פינחס וכו' עד ששם שלום בין השבטים'. ופירש"י: בימי יהושע בשבט בני גד ובני ראובן שבנו את המזבח בעבר הירדן, ובקשו שאר השבטים לעלות עליהם לצבא ושלחו את פינחס לדבר עמם, ע"כ. ומבואר בגמ' שאפילו לאחר שהקב"ה שיבח את פינחס לא היתה דעתם של ישראל נוחה ממעשה

קנאותו, ולא נתכהן עד ששם שלום בימי יהושע]. ואילו השכר שקיבל עבור קנאותו הוא 'ברית שלום'. והרי קנאות ושלום נראים כשני דברים הפכיים שאין להם שייכות זה לזה.

ד. מחשבת משה שהותר להיכנס לארץ

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עֲלֵה אֶל הָרֹעֵבִים הַזֶּה וּרְאֵה אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל (כו, יב)

עלה אל הר העזרים. למה נסמכה לכאן, כיון שאמר הקב"ה נתן תתן להם, אמר אותי טה המקום להגחיל, קמא אותה הגזרה ואכנס לארץ, אמר לו הקב"ה גזרתי במקומה עומדת (רש"י)

צ"ב, למה תלה משה שהותרה הגזירה מזה שנצטווה לתת להן נחלתן, וכי איזה שינוי בגזירה ראה כאן, הלא בנות צלפחד היו מבנות מנשה, וחצי שבט מנשה נחלו בעבר הירדן, וא"כ יתכן שנחלת בנות צלפחד היא בעבר הירדן ולא הותרה הגזירה. [ראה העמק דבר להנצי"ב (לעיל פסוק ד ופסוק ז), ודו"ק].

ה. פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה

וַנִּתְּנָהּ מִהוֹדֶךָ עָלָיו (כו, כ)

מהודך, ולא כל הודך, נמצינו למדין, פני משה כחמה פני יהושע כלצנה (רש"י)

בב"ב (עה, א) איתא: 'ונתתה מהודך עליו', ולא 'כל הודך', זקנים שבאותו הדור אמרו פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה.

וצ"ב, מהו הלשון בגמ' 'זקנים שבאותו הדור', מדוע דוקא הזקנים אמרו כך, הלא כולם ראו את ההבדל.

ויש שתירצו, שדוקא הזקנים זכרו היאך נראית חמה ולבנה, אבל הדור שנולדו במדבר לא ראו לא חמה ולא לבנה לפי שהיו מוקפין בענני כבוד. אך זה צ"ע, דהא איתא בגמ' (תענית ט, א ור"ה ג, א) שבמיתת אהרן נסתלקו ענני הכבוד הרי שגם הצעירים ראו חמה ולבנה ויכלו להבחין.

וכי תאמר כיון דמבואר שם בגמ' (תענית) שאח"כ חזרו ענני הכבוד בזכות משה רבינו וא"כ יש לבאר שאמנם נסתלקו ענני הכבוד אך רק לזמן מועט ומיד חזרו ולא היה די זמן לראות החמה והלבנה, אין לומר כן, כי מבואר במהר"ל (גור אריה להלן לג, מ) שאחרי מיתת אהרן לא חזרו ענני הכבוד עד שנסת"מה מלחמת ערד, וצ"ב.

ו. קרבן כבש בדוקא

זה האשה אשר תקריבו לה' כבשים בני שנה תמימים שנים ליום עלה תמיד (כח, ג)

בספרי זוטא (כאן) איתא: 'כבשים' ולא בקר. עד"ן אני אומר אם הביא מכל בהמה דקה עולה לו, תלמוד לומר 'כבש', ממעט אני את הרחל, ולא אמעט את העז, תלמוד לומר 'כבש'. ממעט אני את העז ולא אמעט את הגדי, ת"ל 'כבש', ע"ש.

ויש להעיר, הרי גדי היינו עז ומין אחד הם [ראה רש"ש בפסחים (עד, א) דבלשון חז"ל 'גדי' הוא שם פרטי למין עז בלבד לאפוקי מלשון תורה שכולל גם מין פרה ורחל], ומאי קאמר הספרי ממעט אני העז ולא אמעט את הגדי.

עוד צ"ע, הרי צאן כולל רק כבש ועז [כמבואר ברש"י (פסחים צו, ב ד"ה אם כשב)], וא"כ כיון שכבר מיעט שאר בהמה דקה דהיינו עז, מאי קאמר אח"כ 'ולא אמעט את העז'.

ותו צ"ע, הרי רחל היא כבש נקבה, ומדוע צריך כלל למעטה, הא ידעינן כבר דעולה הוא דוקא זכר, כדכתיב (ויקרא א, ג): 'אם עולה קרבנו זכר תמים יקריבנו', ובתו"כ שם ילפינן לכל עולה בין נדבה בין חובה שיביא זכר דוקא.

ובעיקר הא דמבואר בספרי זוטא, דלקרבן תמיד צריך כבש דוקא ולא עז, יל"ע טובא בדברי השיטה מקובצת (כריתות ד, א) בשם הרא"ש, בהא דאמרינן בגמ' שם: מה לכבש ועז שכן נתרבו אצל הפסח, וכתב ע"ז השיטמ"ק (אות טו) בשם הרא"ש: הוא הדין דהוה מצי למימר אצל תמיד,

ע"כ. משמע דמין כבש ומין עז כשרים לתמיד. והא מפורש בספרי זוטא שהתורה מיעטה עז מקרבן תמיד.

אביטה ארחותיך - סוגיה בפרשה

ז. משפחות בני דן

'אלה בני דן למשפחותם, לשוחם משפחת השוחמי, אלה משפחות דן למשפחותם. כל משפחות השוחמי לפקודיהם, ארבעה וששים אלף וארבע מאות' (כו, מב-מג) א. פתח הכתוב במשפחות בני דן בלשון רבים, ופירש שם אחד של משפחה, שהיא משפחת השוחמי המתייחסת לשוחם, וחזר הכתוב ופירש שמשפחה זו היא משפחות בני דן. וחזר הכתוב ואמר, שנפקדו כל משפחות השוחמי. הרי שהיו כמה משפחות שנקראו בשם השוחמי.

ובשעה שהנחיל יהושע את הארץ לבני ישראל למשפחותיהם, נאמר (יהושע יט, מ-מו): 'למטה בני דן למשפחותם יצא הגורל השביעי, ויהי גבול נחלתם צרעה ואשתאול ועיר שמש וגו' ומי הירקון והרקון עם הגבול מול יפו'.

ושוב נאמר (שופטים יח, א-ב): 'בימים ההם אין מלך בישראל, ובימים ההם שבט הדני מבקש לו נחלה לשבת, כי לא נפלה לו עד היום ההוא בתוך שבטי ישראל בנחלה. וישלחו בני דן ממשפחתם חמשה אנשים מצרעה ומאשתאול לרגל את הארץ ולחקרה'.

ואותם חמשה אנשים באו לליש שבצפון ארץ ישראל, ואמרו לאחיהם שיבואו ויירשו אותה. ונאמר שם (יא-יב): 'ויסעו משם ממשפחת הדני מצרעה ומאשתאול שש מאות איש חגור כלי מלחמה, ויעלו ויחנו בקרית יערים ביהודה, על כן קראו למקום ההוא מחנה דן עד היום הזה, הנה אחרי קרית יערים'.

ובדרך לליש, באו אל בית מיכה, ולקחו את הפסל ואת התרפים. ואמרו לכהן העובד (שם, יט): 'לך עמנו והיה לנו לאב ולכהן, הטוב היותך כהן לבית איש אחד, או היותך כהן לשבט ולמשפחה בישראל'.

ולאחר מכן כבשו את העיר ליש, ונאמר שם (פסוק כט): 'ויקראו שם העיר דן, בשם דן אביהם אשר יולד לישראל'.

ב. ומבואר שהיתה משפחה אחת שנקראה משפחת הדני, שהיתה יושבת בצרעה

ובאשתאול. והם שלחו חמשה אנשים ממשפחתם לרגל את הארץ, ומהם נסעו שש מאות אנשי מלחמה לכבוש את ליש. ומשמע ששאר משפחות בני דן שלא יישבו בצרעה ובאשתאול, אלא בשאר ערי בני דן, לא הלכו עמם לרגל את הארץ ולכבוש את ליש.

אבל בני אותה משפחה שהלכו לכבוש את ליש, קראו למקום חנייתם בשם מחנה דן, וכמי שזהו מקום חנייתו של כל שבט דן. וכשאמרו לכהן העובד שילך עמם, אמרו לו שטוב לו להיות לכהן לשבט ולמשפחה בישראל. והרי שכינו את עצמם בשם שבט, והוסיפו שלכל הפחות הם משפחה בישראל.

וכשכבשו את ליש, קראו את שמה דן, על שם אביהם דן בן ישראל. ופירש הרד"ק, שבא הכתוב לפרש שלא קראו על שם ראש משפחתם שהיה נקרא דן, אלא על שמו של דן בן יעקב, אבי כל שבט דן.

ג. ולפי זה יתכן, שכשם שאותה משפחה שישבה בצרעה ובאשתאול, כינתה את עצמה בשם משפחת הדני, וכמי שמשפחתם לבדה ראויה להתייחס על שם דן בן יעקב, כך בשעה שהיו במדבר, כינתה אותה משפחה את עצמה בשם משפחת השוחמי, וכמי שהיא לבדה ראויה להתייחס אחר שוחם בן דן.

ויתכן שאף שאר משפחות בני דן סברו כן, וכל משפחה כינתה את עצמה בשם משפחת השוחמי, כמי שהיא לבדה ראויה להתייחס אחר שוחם בן דן.

ויתפרש בזה לשון הכתוב, 'לשוחם משפחת השוחמי, אלה משפחות בני דן למשפחותם', שלא היתה בבני דן אלא משפחה אחת של משפחת השוחמי, אבל כל משפחה מבני דן כינתה את עצמה בשם זה, שהיא לבדה ראויה להיקרא בשם משפחת השוחמי, ומחמת כן היו משפחות רבות שנקראו משפחות השוחמי.

ד. ועומק הענין מבואר בספר ר' צדוק הכהן מלובלין (תקנת השבין עמוד נב): 'ועל כן לא נפל לשבט הדני נחלה בתוך שבטי ישראל עד פסל מיכה, שהיו מבקשים אז עדיין נחלה. דנחלת הארץ לזרע ישראל היא ירושה מאבות, מורה על שורש קדושת ישראל מתולדתם, שזכו על ידם להבטחת נחלת הארץ. ובני דן שלא נתברר חלקם ונחלתם בארץ ישראל, היינו שלא נתברר עדיין שורש מעלת קדושת ישראל שבקרבם, עד אז, כי נתברר מעלתם. ולעולם המעלה מושכת החסרון עמה, ונתגלה אז גם כן חסרונו שמחמתו לא מצאו נחלה עד אז'.

ומבואר שמלבד גוף הזכיה בארץ ישראל מכת ירושת האבות, יש צורך בזכיה מסוימת לכל שבט, בבירור וגילוי מקום הנחלה המסוימת בארץ ישראל של אותו שבט. וזכות זו תלויה במה שיתברר ויתגלה שאותו שבט ירש את קדושת האבות, לזכות מכוחה בארץ ישראל.

ונראה שבירור וגילוי זה נעשה במנין הפקודים שבפרשתנו, שנמנו למשפחות לפי מנין יורדי מצרים, ונאמר בסוף המנין (כו, נג): 'לאלה תחלק הארץ'. וכמו שהביא רש"י (לעיל פסוק ה) שבמנין זה חתם הקב"ה את שמו על כל משפחה, להעיד על יחוסה לאבות.

והרי שכל אחד מיורדי מצרים זכה להוריש למשפחתו חלק מסוים של נחלה בארץ ישראל. וכח הזכיה בבירור אותו חלק מסוים, הוא על ידי העדות והבירור שמשפחתו מתייחסת אליו, וירשה ממנו את הזכות באותה נחלה.

ה. אבל נחלתו של שבט דן לא נתבררה לגמרי, עד ימי פסל מיכה. והרי שלא נתברר ונתגלה שבני שבט דן זכו לרשת את קדושת אבותם, לזכות בבירור מקום נחלתם בארץ. ומחמת כן לא נתברר במנין הפקודים, מי היא המשפחה הנקראת בשם 'משפחת השוחמי', כיון שלא נתברר ונתגלה מי היא המשפחה שירשה את קדושת שוחם בן דן, שהיה מיורדי מצרים וזכה שמשפחתו תנחל בארץ ישראל.

ועד שזכתה המשפחה היושבת בצרעה ובאשתאול, שתקרא בשם 'משפחת הדני', ועל ידה נסתיים הבירור של מקום נחלת דן שבצפון ארץ ישראל, שמשפחה זו זכתה לברר שירשה את קדושת דן בן יעקב, ועל ידי זה זכו לברר את הנחלה בארץ שירשו מכוחו, וקראו לעירם על שמו של דן בן יעקב.

וכן נאמר (שופטים פרק יג, ב) במנוח אבי שמשון: 'ויהי איש אחד מצרעה ממשפחת הדני ושמו מנוח', שפירש הכתוב שהיה מאותה משפחה הנקראת 'משפחת הדני', שזכתה לברר שירשה את קדושת דן בן יעקב. ומחמת כן זכה שיוולד ממנו שמשון, שבו תתקיים ברכת יעקב לדן בנו.

המעייין יפרש בזה מה שנאמר בשמשון (שם פסוק כה) 'ותחל רוח ה' לפעמו במחנה דן בין צרעה ובין אשתאול'. ומפני מה נבחר המקום הנקרא מחנה דן, שבו חנו משפחת הדני בדרכם לכבוש את ליש, שהוא יהיה המקום שתחל רוח ה' לשרות על שמשון.

אשיחה בחוקיך - מרבנן ותלמידהון

ח. עצירת המגיפה בזכות התפילה

פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את זמתי על בני ישראל (כה, יא)

תפלה ובקשה. ואמנם מצינו תפלה שהיא בבחינת פלילות, כדכתיב (וירא יח, ג): 'ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם רשע וגו', חלילה לך השופט כל הארץ לא יעשה משפט', וכן אצל משה רבינו אחרי שבירת הלוחות [ראה מד"ר (תשא מג, א): מיד התחיל 'חוגר בתפלה' וכו', למה יאמרו מצרים לאמור ברעה הוציאם, ע"ש]. אבל מ"מ סתם תפלה היא בקשת תחנונים, כדאמרינן (אבות פ"ב מ"ג): אל תעש תפלתך קבע אלא 'תחנונים'. וא"כ למה כל תפלה נקראת תפלה ולא תחנונים, הרי תפלה היא מלשון פלילות. [ראה סדור הגר"א (אבני אליהו ברכת שומע תפלה)].

חזקוני פירש: כדכתיב לעיל ח' 'ותעצר המגפה', וכן כתיב (תהלים קו, ל) 'ויעמוד פנחס ויפלל ותעצר המגפה'.

והנה בברכות (ו, ב) אמרו: 'וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם', ואין עמידה אלא תפלה, שנאמר 'ויעמוד פנחס ויפלל'. הרי ש'ויפלל' הוא לשון תפלה. [וכן הוא בנוסח הסליחות: מי שענה לפנחס בקומו בתוך העדה הוא יעננו].

ויש להעיר, דבסנהדרין (מד, א) איתא: אמר ר"א, 'ויתפלל' לא נאמר אלא 'ויפלל', מלמד שעשה פלילות עם קונו וכו', אמר לפניו רבש"ע על אלו יפלו כ"ד אלף מישראל. הרי ש'ויפלל' הוא לשון פלילות ולא לשון

הגאון רבי דוד פלק שליט"א

מח"ס 'בתורתו יהגה' וענינו של יום, ירושלים
d025865127@gmail.com

ט. הזכרת צור

ושים האשה המכה המדינית כזבי בת צור ראש אמות בית אב במדין הוא (כה, טו)

להודיעך שגאחם של מדינים שהפקירו צת מלך לזות, כדי להחטיא את ישראל, ראש אומות – אחד מחמשת מלכי מדין את אוי ואת רקס ואת אור וגו', והוא היה חשוב מכולם, שגאמר ראש אומות, ולפי שגאג בזיון צעגמו להפקיר צתו מנאו שלישי (רש"י)

צ"ב, דאי משום שגאג בזיון בעצמו שלישי ולא שני או רביעי או אחרון. לא מנאו ראשון, אמאי מנאו דוקא

הרה"ג אהרן אריה כהן שליט"א

ירושלים, כולל 'מאמר מרדכי'

a0527698767@gmail.com

י. על מי קאי קרא 'ויהי לנס'

באכל האש את חמשים ומאתים איש ויהיו לנס (כו, י')

בעל הטורים פירש: זהו שאמרו, מקום נתבצר להם, כשנפתחה הארץ נשאר מקום באמצע כמו הנס שהוא בראש התורן, כי נשאר מקום כמו תורן וכו', עיי"ש. משמע, שמפרש שהפסוק 'ויהיו לנס' קאי על בני קורח.

וצ"ע, דמפשטיה דקרא משמע דקאי על מאתים וחמשים איש מקריבי הקטורת שנשרפו באש, וכמו שנאמר (לעיל יז, ג): 'ויהיו לאות לבני ישראל', וכן הוא משמעות פשוט דברי רש"י, ולא קאי כלל על בני קורח שנזכרו רק בפסוק הבא 'ובני קרח לא מתו'.

הרה"ג אהרן תם שליט"א

ר"מ ישיבת 'זכרון אליעזר', ירושלים

AT0504115865@gmail.com

פקודיך אתבונן - ברורי הלכה

קֶרֶן הַנְּעֻשִׁית ע"י חֹתֶךְ בַּבֶּגֶד*

המשך מגליון קודם - בפרשת שלח

השיב את חמתי (כה, יא). ובמנחות (מא א) דא"ל מלאכי לרב קטינא סדינא בקייטא וסרבלא בסיתוא ציצית מה תהא עליה, א"ל מי ענשיתו אעשה, א"ל אין בעידן ריחתא ענשינן אעשה.

אם המרדכי הצריך חתיכה גדולה

(י) בעיקר מש"כ המ"ב בשם המרדכי דבעינן חתיכה גדולה וניכרת, מלבד מה שהערנו לעיל אות ה' שבתחילת דברי המרדכי כתוב שא"צ חתיכה גדולה דמינכרא, וצ"ל שהמ"ב הבין שהמרדכי חזר בו במש"כ ומיהו לכאורה נראה וכו', שזה דוחק, עוד יש להעיר מסוף דברי המרדכי שם סי' תתקמ"ג שכתב ורבי אמר לנו שעשה טלית כמין סרבל קטן ולו שני כנפים ובצריה לב' כנפיה קצת והווי לה ארבע, דאפילו רב ששת דאיירי כאן בבצריה דמשמע שאין טלית מן המובחר, היינו לפי שחתך ממנו מעט וסבור לבטלו מתורת ד' כנפות, אבל אם חתך חתיכה ניכרת אין לך טוב ממנו, וכן דרך המתעטפים והצנועים שעושין כן תחת מלבושיהם, ועיני ראו אותו של רבי כדי להורות הלכה למעשה, וצריך להרחיק הקרנות זה מזה שיהיו ניכרים היטב כשנים, עכ"ל. מבואר במרדכי שאם חתך חתיכה ניכרת חשיב בפשיטות כנף נוסף ועבדינן כן אפילו לכתחילה, ומ"ש ר"ש שגם בבצריה לגלימיה חשיב ככנף נוסף אף שאינו לכתחילה, זה איירי בחתך ממנו רק מעט. הרי להדיא גם בחתך מעט שאין החתיכה ניכרת אכתי חשיב ככנף נוסף, רק שאין לעשות כן לכתחילה, וא"כ מש"כ המ"ב ע"פ המרדכי שלהחשב ככנף נוסף צריך שתהיה החתיכה גדולה וניכרת, צע"ג.

בדוחק י"ל דלשון המרדכי "חתיכה גדולה דמינכרא", ו"חתיכה ניכרת", כוונתו לחתיכה גדולה מאוד, ומש"כ דסגי לחתוך מעט בשביל להחשב ב' קרנות, כוונתו מעט יחסית לחתיכה גדולה מאוד, אך מ"מ גם אותו מעט היא גדולה וניכרת, וזמ"כ המ"ב דבעינן גדולה וניכרת [ונקט את לשון ארצה"ח]. אך כל זה דוחק גדול, אחרי שהמ"ב ייחס את דבריו למרדכי, משונה מאוד שישתמש באותו לשון של המרדכי "גדולה וניכרת - גדולה דמינכרא", וכוונתו תהא הפוכה מכוונת המרדכי, וצ"ע.

* הג"ד מאיר רוזנר שליט"א, ראש כולל 'מיר' מודיעין עילית, מח"ס 'חכמות הלב', זמז"צ 'עזרת תורה' ירושלים.

לפרש שכונות המ"ב לכתחילה

(א) לכאורה צ"ל דמש"כ המ"ב שצריך שתהיה אותה חתיכה גדולה וניכרת, וכן מש"כ בבה"ל להצריך ג' אצבעות, אין כוונתו שבפחות מזה לא מקרי שתי כנפות, דלעולם גם בחתך מעט נעשה שתי קרנות כמבואר במרדכי, רק כוונת המ"ב שכדי להעשות עי"ז כבעלת ד' כנפות לקיים בזה מצות ציצית, לכתחילה צריך שתהיה החתיכה גדולה וניכרת כמש"כ המרדכי שם בסוף דבריו דבחותרך מעט כר"ש אינו כנף מהמובחר, ולכתחילה כדי לקיים בזה מצות ציצית יש לחתוך חתיכה ניכרת להרחיק הקרנות זמ"ז שיהיו ניכרים היטב כשנים, ולכאורה נראה ששיעורו ג' אצבעות. אף שזה סתום קצת בלשון המ"ב, לכאורה עכצ"ל כן כמשנ"ת.

הוכחת החזו"א דחשיב כנף גם בזוית כהה

(ב) החזו"א בסי' קנ"ו בהשמות לסי' י' סד"ה שם וכו' דן אם להחשב ככנף לחייב בציצית צריך שהכנף יהא דוקא כריבוע ממש בזוית ישרה נמצת [90] (ציור 9), כזוית לגבי תפילין, או שגם בזוית כהה (ציור 10) חשיב כנף לחייב בציצית כל שיש איזשהו זוית ואינו עגול. החזו"א הוכיח שגם בזוית כהה חשיב כנף לחייב בציצית, מזה שבעלת חמש חייבת בציצית, והרי בבעלת חמש ע"כ הזוויות הסמוכות הם זוויות כחות (כבציור 1), ע"כ שגם זוית כהה חשיב כנף לחייב בציצית [אע"ג שלענני תפילין צריך ריבוע של 90], וכבר עמד בזה הרש"ש ל"ז ב', עש"ה. לבסוף דחה החזו"א דמשכח"ל בעלת חמש שכל זוויותיה ישרות כציור 11 [ומ"מ משמע דאכתי ס"ל שהדין אמת].

להקשות על החזו"א

(ג) לכאורה עיקר ראיית החזו"א ממ"ש בגמ' שבעלת חמש חייבת, אינה מובנת, שהרי בפשטות אפשר להעמיד דאירי שחתך בקרן כמין ד' כמו שפירש הבה"ל בסי' י' ס"ב ד"ה א' באלכסון וכו' את דברי רש"י ל"ז ב' ד"ה דבצריה וכו' [וכ"ה ברש"ש שם], שנעשית עי"ז בעלת חמש של זוויות ישרות (ציור 2), בשלמא אם החזו"א היה מוכיח כן מרש"י ל"ז ב' ד"ה בעלת וכו' שכתב להדיא דבעלת חמש איירי בחתך הקרן באלכסון, וכ"ה בטוש"ע סי' י' ס"ב, שפיר דמי, וביחס להוכחה מרש"י והטוש"ע לא יועיל מה שדחה החזו"א באוקימתא דידיה, שהרי הם כתבו להדיא שחתך באלכסון, אלא שהחזו"א בא להוכיח כן מהגמ', ואת זה אפשר לדחות בפשיטות כנ"ל. גם כשכתב החזו"א לדחות את הראיה, צייר ציור שחתך בקרן פגימה מדובעת באופן שהפגימה כנגד רוב אורך ורוחב הבגד (ציור 11) שזה צורת בגד מוזרה מאוד, וצ"ב למה הוצרך לזה, דלהאמור גם אם חתך כן דהיינו כמין ד', ופגם עי"ז רק מעט שהחסיר מהבגד בקרן (ציור 2) חשיב כנף, דבכה"ג א"צ שיהא פתוח רובו כמשנ"ת.

להוכיח שהחזו"א נחלק על הפמ"ג והמ"ב

יד) מוכח מזה שהחזו"א נחלק על הפמ"ג והמ"ב וס"ל שגם כשחתך פגם בקרן כמין ד' באופן שהחסיד מהבגד, גם בכה"ג לא חשיב כנף כשהחתך אינו לאורך רוב הבגד, דגם כשהחסיד מהבגד ס"ל דצריך שיהיה פתוח רובו, לכן ס"ל שע"כ האי בת חמשה לא איירי שחתך בקרן כמין ד' באופן שאינה כנגד רובו דבכה"ג לא מקרי כנף כלל. ואע"פ שאפשר להעמיד שחתך כמין ד' באופן שהחתך כנגד רוב הבגד, ס"ל לחזו"א שזו אוקימתא רחוקה כיון שזו צורה משונה מאוד לבגד ולא מסתבר דאיירי בכה"ג [ואולי גם אין לכה"ג תורת בגד כלל כיון שאינו ראוי ללבישה], וע"כ האי בעלת חמש איירי שחתך את הפינה באלכסון (ציור 1) [כמש"כ רש"י ד"ה בעלת וכו' והטוש"ע שם], ושפיר הוכיח החזו"א מהגמ' שגם קרן בזוית כהה חשיב כנף לחייב בציצית אע"פ שפינה כה"פ ספולה בתפילין. לבסוף כתב החזו"א דמשכחת לה בעלת חמש בזוית ישרה כשחתך כמין ד' על פני רוב אורך ורוחב הבגד כפי שצייר החזו"א (ציור 11), ואף שכאמור דוחק מאוד להעמיד בכה"ג כבר אינו מוכח לגמרי מהגמ', אך מסתבר שהחזו"א נשאר בדעתו כיון שסו"ס זו אוקימתא רחוקה ודחוקה.

החזו"א פטר על פי זה את בליטת קרן הצווארון מציצית

טו) כתב החזו"א בס' ג' סקל"ז ד"ה טלית וכו', טלית שצדה האחת מרובעת וצד שכנגדה עגולה, אם סדק את הטלית [סמוך להתחלת העיגול] מב' הצדדין אם אין הסדק ברוב הטלית לא מקרי כנף וכו', עכ"ל. יש להסתפק אם החזו"א איירי דוקא בסדק שאין בו חסרון (ציור 12), אבל בסדק שיש בו חסרון (ציור 13) מודה שגם כשהסדק לא ברוב הבגד חשיב כנף וחייב בציצית, כדעת הפמ"ג והמ"ב, או דאיירי בכל גווני גם בסדק שיש בו חסרון וגם באופן זה ס"ל דכשהסדק לא לאורך רוב הבגד פטור מציצית, דגם בזה בעינן פתוח רובו, כדמשמע מדבריו הנ"ל בס' קנ"ו כמשנ"ת.

החזו"א שם המשיך וכתב והיינו טעמא דבגדים שלנו פטורים אף שיש להם כנף מימין וכנף משמאל מלמעלה וכו', עכ"ל. והשתא אם צורת הצווארון של החליפות [הנקרא דש] בזמנו של החזו"א היה כשלנו [כפי שראיתי בתמונות מתקופת החזו"א], הרי זה סדק שיש בו חסרון בין בחליפות הקצרות שהדש עשוי כציור 14, ובין בחליפות הארוכות, בפראקים, ובחליפות הקצרות הנקראות "דאבל" שהדש עשוי כציור 15, ואעפ"כ כתב החזו"א שפטורים מציצית כיון שהסדק לא על פני רוב הבגד. א"כ מבואר דס"ל שגם כשפגם והחסיד מהבגד צריך שהסדק יהיה ברוב אורך הבגד כמו שהוכחנו מדבריו בס' קנ"ו, דלא כפמ"ג והמ"ב הנ"ל.

* לענין החולצות, יתכן שהקרן התחתונה מקרי שאינו פתוח רובו כיון שהדרך לילך עם חולצה סגורה בכפתורים, וא"כ הצד העולה של הקרן התחתונה סגורה ברובה ע"י הכפתורים, ועיין בה"ל

טעם נוסף שפינת הדש אינו כנף

טז) אמנם יל"ע לפ"ז למה לא מטיילים ציצית בחליפות דידן כיון שלדעת הפמ"ג והמ"ב חשיבי בני ד' כנפות כמשנ"ת, ואע"פ שכל ד' הכנפות מלפנים שהרמ"א בסי' י' ס"ב פטר כה"ג מציצית, הרי המ"ב שם סקל"ו כתב בשם המ"א והפמ"ג שקשה לסמוך על טעם זה לפטור מציצית.

ונראה, דבגמ' ל"ז ב' איתא האי מאן דצייריה לגלימיה לא עבד ולא כלום, ופרש"י שם ד"ה האי וכו' לא עבד כלום דסופו להתייר ולחזור לאיתנה וכו', עכ"ל. הרי מבואר שאע"פ שלא תפר את הכפל אלא רק קפלו וקשרו כך, מ"מ כל מה שהקרה הישנה אינה מתבטלת בכך זה רק משום שסופו להתייר ולחזור לאיתנה. ואע"פ דאיירי שקיפל וקשר את הבגד מחמת שהיתה טליתו ארוכה והוצרך לקצרה כמש"כ רש"י ד"ה האי וכו', מ"מ גם בכה"ג יתכן שעתיד להתייר ולהחזירה לאיתנה כגון אם יגבה ויצטרך בגד ארוך יותר [כפי שמצוי במכפלת], או שיהיה מעונין בסגנון של בגד ארוך יותר וכדומה, ורק מטעם זה שסופו להתייר ולהחזירו לאיתנו, לכן הקרה המקופלת אינה מתבטלת. א"כ בדש החליפות שלנו שקיפל את הדש עם הקרה וגיהצו היטב לבגד [ועומד כך מקופל מכת בד פנימי קשה שעומד בקיפולו ואינו נפשט], בזה ברור שלעולם לא יפתח את קפל הדש שע"ז הפינה תחזור לקצה הבגד, שהרי באופן זה יתקלקל לגמרי צורת החליפה ואינה ראויה ללבישה [וגם אם יקרה כן מעצמו, לא ילבשנה עד שיחזור ויקפל את הדש ויהדקנו לבגד], וכיון שכן, הרי שצורת הבגד נקבעת כצורתו עם דש מקופל, ובאופן זה הרי סוף הבגד אינו פינת הדש הבולטת אלא סיומת החליפה העגולה (ציור 16) ששם אין קרן כלל, ולהחשב כנף צריך קרן בקצה הבגד, ולהאמור פינת הדש אינה קרן בקצה הבגד אלא כבליטה באמצע הבגד דזה לא מקרי כנף ואינו מחייב בציצית. ואע"פ דבציציה לגלימיה איירי שעכ"פ קשר את הבגד מקופל, ובניד"ד אינו קשור כך, מסתבר שכיון שהבגד מגוהץ ועומד מקופל לעולם ומוחזק כך ע"י בד פנימי קשה, לא גרע מקשרו כך, דכשאינו עומד להפתח בשום אופן לא מקרי כנף.

ס' י' ס"ז ד"ה רובו סתום וכו', ואת"ל דחשיב רובו סתום גם לפמ"ג ומ"ב פטורים מציצית שהרי אין בין שני צידי החולצה הקדמיים פגם שיש בו חסרון, אדרבה שני צידיה עודפים זה על זה והסדק שביניהם (צד הכפתורים) הוא סדק ללא חסרון.

בפרט לפמ"ש"כ באות ט"ז, כיון שצווארון החולצה מקופל באופן קבוע ולא יתכן ללבשו כשאינו מקופל, א"כ הקפל הוא סוף הבגד ולא פינת הצווארון, וכיון שפינת הצווארון אינה סוף הבגד ולא חשיב כנף. וכן אין לחייב מחמת פינת החולצה שבמקום של הכפתור העליון כיון שהיא עגולה, ואע"פ שזה רק עיגול קטן ויש מצריכים עיגול גדול יותר כדי לפתור, ועיין בה"ל ס' י' ס"ט ד"ה ולא וכו', מ"מ בצירוף זה שכל הכנפות לפניו דפטור בלא"ה לדעת הרמ"א, סגי בעיגול קטן לפטור מציצית כל שעכ"פ צורתו נראית עיגול ברור.

כע"ז מבואר בגר"ז ס"י סע"כ שכתב, מלבושים שקורין רא"ק שמחובר למעלה חתיתכת בגד מרובעת ומונחת על כתיפו מאחוריו שקורין קאלנע"ר פטורין מן הציצית שהרי לצד מעלה אין לו כנפות רק כנפות הקאלנע"ר [ה]מונחים מאחוריו ואין זה כנפות הואיל ואין ב' הקרנות שמאחוריו מכוונות כנגד הכנפות שמלפניו ולכן אין נקראים כנפות כלל מפני שאינן קצה הבגד והרי זה דומה להתפורר ב' כנפות באמצע הבגד שבדוא' אינו צריך להטיל שם ציצית מפני שאין זה כנף האמור בתורה, עכ"ל.

וכ"נ גם כונת הלבוש בסי' י' סוף סע' י', והוסיף הלבוש בזה"ל, ואף על גב דלעיל בתחלת הסימן הזה גבי הגביה כנפיה וכפלם ואפילו תפרם עד שלא נשאר שם כנף, אמרין שלא נפטרה בזה, הא כתב שם רש"י [מנחות לו ע"ב ד"ה האי מאן] הטעם מפני שסופו לחזור לתחלתו ע"כ, משמע דוקא מפני שסופו לחזור לתחלתו, והכא ודאי לא יחזור לתחלתו לעולם שהרי דרך הליכה כן הוא, ואף על פי שלא תפרה כיון שודאי אין סופו לחזור הוי עדיף מתפרה. וכיון שכן הוא, גם בכנף הסרוח שהוא סוף הקאלנע"ר א"צ לעשות ציצית, שכיון שהוא מונח שם כל זמן שהבגד קיים, הוי כאילו נתפר שם באמצע הבגד ואין כאן כנף, והרי נשאר כל המלבוש בשתי כנפים. ובזה י"ל ג"כ במלבושים התחתונים כשעושים להם קעלנר"ל, נ"ל לדחוק וליישב המנהג, עכ"ל. הרי שמה שכתבנו בעה"י דבני"ד קפל הדש עדיף מתפירה דמאן דחייטיה או מאן דצייריה לגלימיה, מבואר כן בדברי הלבוש. אך מסיום דברי הלבוש מבואר שהחשיב סברא זו לדחוק וכתבה ליישב המנהג, וכן המלבוש יו"ט שם סק"ט כתב על סברת הלבוש שהיא דוחק, ובעניי לא ידעתי מה הדוחק שבסברא זו.

קרבן בזוית קהה מאוד

יז) אכתי יל"ע, אם אכן צורת הבגד [החליפה] נקבע ע"פ צורתו לאחר קיפול הדש, אמנם התבטל בזה הקרן של פינת הדש אבל נוצר בזה קרן חדשה במקום הכפל של הדש, בין הדש לבין ההמשך הישר של הבגד, וא"כ בחליפה ארוכה או בחליפת "דאבל" אכתי יש ד' כנפות, ב' כנפות בתחתית החליפה וב' כנפות במקום של כפל הדש.

אמנם נראה שכנף בזוית כ"כ קהה, כמעט שטוחה, לא מקרי כנף, שהרי הרש"ש והחזו"א התחבטו אם קרן קהה יותר מזוית ישרה - ניצבת, אם חשיב כנף כדלעיל אות י"ב, אמנם מוכח עכ"פ מרש"י דכנף לא צריך להיות דוקא בזוית ישרה, וגם זוית קהה יותר חשיב כנף כמשנ"ת שם, מ"מ כיון דחזינן שהדבר הוא חידוש בעיניהם שא"צ דוקא זוית ישרה, הדעת נותנת שאם הזוית קהה עד כדי כך שהיא קרובה יותר לקו שטוח מאשר לזוית ניצבת [יותר מ-135], זוית כ"כ שטוחה לא מקרי כנף.

תדע, שהרי קרן עגולה לא מקרי קרן ובגד שאחד מד' כנפותיו עגולה פטור מציצית כמבואר שו"ע סי' י"ט, ובמ"ב שם סקל"ו מבואר שאפשר לפטור בגד שיש ספק אם

חייב בציצית, ע"י שיעגל אחת מקרונותיו. והשתא הרי בין הקו הישר של שפת הבגד לתחילת העיגול, לעולם יש איזושהו זווית, וזכר לדבר מש"כ הט"ז ביו"ד סי' רפ"ז סק"ג, ואת"ל שכל זווית שהיא חשיב כנף לחייב בציצית א"כ כשיש קרן עגולה הרי יש שם שני כנפות, אחת בתחילת העיגול ואחת בסופו, ולמה נפטר עי"ז מציצית. ע"כ שיש איזושהו שיעור לזווית הנחשבת כנף, ולא סגי בכל שינוי זווית שהוא, וכיון שלא נאמר שיעור בדבר רק שהשיעור אינו זווית ישרה כמו שהוכיחו ממש"כ רש"י בבעלת חמש, הדעת נותנת שצריך זווית שתהיה קרובה יותר לזווית ניצבת - ישרה מאשר לקו שטוח [שזהו השיעור המוגדר הבא אחרי זווית ניצבת], אבל אם הזווית קהה עד כדי כך שהיא קרובה יותר לקו שטוח מאשר לזווית ניצבת [יותר מ-135], זווית כ"כ שטוחה לא מקרי כנף, וצ"ע. המשך בגליון הבא בעזה"י.

קונטרס התשובות תשובות על שאלה שפורסמה בשנים קודמות

יין הנסכים שהיה לישראל במדבר

ונסכו רביעת ההין לכבש האחזר בקדש הסך נסך שכר לה'
(כח, ז)

בספרי על הכתוב (לעיל פסוק ו) 'עלת תמיד העשויה בהר סיני', אמרו: מקיש עולת תמיד לעולת הר סיני, מה עולת הר סיני טעונה נסכים, אף עולת התמיד יטעון נסכים [וראה נוסחת הגר"א, דמשמע דפליגי אי בעולת הר סיני היה נסכים].

וצריך לדעת, מנין היה להם יין לנסכים בזמן ששהו במדבר.

והנה במדרש רבה (שיר השירים ד, כו) איתא, שהבאר היתה מעלה להם מיני דשאים, מיני זרעונים, ומיני אילנות. ופירש מהרז"ו (שם) שהיה מעלה להם גם גפנים, ועשו מהם יין.

אולם עדיין צ"ע, שהרי הבאר הגיעה לבני ישראל אחר ירידת המן [כמפורש בכתוב (שמות יז, ב) שבני ישראל אמרו למשה 'תנו לנו מים ונשתה'], והמן

ירד להם כבר בט"ו באייר [כדאיטא בקרא (שם טז, א)], ובעדויות (פ"ו מ"א) אמרינן דיין בן ארבעים יום כשר לנסך על המזבח, ומבואר דפחות מארבעים יום אסור לנסך (וכ"ה ברמב"ם פ"ו מהל' איסורי מזבח ה"ט). וא"כ צ"ע, מנין היה להם יין לנסכים בעולת הר סיני, הלא התורה ניתנה בו סיון, נמצא שהיין שנעשה מהגפנים שהגיעו מהבאר, לא היה עדיין בן ארבעים יום בשעת מתן תורה, והרי הוא פסול לנסכים [ודוחק לומר שלקחו עמם יין בצאתם מארץ מצרים, שהרי נאמר (שמות יב, לט) 'וגם צדה לא עשו להם', ורק סעודה אחת לקחו להם מהבצק, וא"כ כ"ש שלא לקחו עמחם יין. והנה במכילתא (יתרו עה"פ 'ויחד יתרו על כל הטובה') איתא: רבי אלעזר המודעי אומר, בטובת הבאר הכתוב מדבר, אמרו לו באר שנתן לנו המקום אנו טועמין בו טעם יין ישן וטעם יין חדש וכו', עיי"ש. אמנם צ"ע, דהא רק טעמו טעם יין, אבל לא כתוב שנהפך ממש ליין. ראה יומא (עה, ב) שנחלקו במן לענין טעמו וממשו, ודו"ק].

(גליון רי פרשת פינחס אות ד)

תשובת הגאון הגדול רבי דב לנדו שליט"א

הרי אמרו 'ואנחנו לא נדע מה נעבוד את השם' וכו', וא"כ שפיר י"ל דהכינו יין [ועוד, דהוי מידי דהקרבה].

תשובת הגאון הגדול רבי משה שטרנבוך שליט"א

לקחו מתגרי אומות העולם, כדאיטא במדרש שעדיין לא נאסר.

תשובת הגאון הגדול רבי יצחק סורוצקין שליט"א

התוס' במנחות (מה, ב) כתבו, דתגרי אומות העולם הביאו להם מיני מאכל, וא"כ הביאו להם ענבים ליין.

ברנת יצחק (תנינא פרשת יתרו) הבאנו הגמרא ביומא, שבמן טעמו טעם משקין ולא רק טעם אוכלין, וביארנו שהמשקין נשתנו טעמו וממשו לכל המשקין.

והנה הספורנו פרשת שלח (טו, ג-ד) כתב, שעד חטא העגל היה קרבן לריח ניחוח בלי נסכים, ובחטאם בעגל הצריך מנחה ונסכים לעולת התמיד.

והנה בקידושין (לז) נחלקו ר' ישמעאל ור"ע, אם קרבו נסכים במדבר, ור' ישמעאל סבר דלא קרבו נסכים כלל במדבר, אלא לאחר ביאתן לארץ, וכדכתיב 'כי תבואו אל ארץ אחוזתכם'.

תירוץ א. הביאו מכרמי עין גדי*

התרגום [על הפסוק (שיר השירים א, יד) 'אשכול הכופר דודי לי בכרמי עין גדי'] עמד על הקושיה הראשונה, מאין היה להם יין לנסכים במדבר. וכתב, שכאשר היו ישראל במדבר, היו הולכים לכרמי עין גדי, ולוקחים משם אשכולות ענבים, ועושים מהם יין, ומנסכים אותו על גבי המזבח [ולפי זה יש ליישב אף הקושיה השניה, שאפשר שאף בעולת סיני עשו כן].

תירוץ ב. תגרי אומות העולם מכרו להם

במדרש רבה (שיהש"ר שם, המובא בשאלתנו) אמרו: ורבנן אמרין, ממה שהיו תגרי עובדי כוכבים מוכרין להם לישראל. תני ר' ישמעאל, עדיין לא נאסר יינם של עובדי כוכבים לישראל [ועיין שם **במתנות כהונה** ובמהר"ז ו' עודד מפרשים, אם הכוונה לענין הנסכים, ואם כן המדרש בא ליישב קושייתנו, או שהשתמשו בכך לצרכים אחרים].

תירוץ ג. מכרו להם ענבים

הגר"ח קניבסקי (דעת נוטה כאן) הוסיף 'ממה שהיו תגרי גויים מוכרין להם בענביהן'. ולפי זה מיושב מה שאין בכך איסור של סתם יינם, שהוא משום שמכרו להם בענביהן [וצ"ע מהמדרש הנ"ל, שתירץ באופן אחר].

תירוץ ה. בדיעבד יין מגיתו כשר

בגמרא (ב"ב צז, א) מבואר, שיין מגיתו כשר בדיעבד לנסכים. ולפי זה יש ליישב בפשטות, שכיון שלא היתה להם ברירה אחרת, הביאו מהיין שהוכן מהגפנים שגדלו מהבאר, אף שלא עברו עליו ארבעים יום [שהרי שעת הדחק דינה כבדיעבד (ט"ז י"ד ס' צא סק"ב)]. וכך אמרו בגמרא (שם): אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב, אין אומרים קידוש היום אלא על היין הראוי לינסך על גבי המזבח. למעוטי מאי, אילימא למעוטי יין מגתו, והא תאני ר' חייא, יין מגתו לא יביא, ואם הביא כשר. וכיון דאם הביא

* כל התירוצים מיישבים הקושיה הראשונה, מאין היה להם יין לנסכים במדבר. וחלקם מיישבים אף הקושיה השניה, או הקושיות שבסוגריים.

כשר, אגן אפילו לכתחלה נמי. ופירש רשב"ם (שם): יין מגתו - תירוש. לא יביא - משום דכתיב (כאן) 'הסך נסך שכר' מידי דמשכר. ואם הביא כשר - דליכא עיכובא. אי נמי 'הסך נסך' מכל מקום. וכיון דלנסכים כשר בדיעבד, לגבי קידוש חשיב לכתחלה, דלא חמיר קידוש כניסוך].

תירוץ ד. הכוונה לימי המילואים

רש"י (פסוק ו) כתב: **העשויה בהר סיני - כאותן שנעשו בימי המלואים**. דבר אחר, העשויה בהר סיני, הקיש עולת תמיד לעולת הר סיני, אותה שנתקרה לפני מתן תורה, שכתוב בה (שמות כד, ו) 'וישם באגנות', מלמד שטעונה כלי. **ולפי דבריו** מיושבת קושייתנו בפשטות, שהכוונה לעולה שנעשתה בימי המילואים, שאז כבר עברו ארבעים יום, אבל באמת בעולת הר סיני לא קרבו נסכים [וגם בפירושו השני לא כתב שקרבו נסכים בעולת הר סיני].

תירוץ ו. הבאר היתה מעלה להם יין ממש

במכילתא דרשב"י (שמות יח, ט, הובאה בשאלתנו) אמרו: 'על כל הטובה'. ר' יהושע אומר, בטובת המן הגיד לו [-משה ליתרו]. אמר לו, מן שנתן לנו המקום, אנו טועמין בו טעם פת, טעם בשר, טעם דגים, טעם חגבים, טעם כל מטעמים שבעולם, שנ' 'טובה' 'הטובה' 'כל הטובה' 'על כל הטובה'. ר' אלעזר המודעי אומר, בטובת הבאר הגיד לו. אמר לו, באר שנתן לנו המקום אנו טועמין בה טעם דבש, טעם חלב, **טעם יין חדש, טעם יין ישן**, טעם כל מטעמים שבעולם, שנאמר 'טובה' 'הטובה' 'כל הטובה' 'על כל הטובה' [ועיין שם שהובאה דרשה נוספת, שסיפר לו על טובת ארץ ישראל].

ובמקור ברוך (ח"ב סי' לו אות א) ביאר דברי המכילתא, שהבאר היתה מעלה להם יין בתוך המים [ולא רק טעם יין, כקושייתנו שבסוגריים]. ולפי זה תירץ, שמה שיין צריך להיות ארבעים יום אינו דין של 'מחוסר זמן', אלא הטעם הוא משום שצריך שישכר, ואם כן יש לומר, שיין זה היה חזק מאוד, עד שלא היה מורגש שהוא יין מגיתו [וממילא גם אין כאן פסול מזוג. וראה מה שהוסיף לדון, אם יין של נס כשר].

תירוץ ז. כמ"ד טעמן וממשן

שם דוד (לגר"ד אופנהיים, ויקרא טז, א) ביאר כנ"ל, שהם לקחו נסכים מבארה של מרים, שהיתה מעלה יין ממש. והביא שנחלקו ביומא (עה, א), האם במן היה גם

את ממשם של הדברים שחשבו עליהם, או רק את טעמם. וכתב שלפי הדעה שהיה במן את ממשם של הדברים, אף בבאר ממשו של יין, ומאותו יין שתו נדב ואביהוא ונכנסו למקדש [ולפי זה יש ליישב קושייתנו, וכן מבואר בהמשך דבריו].

תירוץ ח. ביין הולכים אחר הטעם

עוד כתב שם דוד (שם), שאף לפי הדעה שהיה במן טעמם ולא ממשם, מכל מקום היה לכך דין יין, משום שרבא פסק (ע"ז סו, ב), שהולכים ביין אחר הטעם [וכך אמרו שם: רבא אמר בנותן טעם, ריחיה חלא וטעמא חמרא - חמרא, והוה ליה מין בשאינו מינו, וכל מין בשאינו מינו בנותן טעם].

תירוץ ט. מצאנו אצל נח ששיכר מיד

יש שהוסיפו, שמצאנו אצל נח שהיין שהיה בן יומו פעל עליו שכרות, ואם כן אף כאן היין היה פועל שכרות מיד, ולכן היה כשר [והמקור לכך שהיין שם היה בן יומו, הוא **בתרגום יונתן** (כתר יונתן, בראשית ט, כ-כא): ויחל נח להיות איש עובד אדמה, וימצא גפן שמשכה נהר מן גיתו של עדן, ונטעה לכרם, ובו ביום הנצה והבשילו הענבים וסחטם. וישת מן היין וישכר, והתערטל בתוך אוהלן].

תירוץ י. עולת סיני כבמת יחיד

מקור ברין (שם) תירץ, שעולת סיני היה לה דין של כמות יחיד, ובבמת יחיד גם יין מגיתו כשר לכתחילה, וכפי שמצאנו (ע"ז כד, ב) שעולת נקבה כשרה בבמת יחיד [וכך אמרו שם: עולה נקבה מי איכא. ומאי קושיא, דלמא בבמת יחיד, וכדרב אדא בר אהבה, דאמר רב אדא בר אהבה, מנין לעולה נקבה שהיא כשרה בבמת יחיד, שנאמר (שמואל א ז, ט) 'ויקח שמואל טלה חלב אחד ויעלהו עולה'. 'ויעלהו' זכר משמע. אמר רב נחמן בר יצחק, 'ויעלה' כתיב].

תירוץ יא. מהאשכול שהביאו המרגלים

במדרש (שיהש"ר שם) הובא תירוץ נוסף, שהביאו יין מהאשכול שהביאו המרגלים מארץ ישראל. והוסיף המדרש, שהפירות היו גדולים באותה שעה [וראה לעיל (תירוץ ב) אם כוונת המדרש ליישב קושייתנו. ועכ"פ כן תירץ הגר"ח קניבסקי (דעת נוטה כאן), וראה עוד במקורות וביאורים (שם). ובטעמא דקרא (לעיל טו, ב) הוסיף, שמטעם זה נסמכה פרשת נסכים מיד לאחר מעשה המרגלים, משום שמאשכול זה היה להם יין לנסכים].

תירוץ יב. נטף ממנו יין כמעייין

יש שהקשו על תירוץ זה, היאך הספיק האשכול לכל הנסכים שהוצרכו להם במדבר, שמדובר בכמות עצומה של יין. ויש ליישב לפי מה שכתב בתרגום יונתן (לעיל יג, כד), שמאשכול זה היה יין נוטף כנחל [וכך כתב בכתר יונתן (שם): למקום ההוא קראו נחל של אשכול, על ענין הזמורה שקצצו משם בני ישראל, והיה יין נוטף ממנו כנחל].

תירוץ יג. הוציאו איתם יין ממצרים

יפה קול (במדרש שיה"ש שם) הקשה [על דברי המדרש הנ"ל, שהביאו נסכים מהאשכול שהביאו המרגלים], שהרי המשכן הוקם בשנה השניה באחד בניסן, ואילו האשכול לא הובא אלא בחודש אב, ומהיכן היה להם יין לניסוך מחודש ניסן עד חודש אב. ותירץ, שהוציאו איתם יין ממצרים, והסתפקו בו עד אותה העת [וכן תירץ **כנפי יונה** (שם)]. וכן תירץ הגר"ח **קניבסקי** (**דעת נוטה** כאן) את קושייתנו השניה.

והקשינו על כך [בסוגריים]: ודוחק לומר שלקחו עמם יין בצאתם מארץ מצרים, שהרי נאמר (שמות יב, לט): 'וגם צדה לא עשו להם', ורק סעודה אחת לקחו להם מהבצק, וא"כ כ"ש שלא לקחו עמם יין. וראה בתירוץ הבאים מה שיש ליישב בזה.

תירוץ יד. לקחו אפילו בהמות טמאות

יש שתירצו לפי מה שכתב **אור החיים** (שמות י, כו), שישראל אמרו לפרעה שיקחו עמם אפילו בהמות טמאות, כדי שעל ידן יוכלו לרכוש את כל צרכי העבודה. ואם כן אפשר שלקחו גם יין לנסכים, או שקנו באותן בהמות טמאות יין לנסכים.

תירוץ טו. ידעו שהם הולכים לעבוד את ה'

העמק דבר (שמות יב, לט) כתב: 'וגם צדה לא עשו להם'. לא קנו מן השוק, אף על גב כשסבורים היו שילכו דרך ארץ פלשתים ולא במדבר הגדול, מכל מקום היה להם להכין צדה על איזה ימים עד בואם לישוב, אבל לא הכינו מאומה, והיה זה כדי שיבינו מצרים שהולכים במדבר ולשוב מיד.

ויש שתירצו לפי דבריו, שכל הסיבה שלא לקחו להם צידה, הוא כדי שהמצרים יבינו שהם חוזרים, ואינם הולכים לצמיתות. אמנם עדיין אפשר לומר שהוציאו

עוד יש ליישב הקושיה הג'ל, לפי מה שכתב **האבן עזרא** (הארוך, שמות כט, מב), שלא הקריבו ישראל עולות במדבר, רק בסיני לבדו, ויום הכיפורים בשנה השנייה. ואם כן לכך היה די בין מועט שהוציאו ממצרים [זהה לשונו: ועל דרך הסברה, לא הקריבו ישראל עולות וחבים רק בסיני לבדו, ויום הכפורים בשנה השנית, כי כן כתוב על עבודת אהרן 'ויעש כאשר צוה ד' את משה' (ויקרא טז, לד)]. וכן כתוב 'והזבחים ומנחה הגשתם לי בית ישראל ארבעים שנה במדבר' (עמוס ה, כה). כי ישראל עמדו במדבר בתהו יליל ישימון כמו שמונה ושלשים שנה, ומאין היה להם בכל יום חצי הין שמן זית, ג'כ יין, ואין יוליכו עמם כמו ארבעה עשר אלף הין, ומאין היה להם שני כבשים בני שנה בכל יום, ותוספת בשבת ובמועדים. ואין טענה ממלת 'אנחנו ובעירנו' (לעיל, כ ד), כי בקדש היה, ושם בישוב קנו. ובזאת השנה שללו מדין וארץ סיחון ועוג, ויהי לכלם מקנה רב].

תירוץ יט. קודם העגל לא הביאו נסכים

הספורנו (פסוק ו) כתב: 'עולת תמיד העשויה בהר סיני', קודם העגל, שלא היתה צריכה נסכים. ולפי זה מיושב, שקודם העגל לא היו צריכים נסכים, ואחר העגל כבר היו להם נסכים מהבאר, וכבר עברו ארבעים יום.

תירוץ כ. לא קרבו נסכים במדבר

יש שכתבו, שכל שאלתנו היא לפי הדעה (קידושין לז, ב) שקרבו נסכים במדבר, אך לפי הדעה שלא קרבו נסכים במדבר, לא קשה כלל. אמנם ראה **ברש"י** (שם ד"ה ר' ישמעאל, ור"ע) **ותוספות** (שם ד"ה לא), שמחלוקת זו היא דווקא בקרבן יחיד, אבל בקרבן ציבור קרבו נסכים במדבר לכל הדעות [וכן קשה על הספרי שהובא בשאלתנו].

תירוץ כא. גם בעולת הר סיני לא קרבו נסכים

במלבי"ם (פסוק ו) מבואר, שלפי הדעה שלא קרבו נסכים במדבר, גם בעולת הר סיני לא קרבו נסכים, ואם כן לדעה זו לא קשה כלל [וזה לשונו: עולת תמיד העשויה בהר סיני, ת"ק הוא ר"ע (כמ"ש בספרי זוטא) לשטתו, שסבירא ליה בקדושין (שם) שקרבו נסכים במדבר, וע"כ סבירא ליה שעולת הר סיני (שהיתה ג"כ עולת תמיד לדידיה, כמ"ש בחגיגה דף ו') טעונה נסכים. וריה"ג סובר כר' ישמעאל, שלא קרבו נסכים במדבר, לכן סבירא ליה שעולת הר סיני (אף על גב שגם לדידיה היתה עולת תמיד, כמ"ש בחגיגה שם) א"צ נסכים, שעדיין לא היה במת צבור, עד שנעשה המשכן].

תירוץ כב. הביאו מגן עדן

אהבת יהונתן (שמרלר, שיר השירים א, יד) תירץ, לפי מה שכתב בתרגום יונתן (שמות לה, כח), שהעננים הביאו מגן עדן בושם ושמן זית ושמן אפרסמון, ואם כן אולי הביאו גם יין לנסכים משם [וכך כתב **בכתר יונתן** (שם): ושבים ענני השמים והולכים לגן עדן, ולוקחים משם את בושם המובחר, ואת שמן של זית למאור, ואת אפרסמון טהור לשמן המשחה ולקטורת הסמים].

תירוץ כג. הביאו ממה שצמח בקריעת ים סוף

עוד מבואר בתרגום יונתן (שמות טו, יט), שכאשר עברו ישראל בים סוף, גדלו להם שם עצי מאכל, ולפי זה יש ליישב, שגדלו שם גם ענבים, וישראל בצרום ועשו מהם יין [וכך כתב **כתר יונתן** (שם): כי באו סוסי פרעה במרכבותיו ופרשיו בים,

והחזיר ה' עליהם את מי הים, ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים. ושם עלו מעינות מבושמים, ועצי מאכל וירקות ומגדנות, בקרקעית הים].

תירוצים נוספים והוספות

כד. מקורות נוספים לתירוצים שהובאו לעיל:

הדר זקנים (לעיל טו, ד) כתב: 'והקריב את קרבנו מנחה לה'. תימא, מה ראה הכתוב לתלות נסכים בביאת הארץ, והלא מ' שנה שהיו ישראל במדבר לא נמנעו מלהקריב זבחים ועולות, ונסכי תמידין ושלמי צבור שבאים חובה ליום, שאין קרבן בלא ניוסך. ואם תאמר לא היה להם יין במדבר, הרי שינוי בספרי (זוטא יא, ו) שתגרי אומות העולם מוכרין להם צדה ויין, כי עדיין לא נאסר להם יין עד שגזר פנחס. ואפילו תאמר נהגו בו איסור, אי אפשר שלא הוציאו יין לנסכים [-ממצרים].

כה. היעב"ץ (קידושין לז, ב ד"ה ור"ע) ביאר אף הוא, שקנו מתגרי אומות העולם. והוסיף שכל קרבנות הציבור באים אף מחוץ לארץ, חוץ מהעומר ושתי הלחם (מנחות פג, ב). ודין זה נאמר אפילו לאחר שבאו לארץ, וכל שכן קודם שבאו לארץ שהכל שוה [ועיקר הדבר כתב גם בספרו **לחם שמים** (מנחות פ"ד מ"ג)].

כו. משך חכמה (להלן ל, א) כתב: נראה כי במעשה זמרי, הסיבה היה שלא נאסר יין עמוני במדבר, ומשום ינם באו לבנותיהם ולדבר אחר. ולא היו יכולים לעשות סייגים אז, דהנסכים במדבר היה מ"י ע"ג [יש שפתחו הראשי תיבות 'עבודה זרה', ונראה שכוונתו 'עובדי גילולים', והיינו יין של נכרים], כדאמר במדרש שיר השירים (שם). לכן אמר לראשי המטות, כי יראו שיעשו סייגים ונדדים ונדבות לבלי לשתות יין, כדי שלא יבא מכשול מזה, כמו שקרא לנשיא זמרי שקנא קנאת שבטו, ובא למה שאירע. והענין מושכל ונכון.

כז. עיקר הענין מבואר בגמרא (יומא עה, ב): תנו רבנן: 'לחם אבירים אכל איש' (תהלים עה, כה) - לחם שמלאכי השרת אוכלין אותו, דברי רבי עקיבא. וכשנאמרו דברים לפני רבי ישמעאל, אמר להם, צאו ואמרו לו לעקיבא: עקיבא טעית, וכי מלאכי השרת אוכלין לחם, והלא כבר נאמר (דברים ט, ט) 'לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי'. אלא מה אני מקיים 'אבירים' - לחם שנבלע במאתים וארבעים ושמונה אברים. אלא מה אני מקיים (שם כג, יד) 'ויתד תהיה לך על אזנך' (ויצאת שמה חוץ) - **דברים שתגרי אומות העולם מוכרין אותן להם**. רבי אלעזר בן פרטא אומר: אף דברים שתגרי אומות העולם מוכרין להן מן מפיגן, אלא מה אני מקיים 'ויתד תהיה לך על אזנך', לאחר שסרחו. אמר הקדוש ברוך הוא: אני אמרתי יהיו כמלאכי השרת - עכשיו אני מטריח אותם שלש פרסאות.

כח. וכן כתבו תוספות (מנחות מה, ב ד"ה קרבו): קרבו כבשים בלא לחם - פירש

בקונטרס, שלא היה להם אלא מן. וקשה דבפ"ב דיומא (שם) מוכח, דאומות העולם היו מביאין להם מיני מאכל, ובפ' שתי הלחם (מנחות צה, א) נמי מוכח שהיה עמהם לחם הפנים במדבר, והיו מקריבין מנחת העומר.

כט. החיד"א (פתח עינים בתוס' שם) הביא ראיות רבות נוספות שהיה להם קמח ללחם הפנים, ולקרבתות נוספים שהביאו במדבר. ובהכרח שהיו מביאים מהישוב, וכמבואר בתרגום שיר השירים [שהובא לעיל (תירוג א)] שהיו מביאים מכרמי עין גדי. והביא דעה שאת הקמח הביאו מחצצון תמר, וראה מה שהוסיף בזה.

ל. מנחת יהודה (לגר"י גזפאן, שלח ד"ה ושמעתי) הביא, שהטעם שהביאו מכרמי עין גדי ולא מההפנים שגדלו בבאר, הוא משום שלא רצו להביא מדברים שנעשים על ידי נס, ולכן היו הולכים לכרמי עין גדי, ומביאים מיגיע כפם.

לא. כמה אחרונים (הנודע ביהודה בדורש לציון דרוש ו ד"ה ונעתיק, טורי אבן פ"א מהל' ביאת המקדש ה"א, ומקור ברוך שם) הוכיחו מהחשבון המובא בשאלתנו השניה, שיין שאינו בן ארבעים יום כשר בדיעבד [כמבואר לעיל (תירוג ה)], שהרי בסיני היה להם רק יין מגיתו, ובהכרח שיצאו בכך. וביא מקורות נוספים לכך:

לב. הרמב"ן (כאן) כתב: 'ונסכ' - יין. 'בקדש הסך' - על המזבח יתנסכו. 'נסך שכר' - יין המשכר, פרט ליין מגתו, לשון רש"י. ואינו נכון, שכבר אמרו (ב"ב צז, א) יין מגתו לא יביא ואם הביא כשר. והנה אינו מתמעט מן הכתוב, אלא מעלה מדרבנן לכתחילה. אבל 'שכר' להוציא את המזוג, שהוא פסול אפילו בדיעבד [ונראה מדבריו שלדעת רש"י הוא מדאורייתא והוא מעכב, ואילו הוא נחלק עליו וביאר שהוא מדרבנן, ועל כן אינו מעכב. וראה עוד להלן בסמוך בדעת רש"י].

לג. הרא"ם (כאן) כתב על דבריו: ואני תמיה מאד, וכי לא ראה מה שפירש הרשב"ם ז"ל, שכל דבריו דברי רש"י, בבתרא פרק המוכר פירות (ב"ב צז, א), גבי יין מגתו לא יביא, ואם הביא כשר - לא יביא משום דכתיב 'שכר' מידי דמשכר. ואם הביא כשר - דליכא עכובא. אי נמי 'הסך נסך' מכל מקום [עכ"ל]. לפי הפירוש הראשון, כיון דליכא עכובא, איכא למימר דהאי שכר דמשמע מידי דמשכר אינו אלא למצוה [וכו'], ואם כן הא דדייקין מינה 'ולא יין מגתו' אינו אלא למצוה, ולכן אמרו 'לא יביא, ואם הביא כשר'. ולפי הפירוש השני, כיון דכתיב ביה 'הסך נסך' דמשכר מכל מקום, על כרחך לומר, דהא דכתיב 'שכר', דמשמע מידי דמשכר ולא יין מגתו, אינו אלא למצוה, אבל לא לעכובא, ולכן אמר 'לא יביא, ואם הביא כשר'. ויהיה פירוש 'הסך נסך' מכל מקום, שאם הביא כשר. ופירש 'שכר' - מידי דמשכר בעת הניסוך, לאפוקי יין מגתו, שאף על פי שסופו להיות משכר, כיון שבעת נסוכו אינו ראוי לשכר, לא יביא - למצוה, ולא לעכובא.

לד. אילת השחר (כאן) תמה על קושיית הרמב"ן הנ"ל: וצ"ב קושייתו, דהא י"ל שאע"פ

דממעטינן מדאורייתא יין מגתו, מ"מ כיון שלא שנה עליו הכתוב, משו"ה זה לא מעכב [ולכאורה היינו טענת הרשב"ם (שם) הראשונה].

לה. הרמב"ם (פ"ו מהל' איסורי מזבח ה"ט) פסק: ואלו הן היינו הפסולין לגבי המזבח, המתוק והמעושן, והמבושל באש או בשמש, או שנשתנה טעמו בבישול. אבל יין שמחממין אותו בשמש, ולא נתנה בו טעם בישול, וכן יין צמוקין ויין מגיתו **שלא שהה ארבעים יום**, ויין הדליות, ויין כרם הנטוע בבית השלחין או בבית הזבלים, או יין גפנים שנזרע זרע ביניהן, או יין כרם שלא נעבד. **כל אלו היינו לא יביא לכתחלה, ואם הביא כשר.**

לו. אמנם יש להעיר, שלפי אחד מהפירושים ברש"י במנחות (פו, ב), מבואר שיין שלא עברו עליו ארבעים יום פסול אפילו בדיעבד. וכך שנינו שם: אין מביאין לא מתוק ולא מעושן ולא מבושל, **ואם הביא - פסול**. ופירש רש"י: לא מתוק - כשהוא מתוק מחמת עצמו, כדמפרש בגמרא. **ענין אחר, תירוש שלא עברו עליו ארבעים יום** [וצ"ע מהמבואר לעיל (תירוח' ה) מהגמרא, שאין זה מעכב].

לז. שם דוד (שם) כתב, שאי אפשר לומר שהבאר היתה מגדלת ענבים סביבה, ומהם היו סוחטים יין, שהרי בימי המילואים עדיין לא היתה הבאר עם ישראל כי אם שנה אחת, ואם כן אסורים הגידולים משום ערלה [ויש שתירצו, שאין בכך איסור משום שמדובר בגידולי נס. אלא שאם כן קשה, כיצד הביאו מיין זה, הרי הוא יין של נס]. וכתב שבהכרח שהמים נהפכו לטעם יין ממש [יין ישן], ומהם היו מנסכים.

לח. שם דוד (שם) הביא ראיה, שאחר שהמים נהפכו לטעם יין היה דינם כיון לכל דבר, שהרי אמרו בבכורות (ו, ב): איצטריך, סלקא דעתך אמינא הואיל דבהמה טהורה נמי חידוש הוא, דאמר מר דם נעכר ונעשה חלב, וכיון דחידוש הוא - בבהמה טמאה נמי לישתרי, קמ"ל. ופירש רש"י: דאמר מר - במסכת נדה (דף ט, א), דם נדות נעכר מחמת הלידה ונעשה חלב, הלכך חידוש הוא דמעיקרא הוה דם והאוכלו בכרת, והשתא מישתרי [ע"כ]. ומבואר שכיון שהדם השתנה פקע ממנו איסורו, והוא הדין לגבי מים שהשתנו ליין, שדינם כיון לכל דבר [ויש להעיר, שלכאורה יש לחלק בין הפקעת איסור, לבין החלת דין חיוב].

לט. וכן כתב המגיה **במדרש תלפיות** (ח"ב ענף יין), שהמים היו הופכים ליין לפי מחשבתם, ויין זה היה פועל שכרות, שאם לא נאמר כן נמצא שהיו ישראל חסרים יין, וזה לא יתכן, משום שבמדבר ה' מילא להם את כל תאותם.

תוכן ענייני פרשת מטות מסעי

עיון הפרשה

- א. שבועת הקב"ה על הגלות..... נח
- ב. קריאת אלעזר הכהן למשה בשמו..... נט
- ג. ביזת מלחמת מדין..... ס
- ד. הסבת שם עיר הקרויה על שם עבודה זרה..... ס
- ה. מ"ב מסעות מיציאת מצרים..... סא
- ו. כתיבת יום פטירת אהרן הכהן..... סא

אביטה ארחותיך

- ז. חידוש דין תנאי..... סב

אשיחה בחוקיך..... סה

- ח. נקמת ה' במדין ולא במואב - הרה"ג צבי רוזנברג, ט. 'לדורותיכם בכל מושבתיכם' - הרה"ג יחיאל שלזינגר, י. כפרת בגדי כהונה - הרה"ג אברהם גלוסקינס.

פקודיך אתבונן

- טבילת כלים - פסקי מרן הגר"ש אלישיב..... סז

קונטרס התשובות

- שבועה לקיים את המצוה..... עג

פרשת

מטות מסעי

עיון הפרשה

אביטה ארחותיך

אשיחה בחוקיך

פקודיך אתבונן

קונטרס התשובות

פרשת מטות - מסעי

מנין המצוות:

יש בהן שלש מצוות עשה וחמש מצוות לא תעשה

עשה: דין הפרת נדרים • מצות ישראל לתת ערים ללויים לשבת בהן והן קוללות. • מצוה על בית דין להשליך מכה נפש בשגגה מעירו לערי מקלט ועל הרוצח בעצמו ללכת שם. ל"ת: שלא נחל דברינו בנדרים • שלא להרוג מחויב קודם שיעמוד בדין • שלא יורה עד בדין שהעיד בו בדיני נפשות • שלא ליקח כופר להציל ממות הרוצח • שלא נקח כופר ממחויב גלות לפוטרו מן הגלות.

א. שבועת הקב"ה על הגלות

**אִישׁ כִּי יֵדֵר נָדַר לֵה' אוּ הִשְׁבַּע שְׁבַעַה לְאַסֵּר אֶסֶר עַל נַפְשׁוֹ
לֹא יִחַל דַּבְּרוֹ כִּכְל הִיצָא מִפִּי יַעֲשֶׂה** (ג, 5)

בב"ב (עג, ב) איתא: אמר רבה בר בר חנה, זימנא חדא הוה קא אזלינן במדברא ואיתלוי בהדן ההוא טייעא וכו', אמר לי תא אחוי לך הר סיני וכו', שמעתי בת קול שאומרת אוי לי שנשבעתי [מן הגלות כדכתיב קראי טובא בנביאים - רשב"ם], ועכשיו שנשבעתי מי מפר לי. כי אתאי לקמיה דרבנן אמרו לי כל אבא חמרא [כלומר שוטה כחמור], כל בר בר חנה סיכסא [שוטה], היה לך לומר מופר לך, ע"כ.

והדברים נראים תמוהים, איך יתכן שיאמרו החכמים לרבה בר בר חנה, אמורא קדוש שזכה לשמוע בת קול מפי הקב"ה, דברי זלוזל ובזיון לכאורה, שהוא שוטה כחמור.

ומאידך יל"ע, אחר שהחכמים טענו כלפיו על שלא אמר 'מופר לך', מדוע לא נאספו הם בעצמם לומר 'מופר לך' על שבועת הגלות, הלא החכמים הקדושים בוודאי גם הם היה בכחם להפר נדרו של הקב"ה [כמבואר בתיקוני הזוהר (קמג, א), ובמאמר 'קם רבי שמעון', המודפס במחזור יום כיפור לפני כל נדרי, שאפשר להתיר נדר ושבועת הגלות].

עוד יל"ע, לפי מה שפסק הרמב"ם (פ"ז מהל' נדרים ה"ט): אסר על עצמו

הניית בני העיר, אסור להשאל על נדרו לחכם מבני אותה העיר ההיא, ע"כ, וכתב הכסף משנה, שמקור הדין הוא בירושלמי (נדרים פ"ה ה"ד). והטעם משום שכשאוסר הנאתו על בני עירו הרי הם נהנים בהתרתו, שעל ידי כן יהיה מותר להם ליהנות ממנו, ומאחר שההתרה היא לתועלתם הרי הם נוגעים בדבר ואינם יכולים להתיר, דהוה ליה כנדרי עצמו, ותנן (נגעים פ"ב מ"ה) כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו, עיי"ש. ולפי זה צ"ע כיצד יכול היה רבה בר בר חנה להתיר שבועת הגלות, הלא נוגע הוא בדבר.

וכן יל"ע, מהא דמבואר בסנהדרין (לח, א) וברש"י שם (ד"ה על אלתו), וכן שם (ק, ב), שהקב"ה שואל על שבועותיו לפני פמליא של מעלה, א"כ מה זה שאמר הקב"ה על שבועת הגלות מ"י מפר ל"י, אמאי אינו שואל גם על שבועה זו לפני פמליא של מעלה. [עוד בענין זה, ראה מש"כ בגליון שנה יז (גליון קפט פר' מטו"מ אות א)].

ב. קריאת אלעזר הכהן למשה בשמו

ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת זקת התורה אשר צוה ה' את משה (לא, כא)

קיי"ל (רמב"ם פ"ה מהל' ת"ת ה"ה, ושו"ע יו"ד רמב, טו) שאסור לקרוא לרבו בשמו.

וצ"ע, איך כאן קרא אלעזר הכהן למשה רבו בשמו, והרי אלעזר למד תורה מפיו בעצמו (כמבואר בעירובין (נד, ב)), ומדברי רוב הפוסקים נראה שלרבו אסור לקרות בשמו, אפילו שלא בפניו.

וביותר צ"ע, דמרש"י (כאן ד"ה ויאמר אלעזר) קצת משמע שההוראה היתה בפניו עיי"ש. [ראה מנ"ח מצוה רנז. עוד בענין זה, ראה מש"כ בגליון שנה ט (גליון קא פר' מטו"מ אות ב)].

ג. ביזת מלחמת מדין

ויהי המלקוח יתר הבז אשר בזזו עם הצבא צאן ע"ש מאות אלף וגו' (לא, לב)

להלן (פסוק נג) כתיב נמי: 'אנשי הצבא בזזו איש לו'.

פירש"י (דברים ב, לד), שבביזת סיחון נאמר 'בזזנו לנו', לשון ביזה, שהיתה חביבה עליהם ובזזים איש לו. וכשבאו לביזת עוג, כבר היו שבעים ומלאים והיתה בזויה בעיניהם, ומקרעין ומשליכין בהמה ובגדים, ולא נטלו כי אם כסף וזהב, לכך נאמר 'בזזנו לנו' לשון בזיון, כך נדרש בספרי (פר' בלק קלא) בפסוק 'וישב ישראל בשיטים'.

וצ"ע, הלא מלחמת מדין היתה אחרי מלחמת סיחון ועוג, ואפילו הכי לא נאמר 'בזזנו לנו' לשון בזיון, אלא כתוב אנשי הצבא 'בזזו' איש לו, לשון ביזה, שנטו עתה אחר השלל. וכדכתיב נמי לעיל (פסוק יא): 'ויקחו את כל השלל ואת כל המלקוח באדם ובבהמה', ועיי"ש ברש"י שלקחו מטלטלין של מלבוש ותכשיטין, וכן מטלטלין שאינם תכשיט. וזה צ"ע, מדוע לא היו שבעים ממלחמת סיחון, כמו שהיו שבעים במלחמת עוג.

ד. הסבת שם עיר הקרויה על שם עבודה זרה

ואת נבו ואת בעל מעון מוסבת שם (לב, לח)

ואת נבו ואת בעל מעון מוסבת שם, נבו ובעל מעון שמות עבודה זרה הם, והיו האמוריים קורים עריהם על שם עבודה זרה שלהם. וזני ראונו הסבו את שםם לשמות אחרים וזהו מוסבות שם, נבו ובעל מעון מוסבות לשם אחר (רש"י)

צ"ב, למה היו צריכין להחליף שמם, הא מפורש בסנהדרין (סג, ב): אמר רבי יוחנן כל ע"ז הכתובה בתורה מותר להזכיר שמה.

ה. מ"ב מסעות מיציאת מצרים

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאתם ביד משה ואהרן (לג, א)

אלה מסעי, למה נכתבו המסעות הללו, להודיע חסדיו של מקום, שאף על פי שגזר עליהם לטלטלם ולהגיעם במדבר, לא תאמר שהיו נעים ומטולטלים ממסע למסע כל ארבעים שנה, ולא היתה להם מנוחה, שהרי אין כאן אלא ארבעים ושתים מסעות (כ"ז)

יש לדקדק דלכאורה אומרו 'אשר יצאו מארץ מצרים' נראה מיותר, שכן כבר ידענו שבני ישראל יצאו מארץ מצרים. ומה גם דלהלן (פסוק ג) כתיב: 'ויסעו מרעמסס', וזהו המסע שנסעו בני ישראל מארץ מצרים, ושוב לאיזה צורך הזכיר הכתוב מסע זה שתי פעמים.

עוד צ"ע, מש"כ רש"י 'למה נכתבו המסעות הללו, להודיע חסדיו של מקום וכו', שהרי אין כאן אלא ארבעים ושתים מסעות, צ"ע טובא, דכי תדקדק במנין המסעות אי אתה מוצא אלא ארבעים ואחד [וכן צ"ע, במה שהביא המג"א (או"ח סי' תכח סק"ח) בשם צרור המור, שאין להפסיק באמצע קריאת מ"ב מסעות שבפרשת 'ואלה מסעי', כיון שהוא נגד שם מ"ב. וצ"ע כנ"ל, דהא בפרטן אי אתה מוצא בהם אלא מ"א מסעות, ומה טעם אין להפסיק בהם].

ו. כתיבת יום פטירת אהרן הכהן

ויעל אהרן הכהן אל הר ההר על פי ה' וימת עם בשנת הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים בחדש' החמישי באחד לחדש' (לג, לח)

טעון ביאור, מדוע רק יום פטירתו של אהרן הכהן נכתב בתורה בפירוש שהוא בא' אב, ואילו שאר האבות ומשה רבינו לא נתפרש להדיא בתורה יום פטירתם.

אביטה ארחותיך - סוגיה בפרשה

ז. חידוש דין תנאי

'אם יעברו בני גד ובני ראובן אתכם' וגו'

א. כתבו תוס' (כתובות נו, א), שאם לא חידשה התורה דין תנאי בבני גד ובני ראובן, היה הדין ששום תנאי אינו מבטל את המעשה, והיה המעשה קיים אפילו אם לא יתקיים התנאי. וכגון אם קידש אשה על מנת שיתן לה מאתים זוז, היה הדין שתהא מקודשת אפילו אם לא יתן לה מאתים זוז.

ולא פירשו תוס' את טעם הדבר, מפני מה תהא האשה מקודשת אף אם לא נתקיים התנאי. והרי אין אשה מתקדשת אלא מדעתה (קידושין ב, ב), ולא היתה דעתה להתקדש אלא אם יתן לה מאתים זוז. ומפני מה היתה מקודשת אף אם לא יתן לה מאתים זוז.

ב. ונודעו בזה דברי הגרש"ש (שערי יושר ז, ח), שגדר הדעת הנצרכת לקידושין, היא דעת לעשיית מעשה קנין שבכוחו להחיל קידושין. וכל שעשו מדעתם מעשה קנין שבכוחו להחיל קידושין, אין צורך שתהא דעתם שיחולו הקידושין.

ולפי זה כתב, שכמו שאי אפשר להתנות על פעולת ידיים, וכגון לחפור בור בתנאי. כך אי אפשר להתנות על מעשה הקידושין, שלא יהא נעשה אלא בתנאי [וסתם תנאי שבשערי יושר ז, טז] הוא על מנת שירדו גשמים, ויתכן שמחמת כן דימה לחפירת בור, שאינו יכול לחפור בתנאי שירדו גשמים וימלאו את הבור].

ולא פירש הגרש"ש את דבריו, מפני מה אין צורך שתהא דעת לאיש ולאשה שיחולו הקידושין, ומפני מה תלויה הדעת בעשיית מעשה שבכוחו להחיל קידושין [והרי דין דעת בקידושין אינו גזירת הכתוב, ואין דרשא המלמדת שהדעת הנצרכת בקידושין אינה על חלות הקידושין אלא על עשיית מעשה שבכוחו להחיל אותם].

ועוד, שהרי המקדש אשה על מנת שיתן לה מאתים זוז, אף דעתם היא שלא יהא בכח מעשה הקנין להחיל קידושין, אלא אם יתן לה מאתים זוז. ובמה דומה הדבר לחפירת בור בתנאי, שהבור נעשה אף אם חפר אותו האדם שלא מדעתו. אבל כוחו של מעשה קנין להחיל קידושין, תלוי בדעת האיש והאשה שיהא כאן מעשה קידושין כדין, ולא היתה דעתם שיחולו בו קידושין אלא אם יתן לה מאתים זוז.

ג. ובחזו"א (אה"ע נו, ה) פירש, שאם לא חידשה תורה דין תנאי, היה המעשה קיים אף אם לא נתקיים התנאי, 'שדרך העושה מעשה בתנאי להתיימש ממנו שמכר ונתן, ודרך העולם להחזיק הדבר כמכירה מוחלטת, ומסדר ענייניו ועסקיו כאילו אשתו

כבר מגורשת, וכאילו כבר קידש אשה, וכן בכל דבר שהקול כבר יוצא שעשה מה שעשה, ורוב העניינים שעל תנאי מתקיימים בסופן, ואין אדם ממהר לעשות ע"ת עד שהחליט בדעתו לעשות.

ויסוד דברי החזו"א הוא, שגדר הדעת הנצרכת לקידושין היא דעת להתנהגות מעשית, שיהגו האיש והאשה כארוס וארוסה. ואין צורך בדעת על חלות הדין, שהתא דעתם שיהא 'דינה' כמקודשת.

וכן הוא אף בקנין ממון, שאין דעת המוכר והקונה להחיל 'דין' קנין, אלא דעתם להתנהג מעשית, שיהגו הקונה בחפץ כבעלים. וכן הקונה מן ההפקר, אין דעתו בשעת הגבהת החפץ להחיל בו דין קנין, אלא דעתו לקחתו כדי לנהוג בו כבעלים, ומכח דעת זו חל הקנין.

ד. וכמו ששינינו במשנה (דמאי פ"ג מ"ג): 'המוצא פירות בדרך ונטלם לאכלם ונמלך להצניעם, לא יצניע עד שיעשר, ואם מתחילה לקחם על מנת שלא יאבדו פטור'. ופירש הר"ש, שאם נטל את הפירות על מנת לאכלם, זכה בהם ונתחייב לעשר את פירותיו, ואין לו רשות להחזירם למקומם הראשון בלא שיעשר. אבל אם מתחילה לא לקח את הפירות כדי לאכלם, אלא כדי שלא יאבדו בדריסת רגלי ההולכים בדרך, לא זכה בפירות ולא נתחייב לעשרם, ויכול להחזירם למקומם בלא שיעשר.

הרי שהדעת הנצרכת כדי לזכות בפירות שמצא, היא הדעת להתנהגות מעשית, במה שלקח את הפירות על מנת לאכלם. שכל שדעתו היא לקחת את הפירות כדי להשתמש בהם לעצמו, חל הקנין מכח דעת זו.

[וכן כתבו תוס' (פסחים כט, א) שאי אפשר שיאכל אדם חמץ בלא שיהא מוזהר עליו בבל יראה, ואפילו אכל חמץ שאינו שלו שלא ברשות הבעלים, משעה שהחמץ בבית הבלעיה נתחייב באחריותו מדין גזלן, ואם אכל ברשות הבעלים זכה בחמץ. והיינו שכיון שדעת הבעלים שיהגו האוכל בחפץ כשלו לאוכלו לעצמו, הרי זו כדעת להקנות לו את החפץ. ואף אם אין אורח קונה את מאכלי בעל הבית קודם שאכלם, שאין דעת בעל הבית שיהגו בהם כשלו אלא באכילה, מכל מקום משעה שאכל את החמץ הרי זה קני לו מדעת הבעלים].

ה. ומעתה עלינו לדון, במקדש את האשה על מנת שיתן לה מאתים זוז, כיצד היתה דעתם להתנהג למעשה, משעת מעשה הקידושין ועד שיתברר אם יתן לה מתאים זוז.

שאם דעתם היא שלא להתנהג כארוס וארוסה עד שיתן לה מתאים זוז, הרי אין כאן דעת לקידושין אלא לאחר שיתן לה מאתים זוז, ולא יחולו קידושין אלא לאחר שיתן לה. ואם דעתם היא להתנהג משעת מעשה הקידושין כארוס וארוסה, ואף שיתכן

שלבסוף לא יתן לה מאתים זוז, הרי יש כאן דעת לקידושין מעכשיו, ואף אם לבסוף לא יתן לה מאתים זוז, ויחולו הקידושין אף אם לא יתן לה.

ואי אפשר להתנהג בפועל בתנאי, אלא או שיתנהגו בפועל כארוס וארוסה, או שיתנהגו בפועל כפנוי ופנויה.

ו. ובזה באו דברי החזו"א, שהדעת הסתמית בקידושין על תנאי היא דעת להתנהג בפועל משעת הקידושין כארוס וארוסה. ומחמת כן כתבו תוס', שאם לא נתחדש דין תנאי בבני גד ובני ראובן, היו הקידושין חלים אף אם לא יתקיים התנאי, כיון שדעתם להתנהג כארוס וארוסה אף אם לא יתקיים התנאי.

[ויתכן שאף בשערי יושר נתכוון לסברא זו, שהדעת הנצרכת לקידושין היא למעשה קנין שבמכוחו להחיל קידושין, ודבר זה הוא כחפירת בור שאינה יכולה להיעשות בתנאי. והיינו שהדעת למעשה קידושין היא דעת להנהיגה מעשית של קידושין, והיא הנהיגה שאינה יכולה להיעשות בתנאי].

ונתחדש בדין תנאי, שאפשר להתנות על חלות הקידושין. ואף אם דעתם להתנהג משעת מעשה הקידושין כארוס וארוסה, מכל מקום בידם להתנות שאם לא יתן לה מאתים זוז לא יחולו הקידושין.

ז. אלא שדין תנאי שנאמר בבני גד ובני ראובן, נאמר בתנאי בלשון 'אם'. וכמו שנאמר 'אם יעברו בני גד ובני ראובן אתכם וגו', ונתתם להם את ארץ הגלעד לאחוזיה'.

ודין תנאי הנאמר בלשון 'אם', הוא שאין המעשה חל עד שיתקיים התנאי. וכמו ששנינו במשנה (גיטין עב, א) שהאומר לאשתו זה גיטך אם מתי לא אמר כלום, שאין הגירושין חלים עד שיתקיים התנאי וימות, ואין גט לאחר מיתה.

ונמצא שעל ידי שנתחדש דין תנאי, משתנית ההנהגה המעשית ממה שהיתה דעתם לולא דין תנאי.

שאם לא נתחדש דין תנאי, היה על המגרש להחליט אם דעתו שתנהג כמגורשת משעת קבלת הגט, ואף אם לבסוף לא ימות, או שדעתו שלא תנהג כמגורשת עד שימות. ומתוך שתי אפשרויות אלו, נחשבת דעת המגרש בתנאי, כמי שדעתו שתתנהג כמגורשת משעת קבלת הגט.

אבל לאחר שנתחדש דין תנאי, הרי דעת המגרש היא שתתנהג האשה כפי דין תנאי שבתורה. וכיון שדין תנאי בלשון 'אם', הוא שלא יחולו הגירושין עד שיתקיים התנאי, אף ההתנהגות המעשית היא שלא תנהג כמגורשת עד שיתקיים התנאי.

והמעין יפרש לגבי התנאי שהתנה משה עם בני גד ובני ראובן, מה היתה ההתנהגות המעשית לולא דין תנאי, ובמה השתנתה ההנהגה המעשית מכל תנאי הנאמר בלשון 'אם'.

אשיחה בחוקיך - מרבנן ותלמידהון

ח. נקמת ה' במדין ולא במואב

נָקַם נְקָמָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים (לא, ב)
ולא מאת המואבים, שהמואבים נכנסו לדבר מחמת יראה כו' אבל מדינים נתעצרו על ריב לא להם (רש"י)

מלחמה (דברים ב, ט) ואסור להילחם עימם, ותו נימא דלכן לא נלחמו עימם. משא"כ מדין דמותר להילחם עימם, לכן יש לצאת נגדם למלחמה לנקום נקמת ה'.

וביותר צ"ע, דהרי לא נזכר כלל בקרא אלא דבנות מדין הכשילו את ישראל ולא בנות מואב, ותו הרי אי"צ לנקום אלא במדין כיון שהם הכשילו אותם ולא מואב.

צ"ע, דרש"י לעיל (כב, ד) כתב: 'אל זקני מדין, והלא מעולם היו שונאים זה את זה כו', אלא מיראתן של ישראל עשו שלום ביניהם. מבואר דאף מדין יראו מישראל ולכן נכנסו בדבר, ומ"ט חשיב להו הכא כנתעברו על ריב לא להם.

עוד יל"ע, בעיקר מאי דק"ל לרש"י, למה נקמו ממדין ולא ממואב, הרי על מואב יש ציווי 'אל תתגר בם

הרה"ג צבי רוזנברג שליט"א

בני ברק, כולל 'פוניבו'

c0548550940@gmail.com

ט. 'לדורתיכם בכל מושבתיכם'

והיו אלה לכם לחוקת משפט לדורתיכם בכל מושבתיכם (לה, כט)

הפשוט תחילה, וביוה"כ וחדש שהתאריך יכול להשתנות במקומות מרוחקים כי אין שלוחי הב"ד מגיעים, נאמר קודם 'לדורותיכם' ורק לאחר"כ 'בכל מושבתיכם', משא"כ בשתי הלחם שתלוי בחמישים

בויקרא (כג, יד) כתיב: 'לדורתיכם בכל מושבתיכם', ושם בפסוק כא כתיב: 'בכל מושבותיכם לדורותיכם', ושוב בפסוק לד' כתוב כפסוק יד.
והקשה המשך חכמה (שם פכ"א), מ"ש. ותירק, דבכל מקום כתוב

יום, הפשוט הינו בכל מושבותיכם. ומבואר, ש'בכל מושבותיכם' זה חידוש פשוט יותר 'שהוא קודם בזמן', דהיינו שהוא נידון לאותו שנה. ויל"ע, שבקרא דידן כלפי ערי מקלט, ובויקרא (ג, יז) אף מובא 'לדורתכם

בכל מושבותיכם', והא וודאי דפשיטא ליה שזהו בכל מקום. ולפי"ד המשך חכמה יל"ע, למה לא נאמר 'בכל מושבותיכם' תחילה. [ובאור החיים (ויקרא פ"ג) ביאר שם באופ"א, ואף לפי"ד יל"ע בכל זה].

הרה"ג יחיאל שליינגר שליט"א

בני ברק, כולל 'שיח יצחק'

rivki0966@gmail.com

י. כפרת בגדי כהונה

ולארץ לא יכפר לדם אשר עִפֹּךְ בה כי אם בדם עִפֹּכו (לה, לג)

תריץ דבגדי כהונה מכפרים על אחרים, כדכתיב 'כי הדם יחניף את הארץ'.

וצ"ב, דא"כ מדוע כתוב 'ולארץ לא יכופר', הרי בגדי כהונה מכפרים רק על אחרים.

בערכין (טז, א) איתא: כתנת מכפרת על שפיכות דמים. וכתב רש"י (ד"ה אהנו מעשיו): ואי קשיא, אמאי לא מוטיב משפיכות דמים וגילוי עריות דקאמר לעיל נגעים באים עליהם והכא תניא דבגדי כהונה מכפרים,

הרה"ג אברהם גלוסקינס שליט"א

בני ברק, כולל 'פוניבו'

a0527625449@gmail.com

פקודיך אתבונן - ברורי הלכה

טבילת כלים

פסקי מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל*

וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים (לא, כג)

כלים החייבים טבילה

קופסאות שימורים

שאלה: קופסאות של שימורים האם אפשר להקל באלו שנעשו על ידי נכרים ויהודי פתח אותם, שלא יצטרכו לטובלם. וכמו שאסור לפותחם בשבת משום עשיית כלי, הרי זה נחשב שיהודי גמר עשיית הכלי.

ת. אם פתחם יהודי אפשר לסמוך גם להקל ולא להטבילם.

טבילת מכונה חשמלית

שאלה: מכונה חשמלית עם צינורות שמחממים ומקררים את המים, האם זה טעון טבילה.

ת. אם אין שם בית קיבול של מתכת שמחזיק מים רק צינורות שעובר דרכם המים, אין צריך טבילה. וכשיש בית קיבול חייב אם הוא ממתכת או משאר מינים שחייבים טבילה.

תנורים

שאלה: תנורי בישול ואפיה, או מיקרוגל, האם חייבים בטבילה.

תשובה: אם תיקון האוכל נעשה רק בתוך כלים כמו תבניות וכדו' אין צורך להטביל התנור. אבל אם מכניסים את האוכל לתנור ללא כלים אפילו שמכניסים רק אוכל עטוף בנייר או ניילון, צריך התנור טבילה. ואם אי אפשר לטובלו יעשה ביטול הכלי ותיקונו ע"י ישראל.

מקרר

שאלה: מה הדין מקרר שמחזיקים בו דברי מאכל גם שלא בתוך כלים כגון פירות וירקות, או אפילו בשד ודגים בשקיות או בעטיפה של נייר כסף, שזה בטל לאוכל כנ"ל.

* נערך ע"י הג"ד אברהם צבי ישראלזון שליט"א.

ת. יש להקל שלא להטבילו, משום שעיקר האיכסון הוא לצנן את האוכל. וגם משום שרוב ההשתמשות במקרר הוא על ידי כלים אחרים. ועוד משום שמחזיק ארבעים סאה מבחון.

מגירות המקרר

שאלה: מה הדין של מגירות המקרר אם הם עשויים מחומר הצריך טבילה כגון זכוכית או מתכת.
ת. אין צורך לטובלם, שהם חלק מהמקרר.

תבניות תנור

שאלה: האם יש להטביל תבניות של תנור גז או חשמל שהם מחומר הטעון טבילה, באופן שאת התנור אין צורך להטביל משום שלא משתמשים בו אלא ע"י הפסק של כלים. ומאי שנה ממגירות של מקרר שאינן טעונים טבילה.
ת. יש להטבילם כמו שאר כלים, היות ואפשר לאפות בתנור בלא תבניות, משא"כ במקרר שהמגירות הם דרך תשמישו של מקרר.

צלחת של מיקרוגל

שאלה: האם יש לטבול את הצלחת של המיקרוגל שמכניסים בו האוכל, אם את המכשיר לא טובלים כנ"ל.
ת. אם אפשר להשתמש במיקרוגל גם בלא הצלחת יש להטבילו וכן"ל.

כלי אחסון

שאלה: כלים שמאכסנים בהם אוכל ושתיה כגון בקבוקים וצנצנות וכיוצ"ב, האם טעונים טבילה, ומה הדין כלים שעשויים למלאות דרכם לכוס או צלחת, כגון משפך, או מצקת וכדומה.
ת. יש להטבילם בלא ברכה.

מכסים ופקקים

שאלה: מכסה או פקק של כלים ובקבוקים שאינו מחובר לכלי, האם חייב בטבילה.
ת. אם המכסה מועיל לאוכל שלא יתקלקל, כגון פקק של משקה מוגז, או של יין שמתנדף ללא כיסוי, יש לפקק דין כלי אוכל וחייב בטבילה. אבל פקק השומר על האוכל אין לו דין כלי אכילה, ואינו טעון טבילה.

כלים המשמשים אוכל עטוף

שאלה: כלים שדרך תשמישם הוא להכניס בהם אוכל בעטיפה, כגון סוכריות או שקיות

עם אוכל, האם חייבים בטבילה.

ת. יש להטבילם בברכה, שהעטיפה בטלה לגבי האוכל, והכלי נחשב כלי סעודה.

מזמרה לקצירת פירות

שאלה: מזמרה שקוצרים עמה את הפירות, האם חייבים בטבילה.

ת. אם קוצר את הפירות סמוך לאכילה, חייב להטבילה. ואם קוצר לאוכלם לאחר זמן או לצורך מכירה, פטור.

כלים למאכל תינוקות

שאלה: כלים שמיוחדים למאכל תינוקות, האם חייבים בטבילה.

ת. צריכים טבילה. שזה שהגדול מאכיל אותם נחשב שימוש של הגדול לצרכי סעודה.

מזלג חשמלי

שאלה: מה דין כף חשמלית שעל ידו מבשלים או מחממים מים וכיוצ"ב,

ת. יש להטבילו ללא ברכה.

נפה לקמח

שאלה: נפה לניפוי קמח, מה דינה אם היא עשויה ממתכת.

ת. אין צורך להטבילה, כיון שאין זה כלי אכילה, אלא תשמיש דתשמיש.

תנור חשמלי שמניחים עליו אוכל

שאלה: תנור חימום חשמלי שלפעמים מניחים עליו אוכל כדי לחמם או לאפות, האם זה מחייב בטבילה, וא"כ אולי יש להמנע מלחמם על זה אוכל.

ת. אינו צריך טבילה, כיון שעיקרו אינו עומד לכך.

בקבוקים וכדו' שמעבירים מהם לכלי אחר

שאלה: כלים המיועדים רק לאחסן אוכל או משקה כגון בקבוקים וכדו' האם דינם כסיר בישול שחייב בטבילה בברכה.

ת. אין לברך על טבילתם. מכיון שלא אוכלים מהבקבוק אלא מכניסים לכלי אחר. ואין זה דומה לסיר, שאע"פ שלא אוכלים ממנו מ"מ הוא מכשיר את האוכל לאכילה.

כלי דורלקס

שאלה: כלי דורלקס ופיירקס המגיעים מחו"ל, האם טעונים טבילה בברכה.

ת. דינם כזכוכית וחייבים בטבילה ובברכה.

מפעל שנמכר לגוי

בית חרושת בארץ ישראל שמייצר כלי סעודה, ונמכר המפעל לגוי מחוץ לארץ, וממשיך להתנהל על ידי מנהל ופועלים יהודים, האם הכלים טעונים טבילה.
ת. כל הכלים שנעשו אחרי שהנכרי קיבל בעלות חוקית טעונים טבילה.

גר שמתגייר

שאלה: גר שהתגייר האם צריך לטבול את כל הכלים שהיו לו בעודו גוי.
ת. צריך להטבילם. ואם רוצה להטבילם לפני הגירות כדי שיהיו מוכנים מיד כשיתגייר, יכול להקנותם ליהודי, ואז הוא יכול להטבילם בהיותו גוי, אפילו שאין יהודי אחר שעומד ורואה את טבילתו, משום שלגבי עצמו הוא נאמן.

כלים מחו"ל שאין ידוע בעליהם

שאלה: כלים המיוצרים בחו"ל ולא ידוע מי הבעלים של המפעל, מה דינם.
ת. אפילו יש שם רוב גויים, אם זה בא ממדינה ששכיח שם יהודים, יש להטבילם ללא ברכה. אבל מקום שלא שכיח שם יהודים (כגון המזרח הרחוק וכדו') אפשר לברך על טבילתם.

כוס המיועד להדלקה ורוצה לשתות בו

שאלה: הקונה מגוי כלי שבעיקרו נעשה בשביל להדליק בו, כגון כוס של גר נשמה, ואחרי שנגמר הנר החליט היהודי להשתמש בו לשתיה, האם יש לטבולו בברכה.
ת. יש להטבילו ללא ברכה, מכיון שיש ספק שמא המחשבה להשתמש בו לשתיה נחשב גמרו על ידי ישראל.

אכילה בלי טבילה

מסעדה שהכלים אינם טבולים

שאלה: האם יש להזהר לשתות במסעדה של חילונים שהכלים אינם טבולים שם.
ת. אין להקל אלא רק בשעת הדחק, דאז י"ל דעיקר חיוב טבילה הוי על בעל הכלי.

בקבוק זכוכית

שאלה: בקבוק זכוכית או קופסה מזכוכית חד פעמית המיוצרת ע"י גוי, האם מותר לשתות ממנו מבלי להעביר לכלי אחר.
ת. עדיף שלא ישתה מהבקבוק עצמו, ואם אין לו כלי אחר יש להקל.

מפני דרכי שלום

שאלה: האם מותר לשתות מכלי שאינו טבול אצל אחרים באופן שאי השתיה תגרום להקפדה.

ת. אין לשתות או לאכול מכלי שאינו טבול אפי' פעם אחת, ואם יש צורך מפני דרכי שלום או צורך מצוה אחר יש להתיר, אך יעשה באופן שאי"ז אכילה או שתיה המחייבת ברכה אחרונה.

צורת הטבילה

הפסק בברכה

שאלה: כשמטבילים כמה כלים בפעם אחת ומברך בתחילה על טבילתם, האם יש איסור להפסיק בדיבור ביניהם.

תשובה. מותר להפסיק אחרי שכבר התחיל המצוה.

בן י"ג שנים

שאלה: האם על גדול בשנים שיש לו רק חזקת גדול יכולים לסמוך עליו שיטבול כלים. ת. אפשר לסמוך עליו אחרי שנעשה בר מצוה (כל שאין עליו ריעותא שנבדק ולא מצאו שערות).

טבילת המזכר

שאלה: בעל חנות כלים, האם הוא יכול להטביל את הכלים שבאו מחו"ל, או דוקא הקונה. ת. לכתחילה אין לבעל החנות להטביל את הכלים לפני שמכרם, מכיון שאינם כלי סעודה שעדיין אינם עומדים אלא למכירה.

כשחושש שהקונים לא יטבילו

שאלה: מי שמזכר כלים החייבים טבילה וחושש שחלק מהקונים לא יטבילו את הכלים, האם ראוי ומועיל שהמזכר יטבילם, ועכ"פ כשיש חשש כזה.

ת. המזכר יכול להטבילם בלא ברכה רק בשביל קונים כאלו שלא יטבילום בעצמם, ולשומרי תורה ומצוות יאמר שיש להטבילם עוד פעם.

הקונה כלים לאחר זמן

שאלה: מה הדין מי שקונה כלים על דעת שלא להשתמש בהם מיד אלא לאחר זמן. ת. מי שקונה כלים מגוי מצוה להטבילם מיד, משום זריזין מקדימין למצוות. שהמצוה חלה מיד בשעת הקניה. ואפילו חושב שלא להשתמש בהם רק לאחר זמן.

טבילת הכלי כשהוא שלם

שאלה: כלי שעשוי מחלקים כגון מטחנת בשר וכיוצ"ב, האם יש להטבילו דוקא כשהכל מחובר.

ת. אם דרך שימושו הוא כשהפרקים מחוברים, יש להטבילם רק באופן שהם מחוברים.

כלי המחובר לחוט חשמל

שאלה: כלי חשמלי שיש לו חוט חשמל, האם צריך לטבול גם את החוט.

ת. אם הוא מחובר לכלי ואינו מתפרק, טעון החוט טבילה ביחד עם הכלי. אבל אם הדרך לפרק את החוט ממנו, אין החוט טעון טבילה. ובשעת טבילת הכלי יש להוציא את החוט ממנו, בכדי שלא יחשב לחציצה.

בלנדר וכדו'

שאלה: מכשיר חשמלי שיש בו שני חלקים נפרדים והאוכל נכנס רק בחלק אחד, כגון בלנדר וכדו' והחלק התחתון יש בו רק את הגוף חשמלי, האם צריך להטביל גם את החלק החשמלי שהאוכל אינו נוגע בו.

תשובה: יש להטביל את שני החלקים, כיון שאי אפשר להשתמש בעליון בלי התחתון והרי זה ככלי אחד. ואם קשה אפשר לטובלם בנפרד, אך יברך על העליון (ואינו דומה לחוט שעשוי רק להעביר זרם, מכיון שזה מנוע דינו כחלק מהכלי).

חציצה

מדבקה הנשארת

שאלה: כלי שיש בו מדבקה עם חוראות שימוש שזה נשאר דבוק שם לעולם, האם זה נחשב חציצה.

ת. אין זה חציצה דודאי אינו מקפיד.

כלים עם אבנית

שאלה: כלי שהשתמש בו כמה פעמים לפני הטבילה, ונוצר בו אבנית, האם צריך להסיר את האבנית לפני הטבילה.

ת. אם זה כ"כ הרבה עד שזה מלכלך מעט את המים, יש להסיר את האבנית לפני הטבילה, מפני שאז אנשים כבר מקפידים ע"ז.

הגעלה עם אבנית

כלי שיש בו אבן (אבנית), האם כדי להגעילו חייבים להוציא את כל האבן, ואם יש הבדל אם נטרף כשכבר יש אבן.

ת. אם נטרף אחר שהיה כבר כל האבן אין צורך להוציא.

כלי כסף שמשחיר

שאלה: כלי כסף שמשחיר האם הוא חציצה כיון שלא ניכר ממשות.

ת. אם אין שום ממשות אין זה חציצה, בין להגעלה ובין לטבילה.

קונטרס התשובות תשובות על שאלה שפורסמה בשנים קודמות

שבועה לקיים את המצוה*

או השבע שבעה לאסר אסר על נפשו (ג, ל.)

בנדרים (ה, א) איתא: אמר רב גידל אמר רב, מנין שנשבעין לקיים את המצוה, שנאמר 'נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך' (תהלים קיט, קו), והלא מושבע ועומד מהר סיני הוא, אלא הא קמ"ל דשרי ליה לאיניש לזרוזי נפשיה.

וצ"ב טובא, מה זירזו איכא הכא, לאחר שאין חלה שבועתו כלל משום שמושבע ועומד הוא. [ובשלמא לשיטת הר"ן (שם) דבאמת שבועה חלה על דבר מצוה לענין 'בל יחל', ורק מוקרבן שבועה איתמעיט, א"ש. אמנם לדעת הרמב"ן (סוף פסוק דידן) ששבועה לקיים את המצוה לא חלה עליו כלל, לא למלקות ולא לקרבן, צ"ע טובא מה מזרז עצמו בשבועה זו].

(גליון סז פרשת מטות אות א)

תשובת מרן רבינו חיים קניבסקי זצוק"ל

ע' דמ' שיערי תבונה לאאמו"ר זצ"ל סי' א' שמתרץ זה

ע' בס' שיערי תבונה לאאמו"ר זצ"ל סי' א' שמתרץ זה

* עקב חוסר מקום, לא הובאו תשובות כלל המשיבים לשאלה זו.

תשובת הגאון הגדול רבי משה שטרנבוך שליט"א

כבר כתב הקצוה"ח (עג, ה), שגם לדעת הרמב"ן איכא איסור. ונראה שאין זה איסור לאו, אלא חל עליו עשה ד'ככל היוצא מפיו יעשה' לקיים את מוצא פיו. או אפשר שהוא בגדר איסור חילול ה', דמאחר שנשבע ותלה את הדבר בחיי ה', נמצא שאם יחלל את דיבורו, הרי הוא מחלל שם שמים.

תשובת הגאון הגדול רבי דב לנדו שליט"א

לא קשה מידי, דסוף סוף אף אם אינו חל הרי מוזר את עצמו.

תשובת הגאון הגדול רבי יצחק סורוצקין שליט"א

הקצות (עג, ה) כתב, דאף לדעת הרמב"ן איסור מיהא איכא בעובר על שבועתו, דאי ליכא שום איסור מאי זירוז איכא.

חזק חזק ונתחזק

פרשת

דברים

עיון הפרשה

אביטה ארחותיך

אשיחה בחוקיך

פקודיך אתבונן

קונטרס התשובות

תוכן עניני פרשת דברים

עיון הפרשה

- א. כבודן של ישראל.....עז
- ב. ראיית הארץ.....עח
- ג. מי מזהר שלא להכיר פנים.....עח
- ד. מלקות על 'לא תכירו פנים במשפט'.....עט
- ה. ייחוס ה'כפתורים'.....פ
- ו. חיזוק לב סיחון שלא ישוב בתשובה.....פ

אביטה ארחותיך

- ז. בשנאת ה' אותנו.....פא

אשיחה בחוקיך

- ח. בשנאת ה' אותנו הוציאנו - הגאון רבי ברוך דב פוברסקי. ט.
- כיבוש ארץ בני עמון - הרה"ג יחזקאל קשש. י. ציווי בני גד ובני ראובן לעבור חלוצים - הגאון רבי יצחק שוורץ.

פקודיך אתבונן - ברורי הלכה

- לא תגורו בפני איש - הג"ר אפרים זאב קליין.....פו

קונטרס התשובות

- ריגול הארץ לראות באיזה לשון מדברים שם.....צ
- הלשון מלמד על האומה - רצו לדעת אם יש להם שר למעלה - רצו לדעת אם הארץ שייכת להם - לשון הקודש מסוגל להצליח - כדי שיבינו מה שמתיעצים - כדי שידעו מהיכן להכנס - כדי שיוכלו לכתוב להם בלשונם - כדי שידעו אם הם מארץ ישראל - נ"מ לאחד שישנה מלבושיו - כדי שיוכלו להתפלל עליהם - כדי שיראו אם פיהם מכשילם - כדי שיראו אם חוששים מהם - רצו להתקרב אליהם - למשוך כח התורה לאותו לשון - כדי שידעו אם נתמלאה סאתם.

פרשת דברים

מניין המצוות:

יש בה שתי מצוות לא תעשה

ל"ת: שלא למנות דיין אדם שאינו חכם בדיני תורה אף על פי שהוא חכם בחכמות אחרות • שלא יירא הדיין בדין מאדם רע.

א. כבודן של ישראל

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל (א, א)

אלה הדברים, לפי שהן דברי תוכחות, ומנה כאן כל המקומות שהכניסו לפני המקום זה, לפיכך סתם את הדברים, והזכירם ברמז מפני כבודן של ישראל (רש"י)

צ"ב, הרי להלן בפרשיות הבאות חזר משה והוכיח את ישראל על כל החטאים בפירוש, וכגון חטא העגל וחטא המרגלים ושאר החטאים, ומדוע לא סתם גם שם את הדברים להזכירם רק ברמז מפני כבודן של ישראל.

והנה להלן (פסוק ה) נאמר: 'בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר', ופירש"י: בשבעים לשון פירשה להם, ע"כ. ויעוין בסוטה (לב, ב) וברש"י שם (לה, ב ד"ה היאך למדו), שזה שכתבו את התורה בשבעים לשון, היה בשביל האומות שלא יהא להן פתחון לומר לא היה לנו מהיכן ללומדה. ועל דבר זה נתחתם גזר דינם לבאר שחת שהיה להן ללמוד ולא למדו, עיי"ש.

וצ"ע, הרי בכלל כל התורה נכתבו גם הרבה עבירות שעברו ישראל, והיאך לא חששו גם בזה מפני כבודן של ישראל שלא לפרסם עוונותיהן בפני האומות, ולכאורה יש בזה גם חילול השם כשרואין האומות שבני ישראל עוברים עבירות [וכמו שכתב הרמב"ם בפירוש המשניות (ע"ז פ"א, מ"ט) בטעם שאסור לישראל להשכיר מרחץ לגוי, כי הגוי ששכרו יחמם אותו בשבת, וכשיכנסו

ניתן להשיב בתנאי שלימוד השאלות וליבונם היה בשבוע זה כפי הכללים

בו הגויים יאמרו רחצנו במרחץ פלוני מחלל שבת, והם אינם יודעים שהמרחץ שכור לגוי לזמן קצוב], וא"כ אמאי לא חששו להעתיק את התורה לאומות העולם, שלא יהיה מזה חילול השם כשיראו שבני ישראל עברו עבירות [ראה שו"ת כתב סופר (או"ח סי' מא ד"ה ויש להקשות), ודו"ק].

ב. ראיית הארץ

ראה נתתי לפניכם את הארץ באו ורשו את הארץ (א, ח)

להלן (ב, לא) כתיב: 'ראה החלתי תת לפניך את סיחן ואת ארצו, ופירש"י (והוא ממדרש רבה א, יט): כפה שר של אמוריים של מעלה תחת רגליו של משה והדריכו על צוארו, ע"כ. וביארו מפרשי המדרש (מתנות כהונה ועץ יוסף), דדריש ליה מדכתיב 'ראה החילות', וקשה הלא טרם התחיל עדיין, אלא מלמד שכבר הפיל השר שלו.

ולכאורה הכא נמי תיקשי, אהא דאמר 'ראה נתתי לפניכם את הארץ', וכי כיצד ניתן היה לראות את הנתינה והרי עדיין לא נתנה. והכא לא שייך לומר דהיינו שכבר הפיל השר שלה, דדוקא שאר הארצות יש להן שר, אבל ארץ ישראל הקב"ה בעצמו הוא כביכול השר שלה [כמבואר בפרקי דר"א (פרק כד)].

עוד יש לדקדק, על מה שכפל הכתוב 'הארץ', שאמר 'ראה נתתי לפניכם את הארץ', וחזר ואמר 'בואו ורשו את הארץ'. [הנה, ראה בזהר (תרומה דף קמ ע"ב) שהקשה היאך הקריבו ישראל קרבנות במשכן בכל השנים שהיו במדבר בחוץ לארץ, הלא איסור קדשים בחוץ חייבין עליו כרת, עיי"ש מה שתיירץ. וראה עוד בערבי נחל (פרשת שלח דרוש א) בטעות המרגלים שהוציאו דיבת הארץ, ודו"ק].

ג. מי מוזהר שלא להכיר פנים

לא תכירו פנים במשפט (א, יז)

לא תכירו פנים במשפט, זה הממונה להוסיף הדינין, שלא יאמר איש פלוני נאה או גבור, אוסיפו דיין, איש פלוני קרוב, אוסיפו דיין צעיר, והוא אינו בקי

בדינין, נמנע מחייב את הזכאי ומזכה את החייב, מעלה אני על מי שמנעו, כאלו הכיר פנים בדין (רש"י ורוא מספרין)

יל"ע טובא, הלא פרשה זו אזהרה לשופטים היא, וכדפתח קרא (פסוק טז): 'ואצוה את שופטיכם בעת ההיא לאמר וגו' לא תכירו וגו', וא"כ אמאי פירש"י דקרא אתי לאזהרת הממונה להושיב דיינין.

וביותר צ"ע, דהא איתא בסנהדרין (ז, ב): 'לא תכירו פנים במשפט', רבי יהודה אומר לא תכירוהו [אם הוא אוהבך - רש"י], ר"א אומר לא תנכרהו [אם הוא שונאך לא תעשה לו כנכרי לחיבו - רש"י]. מבואר דקרא דידן קאי על השופט [הדיין] שלא יכיר בין אוהב לשונא וכו', ולא על הממונה להושיב דיינין.

והנה גם הרמב"ם (פ"ג מהל' סנהדרין ה"ח) כתב: כל סנהדרין או מלך או ראש גולה שהעמידו להן לישראל דין שאינו הגון ואינו חכם בחכמת התורה וראוי להיות דין, אע"פ שהוא כולו מחמדים ויש בו טובות אחרות, הרי זה שהעמידו עובר בלא תעשה, שנאמר 'לא תכירו פנים במשפט', מפי השמועה למדו שזה מדבר כנגד הממונה להושיב דיינין, עכ"ל.

וצ"ע כנ"ל, מדוע שביק הרמב"ם גמ' דילן שהפסוק קאי על הדיין, ונקיט כספרי דמירי על הממונה להושיב דיינין [ואמנם הרי"ף (סנהדרין שם) השמיט מימרא זו]. [ראה כתובות (קה, ב): אמר רב פפא לא לידון איניש וכו', וברמב"ם (פ"ג מהל' סנהדרין ה"ו), ובכס"מ (שם), ודו"ק].

ד. מלקות על 'לא תכירו פנים במשפט'

לא תכירו פנים במשפט (א, יז)

לעיל (אות ג) הבאנו את דברי רש"י ורמב"ם, דקרא דידן אתי על הממונה להושיב הדיינין, שלא יושיב הממונה כדין את מי שאינו בקי בדינין.

וכתב המנ"ח (מצוה תיד) שאין לוקין על לאו זה, ואינו נמנה ברמב"ם (פי"ט מהל' סנהדרין) בכלל הלוקין, כי דבר זה אין לעמוד עליו, שהוא יאמר

שהוא חכם וכדומה, ועל כן הוא מסור רק לשמים, ע"כ.

ותמונה, וכי אטו לא משכחת לה דידיעין בבירור שהדיין הזה לא גמיר ולא סביר, וממילא מי שימנה אותו, שילקה.

עוד צ"ע, אמאי לא כתב המנ"ח שאין לוקין עליו מחמת דהוי לאו שאין בו מעשה, שהרי מינוי הוא בפה, ואפילו סמיכה סגי בפה [כמבואר בסנהדרין (יג, ב)].

ואף דמבואר בתמורה (ג, ב) דבתמורה בדיבוריה איתעביד מעשה, ופירש"י שעושה מחולין קדשים, א"כ ה"נ נימא דבדיבוריה נעשה דיין, מ"מ יש לחלק, דבתמורה שחל עליה קדושת הגוף הוא דנקרא מעשה, דהו"ל שינוי בגוף החפצא, דחולין וקדשים שני מינים הם. וכההיא דמכות (כב, א): המנהיג בשור פסולי המוקדשין לוקה, שאע"פ שגוף אחד הוא, עשאו הכתוב כשני גופים, אחד טמא ואחד טהור, והוי כלאים. אבל זה שהדיוט נעשה דיין, אין כאן חלות חדשה על גופו ולא הוי מעשה. [ראה כתובות (מה, א); ותוס' שם (ד"ה תנאי); ושיטמ"ק (שם)]. עוד ראה בגור אריה למהר"ל (פר' וישלח בראשית לו, ג). וראה עוד ברמב"ם (פ"ד מהל' סנהדרין הט"ו), ודו"ק].

ה. ייחוס ה'כפתורים'

והעוים הישבים בחצרים עד עזה כפתרים היצאים מכפתר השמידם וישבו תחתם (ב, כג)

צ"ב, לשם מה הוצרך להגיד ייחוסם: 'היוצאים מכפתור', מה שלא אמר כן גבי שאר האומות הנזכרות כאן, מהיכן יצאו.

ו. חיזוק לב סיחון שלא ישוב בתשובה

ולא אבה סיחון מלך חשבון העברנו בו כי הקשה ה' אלקיך את רוחו ואמץ את לבבו למען תתו בידך כיום הזה (ב, ל)

ידועים דברי הרמב"ם (פ"ו מהל' תשובה ה"ג), שאפשר שיחטא האדם

חטא גדול עד שיתן הדין לפני דיין האמת שמונעין ממנו התשובה, וכן סיחון לפי עוונות שהיו לו נתחייב למנעו מן התשובה, שנאמר 'כי הקשה ה' אלקיך את רוחו ואמץ את לבבו' [וכעין דברי הרמב"ם כתב רבינו בחיי (כאן)]. וראה מש"כ בזה בגליון שנה י' (גליון קיג פר' דברים אות ו').

ויל"ע, הרי חיזוק הלב של סיחון לא היה למנוע ממנו תשובה, כי אם כדי שלא יתן לבני ישראל לעבור בארצו ויצא למלחמה עם ישראל, וכמפורש בקרא דידן: 'למען תתנו בידך כיום הזה'. [ראה באדרת אליהו].

אביטה ארחותיך - סוגיה בפרשה

ז. בשנאת ה' אותנו

'ותרגנו באהליכם ותאמרו, בשנאת ה' אותנו הוציאנו מארץ מצרים לתת אותנו ביד האמורי להשמידנו'.

א. בשעה ששמעו אנשי חטא המרגלים שהעמים היושבים בארץ כנען הם גדולים ועצומים מהם, חידשו לעצמם פירוש לכל מה שעשה להם הקב"ה מיציאת מצרים ואילך. ויסוד הפירוש היה, שקודם ליציאת מצרים שנה הקב"ה את בני ישראל, ומחמת כן הוציאם ממצרים כדי לתת אותם ביד האמורי ולהשמידם.

וביאר הספורנו והאלשיך, שאמרו שקודם ליציאת מצרים שנה אותם הקב"ה, על שעבדו עבודה זרה במצרים, ומחמת כן הוציאם ממצרים כדי להענישם על חטאם, על די שיתן אותם ביד האמורי להשמידם.

ב. ועל חטא זה אמר הקב"ה ליחזקאל (כ, ח-י): 'וימרו בי ולא אבו לשמוע אלי, איש את שקוצי עיניהם לא השליכו, ואת גלולי מצרים לא עזבו. ואומר לשפוך חמת עליהם, לכלות אפי בהם בתוך ארץ מצרים. ואעש למען שמי, לבלתי החל לעיני הגויים אשר המה בתוכם וגו', ואוציאם מארץ מצרים ואבאם אל המדבר'.

וידעו אנשי חטא המרגלים, שהיו ראויים לחרון אפו של הקב"ה, מחמת שעבדו עבודה זרה במצרים. וכשעמדו בשער ארץ ישראל, וראו שלבבם נמס מפחד האויב, ולא יוכלו לעמוד כנגדם. שוב חזרו לפרש שזהו חרון האף שהיו ראויים לו, וכדי להענישם על חטאם הוציאם הקב"ה ממצרים לתת אותם ביד האמורי.

ג. ואמרו על זה במדרש (ילקוט שמעוני דברים רמז תתה): בשנאת ה' אותנו, אפשר

שהמקום שונא את ישראל, והלא כבר נאמר אהבתי אתכם אמר ה', אלא הן ששונאין את המקום. משל הדיוט אומר, מה דבלבך על רחמך, מה דבלביה עלך, ע"כ.

הרי שאם לא היו שונאים את הקב"ה, לא היו מפרשים שהקב"ה שונא אותם על מה שעבדו עבודה זרה במצרים. ואף שקודם יציאת מצרים חרה אפו בהם לכלותם, ועתה הם באים אל עם שבכוחו להשמידם, מכל מקום לא היו מפרשים שיציאת מצרים נעשתה מתוך שנאה, כדי להענישם על חטאם.

וביארנו במדרש, שהטעם שלולא שנאתם להקב"ה לא היו אומרים שהקב"ה שונאם, הוא משום שהקב"ה אוהב את ישראל, וכמו שאמר הנביא (מלאכי א, ב): 'אהבתי אתכם אמר ה'.

ואמנם אנשי דור המדבר לא שמעו את נבואת מלאכי. אלא שדברי מלאכי מלמדים שהתגלות הקב"ה לישראל היתה התגלות של אהבה. ואנשי דור המדבר שראו את התגלות הקב"ה אליהם ביציאת מצרים, ראו שהוא מגלה אליהם את אהבתו.

אלא שעל ידי חטא המרגלים, נתעוררה בהם שנאה להקב"ה. ומחמת כן חזרו לפרש אף את יציאת מצרים, כמי שנעשית בשנאת הקב"ה את ישראל.

ד. ונסיון זה עומד בפני האדם בשעה שבאה עליו צרה. אם לפרש שהטעם שצרה זו באה עליו, הוא מפני ששונא אותו הקב"ה מחמת עוונותיו. או שיבטח בה' שלעולם הוא אוהב את המשתדלים לעובדו, ואף אם יש עוונות בידם.

וכמו שכתב רבינו יונה (משלי ג, כו): דע, כי הבטחון הוא שלא יתערב בו שום ספק. ועל דרך משל נבאר, כי ענין הבטחון כשכיר הבוטח על המלך, ועמל בכל כחו לפניו בשמחה ובטוב לבב, מרוב מבטחו על המלך, ומדעתו כי יתן משכורתו שלימה.

והנה הבוטח על השם יתברך, גם אם ימצאוהו צרות רבות ורעות, יתאמץ בעבודת ה' יתברך, ויבטח באמת כי שכרו כפול ומכופל, וכי השם יבחר לו הטוב. וכענין שנאמר (ישעיהו נ, י): 'מי בכם ירא ה', שומע בקול עבדו, אשר הלך חשכים ואין נגה לו, יבטח בשם ה' וישען באלקיו'.

ונאמר (שם מט, ד): 'ואני אמרתי לריק יגעתי, לתהו והבל כחי כליתי, אכן משפטי את ה' ופעולתי את אלקי'. פירוש, אני אמרתי על רוב הצרות, לריק יגעתי ורבו העוונות על הזכויות. אכן אין הדבר כן, כי הצרות לטובתי, ושכר פעולתי שלם, ע"כ.

ה. ומבואר בדבריו, שיסוד הבטחון בה' הוא לבטוח שנוכה לשכר על עבודת ה'. ובטחון זה הוא בלי שום ספק, ואין חשש שהמתאמץ לעבוד את ה' יפסיד את שכרו על ידי העוונות שבידו, כי לעולם לא ירבו עוונותיו על זכויותיו.

וכמו שהמשיל רבינו יונה, לשכיר העובד את המלך בשמחה ובטוב לבב, מחמת

בטחנו במלך שיתן לו שכר פעולתו. ודימה לו את ירא ה' השומע בקולו, שאינו חושש שייגע לריק וירבו עוונותיו על זכויותיו.

ומשום שאי אפשר לעבוד את ה' בשמחה ובטוב לבב, כשיש לו מקום לחשוש שהוא יגע לריק, ועל ידי עוונותיו יפסיד את שכר עבודתו. ובכלל האמון בה' שיתן שכר לעובדיו, נכלל האמון שכל המשתדלים לעובדו לא יבואו למצב שיפסידו את שכרם.

ו. ודרכו של היצר הרע הוא להטיל ספקות בבטחון בה', ולהסית את לבו של עובד ה' לחוש שמא לא יזכה לשכר על מצוותיו. אם משום שעל ידי הלבנת פני חבריו ברבים יאבד את חלקו בעולם הבא, או שעל ידי דיבור לשון הרע יתן שכר מצוותיו לאדם אחר, וכן על זה הדרך.

אבל הבוטח בה' יודע שמדה טובה מרובה ממדת פורענות כפול חמש מאות (רש"י בד"ה מרובה יומא עו, א). וכמו שדרשו ממה שנאמר 'פוקד עון אבות וגו' ועל רבעים, ועושה חסד לאלפים' (שמות כ, ד). ואם העונש על הלבנת פני חבריו הוא שאין לו חלק לעולם הבא, הרי השכר למי שנמנע מלהלבין את פני חבריו, הוא חמש מאות זכויות לחלק בעולם הבא.

וכמו שישנו במשנה (מכות כד, א) שאם העובר עבירה נוטל את נפשו עליה, ק"ו לעושה מצוה שתנתן לו נפשו בשכרה, ופרש"י שמדה טובה מרובה כפול חמש מאות, ואמרו במשנה שדבר קיים אף במי שיישב ולא עבר עבירה שנותנים לו שכר כעושה מצוה. [ובגמ' קידושין לט, ב פירשו, שהיינו במי שבא לידו דבר עבירה ולא עשאה. ופשוט שאין הכוונה דווקא בבא לידו עבירה ברגע מסוים, ולא עשאה לעולם בכל חייו. אלא בכל רגע שבא לידו דבר עבירה זוכה לשכר כפול חמש מאות מעונש העבירה].

ונמצא, שמי שבא לידו נסיון של הלבנת פני חבריו, ובמשך דקה אחת נמנע מלהלבין פני חבריו, ובסופה גבר עליו יצרו ונכשל, הרי על כל רגע באותה דקה זכה בחמש מאות זכויות לחלק בעולם הבא, ועל הכשלון שלבסוף הפסיד חלק אחד.

[וכן הוא לגבי לשון הרע. שהיחס בין שיעור תוספת הזכויות של מי שנמנע רגע אחד מדיבור לשון הרע לעומת שיעור הניכוי הניתן כתשלום לחבריו שעליו דיבר, הוא ביחס של אחד מחמש מאות משיעור ריבוי הזכויות של הנמנע רגע אחד מלספר לשון הרע. וצריך לשים בה' מבטחו, שכל שישתדל לעבוד את ה', ישמרהו ה' שלא יאבד אפילו משהו משכר מצוותיו].

ונקוט כלל זה בידך, שכל שהצער על עשיית עבירה, גדול מהשמחה על עשיית מצוה או הימנעות מעבירה, הרי הדבר מוכיח שהיצר הרע הוא שהגדיל את הצער על עשיית העבירה. אם כדי למנוע מימנו את השמחה בעבודת ה', או כדי שצער הכישלון

ירפה את ידיו מלהמשיך ולהזיזו במה שנכשל בו, או שגוף הצער אינו אלא מחמת שהכשלון פוגע במדת הגאווה, או שיצר הרע שהוא מלאך המות חפץ בצעריו של אדם. אבל מצד היצר הטוב, לא יבוא ריבוי צער על עבירה יותר מן השמחה בעשיית מצוה.

ז. והוסיף רבינו יונה, שבשעה שבאות על האדם רעות רבות וצרות, הוא עומד בפני ניסיון על הבטחון בה, אם יפרש את הצרות כהוכחה שאין הקב"ה חפץ בטובתו, מחמת שרבו עוונותיו, וכמו שפירשו אנשי חטא המרגלים, שאין הקב"ה חפץ בטובתם, מרוב חטאם בעבודה זרה.

ועל זה כתב רבינו יונה, שבאמת אין הדבר כן, ואין ריבוי הצרות מוכיח על ריבוי עוונות. כי שכר המצוות הוא דבר מובטח בלא שום ספק, והעובד את ה' לא יאבד את שכרו על ידי ריבוי עוונות. ומכח בטחון זה, יודע האדם שלעולם חפץ הקב"ה בטובתו, ואף הצרה היא לטובתו.

וכשם שאהבתו של הקב"ה לכנסת ישראל היא דבר שאין בו ספק, וכמו שנאמר, אהבתי אתכם אמר ה', כך מובטחת אהבתו של הקב"ה לכל יחיד המשתדל לעבוד אותו. והקב"ה יהיה במבטחו, שלא יבוא לכלל אלו שנאמר בהם (להלן ז, י): 'ומשלם לשונאיו אל פניו וגו'.

וכן תיקנו בברכות קריאת שמע של ערבית: 'אהבת עולם בית ישראל עמך אהבת, תורה ומצוות חוקים ומשפטים אותנו למדת'. שכל מי שנכלל עם הלומדים את תורת ה' ואת מצוותיו, הרי הוא בכלל אותה אהבת עולם שבין הקב"ה וכנסת ישראל.

אשיחה בחוקיך - מרבנן ותלמידהון

ח. בשנאת ה' אותנו הוציאנו

ותרגנו באהליכם ותאמרו בשנאת ה' אותנו הוציאנו ממצרים לתת אותנו ביד האמרי להשמידנו (א, כז)

ושחטו את בניהם ולקחו את דמם לפרעה, ואת גופם הניחו במקום הלבנים, ועוד כהנה וכהנה צרות רבות. ואחר שהוציאם הקב"ה משם ביד חזקה ובזרוע נטויה באותות

הנה טענת בני ישראל כאן היא פליאה נשגבה, אשר לא שייך להבין כלל, וכי באמת היתה דעתם כעת שמה שהוציאם הקב"ה משיעבוד מצרים, עינום בפרך ובעבודה קשה,

ובמופתים, אשר נשמעו בכל העולם כולו, ולאחר מכן קריעת ים סוף, וקבלת התורה, ואחר כל זאת באים בני ישראל ואומרים 'בשנאת ה' אותנו הוציאנו', ונשמע מזה שסברו שעתה נתברר להם שמתחילה מה שהוציאם היה מפני ששנאם, והלא אדרבה אם היה שונאם היה משאירם ומניחם במצרים ולא היה מוציאם.

ואמנם לאחר שחטאו בעגל ובמרגלים רצה הקב"ה לכלותם, אכן זה ברור שהיה זה מפני שעתה חרה אפו עליהם מאחר שחטאו, ורצה לכלותם, והיה להם לומר שהקב"ה כועס עליהם ורצונו להשמידם. אבל לומר שמעתה מתברר שכל ההוצאה ממצרים היתה מפני שנאתו, ורצונו להשמידם, הוא פליאה.

הגאון רבי ברוך דב פוברסקי שליט"א

ראש ישיבת 'פנובוביץ', בני ברק

ט. כיבוש ארץ בני עמון

רק אל ארץ בני עמון לא קרבת כל יד נזול יבק וערי ההר וכל אשר צוה ד' אלקיזו (ב, לז)

וכל אשר צוה ה' חלקינו שלא לכבוש הגחון (רש"י)

משמע מקרא ומרש"י, שבאמת לא נכבשה ארץ בני עמון במלחמת סיחון.

וצ"ב, דרש"י בגיטין (לה, א ד"ה טהרו בסיחון) כתב להדיא: ובני עמון אשכחן בפתח שא"ל מלאכי בני עמון כי לקח ישראל את ארצי וגו', אלמא מבני עמון כבשה (סיחון) והדור ישראל וכבשו מיניה וטהרה

להם ע"י, ע"ש. מבואר דבמלחמת סיחון כבשו גם לארץ בני עמון. [וע"ע רמב"ן (במדבר כא, כו), וצ"ב. ובאמת דבכפתור ופרח (פרק מז) הוכיח מקרא דידן שלא נכבשה עמון, ומש"כ בש"ס עמון ומואב טהרו בסיחון דחק ליישב. אך קשה מרש"י בגיטין שנקט כמבואר גבי יפתח שכבשו ישראל גם את עמון, וצ"ב דלכא' סתרי אהדד].

הרה"ג יחזקאל קשש שליט"א

מודיעין עילית, כולל 'אילה שלוחה'

miri0504139672@gmail.com

י. ציווי בני גד ובני ראובן לעבור חלוצים

ואצו אתכם בעת ההיא לאמר ה' אלקיכם נתן לכם את הארץ הזאת לרשתה חלוצים תעברו לפני אדניכם וגו' (ג, יח)

צ"ב, מהו הצווי לבני גד ובני ראובן לעבור חלוצים [ראה רש"י], הא זהו קיום תנאם, ואם לא יקיימו את התנאי לא יקבלו הארץ הזאת, אבל לכא' אין עליהם חיוב לקיים התנאי.

עוד צ"ב, מהו הלשון 'נתן לכם את הארץ', הרי עדין לא קבלו הארץ קודם שקיימו התנאי. [ראה אבנ"מ (סי' כט סק"ד), ודו"ק].

הגאון רבי יצחק שוורץ שליט"א
ראש ישיבת 'סלבודקא', בני ברק

פקודיך אתבונן - ברורי הלכה

לא תגורו בפני איש*

לא תכירו פנים במשפט כקטן כגדל תשמעון לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלהים הוא והדבר אשר יקשה מכם תקרבון אלי ושמעתי (א, טז)

מקור האיסור

סנהדרין (ו, ב) כתוב, שנים שבאו לדין אחד רך ואחד קשה עד שלא תשמע דבריהם, או משתשמע דבריהן ואין אתה יודע להיכן דין נוטה, אתה רשאי לומר להם אין אני נזקק לכם, שמא נתחייב חזק ונמצא חזק ורודפו. משתשמע דבריהן ואתה יודע להיכן הדין נוטה, אי אתה יכול לומר להן איני נזקק לכם שנאמר (דברים א, יז) לא תגורו מפני איש.

פרש"י שמא יתחייב - רודף את הדיין להפך את הדין. וכ' הב"ח (חו"מ יב) כלומר ואיכא זילותא לדיין. ולכן אם שניהם חזקים, אפילו קודם שישמע את דבריהם חייב ליטפל בדינם, דמעות עשה היא מדכתיב (ויקרא יט, טו) בצדק תשפט עמיתך, וליכא הכא

* הג"ר אפרים זאב קליין שליט"א, ר"מ ישיבת 'תורת משה', מח"ס 'נחלת צבי' עה"ת ומועדים, ירושלים.

חשש דזילותא דאותו שיצא חייב יהא רודף להפך את הדין, דכין דבעל דין שכנגדו נמי חזק לא יניחנו להפך את הדין. ממשך הב"ח דמשמע דלפירוש רש"י דלא מידי באדם רשע פשיטא דבעל דין רשע יכול להסתלק אף לאחר שידוע היאך הדין נוטה, דאין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש, וספק סכנה או היזק ממון.

אמנם בשו"ת שבות יעקב (א, קמג) מחלק בין אבידת נפש לאבידת ממון. עי"ש דאף שלא נחשדו ישראל להזיק להמית נפש בשביל שמחיבו בדין, אבל במוחזק למועד בכך ודאי שאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש. אבל בשביל היזק ממון אין לו לדיין להסתלק מן הדין ולעבור על מצות לא תעשה דלא תגורו.

אבל עי' ברמב"ם (סנהדרין כב, א) שכתב וז"ל שנים שבאו לפניך לדין אחד רך ואחד קשה, עד שלא תשמע את דבריהם או משתשמע את דבריהם ואי אתה יודע להיכן הדין נוטה אתה רשאי לומר להם איני נזקק, לכם שמא יתחייב הקשה ונמצא רודף אתה הדיין, אבל משתשמע את דבריהם ותדע להיכן הדין נוטה אי אתה רשאי לומר איני נזקק לכם, שנאמר לא תגורו מפני איש, **שלא תאמר איש פלוני רשע הוא, שמא יהרוג את בני שמא ידליק את גדישי שמא יקצץ נטיעותי**, ואם היה ממונה לרבים חייב להזקק להם. מבואר בדבריו שגם כשיש חשש הפסד ממון או אפילו סכנה חייב לפסוק את ההלכה.

מקור הרמב"ם הוא הספרי בפרשתנו (פיסקא יז) לא תגורו מפני איש, שמא תאמר מתירא אני מפלוני, שמא יהרוג את בני או שמא ידליק את גדישי או שמא יקצץ את נטיעותי, תלמוד לומר לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלהים הוא.

הפסד כסף בשביל שלא יעבור על לא תגורו

והנה נפסק בשו"ע (יו"ד קנז, א) שחייב להוציא כל ממוןו כדי שלא לעבור על מצות ל"ת, ולגבי מצות עשה נפסק בשו"ע (או"ח סי' תרנו) שמי שאין לו אתרוג, או שאר מצוה עוברת, א"צ לבזבז עליה הון רב, וכמו שאמרו, המבזבז אל יבזבז יותר מחומש, אפילו מצוה עוברת.

ונחלקו הפוסקים בלאו שהוא עובר בשו"ת, האם חייב להוציא כל ממוןו או לא. דעת הפרמ"ג והחזו"י הובאו בפתחי תשובה (יו"ד שם ס"ק ד) דאין צריך להוציא כל ממוןו. וז"ל הפת"ת, ועיין בסוף ספר תיבת גומא חקירה ד' שכתב דב"ת שאין בו מעשה כמו להניח חמץ שלא יבער וכדומה, י"ל דאין מחויב לבזבז ממוןו ע"ש. וכן כתב בפרמ"ג (או"ח סי' תרנו), וכן כתב בתשובת חות יאיר (סו"ס קלט) לענין לאו דלא תלין. אבל שיטת הרי"ב"ש (סי' שפז) שכדי שלא לעבור על לאו, אפילו לאו שעובר בשב ואל תעשה חייב להוציא כל ממוןו.

מחלוקתם תלוי בגדר החילוק בין עשה ול"ת. דאם נאמר שהחילוק הוא, שבשביל ביטול עשה אינו מחויב להוציא יותר מחומש, ורק כדי שלא יעבור על ל"ת חייב להוציא

כל ממונו, אז אין חילוק באופן שהוא עובר, האם זה קו"ע או שוא"ת. אבל אם נאמר שהחילוק הוא שבביטול עשה היות ואינו עובר אלא בשוא"ת, אינו חייב להוציא כל ממונו, אבל בעבירת הלאו היות והוא עובר בקו"ע, חייב להוציא כל ממונו, אז היכא שהוא עובר על ל"ת בשוא"ת, אינו חייב להוציא כל ממונו.

הוצאת כסף בשביל לא תעמוד על דם רעך

ועי' בסנהדרין (עג, א) ת"ר מניין לרודף אחר חברו להרגו שניתן להצילו בנפשו, תלמוד לומר (ויקרא י"ט) לא תעמד על דם רעך. ומק' הגמ' והא מהכא נפקא, מהתם נפקא אבידת גופו מניין, תלמוד לומר והשבתו לו, אי מהתם הוה אמינא הני מילי בנפשיה אבל מיטרח ומיגר אגורי אימא לא קא משמע לן. לפום ריהטא מוכח מהכא שחייב להוציא ממון כדי שלא לעבור על לאו שעובר בשוא"ת, ולכן אע"פ שכדי שלא לעבור על השבת גופו היה פטור, אבל כדי שלא לעבור על לא תעמוד על דם רעך חייב, אע"פ שאינו עובר אלא בשוא"ת.

אבל לאחר העיון נראה הפוך, דיעוין ברש"י (שם) שכ' לא תעמוד על דם רעך - לא תעמוד על עצמך משמע, **אלא חזור על כל צדדין שלא יאבד דם רעך**. משמע שזה שחייב להוציא ממון אין זה משום שיש כאן לאו, אלא שהלאו בא להדיא לומר שחייב לעשות כל מה שיכול, כולל הוצאת ממון. ולפי"ז אדרבה מוכח מרש"י שבלא"ה לא היה חייב להוציא ממון אע"פ שיש כאן עבירת הלאו.

שוב התבוננתי שאין כאן ראייה כלל, שהרי כ' הרא"ש (שם סי' ב) שהניצול חייב לפרוע למצייל מה שהוציא, דאין אדם מחויב להציל נפש חברו בממונו היכא דאית ליה ממוןא לניצול. ועי"ש שמוכיח דבריו מהא דאיתא לקמן (עד, א) נרדף ששיבר את הכלים של רודף פטור, של כל אדם חייב ואם היה מחויב להציל את הנרדף בממונו, א"כ יפטור משבירת הכלים שהרי ממון חברו מחויב להציל וברשות שברם כדי להנצל. א"כ אין משם ראייה כלל לגבי הוצאת ממון ששם רק מוציא ממון על דעת שיקבל הכסף מהניצול. ועי"ע ביד רמה שם שמוכיח כדברי הרא"ש, מעצם לשון הדרשא שחייב למיטרח ולאגורי, משמע שכל החיוב אינו אלא טירחא אבל אינו חייב לבבז כסף.

אבל מדברי הרשב"א למסכת ב"ק (ט, ב) מבואר שהחילוק (בין עשה ול"ת) הוא בין אם עובר בשב ואל תעשה או בקו"ע.

והנה הלאו של לא תגורו, אע"פ שהיו ל"ת, אבל אינו עובר עליו אלא בשוא"ת, אז לפי הריב"ש נחא למה חייב להפסיד ממון כדי שלא יעבור על איסור של לא תגורו, דסוכ"ס עובר בל"ת, אבל לפי הרשב"א, החו"י ופרמ"ג ק' למה צריך להפסיד ממון כדי שלא יעבור עליו הרי אין כאן אלא שב ואל תעשה.

ו"ל שכאן אין הפשט שכדי שלא יעבור על לאו דלא סגורו חייב להפסיד כסף, אלא שהלאו גופא אומר לי שחייב לדון הדין ולא לירא מבעל הדין שיזיק את ממזנו, א"כ אפילו אם בעלמא אינו מחויב להציא ממון כדי שלא יעבור על ל"ת בשוא"ת כאן חייב.

שלך קודם

הק' הכלי חמדה למה לגבי השבת אבידה, אומרים שלך קודם לשל חבירו, ואינו חייב להוציא ממון כדי להציל ממון חבירו, אע"פ שעובר גם על לאו דלא תוכל להתעלם, ואילו לגבי לאו דלא תגורו, חייב להפסיד ממון בשביל ממון של חבירו. ועי"ש שתי' דהשבת אבידה הוא מצוה של ממון ולכן אינו חייב להפסיד ממון כדי שחבירו ירוויח, אבל הלאו של לא תגורו הוא להעמיד המשפט על תלה, ולא לבטל משפטי התורה, ולכן שפיר חייב להפסיד ממון בשביל זה.

ולפי מה שכתבנו לעיל לא קשה מידי שכאן התורה צווה שחייב אתה לדון אפילו באופן שזיקוק לממזנו.

פיקו"נ כדי שלא לעבור על לא תגורו

ולגבי זה שכתוב בספרי אפילו יהרגו את בני, בוודאי ק' שלכאורה פיקו"נ דוחה כל התורה, א"כ איך יתכן שחייב למסור נפשו של בנו, בשביל שלא יעבור על לאו של לא תגורו. ולפי מה שכתבנו לעיל שהפסוק גופא הוא שאומר לי שחייב לפסוק הדין אפילו במקום חשש הפסד, אולי אפילו במקום חשש פיקו"נ ג"כ הפסוק מגלה לי שחייב.

איסור או הבטחה

האחרונים מביאים דברי רבינו יונה (שערי תשובה ג, לג) וז"ל לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלקים הוא (דברים א, יז), הוזהרנו בזה להאמין שלא יקרנו נזק מצד משפט הצדק כאשר לא נכיר בו פנים, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים ח, ב), שלוחי מצוה אינם נזוקים לא בהליכתם ולא בחזירתם. וזהו פירוש כי המשפט לאלקים הוא שלא יבואכם נזק בסבתו.

בדברי רבינו יונה אלה יש מבט חדש על כל הנושא, שאין כוונת הפסוק שיש חיוב לדון אפילו במקרה שחושש לממזנו ונפשו, אלא שיש כאן הבטחה שבאמת לא יקרה לו כלום, ולכן הוא חייב לדון אפילו אם הבעל דין הוא גברא אלמא. ולפי"ז אין קושיא כלל למה חייב למסור נפשו על עבירת ל"ת, שכאן הבטיח לנו הבורא שלא יגיע לסכנת נפשות.

אלא דיש לדון במה שר"י מביא הסוגיא דמס' פסחים ששלוחי מצוה אינם נזוקים, דשם הרי כתוב שהיכא ששכיח היזיקא לא קיים הכלל, א"כ יש להסתפק אם גם כאן סובר רבינו יונה שהיכא ששכיח היזיקא, כגון שהבע"ד מוחזק שיעשה מה שמאיים לעשות, האם גם אז יש חיוב להדיין לדון הדין תורה.

המשך בגליון הבא בעזה"י.

קונטרס התשובות

תשובות על שאלה שפורסמה בשנים קודמות

ריגול הארץ לראות באיזה לשון מדברים שם

גְּשׁוּלַחַהּ אַנְשֵׁים לַפְּנִינֹו וַיַּחֲפְרוּ לָוּ אֶת הָאָרֶץ וַיֵּשְׁבוּ אֹתָנָו
דְּבַר (א, כב)

וַיִּסְבּוּ אֹתָנָו דָּבָר, בְּאֵיזָה לָשׁוֹן הֵם מְדַבְּרִים (רש"י)

יל"ד, מאי נפק"מ באיזה לשון מדברים האומות שבארץ ישראל, הלא אין זה מטכסיסי המלחמה לחקור על שפת הלשון של האויבים, אלא על מהות גבורתם. ובפרט, דלולא חטא המרגלים, הרי היו נכנסים מיד לארץ, ואז היו האומות שבארץ ישראל, הם ולשונם כאחד, נאבדים ונעלמים מן העולם, ומאי נפק"מ לדעת באיזה לשון הם מדברים.

(גליון רי פרשת דברים אות ג)

תשובת הגאון הגדול רבי דב לנדו שליט"א

לא קשה מידי, עיין תוס' (גיטין מו, א ד"ה כיון) בשם הירושלמי, שאם רצו להשלים ישלים.

תשובת הגאון הגדול רבי משה שטרנבוך שליט"א

ע"י שידעו שפתם יאזינו לתוכניות המלחמה שלהם, או ע"י שיקחו כמה מהם בשבי, ויחייבו אותם לגלות סודות המלחמה, וכיוצ"ב.

תשובת הגאון הגדול רבי יצחק סורוצקין שליט"א

השפתי חכמים פירש, שאם אחד משבעה האומות ישנה לבושו בלבוש שאר האומות, שיכירו אותו, כדי שיקיימו הלאו ד'לא תחיה כל נשמה'.

תירוץ א. הלשון מלמד על האומה

המהר"ל (גור אריה כאן) הקשה עיקר הקושיה, מה אכפת להם באיזה לשון הם מדברים. ותירץ, שהלשון מלמד על מהותה של האומה ומדריגתה, ולכן היו

צריכים לדעת זאת [וזה לשונו: ויראה, כי ע' לשונות הם כנגד ע' אומות, ולכל אומה נתן לה לשון, והלשון הוא מתיחס אל האומה, לפי מה שהיא נתן לה הקדוש ברוך הוא לשון, כי לשון הקדוש נתן לעם הקדוש, נמצא כי הלשון הוא מתיחס לפי מדריגת האומה, ולפיכך היו רוצים לדעת באיזה לשון הם מדברים. והם ידעו כבר ענין כל לשון, כי אותם שיש להם לשון זה, ענינם כך. ורצו שיעמדו על ענין האומה מה הם, כי הלשון הוא גדר האומה מה שהיא].

תירוץ ב. רצו לדעת אם יש להם שר למעלה

החתם סופר (תורת משה כאן) תירץ, שהם רצו לדעת האם הם מדברים בלשון הקדוש, ואם כן אין להם שר למעלה, וקל להלחם בהם, או שהם מדברים בלשון אחר, ואם כן יש להם שר למעלה, וקשה יותר להלחם בהם [וזה לשונו: זישיבו אותנו דבר. פירש"י ז"ל באיזה לשון הם מדברים. והוא תמוה מה איכפת להו בזה. וי"ל כי ע' לשון יש נגד ע' שרים של מעלה, וא"י שהיא תחת הקדוש ברוך הוא בלי אמצעות השר, מהראוי שהעם היושבים בה ידברו בלה"ק שהקב"ה משמש בו, וחשבו שאם ימצאו שאותן האומות מספרים בלשון אחר, ש"מ כי יש גם להם שר למעלה, וקשה ללחום נגד השר ההוא, ולכן אמרו 'ישיבו אותנו דבר'].

תירוץ ג. רצו לדעת אם הארץ שייכת להם

דברת שלמה (לתלמיד המגיד ממעזריטש, שלח ד"ה וזהו) תירץ [באופן הפוך], שהם רצו לדאות אם הם מדברים בלשון הקדוש, שאם כן יש להם שייכות לארץ, וקשה יותר לגרשם, מה שאין כן אם אינם מדברים בלשון הקדוש, נמצא שהארץ אינה שייכת להם, וקל לגרשם מן הארץ [וראה עוד באהלי יעקב (ויקרא תש"ב)].

תירוץ ד. לשון הקדוש מסוגל להצליח

ליקוטי מהרצ"א (כאן) תירץ [כעין זה], שהנה לענין דור הפלגה נאמר (בראשית יא, ו) 'ויאמר ה' הן עם אחד ושפה אחת לכולם, וזה החילם לעשות, ועתה לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות'. והיינו משום שהיו מדברים בלשון הקדוש, שהיא לשונו של יחידו של עולם (ירושלמי מגילה פ"א ה"ט, ע"ש), ולכן לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות, כי לשון הקדוש מסוגל להצליח [וזאת משום שהעולם נברא בלשון הקדוש, ונמצא שכל דבר שבעולם שנקרא שמו בלשון הקדוש, הוא שמו האמיתי, מה שאין כן שאר הלשונות הם כינויים, כעין צפצופי העופות]. ולכן רצו לדעת אם יושבי הארץ מדברים בלשון הקדוש, שאם כן יהיה קשה לגרשם [וכעין זה תירץ **עיוני רש"י** (כאן), שעם שמדבר בלשון הקדוש יש בו חזק גדול, עיין שם].

תירוץ ה. כדי שיבינו מה שמתיעצים

הלבוש (לבוש האורה כאן) ביאר: וטעם הענין שהיו רוצים לידע באיזה לשון הם מדברים, נראה לי, שהיה זה מפני שהיתה כוונתם של ישראל להרגיל עצמם באותו הלשון שהם מדברים, וללמדו היטב, כדי שכשיבואו עמם למלחמה יבינו מה שידברו, כשיתיעצו יחד במלחמה, לברוח או להחבא מפני בני ישראל, יבינו ולא יוכלו להשמר מפניהם, וכיוצא בזה. שודאי זה תועלת גדול במלחמה, שיבינו ישראל מה שהם מדברים, והם לא יבינו מה שישראל מדברים בלשון הקודש, כשיתיעצו עליהם, נראה לי [וכן הביא צידה לדרך (כאן)]. וראה עוד בשבט מיהודה (כאן)].

תירוץ ו. כדי שידעו מהיכן להכנס

באר בשדה (כאן) ביאר [כעין זה], שהיו צריכים לדעת את לשונם, כדי שכאשר יתקרב לעיר ויפגשו אנשים, יוכלו לשאול אותם אודות מוצא העיר, ובאיזה אופן היא נוחה להכבש, כפי שמצאנו בענין כיבוש העיר לוז [שנאמר (שופטים א, כד-כו) 'ויראו השומרים איש יוצא מן העיר, ויאמרו לו הראנו נא את מבוא העיר, ועשינו עמך חסד. ויראם את מבוא העיר, ויכו את העיר לפי חרב, ואת האיש ואת כל משפחתו שלחו. וילך האיש ארץ החתים, ויבן עיר ויקרא שמה לוז, הוא שמה עד היום הזה']].

תירוץ ז. כדי שיוכלו לכתוב להם בלשונם

כתב הרמב"ם (פ"ו מהל' מלכים ה"ח): שלשה כתבים שלח יהושע עד שלא נכנס לארץ, הראשון שלח להם מי שרוצה לברוח יברח, וחזר ושלח מי שרוצה להשלים ישלים, וחזר ושלח מי שרוצה לעשות מלחמה יעשה [ומקורו מדברי הירושלמי (שביעית פ"ו ה"א): אמר רבי שמואל, שלש פרסטיניות שלח יהושע לארץ ישראל עד שלא יכנסו לארץ, מי שהוא רוצה להפנות יפנה, להשלים ישלים, לעשות מלחמה יעשה].

ולפי זה יש ליישב, שלכן הוצרכו לדעת את לשון יושבי הארץ, כדי שיוכלו לכתוב אליהם בלשונם [וכן תירץ אור החמה (כאן)].

תירוץ ח. כדי שידעו אם הם מארץ ישראל

הט"ז (דברי דוד כאן) ביאר, שהנפקא מינה היא לאופן שיבואו לעיר, ולא ידעו אם היא מארץ ישראל, ויושביה בכלל 'לא תחיה כל נשמה' (להלן כ, טז), או שאינה מארץ ישראל, ואפשר לקיים יושביה, ויכירו אותם מחמת הלשון [וכן ביאר דבק טוב (כאן)].

תירוץ ט. נ"מ לאחד שישנה מלבושיו

שפתי חכמים (כאן) ביאר כעין זה: ונפקא מינה בזה באיזה לשון מדברים, כדי שירגישו בדבר, אם אחד משבע האומות ישנה לבושו בלבוש שאר אומות, שיכירו אותו כדי שיקיימו הלאו ד'לא תחיה כל נשמה' (כאן), וזה אי אפשר, אלא כשידעו לשונם ידעו מאיזה אומה הם.

תירוץ י. כדי שיוכלו להתפלל עליהם

משכיל לדוד (כאן) ביאר [בדומה לזה], שהוצרכו לדעת את לשונם, כדי שאם יצאו מעריהם ויבואו להלחם ישראל, יוכלו להכיר על ידי לשונם אם הם מאותן האומות, ויכולו להתפלל עליהם בפרטות שימסרו בידם. שהרי מצאנו (רש"י במדבר כא, א) שלכן שינה עמלק את לשונו, כדי שלא יוכלו להתפלל עליו [וכן ביארו החתם סופר (ספר הזכרון, כאן), לב אריה, בית פינחס, אמרי שמאי (כאן) ואור החמה (במדבר יג, כג). וראה עוד בשערי ישכר (שם פסוק כו)].

תירוץ יא. כדי שיראו אם פיהם מכשילים

עוד ביאר משכיל לדוד (כאן), שמצאנו לגבי גלית שפיו הכשילו, שאמר (שמואל א יז, ט) 'אם יוכל להלחם איתי', ופתיחת פיו היתה לרעתו (סוטה מב, ב ורש"י שם). ואם כן אף כאן אמר להם משה, תשימו לבבכם באיזה לשון הם מדברים עמכם, וזה יהיה לכם לאות ולמופת, שאם ימעיטו עצמם בפניכם, זהו אותו שננצח אותם [וראה מה שהוסיף בזה].

תירוץ יב. כדי שיראו אם חוששים מהם

תורת מהר"ץ (כאן) תירץ כעין זה, שידוע שאחד מעיקרי תכסיסי המלחמה הוא, לידע ולהבין בטחון ואומץ לבו של האויב, אם נכנס מורך בלבבו מפני יריבו, או בטוח הוא בזרועו ובכוחו. ודבר זה אפשר להכיר מלשונו ודיבורו של האויב, החזק הוא הרפה, ואם קול ענות גבורה הוא מדבר, או קול ענות חלושה. וזהו שאמרו 'ישיבו אותנו דבר', באיזה לשון הם מדברים, אם הם עוד מדברים גבוהה ובלשון תקיפה, ואינם מתיראים מאתנו, או שנמס לבם בקרבם, ונמוגו כל יושבי הארץ מפנינו [וכן ביאר אמרי שמאי (כאן)].

תירוץ יג. רצו להתקרב אליהם

מהר"ל דיסקין (כאן) ביאר, שבאמת הוקשתה למשה קושיה זו, מה הנ"מ

בידיעת לשונם, הלא יהרגו את כולם. ולכן משה הבין מכך, שאין בדעתם להשמיד את כולם, אלא להניחם בחיים ולהתקרב אליהם, ומתוך כך גם כן יתחתנו עמם וילמדו ממעשיהם, וזו היתה תוכחתו של משה.

תירוץ יד. למשוך כח התורה לאותו לשון

השפת אמת (דברים תרמ"ד) ביאר, שרצו לדעת את לשונם, כדי שיוכלו לכבשם על ידי כח התורה, שיוכלו למשוך את כח התורה באותו הלשון [וזה לשונו: דרשו חז"ל בשבעים לשון פי' להם, כי זה ה' הכנה לכיבוש הז' אומות, אשר מסתמא הם היו שורש השבעים אומות. ובזה שנתפרשה להם התורה בע' לשון, ידעו כי מוכנים הם לכבוש האומות, כי הכל נטלו בנ"י בכח התורה (וכו'). וזה ה' כל הפחד שיראו בנ"י להלחם עם הז' אומות, שלא ה' להם עוד התפשטות כח התורה בע' לשון. וז"ש 'וישיבו אותנו דבר', באיזה לשון הם מדברים, איך למשוך כח התורה באותו הלשון. אך באמת לא ה' עדיין הזמן לכבוש, ולזה עתה שהגיע הזמן נתפרש להם התורה בע' לשון, עכ"ל. וראה כעין זה בלב שמח (עמ' נד) ובברכת משה (במדבר כא, א)].

תירוץ טו. כדי שידעו אם נתמלאה סאתם

ליקוטי מהרצ"א (כאן) ביאר, שעיקר חטא הכנענים היה בזנות, וברית הלשון מכוונת כנגד ענין זה, ואם כן על ידי דיבור הלשון יוכלו לדעת אם נתמלאה סאתם בזנות, ועל ידי כך יוכלו לכלותם.

תירוצים נוספים

טז. עוד כתב ליקוטי מהרצ"א (כאן): ועוד יש לנו לפרש בענין שם ע"ב, אבל יראתי להרחיב הדיבור, מבלי הקדמה מעולה מרבותינו הקודמים, אבל ציינתי למשמרת.

ובהגהות הצבי והצדק (שם אות א) כתב: ואנחנו לא נדע כונתו הקדושה, רק זאת ניתן לכתוב, דשם ע"ב היינו שמות היוצאים מפסוקי 'ויסע ויבא ויט', והם ע"ב שמות של ג' אותיות, מספר ר"ו אתון [-בסך הכל ר"ו אותיות, וצ"ע שבאמת הם ר"ו אותיות] כמנין דב", והיינו 'וישיבו אותנו דב"ר'.

יז. היתירוצים הבאים דומים לתירוצים שהובאו לעיל, אלא שיש בהם תוספת נופך:

הפנים יפות (כאן) ביאר: 'וישיבו אותנו דבר' וגו'. פירש **רש"י** באיזה לשון הם מדברים. נראה להבין לפי מה שפירש **רש"י** (כאן), אין לך דרך שאין בו עקמימות, והוא מספרי. נראה פירושו, לפי שמצינו בגבולי ארץ ישראל בפרשת מסעי, דכתיב (במדבר לד, ה) 'ונסב הגבול' בעקמימות, פעמים נכנס ופעמים יוצא, וכן הערים הרבה שהיה מחוץ לארץ

ומובלעות בתוך גבולי ארץ ישראל, כדאיתא בריש מסכת גיטין (ח, א). והנה באותה שעה עדיין לא נאמר להם הגבולים, ואמרו מצד הסברא, אין לך דרך שאין בו עקמימות, פירוש שהגבולין כננסים ויוצאין, וכן הערים, ואין יודע להם הדרך להערים והערים שיכבשו. ומצינו בפרק עשרה יוחסין (קדושין עא, ב) שסימני בבל כל ששיחתו בלשון בבל הוא לבבל. ועוד אמרו שם, סימן פסולות לשון משנית. הרי שזה היה סימן, כל שמדבר בלשון כנעני הוא עיר שלו כנעני, והשייך למדינה אחרת היה להם לשון אחר, כי כל אומה היה להם לשון אחר. וז"ש שיחקרו ויודיע להם מקום שמדברים שפת כנעני, שידעו להם לבוא עליהם להלחם, כיוון שהם בקצה גבול ארץ ישראל.

יח. האלשיך (כאן) ביאר: עוד יתכן באומרו 'וישיבו אותנו דבר' כו'. והוא, כי יתכן קרה להם כמעשה דגדעון (שופטים ז, יא), שרצה לנסות הצלחתו במה ישיבים ה' בפי אנשי מלחמתו. וכן ביהונתן (שמואל א יד, י) 'אם כה יאמרו עלו עלינו'. וכן כתבנו, שבזה נסה יהושע בשלחו את המרגלים 'חרש לאמר' (יהושע ב, א), ששתקו כדי 'לאמר', אנשי הארץ ישיבו דבר, וכן היה כי אמרה רחב 'דענו כי נתן ה' לכם את הארץ' וכו' (שם פסוק ט). וכן במרגלים אשר שלח משה, אמרו בתנא דבי אליהו (פרק כט) שאמר להם תלמי, ידענו כי כל הארץ של אלהים היא, והוא נתנה לכם כו'.

יט. עוד כתב האלשיך (כאן): שיתכן כי זה כוונתו באומרו אל משה 'נשלחה אנשים כו' וישיבו אותנו דבר', שהוא שישבו אותנו הדבר אשר ישמעו שם, ויהיה לנו לסימן הצלחה, על דרך מה שאמרו ז"ל (ילקוט רמז תתו) על אומרו (תהלים עב, ב) 'מנחה ישיבו', כי מנחה שנתן יעקב לעשו ישיבוהו אז, על דרך זה דבר מה שיאמרו ישיבו לנו. וראה עוד בגבול בנימין (ח"ג דרוש לג).

כ. יש שתירצו, שכשם שהם בדקו אם הארץ מגדלת גבורים [כפי שכתב רש"י (במדבר יג, יח): את הארץ מה היא - יש ארץ מגדלת גבורים ויש ארץ מגדלת חלשים, יש מגדלת אוכלוסין ויש ממעטת אוכלוסין], כך בדקו אם הארץ מגדלת חכמים, ולפי צחות הלשון והדיבור, ידעו להבחין אם הם חכמים.

כא. יש שתירצו, שרצו לדעת את לשונם, כדי שיוכלו לדעת מתוך דבריהם היכן הטמינו את המטמוניות שלהם [וענין המטמוניות הזכר ברש"י (ויקרא יד, לד): 'ונתתי נגע צרעת' - בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם, כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, ועל ידי הנגע נותץ הבית ומוצאן].

כב. יש שתירצו, שהוצרכו לדעת את לשונם, כדי שיוכלו לבלבל אותם, על ידי שישלחו אנשים שיאמרו להם ידיעות מטעות על ישראל [וכעין זה מצאנו (שמואל ב יז, א-כג) שחשוי הארכי נשלח על ידי דוד לאבשלום, ושם סיכל את עצת אחיתופל].

תוכן ענייני פרשת ואתחנן

עיון הפרשה

- א. תקט"ו תפילות שהתפלל משה.....צח
 ב. כניסת דוד המבול לארץ בזכות קבורת משה במדבר.....צט
 ג. איסור שכחת התורה.....צט
 ד. חיוב 'ושננתם'.....ק
 ה. חיוב 'מעשר' מזמן הלימוד ללמד אחרים.....ק
 ו. איסור דיבור דברים בטלים.....קא

אביטה ארחותיך

- ז. חובת השמירה מסכנה.....קב

אשיחה בחוקיך

- ח. הפרת נדר הקב"ה - הרה"ג שמחה בונם לוינגר. ט. הסתכלות משה לארבע רוחות ארץ ישראל - הרה"ג דוד ורמנרנד. י. בקשת הקב"ה ממשה לדבר עם ישראל - הרה"ג בנימין הופנר. יא. מצות אהבת ה' - הרה"ג שלמה גנס. יב. קיום מצות אהבת ה' בזהירות מלעבור איסור - הרה"ג יצחק אלחנן חורב.

פקודיך אתבונן - ברורי הלכה

- עירבי חצירות בבתי חולים - הג"ר חיים אריה הוכמן.....קז

קונטרס התשובות

- קריאת שמע בבין השמשות למ"ד קריאת שמע מדרבנן.....קט
 שתי חזקות דינן כרוב - כדבר שיש לו מתירין - המשנה כתבה עיקר הזמן - אין עושין ספק דרבנן לכתחילה - בספירה לא צריך חפצא של לילה - מדאורייתא צריך לקרוא בתורה - תלוי אם הוא זמן שכיבה - אסמכוה אקרא - ברכת גאולה מדאורייתא - איקבע איסורא - גם תרומה היא מדרבנן - תרתי דסתרי - רבי יהודה לא דורש זאת - בין השמשות כהרף עין - הזמנים הללו מדרבנן

פרשת **ואתחנן**

עיון הפרשה

אביטה ארחותיך

אשיחה בחוקיך

פקודיך אתבונן

קונטרס התשובות

פרשת ואתחנן

מנין המצוות:

יש בה שמונה מצוות עשה וארבע מצוות לא תעשה

עשה: אחדות ה' • אהבת ה' • תלמוד תורה • קריאת שמע שחרית וערבית • תפילין של יד • תפילין של ראש • מזוזה • הריגת שבעה עממין. ל"ת: שלא להתאווה למה שביד אחר • שלא לנסות נביא אמת • שלא לחון עובדי ע"ז • שלא להתחנן בעובדי ע"ז.

א. תקט"ו תפילות שהתפלל משה

ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר (ג, כג)

במדרש רבה (פר' וזאת הברכה יא, י) האריך מאד בענין תפילת משה רבינו להיכנס לארץ ישראל, ובתוך הדברים שם איתא: ומנין שהתפלל משה באותו הפרק חמש מאות וחמשה עשר פעמים, שנאמר 'ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר', 'ואתחנן' בגימטריא הכי הוי.

ויש להתבונן, לאיזה צורך עלינו לדעת מנין התפילות שהתפלל משה רבינו [ודאי לא כדי ללמד סגולות של תקט"ו תפילות, לפועלי 'ישועות'].

ובעצם כל אלו התפילות שהתפלל משה, צריך להבין ולבאר למה ביקש משה רבינו כל זאת, והרי ידע בבירור שלא יפעל בתפילתו, שהרי הראהו הקב"ה דור דור ודורשיו ומנהיגיו [ראה מדרש רבה (במדבר כג, ה)], וראה שיהושע מכניס את בני ישראל לארץ, וכן כתיב (להלן לא, טז): 'הנך שוכב עם אבותיך וקם העם הזה' וגו', 'כי ידעתי אחרי מותי וגו' (שם פסוק כט), והרי אם היה משה רבינו נכנס לארץ היה מתוקן לתמיד.

עוד צ"ע, דעוד איתא במדרש רבה (ריש פרשתנו ב, א): אבא שאול אומר זה סימן לתפלה, אם כוון אדם לבו לתפילה, היא מובטח שתפלתו נשמעת, שנאמר (תהלים י, יז) 'תכין לבם תקשיב אזנך', ע"כ.

ויש לתמוה בלשון המדרש 'זה סימן לתפלה', והלא זה ודאי שתפילה

ניתן להשיב בתנאי שלימוד השאלות וליבונם היה בשבוע זה כפי הכללים

בלי כוונה אינה תפילה כלל [כמבואר בשו"ע (או"ח קא, א): המתפלל צריך שיכוין בכל הברכות, ואם אינו יכול לכוין בכולם, לפחות יכוין באבות, אם לא כוון באבות, אע"פ שכיון בכל השאר יחזור ויתפלל, ע"כ, מבואר שתפילה בלא כוונה אינה תפילה כלל], ומהו הלשון זה סימן 'לתפלה', דמשמע שאם לא נענה יש כאן תפילה, רק חסר בכוונה, הא למבואר אין כאן תפילה כלל. [ראה שפת אמת (כאן שנת תרלב), ודו"ק].

ב. כניסת דור המבול לארץ בזכות קבורת משה במדבר

כי לא תעבר את הירדן הזה (ג, כז)

במדבר רבה (דברים ב, ט) אמרו חז"ל, דלכן לא נכנס משה בארץ ישראל, כדי שיביא עמו דור המדבר לעתיד לבוא. וכך לשון המדרש: אמר לו הקב"ה למשה, אם נקבר אתה אצלם במדבר הן באים בזכותך ואת בא בראשם, שנאמר (להלן לג, כא) 'וירא ראשית לו כי שם חלקת מחוקק ספון ויתא ראשי עם', ע"כ.

והדבר צריך ביאור טובא, וכי מפני זה שמשה לא נכנס לארץ ישראל, לכן יכול להביא עמו את דור המדבר, ומדוע אם יכנס משה לארץ ישראל לא יוכל להביא אותם. ואם הכוונה שעל ידי משה הם יחיו בתחיית המתים, גם זה אינו מובן, א"כ למה זה תלוי היכן הוא קבור. [ראה סוטה (ט סוף ע"א) עה"פ 'דננו צדיקים בה'; וראה סנהדרין (קי, ב); ובמדרש תהלים עה"פ (תהלים צה, יא) 'ארבעים שנה אקוט בדור וגו' אשר נשבעתי באפי אם יבואו אל מנוחת', דלמנוחת; זה אינם באים אבל באים למנוחה אחרת; ראה ר"ן נדרים (מז, א ד"ה קונם לבית זה), ודו"ק].

ג. איסור שכחת התורה

רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך (ד, ט)

תנן (אבות פ"ג מ"ח): רבי דוסתאי ברבי ינאי משום רבי מאיר אומר, כל השוכח דבר אחד ממשנתו מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו,

שנאמר 'רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך' וכו'.

ויל"ע, בהא דאיתא בב"מ (פה, א): רבי זירא כי סליק [כאשר עלה] לארעא דישראל, יתיב מאה תעניתא דלשתכח גמרא בבלאה [גמרא שלנו - רש"י] מיניה, כי היכי דלא נטרדיה, עיי"ש. וצ"ע איך לא חייש רבי זירא להא דתנן באבות.

ד. חיוב 'ושננתם'

ושננתם לבניך (ו, ז)

בנדרים (ח, א) איתא: 'אמר רב גידל אמר רב, האומר אשכים ואשנה פרק זה אשנה מסכתא זו, נדר גדול נדר לאלקי ישראל'. ומקשינן והלא מושבע ועומד מהר סיני הוא ואין שבועה חלה על שבועה. ופירש"י, דמושבע ועומד מהר סיני דכתיב 'ושננתם', דצריך אדם לשנות בתורה. **וצ"ב**, וכי מושבע הוא מהר סיני על פרק זה דוקא, הרי יכול ללמוד כל פרק אחר ומסכתא אחרת.

ה. חיוב 'מעשר' מזמן הלימוד ללמד אחרים

ושננתם לבניך (ו, ז)

לבניך, אלו התלמידים, מצינו בכל מקום שהתלמידים קרויים בנים וכו' (רש"י)

בשו"ת אגרות משה (אהע"ז ח"ד סי' כו סעיף ד) פסק, שבן תורה צריך לתת **מעשר** מזמנו ללמד לאחרים, אף על פי שעל ידי זה מתבטל מתורת עצמו, עיי"ש.

והנה בגיטין (ס, ב) איתא, דרב שימי בר אשי אתא לקמיה דאביי, ואמר ליה לותבן מר בעידנא [ושיבני אדוני ללמוד בעת קבוע - רש"י], אמר ליה אית לי עידנא לדידי [לגירסא - רש"י]. וליתבן מר בליליא, א"ל אית לי מיא לאשקוי. א"ל אנא משקינא ליה למר מיא ביממא, ולותבן מר בליליא, אמר ליה לחי, ע"כ.

מעשה, מודלא אמר ליה רב שימי בר אשי לאב"י שאע"ג דאית לך עידנא לדידך, מ"מ אתה חייב ללמוד איתי בשביל חייב 'מעשר' של הזמן, משמע שאין חייב מעשר על זמן, ודלא כדברי האגר"מ [ואין לומר שכבר נתן אב"י את המעשר למישהו אחר, דא"כ הול"ל אית לי עידנא למישהו וכבר נתתי מעשר, ומדלא קאמר כן אלא אמר לו בסתמא 'אית לי עידנא לדידי', משמע שאין חייב כלל לבטל מקביעות לימוד עצמו, משום דחייך קודמין, ורק כשאמר לו רב שימי בר אשי אנא משקינא ליה למר, ונמצא שיהיה לו זמן פנוי בגלל זה, אז ראוי לו לשלם לו עבור הזמן שנותן לו בקביעות לימוד, ויל"ע].

ו. איסור דיבור דברים בטלים

ודברת בם (ו, ז)

ביומא (יט, ב) איתא: אמר רבא, השח שיחת חולין עובר בעשה, שנאמר 'ודברת בם', בם ולא בדברים אחרים.

וצ"ע מהא דילפינן בשבת (ק"ג, ב) מקרא ד'ממצוא חפצך ודבר דבר' (ישעיהו נח, יג), שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול. והלא גם בחול אסור לדבר דברים בטלים, משום 'ודברת בם' כדאיתא ביומא [ובשלמא לדעת רש"י (שבת שם ד"ה שלא יהא), שפירש: כגון 'מקח וממכר וחשבונות', א"ש, שהרי בחול אינם דברים בטלים שלצורך פרנסה הוא, ובשבת אסור.

אולם דעת ר"ת (שם בתוס' ד"ה שלא יהא) דמקח וממכר נפקא לן 'ממצוא חפצך', ולכן פירש ר"ת שאין כל כך לדבר בשבת כמו בחול, ובתוס' שם הביאו מהירושלמי דבטורת התירו בשאלת שלום בשבת, צ"ע, דמשמע מתוס' שמוותר לדבר סתם דברים בחול יותר מבשבת, והלא עובר בעשה של 'ודברת בם' ולא בדברים אחרים].

עוד צ"ע, מהא דאיתא בסוכה (כת, א): אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי מימיו לא שח שיחת חולין וכו', וכן קאמר שם על רבי אליעזר תלמידו. הרי דחשיב רבונתא וחיידוש לרבן יוחנן בן זכאי ורבי אליעזר שלא שחו שיחת חולין, ולכאורה מהו הרבונתא, מאחר שיש איסור בדבר.

וכן צ"ע, מהא דתנן (סוכה כ, ב): 'אמר רבי שמעון, מעשה בטבי עבדו

של רבן גמליאל שהיה ישן תחת המטה, ואמר להן ר"ג לזקנים ראיתם טבי עבדי שהוא תלמיד חכם וכו', ולפי דרכינו למדנו שהישן תחת המטה לא יצא ידי חובתו. ופרש"י (ד"ה ולפי דרכינו): אע"פ שלא אמר לנו לשם לימוד, אלא לשיחת חולין בעלמא שהיה משתבח בעבדו לבדיחותא בעלמא וכו', עיי"ש. וצ"ע, היאך שח ר"ג שיחת חולין.

וכע"ז? יל"ע, מהא דתנן (אבות פ"א מ"ה): יוסי בן יוחנן איש ירושלים אומר וכו', ואל תרבה שיחה עם האשה וכו'. ולכאורה משמע דדוקא עם האשה אין להרבות שיחה, אבל עם שאר כל אדם מותר. וצ"ע, הלא עובר בעשה של 'ודברת במ' ולא בדברים בטלים.

אביטה ארחותיך - סוגיה בפרשה

ז. חובת השמירה מסכנה

רק השמר לך ושמור נפשך מאוד'.

א. פסק השו"ע (סוף חושן משפט, תכו, ח): כל מכשול שיש בו סכנת נפשות, מצות עשה להסירו ולהישמר ממנו ולהזהר בדבר יפה, שנאמר: 'השמר לך ושמור נפשך' וכו'. עוד כתב (סעי' ט-י): הרבה דברים אסרו חכמים מפני שיש בהם סכנת נפשות, וקצתם נתבארו בטור יו"ד סי' קטז וכו' כל העובר על דברים אלו וכיוצא בהם, ואמר הריני מסכן בעצמי ומה לאחרים עלי בכך, או איני מקפיד בכך, מכין אותו מכת מרדות, והנהנה מהם עליו תבא ברכת טוב, ע"כ.

וכתב הערוך השולחן (שם סעיף ח, על פי הב"י יו"ד סי' קטז), שהעובר על הדברים שאסרו חכמים משום סכנת נפשות, עובר באיסור דאורייתא. אלא שאין לוקין עליו, וכהרבה לאוין שאין בהם מלקות.

ב. מבואר בדברי השו"ע, שאיסור סכנת נפשות הוא אף באופן שאינו בכלל איסור שפיכות דמים. שמכל מקום הרי הוא עובר ב'השמר לך ושמור נפשך'.

וכמו שציין השו"ע ביו"ד סי' קטז, שאחד הדברים שאסרו חכמים משום סכנה, הוא איסור שתיית משקין מגולין במקום סכנה שמא שתה מהם נחש, והרי השותה מים מגולין אינו נחשב כשותה ספק סם המות, לעבור עליו משום ספק מאבד עצמו לדעת, משום שלגבי כל שתיה בפני עצמה, אין סיבה להסתפק שמא יש ארס נחש

במשקה שלפניו. ומכל מקום נחשבת שתיית משקין מגולין כסכנה, מחמת שבתוך כלל המשקין המגולין מצוי שיתערב ארס נחש. והסכנה המצויה בכלל המשקין המגולין, אוסרת לשותות את כל המשקין המגולין.

ג. וכחילוק זה נמצא בדברי המשנה (ברכות ל, ב), שבתפילת שמונה עשרה אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק. ואמרו בגמ' (שם), שלא שנו אלא נחש, אבל בעקרב פוסק, ומשום שאין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש.

והרי אמרו בגמ' (שבת קכא, ב) שמוותר להרוג נחש בשבת אפילו אינו רץ אחריו. ופירש המג"א (שטז סקכ"ג) שכיון שעל הרוב הוא ממית, הרי זה בכלל סכנה.

אלא שבוזה חלוקה סכנת נחש מסכנת עקרב. שסכנת עקרב קיימת בעקרב מסוים זה, שיש ספק שמא עקרב זה ימיתנו והוי פיקוח נפש. אבל סכנת נחש אינה קיימת בנחש מסוים זה, אלא בכלל הנחשים. שאם לא יזהר מכל הנחשים, יבוא באחד מהם לידי סכנה.

ד. והדבר דומה לדברים שגזרו חכמים משום סייג, וכמו שגזרו שלא יקרא בשבת לאור הנר שמא יטה הנר (שבת יא, א). שאין הגזירה תלויה בכל קריאה פרטית, שיש בה ספק שמא יבוא על ידה להטות. אלא הגזירה היא על כלל הקריאות לאור הנר, כיון שמצוי שיבוא באחת מהן לידי הטיה. ומחמת כן נאסרה כל קריאה לאור הנר, עד שיהא בה דבר המוציא אותה מכלל חשש הטיה.

אלא שלגבי איסור סכנה, כל שאסרוהו חכמים אף יש בו איסור מן התורה, משום השמר לך ושמור נפשך. משום שאיסור סכנה נאמר בתורת חובת שמירה, וכמו שנאמר 'רק השמר לך ושמור נפשך'. וחובת שמירה אינה נידונת לפי כל מאורע פרטי, אלא לפי המצוי בכלל המאורעות.

וכגון מה שכתב הרמ"א (חו"מ רצא, כא), שאם הניח השומר לאחרים ליכנס במקום שהפיקדון מונח, אע"פ שאין בחזקת גנבים, אם נגנב חייב לשלם כדין פשיעה. והרי אין סיבה להסתפק על סתם אדם שמא יגנוב, ומכל מקום נחשב השומר כפושע, כיון שבתוך כלל בני אדם יש גנבים, ועליו לשמור מפני כל אדם [אלא אם כן יש חזקה על אותו אדם מסויים שלא יגנוב].

ה. ובוזה נאמר דין המשנה, שבתפילת שמונה עשרה אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק. שכל שאין הסכנה קיימת בנחש מסוים זה, אלא בכלל הנחשים שבעולם, אין לחוש לסכנה בשעת קיום מצוה.

ומשום שכל מעשה היוצא מן הכלל, אין דנים בו לפי הסכנה המצויה בכלל המאורעות. וכיון שבכח מצוה להגן מפני סכנה, אין דנים על מעשה מצוה לפי הסכנה שבכלל המאורעות. וכמו שאמרו בגמ' (פסחים ח, ב) שבשעת מצוה אין לחוש

לסכנה, כיון ששלוחי מצוה אינן ניזוקין [כל שאין ההזיק מצוי באותו מקום].

ו. וכן מתפרש המעשה שהביאו בגמ' (ברכות לב, א): מעשה בחסיד אחד שהיה מתפלל בדרך, בא הגמון אחד ונתן לו שלום ולא החזיר לו שלום. המתין לו עד שסיים תפלתו, לאחר שסיים תפלתו אמר לו, ריקא, והלא כתוב בתורתכם 'רק השמר לך ושמור נפשך', וכתוב 'ונשמרתם מאד לנפשותיכם', כשנתתי לך שלום למה לא החזרת לי שלום, אם הייתי חותך ראשך בסייף מי היה תובע את דמך מידי. אמר לו המתן לי עד שאפייסך בדברים וכו', מיד נתפייס אותו הגמון ונפטר אותו חסיד לביתו לשלום, ע"כ.

והרי אמרו בגמ', שאם מלך גוי שואל בשלומי יפסיק בתפילתו משום פיקוח נפש. אלא שאותו הגמון לא היה מלך, ולא היתה סיבה להסתפק שמא ימיתנו אם לא ישיב לו שלום. אלא שכיון שאין מוראה של מלכות על ההגמון, הדבר מצוי שאם לא ישיב לו שלום יבוא לידי סכנה.

ואין סכנה זו מתירה להפסיק בתפילה, אלא זכות המצוה תעמוד לו שיפטר לביתו לשלום.

ז. והנה ההגמון הביא שתי הוכחות מן התורה, שצריך אדם לשמור עצמו מסכנה. ממה שנאמר 'רק השמר לך ושמור נפשך', וממה שנאמר 'ונשמרתם מאד לנפשותיכם'. אבל ברמב"ם ובשו"ע שם לא הביאו אלא ממה שנאמר 'רק השמר לך'.

וכתב במנחת חינוך (מצוה תקמו) שהכתוב 'ונשמרתם מאד לנפשותיכם' עוסק בשמירה מעבודה זרה, וכמו שסיים הכתוב 'כי לא ראיתם כל תמונה'. ואין לסמוך על פירושו של ההגמון, שהכתוב עוסק בשמירה מסכנת הגוף.

אבל הכתוב 'רק השמר לך ושמור נפשך מאד', נדרש אף על שמירה מסכנת הגוף. וכמו שדרשו בגמ' (שבועות לו, א) אזהרה למקלל עצמו ממה שנאמר 'השמר לך ושמור נפשך מאד' [ויתכן שדרשו כן מכפילות הכתוב, 'השמר לך' - ושמור נפשך', שבא להוסיף שמירה על הנפש, מלבד השמירה האמורה בהמשך הכתוב - 'פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך'].

אמנם בספר חרדים (ל"ד, כה) והבאים אחריו הביאו את הכתוב 'ונשמרתם מאד לנפשותיכם', לגבי השמירה מסכנת הגוף. ויתכן שסברו שאם פירוש ההגמון לפסוק זה הוא שלא כהלכה, לא היו מביאים את דבריו בגמ'.

ח. והנה בשו"ע כתב, הרבה דברים אסרו חכמים מפני שיש בהם סכנת נפשות, וכל העובר על דברים אלו וכיוצא בהם, מכין אותו מכת מרדות, והנהיר מהם עליו תבא ברכת טוב.

מבואר שאיסור סכנה נאמר בין בדברים שאסרו חכמים ובין בדברים שהם כיוצא בהם. והדברים שאסרו חכמים מפני הסכנה, הם דברים שאין בהם חשש סכנה בכל מעשה פרטי, אלא שהסכנה מצויה בתוך כלל המעשים. והמעיין יפרש, מה הם הדברים שלא אסרו חכמים, אבל הם נחשבים כדברים כיוצא בהם, שהם אסורים מאליהם אף בלא שאסרום חכמים, ושהנהגה מהם עליו תבא ברכת טוב.

אשיחה בחוקיך - מרבנן ותלמידהו

ת. הפרת נדר הקב"ה

רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה (ג, כו)

דעת זקנים ובעל הטורים פירשו, לך יש רב שיכול להתיר נדרך אבל אני אין לי רב שיתיר שבועתי שנשבעתי, וצ"ע, מברכות (לב, א): 'ויחל משה את פני ה', רבא אמר עד שהפך לו נדרו.

הרה"ג שמחה בונם לוינגר שליט"א

אשדוד, כולל 'עמלי תורה'

shosh6786231@gmail.com

ט. הסתכלות משה לארבע רוחות ארץ ישראל

עלה ראש הפסגה וישא עיניו ימה וצפנה ותימנה ומזרחה וראה בעיניו וגו' (ג, כז)

מבואר בקרא, שמשה רבינו הסתכל לארבע צדדי ארץ ישראל. וצ"ב, הא משה רבינו עמד חוץ לא"י, וא"כ לכאורה היו לו רק שלושה צדדים להסתכל והם ימין שמאל ומה שמלפניו, דאת הצדדים מזרח ומערב של א"י לכא' ראה בהסתכלות אחת כיון שלא היה בתוך א"י.

הרה"ג דוד ורמברנד שליט"א

מודיעין עילית, כולל 'רצופות'

varembbrand@gmail.com

י. בקשת הקב"ה ממושה לדבר עם ישראל

ואתה פה עומד עומדי ואדברה אליך (ה, כח)

צ"ב, דהכא לאחר שיראו ישראל אמר הקב"ה למשה שיעמוד לפניו וידבר עימו, ואילו בפרשת יתרו מוזכר כדלעיל שבקשו ממושה שיגיד להם את דבר ה', ושם (כ, יז) כתוב

שמושה רבינו בעצמו אמר להם 'אל תיראו' ואח"כ 'ויעמוד העם מרחוק ומשה ניגש אל הערפל', משמע שמושה רבינו עשה את זה מעצמו ולא שהקב"ה אמר לו.

הרה"ג בנימין הופנר שליט"א

בני ברק

יא. מצות אהבת ה'

ואהבת את ה' אלקיך (ו, ה)

צ"ב, מה טעם לגבי מצות אהבת ה' כתיב 'ואהבת את', קודם את הציווי ואח"כ את מי לאהוב, ואילו לגבי מצות יראת שמים כתיב: 'את ה' אלקיך תירא', קודם על מי מדובר ואח"כ את הציווי.

עוד צ"ע, מה דברמב"ם (סה"מ ג) מבואר דמצות אהבת ה' היא ע"י התורה, ואילו ברמב"ם בפ"ב מיסודי התורה מבואר דאהבת ה' היא

ע"י שיתבונן בפלאי הבריאה וכל השרפים והגלגלים וחיות הקודש. [וראה נימוקי מהרא"י, וצ"ע דהא מצות ת"ת היא הגדולה שבכולם].

וכן צ"ע, מש"כ החינוך (מצוה תיח, הועתק בביה"ל בסי' א) דמי שקובע את מחשבתו בענינים הגשמיים הרי זה סותר לאהבת ה', דלכא' שיין יותר ל'לא תתורו אחרי לבבכם' ולא לאהבת ה'.

הרה"ג שלמה גנס שליט"א

ר"מ ישיבת 'בית מתתיהו', בני ברק

7176907@gmail.com

יב. קיום מצות אהבת ה' בזהירות מלעבור איסור

ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך (ו,ה)

במתני' (ברכות פ"ט) איתא, דלשון 'בכל לבבך' מלמד שיש לעבוד את ה' בב' יצרים, ביצר הטוב וביצר הרע. וביאר שם רבינו יונה באחד הפירושים, שלקיים מצוות עשה הוא עבודה עם היצר הרע, ולהיזהר

מלאוין הוא עבודה ביצר הרע. ויש להעיר, שבשערי תשובה (פ"ג אות ט) כתב רבינו יונה, שגם הנזהר מלאוין מקבל שכר, משום שמקיים מצוות יראת ה', וקשה שהיה לו לומר גם מצות אהבת ה'.

הרה"ג יצחק אלחנן חורב שליט"א

ירושלים, כולל 'אהבת שלום'

bracha584@gmail.com

פקודיך אתבונן - ברורי הלכה

עירובי חצירות בבתי חולים*

מתוך כת"י 'חוט שני' למרן הגר"נ קרליץ זצוק"ל

עירובין חלק ב - לעיוני ולא למעשה

שמור את יום את השבת לקדשו (ה, יב)

בבתי חולים, אין צריך לעשות עירובי חצירות מפני שהכל מקום אחד ופיתא חדא, וכך נהגו בכל הדורות שלא עשו עירובי חצירות בבתי חולים, והיו גם ת"ח וגדולי ישראל מאושפזים בבתי חולים בחו"ל, ולא עלה על דעת להחמיר לעשות שם עירובי חצירות.

הן אומנם ישנם חוששים ומחמירים בזה, וכיון שכן יש לעשות בשבילם עירובי חצירות, כדי שיוכלו לטלטל שם, אף שמדינתא אין בזה חשש [כן הביע רבינו זצוק"ל דעתו כמה פעמים, וכן הורה בבית חולים מעיני הישועה, וכן פסק הגר"ג נדל זצ"ל וי"א שבעבר אמר בגר"ג נדל זצ"ל הוראה זו בשם החזו"א].

* הג"ד היים אריה הוכמן שליט"א, מח"ס 'חוט שני'.

נמצא בכתבי התלמידים בזה - [והם התייחסויות שונות בתקופות שונות].

בהא דמבואר דאם משותפין עם בעל הבית באפיה ובישול אע"ג דאוכלים וישנים כל אחד בחדרו אינם אוסרים, נראה דה"ה בתי חולים חשיב המשותפים בתשמישים כמו הנך הנזכרים. אמנם צריך שהיה איזה בעל הבית שהיו נטפלים אליו וכמו שדן בזה הביה"ל [סי' ש"ע סעיף ה' ד"ה וה"מ לענין מקבלי פרס] וה"ה לענין היתר דאפיה ובישול דהוא דוקא היכא דיש בעל הבית עמהם. [וצ"ע אם שייך טפילות למצב מסויים או טפילות לאפוסטרופוס] [א"ה]: אמנם לענין סברת אפיה ובישול משמע בב"י דאין צריך דווקא בעל הבית, אלא דאין סומכין על סברא זו לחוד, ע"ש מש"כ לענין בני מצרים].

ויש לדון דאם מקום אכילתם בחדר אחד, אלא שישנם שאינם יכולים לירד לחדר האוכל ואוכלים בחדרם, אי סגי במה שיש להם זכות לאכול עם כולם כדי שלא לישווניהו כמחולקים.

עוד נמצא בזה:

בבתי חולים: אין צריך לערב עירובי חצירות, דכיון דסומכים על מטבח אחד, סגי בזה, ואע"ג שישנם מקומות שאין המאכלים כשרים, מ"מ לחולה מסתמא אפשר לערב בדבר האסור, ועוד דמסתמא יש איזה דבר כשר והיה נראה דאין צריך לטעם זה דהאכילה מותרת, אלא דכיון שבמציאות סומכין על מטבח אחד, אין שייך שיאסרו זה על זה] ובזה עירוב סגי גם במומר ועכו"ם דלא בעינן עירוב אלא דכה"ג אינם אוסרים. [א"ה. ואע"ג דבדין מקבלי פרס מבואר דמה שאוכלים ממקום אחד לא סגי, ואפילו בתורת עירוב לא מהני, רק במסובין בכניסת השבת, אלא מהני מה שדעתם לאכול ממקום אחד [וכמו שנתבאר במקום אחר].

מ"מ היינו דוקא כשאין שום שייכות בין דיוריהם וכל אחד מקבל חלקו בפני עצמו, אבל היכא דיש נתינה משותפת לכולם, שפיר י"ל דחשיב דיור אחד, אם אינם אוכלים ממקום אחד.

עוד נמצא בזה:

יש לעיין בחולה ששהה ל' יום בבית החולים, ויש עוד חולים הנכנסים ויוצאים שם, אם שייך לומר שהוא קבוע והם טפלים. אלא מאחר שכל יום ממתין שיצא כבר, אין זה קביעות, ואפשר ששייך לומר כן.

עוד נמצא בזה:

אפילו אם אוסרים זה על זה בבית החולים כדין אורחים שאין בעל הבית עמהם [וכמבואר בסי' ש"ע סעיף ח ברמ"א], מ"מ הרי הם משותפים בפיתם.

אך בעל ספר חכמת הלב שמע מרבינו מרן זצוק"ל:

וז"ל: שכל הטעמים שאמר להיתר - לא מובנים וקשה לסמוך עליהם - ומ"מ אין להורות איסור כיון שהדבר עלול ליגרום להזנחה בטיפול בחולים ולהגיע אפילו לפיקוח נפש. ולכן כל עוד שאין פתרון לא להורות בזה איסור.

אך אם יש פתרון ודאי חייבים לעשותו, כיון שצדדי ההיתר קשים. [ולכן יש לשכור תחילה את רשות הגויים ומומרים באופנים שנתבארו בספר חכמת הלב פרק ט סעי' יד-יז - יט ואח"כ לעשות עירובי חצירות].

קונטרס התשובות

תשובות על שאלה שפורסמה בשנים קודמות

קריאת שמע בבין השמשות למ"ד קריאת שמע מדרבנן

ובשכבך ובקומך (ז, א)

מקרא דהכא ילפינן שיש מצות עשה מן התורה לקרוא קריאת שמע, וכלשון הרמב"ם (פ"א מהל' קריאת שמע ה"א): פעמים בכל יום קוראין קריאת שמע בערב ובבוקר, שנאמר 'ובשכבך ובקומך', בשעה שדרך בני אדם שוכבים וזה הוא לילה, ובשעה שדרך בני אדם עומדין וזה הוא יום.

ובברכות (כא, א) פליגי אמוראי אי קריאת שמע דאורייתא או דרבנן, ושיטת רב יהודה [ויש גורסין רב יהודה אמר שמואל או שמואל לחוד] דקריאת שמע היא מדרבנן, וקרא דידן 'ובשכבך ובקומך' בדברי תורה הוא דכתיב, עיי"ש.

והנה דעת תוס' (מנחות סו, א ד"ה זכר) והרא"ש (סוף פסחים, פ"י סי' מ), שיכול לכתחילה לספור ספירת העומר בין השמשות, ואין צריך להמתין עד שיהא ודאי לילה, כיון דספירה בזמן הזה דרבנן היא, והוי ספיקא דרבנן לקולא.

ולשיטה זו, לכאורה ה"ה דלמ"ד קריאת שמע דרבנן, יכול לקרות קריאת שמע בבין השמשות, ולצאת ידי חובה קריאת שמע, כמו בספירת העומר.

וצ"ע, מהא דתנן (ברכות ב, א): 'מאימתי קורין את שמע בערבין, משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן'. ומבואר שם בגמ' דהיינו צאת הכוכבים. הרי להדיא שבבין השמשות עדיין אינו יכול לקרות את שמע. ואילו לפי מה שכתבו תוס' והרא"ש דבמידי דרבנן אפשר לקיימו בין השמשות, נמצא שיש ראייה ממשנה מפורשת כמאן דאמר קריאת שמע דאורייתא, מדתנן שאין קוראין קריאת שמע אלא מצאת הכוכבים. והיה לה לגמ' להקשות מזה למ"ד קריאת שמע דרבנן. [ראה ירושלמי (ברכות פ"א ה"א): ספק קרא ספק לא קרא, ובראש יוסף לפמ"ג (ברכות ב, א ד"ה וסבור הייתי), ודו"ק].

(גליון רי פרשת ואתחנן אות ה)

תשובת הגאון הגדול רבי משה שטרנבוך שליט"א

זמן ק"ש אינו תלוי בשם לילה, אלא כדכתי' בקרא 'ובשכבך', ובבין השמשות עדיין אי"ז זמן 'ובשכבך'.

תשובת הגאון הגדול רבי יצחק סורוצקין שליט"א

בראש יוסף כתב, דלא תליא ק"ש בלילה אלא בזמן שכיבה, ומשו"ה הקורא ק"ש בביה"ש ודאי לא יצא, דודאי לא הוי זמן שכיבה. ועיין בחידושי הגר"א, שהאריך אם ק"ש תלוי בזמן שכיבה או בלילה.

תירוץ א. שתי חזקות דינן כרוב

האחרונים [המובאים להלן] הקשו קושיה זו, שלכאורה מוכח מהמשנה (ברכות שם) שקריאת שמע מדאורייתא, שאם קריאת שמע היא מדרבנן, לכאורה אפשר לקרוא קריאת שמע בין השמשות, ומדוע הגמרא לא הקשתה זאת.

ובגידולי ציון (ח"א סי' א) תירץ, שבבין השמשות יש שתי חזקות הגורמות לחייב אותו בקריאת שמע: **א.** חזקת חיוב של הגברא, שהוא חייב בקריאת שמע. **ב.** חזקת יום, שהרי עד עכשיו היה יום. ובאופן שיש שתי חזקות הדין הוא כמו כשיש רוב, ובאופן שיש רוב לאסור אפילו באיסור דרבנן הולכים לחומרא [עיין שם מקורותיו, ומה שפלפל בזה].

תירוץ ב. כדבר שיש לו מתירין

עוד מבואר בגידולי ציון (שם), שהיה מקום ליישב, שכיון שיש שהות לקרוא אחר כך, אין לקרות בין השמשות, משום שהרי זה כדבר שיש לו מתירין שאינו מותר ברוב [כמבואר בביצה (ג, ב)]. אך למעשה דחה תירוץ זה, עיין שם. וראה עוד באבי עזרי (פ"א מהל' קריאת שמע ה"ט) שדן בדבריו].

תירוץ ג. המשנה כתבה עיקר הזמן

הגר"ש סלנט (בהסכמתו לגידולי ציון ח"א) תירץ, שהמשנה רק הודיעה לנו את עיקר זמן קריאת שמע, שהוא משעת צאת הכוכבים, כמו עיקר זמן אכילת תרומה, שהוא בצאת הכוכבים. והמשנה אינה עוסקת כלל באופן שקרא בזמן שהוא ספק, ובאופן זה הדין הוא כרגיל, שספק דאורייתא לחומרא, וספק דרבנן לקולא [וכעין זה תירץ אבי עזרי (שם)].

תירוץ ד. אין עושין ספק דרבנן לכתחילה

חשב האפוד (שו"ת ח"א סי' ה) תירץ, שאפילו לפי הדעה שקריאת שמע מדאורייתא, אין לקרוא בין השמשות לכתחילה, משום שאין עושין ספק דרבנן לכתחילה [וראה עוד בהר צבי (ברכות ב, א ד"ה לכאורה)].

תירוץ ה. בספירה לא צריך חפצא של לילה

יש להעיר על התירוץ הנ"ל [כפי שהקשינו בקושייתנו], שמבואר לענין ספירת העומר שאפשר לספור בין השמשות, כיון שספירת העומר מדרבנן.

והגרמ"ש שפירא (הגש"פ באר יעקב, עמ' רכב) ביאר, שדווקא לענין ספירה מועיל לספור בין השמשות, ולא בכל מצוה מדרבנן, משום שכתב **הרמב"ם** (פ"ז מהל' תמידין הכ"ב) 'ומתחילת היום מונין, לפיכך מונה בלילה מליל ששה עשר בניסן'. ומבואר שמה שצריך לספור בלילה, אינו משום שצריך את החפצא של הלילה, או את הזמן של הלילה, אלא משום שצריך את הזמן של תחילת היום, ולילה הוא התחילת היום. וכיון שעיקר זמן הספירה הוא בתחילת היום, קבעו חכמים את הזמן של בין השמשות לספירה, כיון שזהו תחילת היום [וראה להלן (כ-כג) תירוצים נוספים בזה].

תירוץ ו. מדאורייתא צריך לקרוא בתורה

מגדנות אליהו (שו"ת ח"ד סי' לט) תירץ לפי שיטת **תלמידי רבינו יונה** (ברכות

יב, ב ד"ה אמר) והשגת אריה (סי' א), שגם לפי הדעה שקריאת שמע מדרבנן, מדאורייתא צריך לקרוא פסוקים מהתורה בבוקר ובערב, אלא שחכמים הצריכו שיקרא דווקא את פרשת קריאת שמע. ונמצא לפי זה, שכל זמן שלא אמר פסוקים אחרים, הרי הוא חייב מן התורה בכך, ולכן אי אפשר לצאת ידי קריאת שמע בין השמשות [וכן כתב קרן אורה (ברכות ג, א אות טו) בתוך דבריו, שלכאורה יש מכאן ראייה לתלמידי רבינו יונה והשגת אריה, אלא שהוא דחה זאת].

תירוץ ז. תלוי אם הוא זמן שכיבה

זכרון שמואל (לגר"ש רחובסקי, סי' טז אות ב) הקשה קושיה זו. ומשמע מדבריו שיש ליישב לפי דברי הפרי מגדים [ראש יוסף (ברכות ב, א ד"ה וסבור)], שנידון קריאת שמע אינו שייך לנידון האם זהו יום או לילה, אלא זהו נידון בפני עצמו, אם זהו זמן שכיבה [וראה עוד באבן האזל (קריאת שמע שם) שהאריך בזה].

תירוץ ח. אסמכוה אקרא

יש להעיר קצת על התירוץ הנ"ל, שהרי אנו דנים לפי הדעה שקריאת שמע מדרבנן, ואם כן לכאורה אין זה שייך ל'ובשכבך' שמוזכר בתורה. ויש ליישב כפי שכתב בגיצי אורה (ספירת העומר עמ' קכה): אף לשיטת שמואל דקריאת שמע מדרבנן, וקרא ד'בשכבך ובקומך' קאי אדברי תורה, מכל מקום מודה דאסמכי רבנן חיוב קריאת שמע אקרא ד'בשכבך ובקומך', וכמבואר בתוספות (ברכות כא, א ד"ה ההוא) ובשגת אריה (סי' א) באריכות, וכיון שכן נמצא דאף לשיטת שמואל תלוי חיוב קריאת שמע בזמן שכיבה וקומה. וכיון דסבירא ליה להתנא דאין זמן שכיבה עד צאת הכוכבים, אם כן לא חייבו חכמים עדיין לקרות שמע עד אז [וראה מה שהקשה על כך].

תירוץ ט. ברכת גאולה מדאורייתא

טוב הארץ (עם הערות הגר"ב רוננברג, עמ' יב) הביא ליישב [בשמו], שלפי הדעה שקריאת שמע מדרבנן, אמת ויציב מדאורייתא, משום זכירת יציאת מצרים [כמבואר בברכות (שם)]. ואם כן יש לומר, שגם ברכת גאולה בלילה היא מדאורייתא, ולכן שנינו שזמן קריאת שמע הוא מצאת הכוכבים, מחמת ברכת הגאולה.

תירוץ י. איקבע איסורא

פתחי שערים (פסחים קטז, א ד"ה אמר) כתב, שמשמע בירושלמי (שם) שגם אם

קריאת שמע היא מדרבנן, לא יצא ידי חובתו, משום שבין השמשות הוא בגדר 'איקבע איסורא' [עין שם מקורותיו].

תירוצ' יא. גם תרומה היא מדרבנן

שערי ציון (שטרנפלד, ח"ג סי' א אות א) הקשה, מדוע תלה התנא (ברכות ב, א) זמן קריאת שמע באכילת תרומה, הרי **הרמב"ם** (פ"א מהל' תרומות ה"א) פסק שתרומה בזמן הזה דרבנן, ואם כן נמצא שכהן שנטמא וטבל יכול לאכול תרומה בבין השמשות מספק, ואילו לענין קריאת שמע פסק הרמב"ם (הקדמה להל' ק"ש) שהיא מדאורייתא, ואם כן אינו יכול לצאת בקריאת שמע בין השמשות [ראה מה שהאריך ותידיך בזה, ומה שתידיך **אבי עזרי** (פ"א מהל' קריאת שמע ה"ט)].

והנה קושייתו היא תירוצ' על קושייתנו, שנמצא שלפי הדעה שקריאת שמע דרבנן, המשנה מיושבת היטב, שאף תרומה בזמן הזה היא מדרבנן, ושניהם מועילים בבין השמשות [אמנם צ"ע מדברי הגמרא (ברכות שם) שתלתה זאת בצאת הכוכבים. עוד ראה בשערי ציון שם (אות ל)], שהקשה כעין קושייתנו, והוכיח מכך שלדעת התנא קריאת שמע מדאורייתא].

תירוצ' יב. תרתי דסתרי

בית אברהם (ח"ב עמ' 20) תירץ, שהטעם שאין לקרות קריאת שמע בין השמשות [גם לפי הדעה שהיא מדרבנן], הוא משום שיכול להיות מצב של תרתי דסתרי, שמתחילה יקרא קריאת שמע בבין השמשות משום ספק לילה, ואחר כך כשיטבול מטומאתו בבין השמשות, יאכל תרומה בערב, משום שבין השמשות הוא ספק יום [והיינו אם נאמר כנ"ל שתרומה היא גם מדרבנן], ולכן לא הולכים בזה לקולא.

תירוצ' יג. רבי יהודה לא דורש זאת

תוספות (ברכות ב, א ד"ה אמר) כתבו: אמר ליה ר' יהודה והלא כהנים מבעוד יום הם טובלים. תימא תיקשי ליה לנפשיה, שהרי פלג המנחה מבעוד יום היא, והוא אומר (לקמן דף כז, א), מיד כשיעבור פלג המנחה הוי זמן תפלת ערבית. ויש לומר דלדידיה לא קשיא, דלא דריש 'בשכבך ובקומך', אבל לרבנן דדרשי קשיא, דאינו זמן שכיבה.

ויש שתייצו לפי זה, שהדעה שקריאת שמע מדרבנן סוברת כרבי יהודה, החולק על המשנה, וסובר שלא דורשים 'ובשכבך ובקומך' [וצ"ע].

תירוץ יד. בין השמשות כהרף עין

סדר זמנים (סי' א אות ב) הביא ליישב, שהדעה שקריאת שמע דרבנן סוברת כרבי יוסי (ברכות שם), הסובר שבין השמשות הוא כהרף עין, ואם כן אם קרא קודם בין השמשות בודאי לא יצא ידי חובתו, שהרי ודאי קרא ביום [וראה מה שהוסיף לדון בזה].

תירוץ טו. הזמנים הללו מדרבנן

קין אורה (שם) כתב, שכל הזמנים שהוזכרו בגמרא (ברכות ב, ב) לענין קריאת שמע, שהם קודם צאת הכוכבים או לאחריו, כולם משום סייג הם, ומן התורה עיקר הזמן הוא בתחילת הלילה [ונראה שכונתו לבין השמשות]. ומשמע מדבריו, שגם לפי הדעה שקריאת שמע מדרבנן, עשו סייג שלא יקרא קודם הזמנים הללו.

תירוצים נוספים והוספות

טז. עוד כתב קין אורה (שם): ונהי דבש"ס דילן לא משמע כן, מהא דרבי מאיר אומר (ברכות ב, ב) משעה שהכהנים טובלין, אף דהוי קודם שקיעה, ולא שייך משום סייג בזה, מכל מקום בשיטת הירושלמי ודאי כן הוא. כי אני רואה דשיטת הירושלמי הוא, דעיקר קריאת שמע נתקנה לקיים מצות 'והגית' (יהושע א, ח), וחכמים קבעו לה זמן זה בבוקר ובערב, כדי שלא יעברו על המצוה דתלמוד תורה, אשר חיובה ביום ובלילה. ונמצא כי עיקר המצוה הזאת מן התורה וזמנה מדרבנן, על כן קמבעיא ליה בזה אם חוזר וקורא מספק. ופשיט שפיר מהא דהקורא קודם לכן לא יצא, כיון דאין הדבר תלוי בשכיבה וקימה, אלא ביום ובלילה, אם כן אם בין השמשות לילה היא ודאי יוצא בזה, אלא שמע מינה דבספק חוזר וקורא.

יז. יש שתירצו, שבין השמשות אפשר להקל בו בדרבנן, באופן שהחובה היא רק בלילה, אבל אם החובה היא גם ביום אי אפשר להקל בו, משום שנחשב שיוצא בו ידי חובת היום [והוא כעין תרתי דסתרי].

יש לדחות תירוץ זה ממה שאמרו בברכות (ח, ב): תניא, רבי שמעון בן יוחי אומר: פעמים שאדם קורא קריאת שמע שתי פעמים בלילה, אחת קודם שיעלה עמוד השחר, ואחת לאחר שיעלה עמוד השחר, ויוצא בהן ידי חובתו, אחת של יום ואחת של לילה. הא גופא קשיא, אמרת פעמים שאדם קורא קריאת שמע שתי פעמים בלילה, אלמא לאחר שיעלה עמוד השחר ליליא הוא, והדר תני: יוצא בהן ידי חובתו אחת של יום ואחת של לילה, אלמא יממא הוא. לא, לעולם ליליא הוא, והא דקרי ליה יום, דאיכא אינשי דקיימי בההיא שעתא. אמר רב אחא בר חנינא אמר רבי יהושע בן לוי: הלכה כרבי שמעון בן יוחי [ומבואר שאין חוששים לתרתי דסתרי בזה].

יח. [עוד אמרו בברכות (שם): איכא דמיתי להא דרב אחא בר חנינא אהא דתניא, רבי שמעון בן יוחי אומר משום רבי עקיבא: פעמים שאדם קורא קריאת שמע שתי פעמים ביום, אחת קודם הנגן החמה ואחת לאחר הנגן החמה, ויוצא בהן ידי חובתו, אחת של יום ואחת של לילה. הא גופא קשיא, אמרת פעמים שאדם קורא קריאת שמע שתי פעמים ביום, אלמא קודם הנגן החמה יממא הוא, והדר תני: יוצא בהן ידי חובתו אחת של יום ואחת של לילה, אלמא ליליא הוא. לא, לעולם יממא הוא, והאי דקרו ליה ליליא, דאיכא אינשי דגנו בההיא שעתא. אמר רבי אחא ברבי חנינא אמר רבי יהושע בן לוי: הלכה כרבי שמעון שאמר משום רבי עקיבא.]

יט. יש שתייצו, שהנה בברכות (ב, ב) מובאת מחלוקת תנאים מאימתי זמן קריאת שמע של ערבית, ורבו שם הדעות, ויש מהדעות שם שאכן זמן קריאת שמע הוא מלפני בין השמשות, כגון דעת רבי אליעזר, שהוא משעה שקדש היום בערבי שבתות, ודעת רבי מאיר, שהוא משעה שהכהנים טובלים. ונמצא איפוא, שגם אם משנתינו שהזמן הוא מצאת הכוכבים, אינה מתיישבת לפי הדעה שקריאת שמע מדרבנן, הוא יכול לומר שהוא סובר כדעת התנאים האחרים, שאפשר לקרוא קריאת שמע גם בבין השמשות.

כ. בענין החילוק מספירת העומר:

התוספות שהובאו בשאלתנו (מנחות סו, א ד"ה זכר) כתבו: נראה דבספק חשיכה יכול לברך, ואין צריך להמתין עד שיהא ודאי לילה, כיון שהוא ספיקא דרבנן. ועוד אומר, דאפילו ביום סמוך לחשיכה עדיף משום 'תמימות' כדאמרינן לעיל, ואין נראה, והרא"ש (פסחים פ"י סי' מ) כתב: ופירש ר"י, ונראה דספק חשיכה יכול לברך, ואין צריך להמתין עד שיהא ודאי לילה, כיון דהוי ספקא דרבנן. ועוד נראה, דעדיף טפי סמוך לחשיכה משום 'תמימות'.

ויש שתייצו לפי זה, שכל דברי התוספות והרא"ש הם דין מיוחד בספירת העומר, שחכמים תיקנו מלכתחילה שאפשר לספור בין השמשות, מחמת דין 'תמימות', שעדיף לספור כמה שיותר מוקדם, כדי שכל היום יהיה בגדר ספור. אבל בשאר הדינים מדרבנן שאין את הסברה של 'תמימות', בזה לא אמרו שאפשר לקיים את המצוה לכתחילה בין השמשות, ולכן גם אם קריאת שמע היא מדרבנן, יש להמתין עד צאת הכוכבים.

כא. יש שדחו תירוצו זה, שכל מה שהוזכר 'תמימות' הוא בתירוצם השני, ולא בתירוצו הראשון. ויש ליישב, שהתירוצו השני בא לחדש שמחמת דין זה עדיף אפילו לספור סמוך לחשיכה, ואילו לפי התירוצו הראשון אי אפשר לספור אלא בבין השמשות, אמנם גם לפי התירוצו הראשון הטעם הוא מדין 'תמימות'.

כב. יש שתייצו, שמה שאומרים **התוספות** (שם) והרא"ש (שם), שאפשר לספור בין השמשות, הוא משום שיש צד שאפשר לספור אפילו ביום סמוך לחשיכה [כמבואר בתירוצם השני], ולכן אף התירוצו הראשון סובר שאפשר לספור בין השמשות, מטעם ספק ספיקא [ספק יום ספק לילה, וגם אם הוא יום, אפשר שיכול לספור גם סמוך לחשיכה]. מה שאין כן בקריאת שמע, שכל ענינה הוא לומר אותה בכל יום ובכל לילה,

אם הוא ספק לא בטוח שקיים את המצוה, ועל כן אין לעשות כן לכתחילה [אף אם היא מדרבנן].

כג. יש שתייר, שספירת העומר היא מצווה שיסודה מדאורייתא, ומן התורה מצוותה לקוראה בלילה, וכשתקנו לספור זכר לספירת העומר, כעין דאורייתא תקון, אלא שאין אנו יודעים אם זמן בין השמשות הוא מדאורייתא יום או לילה, ע"כ בזכר לספירה שהוא דרבנן נקטינן שבין השמשות הוא לילה. משא"כ למ"ד שקריאת שמע דרבנן, הרי שיסודה מדרבנן ואין לה עיקר מדאורייתא, וא"כ השאלה היא באיזה זמן תקנו חז"ל לקוראה. וכיון שאמרה המשנה שתקנו לקוראה כשהכהנים נכנסים לאכול בתרומה, הרי ידעין שתקנו לקוראה אחר צאת הכוכבים, ולא היתה התקנה לקראה ב'לילה', שנסתפק אם בין השמשות הוא לילה או יום.

כד. מקורות נוספים לתירוץ שהובאו לעיל:

תלמידי רבינו יונה (ברכות יב, ב ד"ה אמר) כתבו: אמר רב יהודה אמר שמואל, ספק קרא קריאת שמע ספק לא קרא, אינו חוזר וקורא, דסבירא ליה לשמואל דקריאת שמע דרבנן. ואף על פי שכתוב בתורה 'ובשכבך ובקומך', סבירא ליה לשמואל שלא אמרה תורה דוקא קריאת שמע, אלא שיקרא בתורה בכ"מ שירצה. ומה שאנו קורין זאת הפרשה דוקא, אינו אלא מדרבנן, ולפיכך סבירא ליה אינו חוזר וקורא.

כה. הפני יהושע (שם ד"ה לך) כתב כעין זה: לך היה נראה לי ליישב כל הסוגיות והנוסחאות שיהיו עולין בקנה אחד, דאפילו לר"י ורב יוסף דאמרי קריאת שמע דרבנן, והאי 'בשכבך ובקומך' בדברי תורה כתיב, אפ"ה מודו דמן התורה צריך לקרות פרשה אחת בשחרית ופרשה אחת בערבית, אפילו איזה פרשה שירצה, ובלבד שיקרא אותה הפרשה ככל דיני קריאת שמע השנוין במכילתין, ובפרק היה קורא, ובזמן קריאת שמע. אלא שמצוה מן המובחר היא לקרות פרשת קריאת שמע, דאית בה תורת, דהא אית ביה עול מלכות שמים. וכן דקדקתי מלשון רבינו יונה ז"ל שם בהך סוגיא דבעל קרי, במימרא דר"י. ואף על גב דבמשנה דבעל קרי דהתם כתבו תלמידי רבינו יונה בשמו, שלמדנו בפירוש דקריאת שמע דאורייתא, אפ"ה כתבו שם בסמוך לזה הך סברא שכתבת, דלר"י דאמר האי בדברי תורה כתיב, היינו משום דסובר דבדיעבד יוצא אם קרא פרשה בכל מקום שירצה. ולפ"ז צריך לומר כמו שכתבתי שם בחידושינו, דהא דאמר ר"י ספק קרא ספק לא קרא, היינו שידוע לו שכבר יצא בפרשה אחרת, כגון פרשת ציצית וכיוצא בה.

כו. השאגת אריה (שו"ת סי' א) כתב כעין זה: ולדבריהם ז"ל נראה לי לפרש, דהא דקאמר אב"י דקרא 'ובשכבך ובקומך' בדברי תורה כתיב, לאו למימרא דפירושא דקרא לשמואל דמייירי בדברי תורה, דצריך ללמוד יומם ולילה, דאם כן על כרחך הא דרב דמסכת נדרים, דאמר 'האומר אשכים ואשנה פרק זה ואשנה מסכת זו, נדר גדול נדר לאלהי ישראל', פליג עליה דשמואל, דלשמואל מושבע ועומד הוא, ואין שבועה חל על שבועה, והלכה כרב וכמ"ש. אלא הכי פירוש, דלשמואל 'ובשכבך ובקומך' בדברי תורה כתיב, וכמו שלמאן דאמר קריאת שמע דאורייתא, אין צריך לקרות קריאת שמע רק פעם אחת בזמן

שכיבה ופעם אחת בזמן קימה, ובהכי סגי, ואין צריך לקרות כל זמן שכיבה וכל זמן קימה, אלא בפעם אחת לחוד סגי, הוא הדין נמי לשמואל דסבירא ליה בדברי תורה כתיב, ההוא קרא ד'ובשכבך ובקומך' היינו שחייב לקרות בזמן שכיבה וקימה דברי תורה, איזה דבר מן התורה שירצה, ופעם אחת סגי, רק שיקרא בזמן שכיבה וקימה, בשעה שדרך בני אדם שוכבין ובשעה שדרך בני אדם עומדין, כדברי בית הלל.

כז. השאגת אריה (שם) הוסיף: אלא שלמאן דאמר קריאת שמע דאורייתא, צריך לקרות דוקא פרשת קריאת שמע מן התורה, בזמן שכיבה וקימה, ולא סגי בשאר דברי תורה. ולשמואל לא ייחד הכתוב ד'ובשכבך ובקומך' לקרות פרשת קריאת שמע דוקא, אלא בשאר דברי תורה נמי סגי, ד'והיו הדברים האלה כו' ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך' דכתיב בקרא, לאו אפרשת 'שמע' דוקא קיימא, אלא אדברי תורה קאי. והרי בפרשה שניה ד'והיה אם שמוע' נמי כתיב 'לדבר בם', ולא אוהיה פרשה לחוד קאי, דפרשה שניה לכולי עלמא לאו דאורייתא, כמ"ש לקמן בס"ד. והאי 'לדבר בם' דפרשה שניה מפרש בגמרא ריש פרק היה קורא (יג, ב), דבדברי תורה כתיב, והכי קאמר רחמנא, אגמירו בניינו תורה כי היכי דליגרסו בהו. והכי נמי סבירא ליה לשמואל, ד'ודברת בם בשכבך ובקומך' דפרשה ראשונה אדברי תורה קאי, שמחויב לקרות בזמן שכיבה וקימה איזה דבר מן התורה, ובפעם אחת שקרא סגי, כמו בקריאת שמע לר"א, אלא שתקנת חכמים שייחדו דווקא פרשת קריאת שמע לקרותה בזמן שכיבה וקימה.

כח. עוד כתב (שם): נמצא דלשמואל נמי בקריאת פרשת קריאת שמע, מקיים מצות עשה של תורה כמו לר"א, אלא דלדידיה בשאר פרשיות של תורה נמי מקיים מצוה עשה זו מן התורה, וחייב לקרותה בזמן שכיבה וקימה דווקא, בזמנים שקבעה תורה. ולפי זה הא דרב בנדרים לא פליג אהא דשמואל, דוודאי לשמואל נמי הוה מצי לפטורי נפשיה מחיובי ד'ובשכבך ובקומך' בקריאת איזה פרשה שחירת וערבית, בזמן שכיבה וקימה. ולא נקט הש"ס שם בנדר' 'כיון דאי בעי פטר נפשי' בקריאת שמע שחירת וערבית', אלא לבתר דתקינו רבנן לקרות דוקא פרשת שמע, לצאת ידי חובת מצות 'בשכבך ובקומך', ואורחא דמילתא נקט, דכל אדם מוציא את עצמו ידי חובתו ממצות 'בשכבך ובקומך' כפי תיקון חכמים, שתקנו לצאת ידי חובת מצוה באמירת קריאת שמע דוקא. וראה עוד בעונג יום טוב (שו"ת סי' יג).

כט. העמק דבר (כאן) כתב: 'ודברת בם', היינו פרשת שמע, למאן דאמר דפרשה זו דוקא מן התורה, או למאן דאמר שהוא מדרבנן, מכל מקום איזה פרשה מצוה לקרות. כידוע שיטת תלמידי רבינו יונה והוא שיטת השאלות ובה"ג, כמ"ש בחבורי העמק שאלה סימן נ"ג, ופרשה של תורה תועיל להזכיר עול מלכות שמים בזה האופן.

ל. ראש יוסף (ברכות ב, א ד"ה וסבור) כתב: וסבור הייתי לומר, דמשום הכי דייק התנא בלישניה ואמר 'משעה שהכהנים וכו'', לומר כמו התם דלא הוה ספק בבין השמשות, אלא ודאי איסור, הוא הדין קריאת שמע הקורא בבין השמשות ודאי לא יצא, דלאו ספיקא הוה, דלא תליא קריאת שמע בלילה, אלא בזמן שכיבה, וסבור האי תנא דבין השמשות לאו

זמן הילוך שכיבה. ומשום הכי נקיס נמי 'בתרומתן' אקרא דהוה תרומה דאורייתא, דבעי הערב שמש, דאפשר תרומה דרבנן בין השמשות שרי. ומיהו זה טעות, עיין אורח חיים ת"צ בספירת העומר דאין לעשות ספק דרבנן, גם הוה כעין דבר שיש לו מתירין. גם לפימ"ש הוה ודאי לא ספק, ואפילו תרומה דרבנן אסור בין השמשות, דודאי הוה.

לא. עוד כתב (שם ד"ה שוב): שוב ראיתי שבירושלמי (שם) מבואר, דבין השמשות ספק הוה לענין קריאת שמע, לא ודאי, לתנא דידן. שהרי בעי למיפשט ספק קרא קריאת שמע או לאו, דצריך לחזור ולקרות, מדתניא הקורא קודם לכן לא יצא, וקודם לכן לאו ספק הוה, והיינו בין השמשות ספיקא הוה (עיין חה"ר ד"ה ולענין מאימתי הביאו). ומיהו ז"ל מקודם לכן לאו ספיקא הוה, דכמה תנאים סוברים כו' והוה פלוגתא דרבוותא. ואין פירוש זה מחזור בעיני, ואין בידי כעת הירושלמי מסכת ברכות לעיין בזה.

לב. עוד כתב בספרו פרי מגדים (או"ח משבצות זהב סי' רלה סק"ב): והוי יודע דלמאן דאמר קריאת שמע זמנה מצאת הכוכבים, הא קודם לכן לא, אם ספק לו אם קרא בזמנו ויודע שקרא בבית הכנסת אם חוזר וקורא או לאו, ובחדושינו ריש ברכות (ראש יוסף שם) נסתפקנו בזה, דיש לומר בין השמשות לאו ספק הוה, אלא ודאי לא יצא, דלאו זמן שכיבה הוה בין השמשות. ומשום הכי אמר (ברכות ב, א) 'משעה שכהנים כו' בתרומתן', כי יש לומר התם בין השמשות לאו ספק הוה, 'וטהר יומא' שיטהר הרקיע מאור השמש וכו'. ואפשר להעמיס 'בתרומתן' הידוע בקרא דבר תורה, דספק כוודאי, רק שאין לוקין כמו שכתב בתורת הבית הארוך (בית רביעי שער א יא, ב) מזה, הוה הדין קריאת שמע, אין בו ספק, בלאו הכי דלאו זמן שכיבה הוה, ואם כן ליכא ספק ספיקא וחוזר וקורא. ומיהו יש לומר לדין דיש כמה תנאים דסברי דזמנה קודם, הוה ספק ספיקא. ויש לומר, כל כך להקדים ליכא תנא. וראה עוד בסדר זמנים (שם).

לג. חשב האפוד (שם) כתב: ראיתי מאז בספר גידולי ציון להגאון ר' מיכל הורביץ ז"ל, מו"צ בירושלים עיה"ק, שהקשה אמאן דסבירא ליה במסכת ברכות דף כ"א ע"א, ספק קרא קריאת שמע ספק לא קרא אינו חוזר וקורא, דסבירא ליה קריאת שמע דרבנן, ואמאי לא מקשה הש"ס עליו, אם כן הא דאיתא בריש מסכת ברכות 'מאימתי קורין את שמע משעה שכהנים' וכו', והיינו צאת הכוכבים, הא בין השמשות לא, ואי איתא דקריאת שמע דרבנן יקרא בין השמשות מטעם ספיקא דרבנן לקולא, עד כאן קושייתו. ולפי הנ"ל ניחא, כי אפילו מאן דאית ליה קריאת שמע דרבנן, מודה שאין לקרות לכתחלה בין השמשות, ואם כן ראייה מכאן דאין עושין ספק דרבנן לכתחלה. וכיוצא בזה הם דברי הירושלמי ריש ברכות ז"ל: ספק קרא ספק לא קרא, נשמעינה מן הדא, הקורא קודם לכן לא יצא ידי חובתו, וקודם לכן לאו ספק הוה ואת אמרת צריך לקרות, הדא אמרה ספק קרא ספק לא קרא צריך לקרות, ע"כ. ויש לדקדק, ולמה הביא ראייה מן הברייתא, והרי זה מפורש גם במשנה, דזמן קריאת שמע מתחיל מצאת הכוכבים, ואין קורין בין השמשות. אלא על כרחך, דמהא ליכא למשמע מיד, דאפילו אי קריאת שמע דרבנן אין קורין לכתחלה בין השמשות, דאין עושין ספק דרבנן לכתחלה. שוב עיינתי וראיתי שמהר"ם הורביץ ז"ל בעצמו הרגיש שיש ליישב כן.

לבקשת רבים הננו לפרסם שאלות 'עיון הפרשה' לשבוע זה, על מנת שיוכלו לעיין קודם הגעת הגליון הבא. תשובות לפרשה זו יש לשלוח רק עם גליון הבא ולא עם גליון זה

פרשת עקב

א. מצוות שאדם דש בעקביו

והיה עקב תשמעון (ז, יב)

והיה עקב תשמעון, חס המטות קלות שאלם דש בעקביו תשמעון (רש"י)

בדעת זקנים לבעלי התוס' כתבו: ויש תמהין, וכי יש מצוות שאדם דש בעקביו [ואם כי בפשטות נראה שלשון 'שאדם דש בעקביו' אין הכוונה שנעשים בדריסת רגלים, אלא זהו כינוי למצות שבני אדם מזלזלין בהן, אבל מדברי בעלי התוס' נראה שלמדו שהכוונה שהמצוות נעשות בפועל בדריסת רגלים].

ותירצו: יש לומר כגון שילוח הקן, דכתיב (להלן כב, ו) 'כי יקרא קן צפור לפניך', ודרשינן (חולין קלט, א) פרט למזומן, נמצא שכשהולך דש בעקביו על הקן. אי נמי, מצות ציצית שאדם גורר אחריו כמנהג העולם. אמנם שמעתי שכל המגרר ציציותיו עליו הכתוב אומר (ישעיהו יד, כג) 'וטאטאתיה במטאטא השמד', אלא משליכן על כתף ונוטלן ביד, עכ"ל. ויל"ע טובא במה שכתבו בעלי התוס' שהכוונה על מצות שילוח הקן, הלא עצם מציאת הקן אינה מצוה, רק שילוח האם זוהי המצוה, וא"כ באותה שעה שמקיים מצות שילוח הקן כבר אינו דש ברגליו.

ב. איסור שחיתת בהמה מסוכנת בסכין של ע"ז

ולא תביא תועבה אל ביתך (ז, כו)

מהכא ילפינן איסור הנאה מעבודה זרה [כלשון הרמב"ם (פ"ז מהל' ע"ז

תשובות לפרשה זו יש לשלוח עם הגליון הבא ולא עם גליון זה

ה"ב): עבודת כוכבים ומשמשיה ותקרובת שלה וכל הנעשים בשבילה אסור בהנאה, שנאמר 'ולא תביא תועבה אל ביתך', ע"כ. וראה רמב"ם בסהמ"צ (ל"ת כה) ורמב"ן (כאן פסוק כה) וכן בחינוך (מצוה תכט)].

והנה בחולין (ת, א) **איתא**: סכין של ע"ז [שמשמשים בה קרבנות של ע"ז, ואסורה בהנאה, כדאמר' בע"ז (נא, ב) 'אבד תאבדון את כל המקומות' (להלן יב, ב), בכלים שנשתמשו לעבודת כוכבים הכתוב מדבר - רש"ן], מותר לשחוט בה, ואסור לחתוך בה בשר. מותר לשחוט בה, מקלקל הוא. ואסור לחתוך בה בשר, מתקן הוא. אמר רבא, פעמים שהשוחט אסור, במסוכנת, ע"כ. ופירש"י: 'דהוי מתקן והוי הנאה שאם לא ישחטנה תמות'.

ויל"ע, למה אסור לשחוט בהמה מסוכנת משום דהויא הנאה, והלא כיון שאנו מברכים על השחיטה, ש"מ דיש מצוה בשחיטה, וקיי"ל (ר"ה כח, א) דמצוות לאו ליהנות ניתנו, וא"כ נמצא שאינו נהנה מסכין של ע"ז.

ג. ברכות המזון אי מעכבות זו את זו

ואכלת ושבעת וברכת (ת, פ')

בברכות (מח, ב) **איתא**: ת"ר, מניין לברכת המזון מן התורה, שנאמר 'ואכלת ושבעת וברכת', ע"כ. וכתבו תוס' (שם טז, א ד"ה וחיותם), שהחיוב מן התורה הוא לברך שלש ברכות נפרדות, ברכת הזן, ברכת הארץ וברכת ירושלים. והברכה הרביעית שהיא ברכת 'הטוב והמטיב', קיי"ל דמדרבנן היא [וראה מג"א (סי' קצא סק"א) מש"כ בדעת רש"י].

והנה דעת הרמב"ן (ברכות לד, ב במלחמות, הובא במג"א סי' קצד סק"ג), שאין הברכות מעכבות זו את זו, ולכן מי שידע לברך רק ברכה אחת, יברך אותה, כדי לצאת ידי חובת ברכה זו שהרי חייב בה מן התורה. וכן אם החסיר ברכה אחת, יכול להשלימה לאחר זמן. [נדלא כשיטת הר"ף (שם) דס"ל דברכות מעכבות זו את זו, ראה מג"א (שם)].

ויל"ע לשיטת הרמב"ן, מדוע מי ששכח 'רצה' בשבת או 'יעלה ויבא' ביו"ט, דינו שחוזר לראש ברכת המזון, והא לכאורה בברכה ראשונה

ושניה כבר יצא ידי חובתו, והוי כמו שברך ברכה ראשונה ושניה והפסיק ואח"כ ברך השאר, שיצא ידי חובתו במה שברך בתחילה את שתי הברכות. וה"נ נימא דלא הפסיד אלא ברכה שלישית, ואמאי חוזר לראש.

ד. מה נכלל בחיוב תפילה מן התורה

ולעבדו בכל לבבכם (יא, יג)

כתב הרמב"ם (פ"א מהל' תפילה ה"א-ב): מצוות עשה להתפלל בכל יום, שנאמר 'ועבדתם את ה' אלקיכם' (שמות כג, כה). מפי השמועה למדו שעבודה זו היא תפלה, שנאמר 'ולעבדו בכל לבבכם', אמרו חכמים אי זו היא עבודה שבלב זו תפלה. ואין מנין התפלות מן התורה, ואין משנה התפלה הזאת מן התורה, ואין לתפלה זמן קבוע מן התורה. ולפיכך נשים ועבדים חייבין בתפלה לפי שהיא מצוות עשה שלא הזמן גרמא, אלא חיוב מצוה זו כך הוא, שיהא אדם מתחנן ומתפלל בכל יום, ומגיד שבחו של הקב"ה, ואחר כך שואל צרכיו שהוא צריך להן בבקשה ובתחנונה, ואחר כך נותן שבח והודיה לה' על הטובה שהשפיע לו - כל אחד לפי כחו, ע"כ. ועיי"ש עוד.

מבואר ברמב"ם, שמפרש בחובת תפילה דאורייתא שישאל אדם צרכיו בבקשה ובתחינה דוקא, והיינו שבלי זה, אינה נקראת תפילה כלל, אפילו מדרבנן, שכן הם תיקנו רק זמני תפילה [כמבואר ברמב"ם (ריש פ"ב מהל' תפילה עיי"ש)].

ויסוד דבריו, לכאורה מהא דתנן בברכות (כה, ב): 'העושה תפלתו קבע אין תפלתו תחנונים', ואיפליגו בה (בדף כט, ב) רב אושעיא ורבנן. רבי אושעיא סבר דמיירי במי שתפלתו עליו כמשאוי, ורבנן אמרי כל שאינו אומרה בלשון תחנונים. ועיי"ש בתוס' (ד"ה כל) דלדידהו העיקר תלוי רק בלשון תחנונים, ואפילו התפילה עליו כמשא, יצא [נראה ברמב"ם (פ"ד מהל' תפלה הט"ז): ואחר כך יתפלל בנחת ובתחנונים, ולא יעשה תפלתו כמי שהיה נושא משאוי ומשליכו והולך לו, ע"כ. וכן מבואר בב"י וב"ח (או"ח סי' צח), שאם לא התפלל דרך תחנונים כרש המבקש בפתח, לא יצא מצוות תפילה כלל].

ומעתה צ"ע, מש"כ המג"א (סי' קו סק"ב), דהני נשים שאינם מתפללים רק אומרים מיד בבוקר סמוך לנטילה בקשה קטנה [וכוונתו ל'מודה אני'], מדאורייתא יוצאין בכך, עיי"ש. ותמוה, דהא לפי מה שנתבאר בדעת הרמב"ם דמדאורייתא בעינן בנחת ובתחנונים ושלל יהיה עליו כמשא, א"כ בתפילת 'מודה אני' בודאי לא יצאו מדאורייתא מצות תפילה. וכ"ש לשיטת הפוסקים שתפילה דרבנן, הרי חייבו נשים כאנשים, ופשיטא שלא יצאו.

ה. תפילה 'בכל לב' בתפילת ציבור

ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם. ונתתי מטר ארצכם (יא, יג-יד)

פירש בעל הטורים: 'בכל לבבכם ובכל נפשכם ונתתי מטר', לומר שאין נענים על המטר אלא אם כן יכונו להתפלל בכל לב, ע"כ [ומקורו בירושלמי (תענית פ"ב ה"א): אמר רשב"ל, כתיב (בראשית ב, ו) 'ואד יעלה מן הארץ', עלה שבר מלמטן מיד הגשמים יורדים. וראה במפרשי הירושלמי דעלה שבר מלמטן היינו שהבריות שוברים לבם ונכנעים. והיינו תפילה מעומק הלב].

והנה בתענית (ח, א) איתא: אמר ר' אמי, אין תפלתו של אדם נשמעת אלא אם כן משים נפשו בכפו, שנאמר 'נשא לבבנו אל כפיים' (איכה ג, מא). ופריך, איני והא אוקים שמואל אמורא עליה ודרש 'ויפתוהו בפייהם וגו' ולבם לא נכון עמו' (תהלים עח, לו), ואעפ"כ 'והוא רחום יכפר עון' וגו' (שם פסוק לח). לא קשיא, כאן ביחיד כאן בציבור [תפלתם נשמעת, ואף על פי שאין לב מולם שלם - רש"י], ע"כ. מבואר בגמ', דאע"ג דתפילת היחיד בעי לב שלם, בתפילת הציבור לא בעי לב שלם.

וצ"ע, דהא קרא דידן דכתיב 'ולעבדו בכל לבבכם', איירי בציבור, דהא כתיב בלשון רבים, וא"כ מפורש בקרא שגם בציבור בעינן 'בכל לבבכם' היינו בלב שלם.

וכי תימא דהא גופא הוה קשיא ליה לבעל הטורים, ולכן פירש, דמהך

קרא ילפינן דשאני תפילה על מטר דאף הציבור אינן נענין אלא א"כ מתפללים בלב שלם.

אלא דהא גופא צ"ב, מאי שנא תפילה על המטר, משאר מילי דלא בעי לב שלם. [ראה אדרת אליהו להגר"א (ריש פרשת וזאת הברכה) בפירושו מהו 'איש האלקים'. עוד ראה בספר תורת בריסק (בראשית ב, ה) מה שהביא שם בשם הגרי"ז, ודו"ק].

ו. מצות לימוד תורה לבן חברו

ולמדתם אתם את בניכם לדבר בם (יא, יט)

בב"ב (כא, א) איתא: ברם זכור אותו האיש לטוב ויהושע בן גמלא שמו, שאלמלא הוא נשתכח תורה מישראל, שבתחלה מי שיש לו אב, מלמדו תורה, מי שאין לו אב, לא היה למד תורה. מאי דרוש 'ולמדתם אתם' ולמדתם אתם [ולמדתם אתם האב עצמו מצוה ללמדו - רש"י]. התקינו שיהו מושיבין מלמדי תינוקות בירושלים, מאי דרוש 'כי מציון תצא תורה' (ישעיהו ב, ג) וכו', עיי"ש.

ויל"ע, בהא דאמרו שמי שאין לו אב לא היה לומד מדכתיב 'ולמדתם אתם' שדוקא אביו מצווה ללמד את בנו ואין אחרים מצווים, והלא מפורש בקרא (לעיל ו, ז): 'ושננתם לבניך', ופירש"י (והוא מהספרי שם): 'אלו התלמידים שקרוין בנים'. הרי מפורש שיש חיוב ללמד לתלמיד גם אם אינו בנו.

תוכן ענייני גלות ונחמה

עיון הפרשה

- א. יסוד תקנת ד' תעניות.....קכו
 ב. המנהג שלא לשתות כוס הבדלה בתשעת הימים.....קכו
 ג. איסור אכילת שני תבשילים בסעודה המפסקת.....קכז
 ד. קריאת התורה בתשעה באב.....קכח
 ה. הכרזת כנסת ישראל שהשנה יבנה המקדש.....קכט
 ו. אין בן דוד בא בשבת וביום טוב.....קל

אביטה ארחותיך

- ז. ויכוח איוב וחבריו, 'צדיק ורע לו'.....קל

אשיחה בחוקיך.....קלד

- ח. איסור עשיית עבירה הגורמת לחורבן הבית - הגאון רבי חיים מרדכי אוזבנד. ט. שיעורים בתשעה באב - הגאון רבי בנימין דוד אלישיב. י. אבלות על חורבן הבית - הגאון רבי שאול אלטר. יא. ריבוי בקשות ותחנונים על ביאת המשיח - הגאון רבי דוד פלק. יב. תורה מוגא ומצלא מן החורבן - הרה"ג שמעון שרייבער. יג. עקיבא נחמתנו - הרה"ג ציון כהן. יד. מהרה יבנה המקדש - הרה"ג בן ציון סלומון. טו. ישיבת מלכי דוד בעזרה לעתיד לבא - הרה"ג מיכאל יעקב פרנקל. טז. לימוד קטנים בת"ב בדברים הרעים - הרה"ג נתן רובין.

פקודיך אתבונן - ברורי הלכה

- הבנת האבל על החורבן והציפייה לבנין ביהמ"ק - הגאון רבי אביגדר הלוי נבנצאל.....קמ

קונטרס התשובות

- אכילת בשר ושתית יין בכל השנה.....קמג

עניני
**גלות
 ונחמה**

עיון הפרשה

אביטה ארחותיך

אשיחה בחוקיך

פקודיך אתבונן

קונטרס התשובות

עניני גלות ונחמה

א. יסוד תקנת ד' תעניות

הנה לבי תדקדק בסדר שהביא הרמב"ם את הלכות התעניות לעומת הסדר שנקטו הטור והשו"ע, נראה לכאורה שנחלקו ביסוד חיוב התעניות:

דהנה הרמב"ם בהל' תענית, הביא בארבעת הפרקים הראשונים את הלכות סתם תענית ציבור, ואילו מפרק חמישי ואילך מביא את הלכות תשעה באב ושאר ד' התעניות.

ואילו הטור והשו"ע באו"ח נקטו להיפך, הקדימו הלכות ד' צומות ותשעה באב להלכות שאר תעניות ציבור - בסי' תקמט מביאים את הל' ד' תעניות, ואחריהם הל' ט' באב. ורק אח"כ מסי' תקסב ואילך מביאים את הל' שאר התעניות. וצריך בירור שינוי הסדר. [דו"ק היטב בלשון הרמב"ם (ריש הל' תעניות) ביסוד דין ד' תעניות, ומאידך בלשון השו"ע (תקמט, א)].

ב. המנהג שלא לשתות כוס הבדלה בתשעת הימים

כתב הרמ"א בהלכות שבוע שחל בו תשעה באב (תקנא, י): ונוהגין להחמיר שלא לשתות יין בברכת המזון ולא בהבדלה (תשובת מהרי"ל סי' קו), אלא נותנים לתינוק, ובמקום דליכא תינוק מותר בעצמו לשתות. ובסעודת מצוה כגון מילה ופדיון הבן וסיום מסכת וסעודת אירוסין, אוכלים בשר ושותין יין כל השייכים לסעודה.

וכתב המשנה ברורה (ס"ק סח) לבאר החילוק בין שתיית כוס של הבדלה שצריך לכתחילה ליתן לתינוק לשתות, לשתית יין בסעודת מצוה שאפשר לכתחילה לשתות יין ולאכול בשר, ששונה הבדלה שאפשר למטעמיה לתינוק, משא"כ בשאר סעודת מצוה.

וצריך לבאר החילוק שבין שתיית כוס של הבדלה לשתית יין בסעודת מצוה, דמאי שנא בסעודת מצוה שאין על המשתתפים חיוב

לשתות יין, מכל מקום התירו להם משום שעצם השתיה הוה השתתפות במצוה, א"כ בשתיית הכוס במצות ברכת הבדלה גם כן נתיר לשתותו, שהרי שתיית הכוס היא חלק מחיוב המצוה, דקיי"ל ד'הבדלה צריך כוס' (פסחים קה, ב), וכן קיי"ל ש'המברך צריך שיטעום' (שם), ונמצא לכאורה שאף עצם השתיה היא חלק ממצות ברכת הבדלה וברכת המזון.

ובעיקר דינא דהרמ"א ליתן לתינוק שהגיע לחינוך, יש לדון לאיזה חינוך הגיע, האם לענין חינוך בברכת הנהנין או בענין שהגיע לגיל חינוך דהבדלה. דבפשטות נראה שגיל חינוך לברכת הנהנין, קודם הוא לחינוך דהבדלה, והרי כל מצוה נידונה לגופו [כדאיאת בס"י שמג במשנ"ב].

עוד יל"ע, באופן שאין שם בן אלא בת שהגיעה לגיל חינוך, האם נותנין לבת [ולא מצד מש"כ המג"א (ס"י רצו סק"ד) שאשה אינה שותה מכוס הבדלה, דהא כבר מבואר בפוסקים (משנ"ב שם ס"ק לה) דבליכא אופן אחר יכולה לשתות], שהרי להרבה פוסקים אשה אינה מחויבת בהבדלה (שם סעי' ח), וא"כ, יש לתלות ספק זה בספק הקודם, דאי בעינן קטן שהגיע לגיל חינוך של הבדלה, הלא בת אין בה חינוך להבדלה לפי אותם פוסקים וממילא בעינן דוקא קטן. ברם, אי בעינן קטן שהגיע לחינוך לענין ברכת הנהנין, הרי גם בת בכלל.

ג. איסור אכילת שני תבשילים בסעודה המפסקת

פסקינן (שו"ע או"ח תקנב א), שבסעודה המפסקת לא יאכל שני תבשילין, והיינו כשהוא אחר חצות, וכן כשאין דעתו לאכול עוד אחריה סעודת קבע. אבל אם היה קודם חצות, או אחר חצות ודעתו לאכול אחריה סעודת קבע, לית לה דינא דסעודה המפסקת (שם סעיף ט).

יש לדון בהאי דינא בכמה חקירות:

א. התחיל קודם חצות - הנה אם התחיל קודם חצות וממשיך לאחר חצות, הנה בפשוטו בחלק שאוכל קודם חצות אינו נחשב סעודה המפסקת ורשאי אז לאכול שני תבשילין [וגם לאכול בשר ולשתות יין לפי דינא דגמרא, אבל לדידן אין נפקותא דהא נהגין איסור מראש חודש. אבל עכ"ז יש

נפק"מ לענין דגים, שאין איסור באכילת דגים מראש חודש, אבל בסעודה המפסקת נהגו לאסור, כמבואר בשו"ע (שם סעי' ב).

ב. אכל תבשיל אחד קודם חצות - מעתה יש לדון, באכל תבשיל אחד קודם חצות, אם מותר לו לאכול תבשיל אחר באותה סעודה לאחר חצות, האם כיון שרק כעת אחר חצות הסעודה קיבלה גדר של סעודה המפסקת, הרי שבשעה שזו סעודה המפסקת הוא אוכל רק תבשיל אחד ושרי. או דלמא כיון שכבר אכל תבשיל אחד בסעודה זו, נמצא שהתבשיל השני יש לו חשיבות ומצטרף הוא לתבשיל הקודם לענין שתיחשב הסעודה חשובה ומכובדת, ואסור לראה התעוררות תשובה (ה"א סי' רמ).

ג. אכל לאחר חצות ודעתו לאכול עוד סעודה - הנדון הקודם היה בהתחיל קודם חצות ונמשך אחרי חצות. את"ל שאין מצטרפים שני תבשילין אחד מלפני חצות ואחד מאחריה, יש לדון מה הדין במי שאכל סעודה אחר חצות ובדעתו לאכול עוד סעודה אח"כ, דבכה"ג סעודה זו אינה נחשבת סעודה המפסקת כאמור. ואחר שאכל תבשיל אחד, נמלך שזו תהא המפסקת ולא יאכל אחריה, האם גם בזה נימא דלא מצטרף תבשיל שאכל בשעה שסבור היה שאינה סעודה מפסקת, לתבשיל שרוצה לאכול עתה ושרי. או שבזה בוודאי אסור לאכול תבשיל נוסף, דאגלאי מילתא השתא דמעיקרא הויא סעודה המפסקת. ונפק"מ גם בגוונא שכבר אכל שני תבשילין בסעודה זו, על מנת לאכול אחר כך עוד סעודה שהיא תהיה המפסקת, האם שרי ליה להימלך ולא לאכול עוד סעודה.

ד. קריאת התורה בתשעה באב

יש לעיין, מדוע תיקנו חז"ל שיקראו קריאת התורה בתשעה באב, והיינו קריאת התורה בשחרית - פרשת 'כי תוליד בנים' וקריאת התורה במנחה - פרשת 'ויחל משה', והלא אסור ללמוד תורה בתשעה באב, ובפשטות קריאת התורה בגדר מצות 'לימוד התורה' [וכדקיי"ל (יו"ד שפד,

א-ב) גבי אבל ל"ע, שאינו עולה לתורה כל שבעה אפילו אם הוא כהן ואין כהן אחר, עי"ש, שהרי כל יסוד התקנה של קריאת התורה בשני וחמישי היה כדי שלא יעברו ג' ימים בלי תורה (ב"ק פב, א). ואין לומר שהפרשה של 'כי תוליד בנים' ופרשת 'ויחל משה' הם בכלל 'דברים הרעים' המותרים בתשעה באב, שהרי אדם לעצמו אסור לו ללמוד פרשיות אלו בתשעה באב, כמבואר בפוסקים.

ה. הכרזת כנסת ישראל שהשנה יבנה המקדש

אילות לעזרתי תרתי חזות, איומתי בכל שנה אומרת היא השנה הזאת, אֶיֶדַע לכל כי מודעת זאת וכו', ישראל מעת בדרכי הלכו, עזבוני ועזבתים (קנינה ח, 'אאדה עד חוג שמים')

ביאור: המקונן מקווה ומחפש לראות ולחסות בעזרת ה'. ואח"כ כנסת ישראל - 'איומתי' [האיומה כנגדלות] - מכריזה שהשנה הזו שנת הגאולה ו'תשעה באב' זה הוא הת"ב האחרון. ומוסיפה כנס"י ומודיעה: 'אֶיֶדַע לכל כי מודעת זאת', שזו היא השנה האחרונה [ומכאן מקור למנהג שבמוצאי ת"ב שמים את הקינות ב'גניזה', שאומרים שזה הת"ב האחרון].

וצ"ב בהמשך דברי המקונן: 'ישראל מעת בדרכי לא הלכו, עזבוני ועזבתים', שכאן עונה המקונן את תשובת הקב"ה כביכול לקושיא של 'איכה' - 'איכה ישבה בדד העיר רבתי עם', ועל זה משיבה רוח"ק 'ישראל מעת בדרכי לא הלכו, עזבוני', ועל כן אף אני 'עזבתים' בדד. ויש לדקדק בסדר הדברים, מה טעם לאחר שהמקונן בטוח בתקוותו שהשנה הזאת היא השנה האחרונה של ת"ב, אז המקונן כותב את התשובות לשאלות של 'איכה' על החורבן, הרי לאחר שיבנה המקדש אין אנו עסוקים עוד בשאלות של החורבן. ואדרבה, ראוי היה שמיד אחר אמירת הקינות של 'איכה'; 'איכה אצת באפך' 'איכה גערת בגערתיך', ישיב המקונן תשובה 'ישראל מעת בדרכי לא הלכו, עזבוני', ולאחר מכן תבוא הכרזת כנסת ישראל 'היא השנה הזאת' וכו'.

ו. אין בן דוד בא בשבת וביום טוב

בעירובין (מג, א) איתא: הריני נזיר ביום שבן דוד בא מותר לשתות יין בשבתות ובימים טובים, ואסור לשתות יין כל ימות החול וכו'. ובגמ' שם, ר"ל דהיינו טעמא דלא אתי בשבתות וימים טובים משום דיש תחומין למעלה מעשרה ולכן אינו יכול לבוא מפני איסור תחומין, וכן מבואר שם בגמ' על אליהו הנביא.

וצ"ב, דבודאי כאשר יבוא משיח בן דוד ואליהו הנביא, ימצאו שבויים בין הגויים אשר בבואם ינצלו ממות, ולמה לא יהא מותר לבוא משום פיקוח נפש.

אביטה ארחותיך - סוגיה בפרשה

ז. ויכוח איוב וחבריו, 'צדיק ורע לו'

כתב רמב"ן בשער הגמול:

ואם תשאל עלינו, כיון שיש ענין נעלם במשפט, ונצטרך להאמין בצדקו מצד שופט האמת יתברך ויתעלה, למה תטריח אותנו ותצוה עלינו ללמוד הטענות שפירשנו והסוד שרמזנו, ולא נשליך הכל על הסמך שנעשה בסוף, שאין לפנינו לא עולה ולא שכחה, אלא שכל דבריו במשפט.

וז טענת הכסילים מואסי חכמה, כי נועיל לעצמנו בלמוד שהזכרנו להיותנו חכמים ויודעי אלהים יתברך, מדרך האל וממעשיו. ועוד נהיה מאמינים ובוטחים באמונתנו בנוגע ובעולם יותר מזולתנו, כי נלמוד סתום מן המפורש, לידע יושר הדין וצדק המשפט.

וכן חובת כל נברא עובד מאהבה ומיראה, לתור בדעתו לצדק המשפט ולאמת הדין כפי מה שידו משגת, והם הדרכים שפירשנו מדרכי חכמים, כדי שתתישב דעתו בענין, ויתאמת אליו דין בוראו כמצדיק מה ששייגו, ויכיר הדין והצדק במה שהוא נעלם ממנו, ע"כ.

א. 'איש היה בארץ עוץ, איוב שמו, והיה האיש ההוא תם וישר וירא אלקים וסר מרע'

(איוב א, א). 'וישמעו שלשת רעי איוב את כל הרעה הזאת הבאה עליו, ויבואו איש ממקומו, אליפו התימני ובלדד השוחי וצופר הנעמתי, ויועדו יחדיו לבוא לנוד לו ולנחמו' (שם ב, יא).

ואח"כ פתח איוב את פיהו ויקלל את יומו. ופירש שרעה הבאה על צדיק היא דבר שלא כדין.

ומכח הנחה זו מתעוררת הקושיה, כיצד יתכן שיבוא מאת האלקים דבר שהוא שלא כדין. ואמר איוב, שמכח קושיה זו נראה, שהיסורים הבאים לצדיק אינם מאת האלקים, אלא מאת ה"יום" שנולד בו.

ב. וכל אחד משלשת רעי איוב השיב תשובה לאיוב על קושייתו, ואיוב חלק על תשובתו. ולבסוף השיב לו אדם אחר בשם אליהוא בן ברכאל הבוזי, ולא ענהו איוב דבר. ולאחר מכן נתגלה הקב"ה לאיוב בנבואה, וענה איוב ואמר: הגדתי ולא אבין, נפלאות ממני ולא אדע.

ויהי אחר דבר ה' את הדברים האלה אל איוב, ויאמר ה' אל אליפו התימני, חרה אפי בך ובשני רעייך, כי לא דברתם אלי נכונה כעבדי איוב. ועתה קחו לכם שבעה פרים ושבעה אילים, ולכו אל עבדי איוב, והעליתם עולה בעדכם, ואיוב עבדי יתפלל עליכם, כי אם פניו אשא לבלתי עשות עמכם נבלה. וה' שב את שבות איוב בהתפללו בעד רעהו, ויוסף ה' את כל אשר לאיוב למשנה.

ג. ספר איוב מלמדנו, שיש דרך לענות על שאלת צדיק ורע לו, בתשובות שאפשר לחזור ולהקשות עליהם. והם התשובות של שלשת רעי איוב, שחזר איוב והקשה עליהם.

ויש דרך אחרת של מענה לשאלה זו, שהוא מענה שאין עליו קושיות, והוא המענה של אליהוא בן ברכאל הבוזי.

ומעל כל המענות שיכולים להשיג בני אדם מחכמתם, קיים המענה שאינו נודע אלא על ידי נבואה מאת ה'.

ד. ושלשת רעי איוב השיבו על שלשת החלקים שבשאלתו של איוב, שאמר שהרעה הבאה על הצדיק היא שלא כדין.

אליפו התימני השיב, שהצדיק שבאה עליו הרעה אינו צדיק. ובלדד השוחי השיב, שהרעה שבאה על הצדיק אינה רעה. וצופר הנעמתי השיב, שאין בידינו לדעת מהו דבר שלא כדין. וכל אחת מן התשובות נכונה במקצת, אך יש מקום להקשות עליה.

ה. כי דברי אליפו הם דברי אמת, שיש בני אדם הנראים כצדיקים ואינם צדיקים. ומכל מקום צדק איוב בקושייתו עליו, שאי אפשר לומר שכל מי שבאה עליו רעה אינו צדיק.

וכן דברי בלדד הם דברי אמת, שיש דברים הנראים כרעה ואינם רעה. וכמו שאמר יוסף לאחיו, ואתם חשבתם עלי רעה, אלקים חשבה לטובה. ומכל מקום צדק איוב בקושייתו עליו, שאי אפשר לומר שכל הרעות מתגלות לבסוף כטובה, ופעמים שהצדיק מת ברעה.

וכן דברי צופר הם דברי אמת, שיש עניינים הנראים בטעות כמי שהם שלא כדון, ומחמת שידיעת האדם אינה ידיעה שלימה. ומכל מקום צדק איוב בקושייתו עליו, שאי אפשר לומר שאין לאדם שום ידיעה מהו כדון ומהו שלא כדון. והרי אין הצדיק יכול לנהוג בצדק, אלא על פי כוחו לדעת מהו צדק ומהו עוולה, ולפי ידיעה זו נראית הרעה הבאה על הצדיק כעוולה.

ו. הצד השווה בשלושת תשובות רעי איוב, שהן באות להצדיק את הקב"ה במה שהביא רעה על הצדיק. ועל כך אמר להם איוב (יג, ז-טז): 'הלאל תדברו עוולה וגו', אם כהתל באנוש תהלתו בו וגו', כי לא לפנינו חנף יבוא'. ופירש"י, שהם מדברים בשם הקב"ה להצדיק את מעשיו, ואינם אלא מחניפים לו להיות שקרנים לכבודו, לומר דברים שאינם נראים להם כאמת כדי להצדיק את הקב"ה. וכמו שאמר הקב"ה לרעי איוב, שחרה אפו בהם על שלא דברו אליו נכונה.

ואמנם נכתבו תשובות רעי איוב לדורות, כיון שיש צורך ללמוד ששאלת צדיק ורע לו אינה קיימת אלא במקרים מועטים. כי ברוב הפעמים שנראה לבני אדם שבאו רעות אל הצדיק, אינו אלא מראית העין בלבד. וכמו שהאריך הרמב"ם לבאר (מו"נ ג, יב), כי רוב הרעות ההוות בבני אדם, הן מנוקי הקטטות והמלחמות, או מנוקי אדם לנפשו ברוב התאוה, או מהעדר התוספת והעודף על צרכי בני אדם.

ומ"מ שאלת צדיק ורע לו קיימת במקרים מועטים. וכמו שכתב רמב"ן בשער הגמול שהשאלה קיימת במה שראינו כמה צדיקים נהרגין על ספריהם, או שנבראים בתחילת הבריאה חסרי אברים. ויש מתים קודם עשרים שנה, ומשעה שעמדו על דעתם היו צדיקים עוסקים בתורה ובמצות, ויש להם זכות ואין להם עונש שמים. וכענין איוב הצדיק שאירעו לו המקרים ההם.

[וכתב רמב"ן (שם), שמחמת כן צריך להיזהר שלא לעסוק בשאלה זו על ידי ריבוי הלימוד בספרים העוסקים בזה, כדי שלא ידמה בעיניו שהיא שאלה מצויה. וכלשונו 'ואני מזהיר עוד למי שירצה להיות ממי שנאמר עליו 'וצדיק באמונתו יחיה', שלא ישתדל בחקירה הזאת מפי הספרים ורוב המדברים בענין הזה, ויבין וידע כי אין הספק הזה רב מאוד'].

ז. אבל אליהוא בן ברכאל הלך בדרך אחרת. ולא בא להשיב מפני מה באה הרעה על הצדיק. אלא לפרש שהשאלה הראויה להישאל היא: לשם מה באה הרעה על הצדיק.

ודימה אליהוא את האדם שבאו עליו היסורים, כמי שהקב"ה מדבר אליו בחלום חזיון לילה, לגלות לו שעליו להימנע ממעשה פלוני כדי לשמור את נפשו.

וכך היסורים הם כנבואה מאת הקב"ה, להודיע לאדם מה עליו לעשות. להודיע לו שתפקידו עתה הוא להרבות זכויות, או להרבות בתפילה, או לתקן מעשיו וכדו'.

וזו היא השאלה שצריך הצדיק לשאול בשעה שבאה עליו רעה - לשם מה באה עלי רעה זו, ומהו התפקיד שמודיע לי הקב"ה על ידי שהביא רעה זו עלי.

ח. ועל זה אמרו בגמ' (ברכות ה, א): 'אמר רבא ואיתימא רב חסדא, אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו, שנאמר נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה עד ה'. פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה. ואם תלה ולא מצא, בידוע שיסורין של אהבה הם'.

הפשפוש במעשיו אינו כדי להצדיק עליו את הדין, על ידי שימצא מפני מה נענש שיבואו עליו היסורים. אלא הפשפוש במעשיו הוא בתורת חיפוש הדרך המביאה אל ה', על ידי שימצא מהו המעשה שעליו לתקן מכאן ולהבא. ואם לא מצא מעשה מסוים שעליו לתקנו, יתלה שבאו היסורים כדי להודיעו שעליו להזהר יותר מביטול תורה. ואם לא מצא במה להזהר מביטול תורה, בידוע שתפקידו הוא לדעת שהיסורים באים עליו מאהבת ה' אותו.

ט. וכן מצאנו כמה הלכות שנתחדשו על ידי יסורים. וכמו שפסק הרמ"א (חו"מ סי' ד), שאף שפעמים יכול אדם לעשות דין לעצמו, היינו דווקא כדי למנוע גזילה או נזק. אבל אם כבר נגזל לא יעשה דין לעצמו עם הגולן. והביא הגר"א (סקי"ב) בביאורו מקור דין זה מהמעשה שהביאו בגמ' (ברכות ה, ב), שהחמיצו לרב הונא ד' מאות חביות יין, ובאו רבנן לבקשו שיעיין במעשיו. וכשאמר להם שהוא מנכה משכר הארים כנגד מה שגזל ממנו, אמרו לו, היינו דאמרי אינשי שיש בזה טעם גניבה, וקיבל עליו שלא לעשות כן.

והרי שהרעה שבאה על רב הונא, באה כדי לחדש הלכה בדיני עשיית דין לעצמו [והיה רב הונא נותן כל חביות היין שהיו לו, כדי לזכות בחידוש הלכה זו]. ולא החמיצו החביות בתורת עונש על מה שעשה בעבר, שהרי מתחילה פסק להלכה שמותר לעשות כן, וכך היתה ההלכה באותה שעה. עד שעל ידי החמצת החביות נשא ונתן בדבר עם רבנן דבי רב הונא וקיבל את דעתם, ונתחדשה ההלכה שאין לעשות כן.

[והדבר ברור, שכאשר באו רבנן ובקשוהו שיעיין במעשיו, לא באו לבקש שיעיין במה חטא כדי שידעו על מה נענש. אלא באו לבקש שיעיין במעשיו כדי שיחדש הלכה שלא כמו שסבר עד עתה, ויזכו אף הם לידיעת הלכה זו].

וכן אמרו בגמ' (ב"מ סט, ב) שרב חמא היה משכיר את מעותיו, וסבר שאין בזה

איסור ריבית, וכלו מעותיו של רב חמא. ולא הזכירו חכם שחלק על רב חמא, אלא לאחר שאמרו בגמ' שכלו מעותיו של רב חמא, חזרו ופירשו טעם שתחשב השכרת המעות כריבית [ולא הוכיחו מגוף הפסד המעות שאסור לעשות כן, עד שפירשו טעם שיהא הדבר אסור, ושלא כסברת רב חמא].

והרי בשעה שפסק רב חמא שהדבר מותר, כך היתה ההלכה. אלא שעל ידי הפסד מעותיו חזרו לדון בדבר, ונתחדש טעם שהדבר אסור. וזכה רב חמא, שעל ידי הפסד מעותיו תתחדש הלכה בתורה.

י. ואמנם שאלת צדיק ורע לו עדיין עומדת במקומה. כי יש מקום לשאול, מפני מה כך הוא אופן ההודעה לצדיק מה עליו לעשות, על ידי רעה שבאה עליו. ומחמת שאלה זו, נכתבו לדורות תשובות שלשת רעי איוב.

אבל אליהוא הורה את הדרך לאיוב, שעל הצדיק שבאה עליו הרעה לשאול לשם מה באה עליו הרעה. וכל שיעסוק בשאלה זו או במציאת התשובה עליה, לא יהא עסוק בשאלה מפני מה באה עליו הרעה.

וכן עשה איוב, ולא חזר לשאול דבר לאחר מענה אליהוא. ומיד נתגלה לו לשם מה באו היסורים עליו, במה שעל ידי היסורים זכה לנבואה, ויען ה' את איוב מן הסערה. והמעייין יפרש הטעם, שלא השיב הקב"ה לאיוב את מה שנלקח ממנו, עד שהתפלל על שלשת רעיו, שלא יענשו על מה שלא דברו נכונה.

אשיחה בחוקיק - מרבנן ותלמידהון

ח. איסור עשיית עבירה הגורמת לחורבן הבית

(קכ, ב) איתא: הרי שהיה שם כתוב לו על בשרו הרי זה לא ירחוץ כו', רבי יוסי אומר לעולם יורד וטובל כדרכו ובלבד שלא ישפוך, שאני התם דאמר קרא 'ואבדתם את שמם מן המקום ההוא לא תעשון כן לה' אלהיכם' עשייה הוא דאסור גרמא שרי, ע"כ. מבואר, ד'בלא תעשון' לא

רש"י (דברים יב, ד) פירש קרא 'לא תעשון כן לה' אלקיכם': א"ר ישמעאל, וכי תעלה על דעתך שישראל נותצין את המזבחות, אלא שלא תעשו כמעשיהם ויגרמו עונותיכם לבהמ"ק להחרב.

ושמעתי בשם מרן הגר"א קוטלר זללה"ה להקשות, דהא בשבת

נכלל אלא עשייה בידים ולא גרמא, עבירה הגורמת חורבן ביהמ"ק. והיכי קאמר דקרא כולל גם עשיית

הגאון רבי חיים מרדכי אוזבנד שליט"א

ראש ישיבת 'עטרת שלמה' ראשל"צ ומח"ס 'דרך חיים', בני ברק

ט. שיעורים בתשעה באב

לא נעקר התענית לגמרי, ורחמנא לבא בעי, ע"כ.

וצ"ב כוונתו במה שכתב דיש להורות לשואל כן, ומהו מה שסיים ורחמנא ליבא בעי, הרי למשנ"ת החילוק ברור אם הוא חולה או שיש חשש שיחלה, ולכא' משמע שכוונתו דאף בחולה יש מקום לשיעורים בתשעה באב אם הוא יכול לצום ודלא כשנ"ת. וכן לכא' מבואר במשנ"ב (ס"ק יד) לגבי יולדת שתצום שעות, ומקור הדברים הוא מהבית הלל ויעו"ש שלמד כן מקטנים שמתענים לשעות. וצ"ע דהא במשנ"ב (ס"י תקנ סק"ה) הכריע כשיטה שאין תענית לשעות בקטנים בתשעה באב, וא"כ אף ביולדת אין לן מקור לזה, וצ"ע בכ"ז. [ולכא' נפק"מ בכ"ז אף במינות, ששונה רק כדי שלא יחסר לה חלב ואינה חולה, אם צריכה לשתות שיעורים].

הגאון רבי בנימין דוד אלישיב שליט"א

ראש כוללי 'תפארת בחורים' ומח"ס 'יד בנימין', ירושלים

בשו"ע (א"ח תקנד, ו) איתא: חיה כל ל' יום וכן חולה שהוא צריך לאכול, אי"צ אומד אלא מאכילין אותו מיד, דבמקום חולי לא גזרו רבנן, ע"כ.

ובפשוטו מבואר, שאין דין שיעורים בת"ב כמו שמצינו ביוהכ"פ (עי' סי' תריח).

והביאור הוא, דבמקום חולי לא גזרו רבנן.

אמנם בבאווה"ל כתב בשם הפתחי עולם, שבמקום שאין המחלה של חלערי"א חזקה ח"ו, יאכל פחות מככותבת בכדי אכילת פרס וכן שתיה. ומבואר, שבמקום שהוא עדיין אינו חולה אלא יש חשש שידבק במחלה מסוכנת, כיון שהוא לא חולה, נאמר בו דין תענית ולכן יש בו דין שיעורים. אמנם הבאווה"ל כתב עלה במוסגר בזה"ל: כך יש להורות לשואל בתשעה באב, שבוה

י. אבלות על חורבן הבית

בב"ק (נט, ב) איתא: אליעזר זעירא הוה סיים מסאגי אוכמי וקאי בשוקא

ולכא' תמוה, מהי הטענה עליו 'את חשיבת לאיתאבולי אירושלים', עד שהיה צריך לומר להם 'גברא רבה אנא', הלא כל ישראל מצווים להתאבל על חורבן הבית [ראה: ב"ב (ס, ב); שו"ע (או"ח סי' תקס); עין יעקב (ב"ק שם)].

הגאון רבי שאול אלתר שליט"א
ראש ישיבת 'שפת אמת', ירושלים

דנהרדעא, אשכחוהו דבי ריש גלותא וא"ל מאי שנא הני מסאני, אמר להו דקא מאבילנא אירושלים, אמרו ליה את חשיבת לאיתאבולי אירושלים, סבור יוהרא הוה אתיוה וחבשוה, אמר להו גברא רבא אנא וכו' ושבקוהו, ע"כ.

יא. ריבוי בקשות ותחנונים על ביאת המשיח

בבקשות פרטיות על כך. הא מצינו שהקדמונים חברו תפלות שלמות על כך, כמו הרמב"ן בעומדו מול מקום המקדש (ט אלול ה"א כז, נדפס בקובץ ישורון ח"ו עמוד תרלב), וכן הבן איש חי, נדפס בספרו ארחות צדיקים (כת"י), ומקרא כתוב (ישעיה סב, ו-ז) 'על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים כל היום וכל הלילה תמיד לא יחשו המזכירים את ה', אל דמי לכם ואל תתנו דמי לו עד יכונן ועד ישים את ירושלים תהלה בארץ', וברד"ק אמר כנגד בני הגלות, אתם שעליכם להזכיר את ה' אל דומי לכם, לא יהיה לכם דומי ושתיקה 'והתפללו לפניו תמיד' ושפכו לפניו לבבכם עד יכונן ירושלים בחומותיה. וכן הוא בבר"ר (יג, ב): כל תפלתן של ישראל אינו אלא על ביהמ"ק, מרי, מתי יתבנא מקדשא. וכ"כ הח"ח (חומת הדת פ"ד): הקב"ה חפץ שירבו

בכתובות (קיא, א) איתא: 'השבתי אתכם בנות ירושלים' וכו', שש שבועות הללו למה, תלתא הני דאמרן, אינך שלא יגלו את הקץ ושלא ירחקו את הקץ וכו'. וברש"י: שלא ירחקו את הקץ בעונם, לישנא אחרינא שלא ידחקו גרסינן לשון דוחק, 'שלא ירבו בתחנונים על כך יותר מדאי'.

וצ"ב, מהו גדר שלא ירבו על כך יותר מדאי, וכי יש גבול לתפלה על הגאולה, הלא הרבה מתפללנו על כך, כמו בתפלת העמידה ג"פ ביום, 'ולירושלים עירך', 'את צמח דוד' 'רצה' 'ותחזינה', וכן בתפלת 'והוא רחום' בשני וחמישי, כמו"כ בעלינו לשבח, בקדישים, בשבת ויו"ט בתפלת המוספים, ובר"ה כל התפלות.

וכי תימא, שכל זה בתפלות הקבועות דוקא, אבל אין להרבות

שו"ת חת"ס (ח"ו סי' פז ד"ה עמוד כד),
מהר"ל (נצח ישראל פכ"ד), ויפה קול
שה"ש ב, ז).

בתפלה על כך. וא"כ מה הבאור
בדברי רש"י שהשביעם שלא ירבו
בתחנונים על כך יותר מדאי. [ראה

הגאון רבי דוד פלק שליט"א

מח"ס 'בתורת יהגה' ו'עניניו של יום', ירושלים
d025865127@gmail.com

יב. תורה מגנא ומצלא מן החורבן

ויאמר ה' על עזבם את תרתי (הפסרת ת"ב)

ומציל, כדאי' בגמ' סוטה, ורק משום
שעזבתם את התורה אז יכול הג'
עבירות לגרום החורבן.

ויל"ע, דבגמ' שם מבואר דבימ"ק שני
'שעסקו בתורה ובמצוות' לא
נחרב אלא משום שנאת חנם,
ולמה לא היתה התורה שעסקו בה
מגינה ומצילה שלא יגרום שנאת
חנם החורבן.

הט"ז (הל' ברכת התורה סי' מז) תמה
על מ"ש בגמ' יומא דבימ"ק ראשון
נחרב על ג' עבירות, הלא בפסוק
מפורש הטעם על מה אבדה הארץ
על עזבם את תורת', והיינו שלא היה
התורה חשובה בעיניהם שלא ברכו
בתורה תחילה, כדאי' בגמ' נדרים
ובר"ן שם.

ותי' הט"ז, דבאמת תורה מגין

הרה"ג שמעון שרייבער שליט"א

רב ביהמ"ד 'מכתב סופר', לייקווד
kuntros@gmail.com

יג. עקיבא נחמתנו

אתם בוכים וכו', אמר להן לכך אני
מצחק דכתיב (ישעיה ח, ב) 'ואעידה
לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת
זכריה בן יברכיהו וכי מה ענין אוריה
אצל זכריה אוריה במקדש ראשון
וזכריה במקדש שני, אלא תלה
הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו

הגמ' (מכות כד, ב) מספרת על ר"ג
ורבי אלעזר בן עזריה ורבי יהושע
ורבי עקיבא שהיו עולין לירושלים
וכו', וכשהגיע להר הבית ראו שועל
שיצא מבית קדשי הקדשים התחילו
הן בוכין ור"ע מצחק, אמרו לו מפני
מה אתה מצחק אמר להם מפני מה

והנה דברי ר"ע שתמה מפני מה אתם בוכים משום שידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת, צריכים עיון, וכי נאמר שנבא בתשעה באב בזמן הקינות וננחם את הציבור שבית המקדש עתיד להבנות א"כ מה לכם לבכות תתחילו לצחוק.

ועוד, דהלכה פסוקה בשו"ע (תקנא, א): משנכנס אב ממעטין בשמחה, א"כ מדוע ר"ע צחק.

הרה"ג ציון כהן שליט"א
בני ברק, כולל 'בית יהודה'
simcha401@gmail.com

של אוריה, באוריה כתיב (מיכה ג, יב) 'לכן בגללכם ציון שדה תחרש' וגו', בזכריה כתיב (זכריה ח, ד) 'עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלם', עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה, עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת, בלשון הזה אמרו לו עקיבא ניחמתנו עקיבא ניחמתנו.

יד. מהרה יבנה המקדש

תיקנן עכשיו לשתות יין לעולם, דלא חייש שמא יבנה פתאום.
וצ"ב, מתלמוד ערוך בבכורות (נג, ב): וכי תימא אפשר דשדי ביה מומא בכולי עדריה, מהרה יבנה בית המקדש ובעינן בהמה להקרבה וליכא.

הרה"ג בן ציון סלומון שליט"א
ירושלים, כולל 'אהל יוסף'
dynhslmwn2@gmail.com

בסנהדרין (כב, ב) איתא: רבי אומר, אומר אני כהנים אסורין לשתות יין לעולם, אבל מה אעשה שתקנתו קלקלתו. ופירש"י: חורבן הבית שקלקלן ועירבב סדר משמרותיהן, שהיה אוסרן ביין בזמן משמרתן, ומתירן שלא בזמן משמרתן, הוא

טו. ישיבת מלכי דוד בעזרה לעתיד לבא

למאות ולאלפים ולרבואות, וכאשר עשה עם אבותינו הגדולות והנוראות, יחיש בימינו קץ הפלאות, יבנה הבית

ז"ל הרמב"ן (במדבר לו, ז): נשלם ספר הפקודים ודגלי הצבאות, ולאלהים אלהי צבאות שבח והודאות,

כסאות', משמע, דלעת"ל ישוב כל מלכי בית דוד בעזרה, ולא רק דהע"ה שהוא ודאי יהיה מלך ישראל, אלא כל זרעו ששימשו במלוכה.

וצ"ב, הא אמרו חז"ל (חולין ס, ב): אין שני מלכים משתמשים בכתר אחד.

הרה"ג מיכאל יעקב פרנקל שליט"א

בני ברק, סולל 'דרכי איש'

והלשכות וגבול לפני התאות, ויכין שם לבית דוד כסאות, ועינינו רואות, והוא ברחמיו ינקנו מנסתרות ומכל שגיאות, ויראנו מתורתו נפלאות, אמון כן יהי רצון.

והנה ממש"כ 'ויכין שם לבית דוד

טז. לימוד קטנים בת"ב בדברים הרעים

יהודה נשיאה אין מבטלין תינוקות של בית רבן אפילו לבנין בית המקדש. והיאך הכא מצינו דתשב"ר בטילין מת"ת יותר מהגדולים].

ויתכן דמעיקר הדין אף דברים הרעים אסור, אלא דהתירו ללמוד משום חיוב ת"ת, אבל קטנים דכתב הר"מ (פ"א מהל' ת"ת ה"א): נשים ועבדים וקטנים פטורים מתלמוד תורה, אבל קטן אביו חייב ללמוד תורה שנאמר 'ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם', הרי דקטן פטור ממצות ת"ת, ולכך לא התירו לתינוקות ללמוד בדברים הרעים. אלא יקשה, הא כשם שאין חייבים בת"ת כך אין חייבים באבילות, וא"כ אף לא יאסר כלל בת"ת.

בגמ' (תענית ל, א) איתא: תנו רבנן, כל מצות הנוהגות באל נהוגות בתשעה באב וכו', וקורא בקינות באיוב ובדברים הרעים שבירמיה ותינוקות של בית רבן בטלין, משום שנאמר 'פקודי ה' ישרים משמחי לב'.

משמע מדברי הגמ' וברמב"ם (פ"ה מהל' תעניות ה"א), דתשב"ר בטילין מת"ת לגמרי, ואפי' מללמוד דברים הרעים.

וצ"ב, מ"ש גדולים מקטנים לענין זה, דבגדולים נאמר רק שאסור ללמוד דברים המשמחים והותרו בדברים הרעים. [וביותר, הרי איתא בשבת (קט, ב): אמר רב המנונא, לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביטלו בה תינוקות של בית רבן וכו', ואמר ריש לקיש משום רבי

הרה"ג נתן חובין שליט"א

מח"ס 'נהורא דאורייתא', מודיעין עילית

r0527113274@gmail.com

פקודיך אתבונן - ברורי הלכה

הבנת האבל על החורבן והציפייה לבנין ביהמ"ק*

האבילות על ירושלים והציפייה לבניינה כמו גם השאיפה לארץ ישראל בכלל, צריכות להיות עפ"י המובן האמיתי של הדברים שאנו מצפים להם, בית המקדש ירושלים וארץ ישראל צריכים להתפרש אצלנו באור הנכון שלהם, כדי שנזכה להיות מהמצפים להם.

כשילד גדל, כשמתחיל ילד לגדול, בהתחלה מכיר את אמא שלו. בגיל יותר מבוגר מתחיל להכיר גם את אבא שלו. הוא עכשיו מבין מה זה אבא? הוא עוד לא מבין מה זה אבא. הוא לא יכול להשיג השגה יותר עמוקה, שהאבא הוא המפרנס של המשפחה, שהאבא הוא המחנך בבית, פוסק הלכה בבית. בכל זה, עוד אין לו מושג כשהוא תינוק בן שנה. אח"כ כשהוא גדל יותר, הוא מתחיל להבין שהאבא מתנך אותו לפעמים, הוא מבין שהאבא מפרנס אותו, אבל זה עדיין לא אומר שהוא מכיר את אבא שלו. מה פירוש? יכול להיות שאביו איש גדול מאד בתורה, הבן אין לו מושג מזה. הבן לא יכול להבדיל אם האבא יודע להבין כל תוס' או כל רי"ף, או שהאבא יודע להגיד לו את הפסוק "תורה ציוה לנו משה" (דברים ל"ג, ד'), שכל יהודי שומר מצוות יודע להגיד לבן שלו. הרי זוהי חובתו של כל יהודי ללמד דבר ראשון את הבן שלו "תורה ציוה לנו משה" ו"שמע ישראל" אך עדיין לא ניכרת לבן הגדלות של האבא בתורה. או אם האבא בעל חסד גדול, או לא. איך ילד בן שלש או ארבע ידע אם האבא בעל חסד? הוא יודע שהאבא לוקח אותו גם לביהמ"ק, רואה גם שהאבא הוא יהודי שמתפלל בביהמ"ק, אבל עד היכן מגיע גדלותו של האבא הוא לא יודע. לאט לאט, כמה שהוא גדל יותר, הוא יכול להכיר את הגדלות של האבא, וכן הגדלות של האמא בגדלויות שלה. ההכרה של הילד בגיל רך היא הכרה שטחית. זה לא נקרא שהוא מכיר את האדם, הוא מכיר את האדם מבחינת תווי הפנים שלו. הוא מכיר את האדם מבחינת הידיים והרגליים שלו. אבל לא מכיר את האדם שבאדם, אם זה אדם גדול בתורה, אם זה אדם גדול במידות, אם אדם גדול ביראת שמים. ההכרה שלו היא הכרה שטחית.

כשאנחנו מדברים על לחבב את ארץ ישראל, זה גם כן אותו דבר. אפשר לחבב את ארץ ישראל ושהחיבוץ יהיה שטחי, הוא לא משמעותי, הוא לא אמיתי, הוא לא מעמיק. אפשר לומר שארץ ישראל היא ארץ יפה מאוד. יש בה נוף יפה מאוד, יש בה הרים ובקעות. כתוב בתורה שיש בה, ואנן סהדי שיש בה.

* הגאון רבי אביגדר הלוי בנמצאל שליט"א, רב העיר העתיקה ירושלים, ונשיא כולל צילו של היכל.

זו עוד לא המהות של ארץ ישראל. יש לה אקלים טוב. הכוזרי מדבר על זה שהאקלים של ארץ ישראל הוא ממוצע, הוא ממוזג, לא קר מדי ולא חם מדי. פלאי פלאים. הכל אמת ויציב, אבל זו כל המהות של ארץ ישראל? התורה אומרת גם שארץ ישראל היא "ארץ חטה ושערה וגפן ותאנה ורמון" (דברים ח', ח'). שהפירות שלה טעימים, "זבת חלב ודבש" (שמות ג', ח'). גם זה נכון, ודאי אמת. תורת משה אמת.

וזכינו גם לראות את האמת הזו. ואף על פי כן זו לא המהות של ארץ ישראל. גם זה עוד שטח. כל הדברים האלה גם אם הם נכונים, וגם אם צריך להכיר טובה לה' על שנתן לנו ארץ עם אקלים טוב, עם נוף טוב, עם פירות טובים, התורה הרי מצוה עלינו להכיר טובה לה', שנתן לנו ארץ חטה ושערה, ואעפ"כ לא זה עיקר יחודה של ארץ ישראל. מי שמכיר את כל הדברים האלה, הוא עוד לא מכיר את ארץ ישראל.

יש בפרשת עקב שתי פרשיות על יחודה של ארץ ישראל. הפרשה הראשונה - משה רבינו מדבר על מה שקורה לנו במדבר "וזכרת את כל הדרך אשר הוליךך ה' אלהיך זה ארבעים שנה...ויאליך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אבתך למען הודיעך כי לא על הלחם...כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה, ארץ נחלי מים, עינת ותהמות יוצאים בבקעה ובהר, ארץ חטה ושערה...ואכלת ושבעת וברכת" (דברים ח', ב-י), ואח"כ הזהרה חמורה "השמך לך פן תשכח את ה' אלהיך...המוליךך במדבר הגדל והנורא נחש, שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים" (דברים ח', י"א-ט"ו). זו פרשה אחת שעוסקת בארץ ישראל. הפרשה השנייה שעוסקת בארץ ישראל קרוב לסוף פרשת עקב התורה אומרת "כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים היא אשר יצאתם משם אשר תזרע את זרעך והשקת ברגלך כגן הירק, והארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעת למטר השמים תשתה מים, ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה תמיד עיני ה' אלהיך בה מראשית השנה עד אחרית שנה, והיה אם שמע תשמעו..." (דברים י"א, י"ב-כ"א). מה החילוק בין שתי הפרשיות האלה? אולי ניתן לומר, הפרשה השנייה באמת מדברת על יחודה של ארץ ישראל, היא הארץ היחידה בעולם אשר ה' אלקיך דורש אותה. תמיד עיני ה' אלקיך בה. ההשגחה עליה. ואם אתה צדיק אז יהיה גשם, אם חס ושלום להיפך, אז להיפך. זו יחודה של ארץ ישראל לעומת חו"ל - שהיא ארץ ההשגחה העליונה. אמנם עיני ה' בכל מקום בעולם, אבל מתרכז כביכול בארץ ישראל. ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה. אגב הדרישה של ארץ ישראל דורש את שאר הארצות, אבל עיקר ההשגחה על ארץ ישראל. אבל הפרשה הראשונה, לפום פשטא דקרא, לא מדברת על ארץ ישראל במיוחד. היא מדברת על החילוק בין ארץ מדבר לארץ ישוב, שבמדבר אתה חי בניסים, המן יורד לך מהשמים, יש נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים, ומשה רבינו צריך להוציא לך מים, כלומר, הקב"ה מוציא לך ע"י עבדו משה מים מצור החלמיש. הכל בניגוד לטבע. וה' אלקיך מביאך אל ארץ טובה, ששם אתה תחשוב שהנה זה בדרך הטבע, ואין המן צריך לדדת מהשמים, חטה ושערה יש בארץ, גפן ותאנה ורמון יש בארץ, עינת

ותהמות יוצאים בבקעה ובהר, בלי שמושה יכה על הסלע, למקום שלכאורה ההנהגה היא טבעית יותר, למראית עין. זו לא אמת. האמת היא שה' אלקיך דורש אותה, אבל למראית עין זה טבעי יותר, זה לא מדבר על ארץ ישראל במיוחד. חטה ושעורה יש בהרבה ארצות, חוץ מארץ ישראל. גפן ותאנה ורימון, זית שמן ודבש יש בעוד ארצות.

אבל היחוד של ארץ ישראל הוא לא בחיטה או בשעורה. היחוד של ארץ ישראל היא בזה שהיא ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה. כשאתה משיג את זה, אז אתה משיג את מהותה של ארץ ישראל. פרשה ראשונה שעד כאן השגת כן דברים חיצוניים, רק הכרה שטחית של ארץ ישראל. אבל מהותה של ארץ ישראל היא "ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה", "תמיד עיני ה' אלהיך בה". ארץ שאתה חי רק לפי השגחה. אם אתה צדיק - יורד גשם, אם אתה חס ושלום להיפך - נעצר הגשם. זה יחודה של ארץ ישראל, שזו הארץ שמסוגלת לתורה.

נכון, שהיו גדולי תורה גם בחו"ל. כל הש"ס הבבלי התחבר בבבל. רש"י התחבר בצרפת ואשכנז. הרי"ף והרמב"ם בארצות אחרות, ואעפ"כ ארץ ישראל יותר מסוגלת לתורה מארצות אחרות. מפני שנתפזרנו בין האומות, היינו צריכים את הרי"ף בספרד ולא בארץ ישראל. אבל, אילו זכינו, היו הרי"ף, הרמב"ם, רש"י ור"ת כולם יושבים בארץ ישראל. מו"ר הרב דסלר זצ"ל העיד על עצמו שבארץ ישראל הוא משיג יותר בקלות ממה שהשיג בחו"ל. אדם גדול מרגיש את זה, שבארץ ישראל ההשגות הם אחרות. הגמ' (כתובות ע"ה.) הרי אומרת אחד מהכא כי סליק להתם, תלמיד חכם מבני ארץ ישראל הוא שקול כשני תלמידי חכמים שבבבל. אבל כשאחד מבבל עולה לארץ ישראל נהיה כשנים מבני ארץ ישראל. לא כתוב שאחד מארץ ישראל שבא לבבל נהיה כשנים מבני בבל. אבל אחד מבבל שבא לארץ ישראל, נהיה כשנים מבני ארץ ישראל. מפני שהעליה לארץ ישראל זו מהות אחרת. הגמ' (מכות ז'). אומרת שאחד שנידון למוות וברח מחו"ל לארץ ישראל, סותרים את דינו. אולי בגלל זכותא דארץ ישראל ימצאו לו זכות שלא מצאו לו בחו"ל. הרי הוא לא נידון על מצוות התלויות בארץ, או לא תלויות בארץ. ובכל זאת אולי בארץ ישראל כוח התורה שונה, וזכות שלא מצאו בחו"ל ימצאו בארץ ישראל. זו מהותה של ארץ ישראל. שזאת הארץ המיוחדת לתורה, לקדושה. אפשר להיות איש קדוש גם בחו"ל. היו לנו אנשים קדושים גם בחו"ל; גדולי עולם, ענקי רוח, ואעפ"כ ארץ ישראל היא ארץ הקודש בפשטות. בחו"ל צריך לעבוד יותר. הגר"א ואחרים זוכים גם בחו"ל. אבל בארץ ישראל קל יותר. ארץ הנבואה, שאין לנו אמנם בזמן הזה, אבל הכוזרי הרי כותב שכל הנביאים נבאו, או בה, או בשבילה, זאת הארץ המיוחדת לנבואה. זאת הארץ המיוחדת לעבודת ה', לעבודת הקרבנות ולשאר עבודות ה'.

כשאנחנו מתאבלים בימי בין המצרים על חורבנה של ירושלים, על מה אנחנו מתאבלים? על הדברים האלה אנחנו מתאבלים. על שאין לנו מקדש לעבודת ה', על שאין לנו סנהדרין גדולה בלשכת הגזית, על הדברים האלה, לא על דברים טפלים שאפשר גם בארצות

אחרות, אלא על הדברים האמיתיים. מלכות בית דוד, שהיא המלכות הרוחנית, שמביאה לעבודת ה'. יהודה הוא הרי השבט שנבחר למלכות. עבודה אמיתית היא עבודת ביהמ"ק. היום התפילה במקום העבודה. אבל כשנזכר, תהיה לנו תפילה, בנוסף על העבודה, לא במקום העבודה. צריך להתפלל, גם בזמן הבית מתפללים, אבל בזמן הבית מתפללים על הקרבנות. בזמן הזה אנחנו מתפללים כתחליף לקרבנות. כשנבין מה חסר לנו, אז אנחנו נבין על מה אנחנו מתאבלים בימים אלה. אחרת האבלות היא שטחית, היא מן השפה ולחוץ, היא לא על הדברים האמיתיים. מי שמתאבל על הדברים האלה, הוא זוכה בעזרת ה' במהרה בימינו לשמחה האמיתית. כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה. זה רק אם הוא מתאבל על ירושלים האמיתית, לא בנינים יפים או חנויות שפתוחות בשבת ועוד דברים כאלה. זה לא ירושלים, זה ערי יון. ירושלים זה כשהמקדש קיים, עבודת ה' קיימת, הסנהדרין יושבת בלשכת הגזית, וכל ישראל מקבלים תורה, מקבלים יראת שמים, כאשר התורה מצוה לעלות לירושלים ולאכול מעשר שני, אומרת התורה, מה התכלית של העליה לירושלים לאכול מעשר שני "למען תלמד ליראה את ה' אלקיך כל הימים" (דברים י"ד, כ"ג). וכמו שפרשו חז"ל [הובאו הדברים בתוס' ד"ה כי מציון, ב"ב כא.], שע"י שהוא בא לירושלים, הוא רואה את הכתנים בעבודתם, רואה את הסנהדרין בלשכת הגזית, רואה את המלך מבית דוד יושב על כסאו, אז ע"י שהוא בא לירושלים מקבל יראת ה'. מי שמתאבל על שזה חסר לנו, הוא המתאבל האמיתי על ירושלים, הוא זה שבמהרה בימינו יזכה באמת לראות בשמחתה, ישמח במלך מבית דוד, ישמח בעבודת ה' בבית המקדש, ובסנהדרין הגדולה בלשכת הגזית. מי שמתאבל על הדברים האלה, מי שחסר לו שאין מקדש, ואין קרבנות, אין אורים ותומים וכל מה שחסר לנו, הוא זה שיוזכר באמת לשמחה האמיתית הגדולה כשבמהרה בימינו כל הדברים האלה יבואו על תיקונם, נזכה בירושלים ללמוד ליראה את ה' אלקינו כל הימים.

קונטרס התשובות

תשובות על שאלה שפורסמה בשנים קודמות

אכילת בשר ושתיית יין בכל השנה*

תניא אמר רבי ישמעאל בן אלישע, מיום שחרב בית המקדש, דין הוא שנגזור על עצמנו שלא לאכול בשר ולא לשתות יין, אלא אין גוזרין גזירה על הצבור אלא אם כן רוב צבור יכולין לעמוד בה (ב"ב ס, ב).

* עקב חוסר מקום, לא הובאו תשובות כלל המשיבים לשאלה זו.

וצ"ע, לפי מה שכתב הט"ז (או"ח תקפח סק"ה; יו"ד קיז, סק"א; חו"מ סו"ס ב), שדבר המפורש בתורה להיתר אין כח ביד חכמים לאוסרו, וכיון שאכילת בשר ושתיית יין מפורש בתורה לאכלו [אכילת בשר בפרשת ראה (דברים יב, כ) ושתיית יין בפרשת נשא (במדבר ו, כ)], כיצד לולי טעם 'אין גוזרין גזירה על הצבור' אא"כ רוב צבור יכולים לעמוד בה' היו גוזרים שלא לאכול בשר ושלא לשותות יין.

(גליון קיג עניני גלות ונחמה אות ד)

תשובת מרן רבינו חיים קניבסקי זצוק"ל

בשר ויין לא יאכלו ביום ראשון ויום שני של ראש השנה

דוקא במצוה מפורש בתורה לאכול וקרא מייירי בשלמים כדפירש"י

תשובת הגאון הגדול רבי משה שטרנבוך שליט"א

התורה דברה באופן כללי, שמותר לאכול בשר ויין, ולא איירי על זמן החורבן, ואי"ז נגד התורה.

תשובת הגאון הגדול רבי דב לנדו שליט"א

צואת יונדב בן רכב טפי קשה.

האם גם במצב שביהמ"ק בחורבנו [נאמר ההיתר]?

תשובת הגאון הגדול רבי יצחק סורוצקין שליט"א

בזמן אבל אסור לאכול בשר ולשתות יין, ולאחר החורבן שאנו צריכים להתאבל עלי', בדין שלא נאכל בשר ונשתה יין.

* כוונתו לנאמר בירמיה (לה, ו-י): ויאמרו לא נשתה יין, כי יונדב בן רכב אבינו צוה עלינו לאמר, לא תשתו יין אתם ובניכם עד עולם. ובית לא תבנו, וזרע לא תזרעו, וחרם לא תטעו, ולא יהיה לכם, כי באהלים תשבו כל ימיכם, למען תחיו ימים רבים על פני האדמה, אשר אתם גרים שם. ונשמע בקול יונדב בן רכב אבינו, לכל אשר צונו, לבלתי שתות יין כל ימינו, אנחנו נשינו בנינו ובנותינו. ולבלתי בנות בתים לשבתנו, וחרם ושדה וזרע לא יהיה לנו. ונשב באהלים, ונשמע ונגעש ככל אשר צונו יונדב אבינו.

עיון ההלכה

משנה ברורה
 חלק חמישי

שאלות והערות
 בהספק לימוד שבועי

תוכן עניני עיון ההלכה

קמז	כללי ההשתתפות
קנב	שבוע פרשת פינחס
קנד	שבוע פרשת מטות - מסעי
קנו	שבוע פרשת דברים
קנה	שבוע פרשת ואתחנן
קס	שבוע פרשת עקב (גליון רכב)

הננו לשוב ולהדגיש כפי שמפורסם בהדגשה בכללי עיון ההלכה בכל גליון, כי **אין התחייבות** על מינימום מלגות שיחולקו בכל גליון. החלוקה תתקיים בע"ה על פי הגרלה על כל גליון, לפי גובה התרומה שתתקבל לגליון זה. כאשר נעשה כל מאמץ בע"ה להמשיך ולחלק מלגות רבות וגבוהות ככל האפשר

אפשרות שיוך יום שבת קודש לשבוע הבא

במענה לפניות רבות ובהתייעצות עם רבותינו שליט"א

הננו לעדכן כי **ניתן לשייך** [באופן חד פעמי או באופן קבוע] **את לימוד הספק 'עיון ההלכה' בשבת קודש - לשבוע הבא**, כפי שהיה עד כה לגבי הלימוד והמענה במוצש"ק. דהיינו שניתן להתחיל את הלימוד השבועי מיום השבת, ולשייכו לזמן הלימוד והמענה של השבוע שלאחריו.

יודגש כי **לא ניתן לשייך את זמן הלימוד ביום השבת גם לשבוע שעבר וגם לשבוע הבא**, דהיינו: במדה ומתחילים בשבת את סדר הלימוד של שבוע הבא, לא ניתן להשלים ביום זה את סדר הלימוד של שבוע קודם, וכן לא ניתן להשיב במוצש"ק על שאלות השבוע שעבר.

בשאלות 'עיון ההלכה' הושקע עמל וממון רב, אין להעתיק שאלות אלו ולפרסמם בכל צורה שהיא, כולל במאגרי מידע או בספרים וכד', בלא אישור בכתב ממערכת 'עיון הפרשה'

כללי ההשתתפות

ההספק השבועי:

ההספק השבועי נקבע על כשני דפי משנ"ב, ונכלל בו: שולחן ערוך, משנה ברורה, ביאור הלכה ושער הצינן בלבד (לא כולל טור ב"י ונו"כ הטור והשו"ע, ולא כולל חיבורים על המשנ"ב). ההספק הוא לכל שבוע בנפרד, ואין להעבירו לשבוע אחר. אחת לכשלושה חדשים תערוך בע"ה חזרה על החומר הנלמד, בהספק החזרה, אין חובה ללמוד ביאור הלכה ושער הצינן, אין חובה להשיב על חלקי השאלות המופיעות בסוגריים מרובעות, בדרך כלל, בשבועות החזרה. (בגליון זה מפורסם לוח ההספק השבועי עד לשבוע פרשת נצבים-וילך, ויש לנהוג על פיו גם אם ארע איחור בזמן קבלת הגליונות).

לוח ההספק מופיע בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות' תחת קטגורית 'עיון הפרשה'. ניתן להאזין לשיעור חזרה על ההספק השבועי, בקו: 073-3718200, רשימת השיעורים מפורסמת להלן לאחר לוח ההספק.

זמן הלימוד:

זמן הלימוד הוא לכה"פ שעה בשבוע בחומר ההספק השבועי, מיום ראשון ועד למוצ"ש (המעוניין יכול להכליל את השבת או את מוצ"ש בשבוע שלאחריו, אך אין להחשיב את השבת או מוצ"ש גם כשבוע שעבר וגם כשבוע שלפניו. באם הותחל בשבת או במוצ"ש הלימוד של השבוע הבא לא ניתן להשלים את הלימוד או המענה של השבוע שעבר). אין להכליל בזמן זה לימוד חומר נוסף מלבד ההספק השבועי (וכן זמן האזנה לשיעור הסיכום אינו נכלל בשעת הלימוד). כמו"כ אין להשלים זמן לימוד משבוע לשבוע, אלא במקרים חריגים ממש וכמה דקות בלבד. זמן כתיבת התשובות אינו נכלל בשעת הלימוד. (יש ללמוד את כל ההספק השבועי גם אם מתארך יותר משעה).

זמן עניית התשובות:

יש להשיב על השאלות מדי שבוע על החומר השבועי. במקרה חריג אחד פעמי ניתן לאחר את מענה התשובות בזמן מועט.

בשבוע חול המועד ניתן להשיב תשובות עד יומיים אחרי יום טוב אחרון. הלימוד חייב להיות במועדו.

כללי התשובות:

שאלות 'עיון ההלכה' נכתבו על ידי צוות ת"ח מופלגים, במטרה לסכם את החומר השבועי הנלמד. בהחלטת רבותינו שליט"א, ומתוך רצון להביא לידיעה ברורה ללא הכבדה על המשיבים שליט"א, ניתן לעיין בספר המשנ"ב בזמן עניית התשובות. על התשובות להיות מלאות על כל חלקי השאלות (השאלות הם על חומר המפורש במ"ב בב"ה ל ובשעה"צ או בדוגמאות הנלמדות מתוך דבריו). אין חובה להשיב על השאלות 'לפלפול'. יש לענות לפחות על 4 מתוך 5 השאלות בכל שבוע. אין להעתיק תשובות מאחר אף אם החומר נלמד בצוותא. התשובות יבדקו בע"ה על ידי צוות מיוחד שמונה לשם כך, ורק תשובות הנכללות באמור לעיל יחושבו לקבלת המלגות. יש לכתוב את תשובות 'עיון ההלכה' על דפים נפרדים מדפי התשובות לעיון הפרשה, אין לשלוח תשובות על גבי דפי הגליון רק ע"ג דפי דפדפת או A4 בצורה מסודרת ונקייה. את

התשובות לכל הגליון יחד יש לשלוח עד התאריך האחרון המופיע על גבי טופס סימון התשובות שנענו. מומלץ לציין גם על גבי דפי התשובות את מספר הקוד האישי, למניעת טעויות.

המחזיקים ברשותם מכשירי תקשורת הפתוחים לשימושים נוספים מלבד שיחות, כגון איפון סמארטפון ודומיהם (אף מכשירים הקרויים 'מוגנים' או 'מסוננים'), **אינם רשאים** להשתתף במסגרות המלגות השונות.

השתתפות במדור 'עיון ההלכה' בלבד:

לשם קבלת מלגת 'עיון ההלכה' אין חובה להשתתף בשאר מדורי הגליון, וניתן להשיב על מדור זה בלבד. **המלגות ניתנות למשיבים על 'עיון ההלכה' של גליון שלם.** לכן אין אפשרות להשיב רק על חלק מן השבועות שבגליון.

טופס התשובות:

יש לצרף לתשובות את 'טופס סימון תשובות' הנמצא ב'דפי הטפסים' שבסוף הגליון, ולמלא את כל הפרטים כמצוין בטופס. הטופס הוא **משותף** לכל מדורי הגליון, ואין לגוזרו **לשני חלקים** אלא לשולחו בשלימות. השולח גם תשובות ל'עיון הפרשה' יש לשלוח את תשובות 'עיון ההלכה' ותשובות 'עיון הפרשה' בדפים שונים אך באותה מעטפה עם הטופס. מי שאין בידו קוד אישי, יש להנפיק קוד קודם השליחה, דרך נדרים פלוס / עיון הפרשה / טפסי הרשמה ומידע. השתתפות ב'עיון ההלכה' ובשאר מדורי הקובץ **מוותנית בתשלום על הגליון.** לא יתקבלו תשובות עם טופס שלא מצוין בו צורת התשלום.

שעות סדרי הכולל:

מטרת 'עיון הפרשה' מעת הקמתו על ידי מרגן ורבנן זצוק"ל ויבלחט"א, להרבות תורה ועמלה בקרב בני התורה. ולפיכך ח"ו שיביא לאיזה רפיון בסדרי הלימוד הקבועים, וודאי במקום שיש קפידא מצד הנהלת הכולל שלא לעסוק בלימודים אחרים מלבד החומר הנלמד במסגרת הכולל.

חלוקת המלגות והשתתפות בהגרלה:

בהתיעצות עם רבותינו שליט"א, ומתוך רצון הנדיבים הדגולים שליט"א לסייע בידי עמלי התורה, נקבע כי המלגות יחולקו על ידי מתן 'קופונים' לרשתות המזון הגדולות שבכל עיר ועיר. המלגה היא בל"ג בסך 200 ₪ לגליון, ותינתן לעונים **בקביעות** על מדור 'עיון ההלכה', ולא בהשתתפות בגליון אחד בלבד, ואין צ"ל שאין אפשרות לענות על חלק מגליון.

המלגה תחולק על פי הגרלה בין הזכאים למלגה, כמות הזוכים וגובה המלגה יהיו לפי גובה התרומה שתתקבל עבור כל גליון. כל המלגות מחולקות על דעת רבותינו שליט"א.

המלגות לגליונות ריא - ריז יחולקו בע"ה עם מלגות ירח האיתנים תשפ"ה הבעל"ט.

המלגות לגליונות ריח - רכב יחולקו בע"ה עם מלגות חג הפסח תשפ"ה הבעל"ט.

כמו כן משתתפים משיבי 'עיון ההלכה' בהגרלה הרגילה מבין משיבי הגליון, כפי כללי ההגרלה המפורסמים בפתח הגליון.

מלגות החגים וקרן 'בתורתו יהגה':

מלגות החגים במסגרת 'עיון הפרשה', מחולקות בין משיבי 'עיון הפרשה' על מדוריו השונים, ללא קשר למדור 'עיון ההלכה'. תשובות על מדור 'לפפולא' ב'עיון ההלכה' מצטרפות לתשובות על שאר מדורי הקובץ להערכת הזכאות למלגות הנ"ל (דהיינו: לצורך קבלת מלגות אלו אין חובה לענות על השאלות 'לפפולא', אך תינתן עדיפות למשיב על השאלות 'לפפולא' אם עדיין אינו זכאי למלגות אלו בעד תשובותיו על שאר מדורי הקובץ).

מלגות לבחורים

התוכנית מיועדת גם לבחורי הישיבות נ"ו, על פי כל הכללים דלעיל. הזכאות לבחורים: בערב חג הפסח זכאות לשובר סבסוד ביגוד בדרגות שונות, ובערב חג הסוכות מלגה בכרטיסי 'אידיש כארד', בסך 100 ש"ח לגליון. אין להשתתף בתוכנית על חשבון סדרי הישיבה.

תשובות המערכת לשאלות 'עיון ההלכה'

ניתן לקבל בדוא"ל את תשובות המערכת לשאלות 'עיון ההלכה', כשבועיים לאחר מועד שליחת התשובות. המעוניין בקבלת התשובות ישלח הודעה לכתובת: iyun1@iyun.co.il ובשורת הנושא לכתוב: הצטרפות לקבלת תשובות עיון ההלכה.

מענה ממוחשב:

השקנו בס"ד קו טלפון מיוחד לכל עניני 'עיון הלכה', שמספרו: 076-8178005. מידע על זכאות למלגה ניתן להתעדכן דרך נדרים פלוס / עיון הפרשה / טפסי הרשמה ומידע, או בקו: 076-8178003 (מתעדכן בזמני חלוקת המלגות). בדיקת תשובות שהתקבלו במערכת, דרך נדרים פלוס / עיון הפרשה / טפסי הרשמה ומידע, או בקו 076-8178002.

מענה אנושי:

עקב העומס הגדול על קו המענה האנושי (076-8178007), לצערנו על אף הגדלת צוות המשרד ושעות פעילות המשרד, לא נענו חלק מהשיחות. בקשתנו בזאת מהמשיבים הנכבדים שליט"א לפנות למענה האנושי רק בנושאים דלהלן: בירורים בנושא מנויים, בירורים בנושא קוד אישי (שחזור קוד אישי ניתן לקבל במענה ממוחשב), ותרומות בכרטיסי אשראי. הפונה בנושאים אחרים, מלבד שלא יזכה למענה, גורם להכבדה על המערכת ולנזק לשאר הציבור. כמו"כ בקשתנו מכל הפונים, להכין מראש את מספר הקוד האישי, לשם מענה יעיל ורזי.

בירורים בדוא"ל ובעמדות נדרים:

לבירורים על שאלות המדור בלבד, ניתן לפנות לכתובת: eh025879@gmail.com לבירורים כלליים בכל נושאי 'עיון ההלכה' ניתן לפנות לכתובת המערכת: iyun1@iyun.co.il או בעמדות 'נדרים פלוס' תחת הלשונית 'עיון הפרשה' - הודעה לגבאי.

לוח ההספק ל'עיון ההלכה' מסלול ח"ה עד לשבוע פרשת נצבים - וילך

סימנים	הלכות	תאריך
מסימן תמוז סעיף א הגה ובדין ריחא מלתא עד סימן תמוז סעיף ד	תערבת חמץ בתוך הפסח	פרשת בהר יא אייר - יז אייר
מסימן תמוז סעיף ה עד סימן תמוז סעיף ה כן נראה לי	תערבת חמץ בתוך הפסח	פרשת בחוקתי יח אייר - כד אייר
מסימן תמוז סעיף ה יש מחמירין עד סימן תמוז סעיף ח	תערבת חמץ בתוך הפסח	פרשת במדבר כה אייר - ב סיון
מסימן תמוז סעיף ט עד סוף סימן תמוז	תערבת חמץ בתוך הפסח	פרשת נשא ג סיון - ט סיון
מסימן תמוז סעיף א עד סימן תמוז סעיף ג בלי שום תנאי	דין חמץ שעבר עליו הפסח	פרשת בהעלותך י סיון - טז סיון
מסימן תמוז סעיף ג או שימכרנו לו עד סימן תמוז סעיף ה	דין חמץ שעבר עליו הפסח	פרשת שלח לך יז סיון - כג סיון
מסימן תמוז סעיף ב עד סימן תמוז סעיף א לפי שאינו מבליע יותר	חזרה כללית	פרשת קרח כד סיון - ל סיון
מסימן תמוז סעיף א הגה ובדין ריחא מלתא עד סימן תמוז סעיף ה לאסור התערובת כנ"ל	חזרה כללית	פרשת חקת א תמוז - ז תמוז
מסימן תמוז סעיף ה יש מחמירין עד סוף סימן תמוז	חזרה כללית	פרשת בלק ח תמוז - יד תמוז

מסימן תמח סעיף א עד סימן תמח סעיף ה	חזרה כללית	פרשת פינחס טו תמוז - כא תמוז
מסימן תמח סעיף ו עד סימן תנ סעיף ה	דין חמץ שעבר עליו הפסח - חמץ שנמצא בחנות ישראל והפועלים אינם יהודים או בהפך - ישראל וא"י שיש להם שותפות	פרשת מטות-מסעי כב תמוז - כח תמוז
מסימן תנ סעיף ו עד סימן תנא סעיף ב	ישראל וא"י שיש להם שות' פות- דיני הגעלת כלים	פרשת דברים כט תמוז - ו אב
מסימן תנא סעיף ג עד סימן תנא סעיף יא	דיני הגעלת כלים	פרשת ואתחנן ז אב - יג אב

מסימן תנא סעיף יב עד סימן תנא סעיף יח	דיני הגעלת כלים	פרשת עקב יד אב - כ אב
מסימן תנא סעיף יט עד סימן תנא סעיף כה	דיני הגעלת כלים	פרשת ראה כא אב - כז אב
מסימן תנא סעיף כו עד סוף סימן תנב	דיני הגעלת כלים-זמן הגעלת כלים	פרשת שופטים כח אב - ד אלול
מסימן תמח סעיף ו עד סימן תנא סעיף ב	חזרה כללית	פרשת כי תצא ה אלול - יא אלול
מסימן תנא סעיף ג עד סימן תנא סעיף יח	חזרה כללית	פרשת כי תבוא יב אלול - יח אלול
מסימן תנא סעיף יט עד סוף סימן תנב	חזרה כללית	פרשת נצבים-וילך יט אלול - כה אלול

שיעורי חזרה בקו קול הלשון: 073-3718200 שלוחה 3

פינחס	מטות מסעי	דברים	ואתחנן
שיעור 22-24	שיעור 24-25	שיעור 25-26	שיעור 26-28

שבוע פרשת פינחס - חזרה כללית

מסימן תמח סעיף א עד סימן תמח סעיף ה

א] קיום המכר - א, מכרו או נתנו לנכרי ויחזור ויתננו לו, באיזו אופן מועיל בידוע בו שישמרנו ויחזור ויתננו לו. ב, ובנכרי שאינו רוצה להחזיר: (א) האם מותר לכוף בדיניהם או לכוף בשאר כפיות. (ב) נתן לו רק מקצת דמים והשאר זקף עליו במלוה, האם יכול לתובעו בדיניהם. ג, ישראל אחר לקנות החמץ מהגוי: (א) האם מותר לקנות ומה הטעם. (ב) ואם קנה. (ג) ואם שילם לנכרי יותר מהראוי, כמה צריך להחזיר.

ב] מכירה בשליחות, מה דינה - א, ע"י שלוחו או אשתו. ב, שליחות לנכרי: (א) ע"י נכרי, ומ"ט. (ב) ולהקנות לשלוחו של הנכרי. ג, האם משגחנין בשליח: (א) אם כבר הובא לבית הנכרי המשלח, בשליח נכרי ובשליח ישראל, ומ"ט. (ב) וכשמזכה את החמץ ביחד עם הבית לנכרי, ומ"ט. (ג) בקנין כסף, האם תלוי ביש שליחות לנכרי, ומ"ט.

ג] האם נכרי קונה - א, בכסף. ב, במשיכה או בהגבהה. ג, בשאר קנינים כגון אגב וחצר ומ"ט וחליפין בסודר. ובשל מי הסודר, ומ"ט. ד, לדינא לכתחילה איך צריך להקנות. ובדיעבד במכר בכסף או באחד מהקנינים הנ"ל ועבר עליו הפסח, האם מותר. ה, ישראל המוכר חמצו בחדר של חברו המוכר חמצו: (א) האם צריך להודיע לישראל המוכר ולעשותו שליח, ומ"ט. (ב) ואם הניח שלא מדעתו ולא הודיע, מה דין החמץ לאחר הפסח ומ"ט. ו, האם יכול לומר לנכרי 'הא לך חמץ זה ותתן לי לאחר הפסח חמץ אחר'. ז, בדבר מועט, מדוע אין לחוש לביטול מקח. ח, חמץ שא"א למכרו במשיכה, האם מועיל בכל מקום ומקום כפי מנהג הסוחרים. ט, אחר הפסח: (א) איך צריך להיות המכירה לישראל, ומ"ט. (ב) האם די שיקנה בכסף בלא שטר ומ"ש מבעלמא שישראל מנכרי אינו קונה בכסף לחוד.

ד] בקנין אגב - א, כיצד יקנה, בבית שלו או בבית השכור. ב, איך יקנה או ישכיר הקרקע. ג, אין הבית שלו אלא שכורה בידו: (א) מדוע דוקא ישכיר אותו חדר לנכרי ולא ימכור. (ב) האם יכול לומר שמשכירו להניח חמץ בתוכו.

ה] ישראל שקנה חמץ מהנכרי - א, נתן כסף ולא משך ולא מכר: (א) לכתחילה האם יש לו למכור קודם הפסח, ומ"ט. (ב) האם נאסר לאחר הפסח. (ג) ולפי מנהג הסוחרים לקנות בכסף. ב, משך ולא נתן כסף האם נאסר, ומ"ט.

לפלפולא

מכירה מדין 'זוכין'

יש לדון אם המאחר או שוכח למכור חמצו, או שמכר באופן שהמכירה לא חלה, האם עובר בבל יראה.

דשמא נימא, שהרב העושה את מכירת החמץ יכול למכור חמצו של כל אדם להצילו מבלי יראה, כיון שאדם יכול למכור חמצו של חבירו גם שלא מדעתו מדין זכייה ד'זוכין' לאדם שלא בפניו, ואין לך זכייה גדולה מזו שינצל מאיסור בל יראה, ושחמצו לא ייאסר בהנאה, וא"כ יכול המוכר למכור חמצו של חבירו שלא מדעתו מדין זכייה [עיי'ן היטב בשדי חמד מערכת חמץ סי' ט אות ב].

וכי תימא שדין זכייה דזוכין לאדם היינו דווקא להכניס דבר לרשות חבירו שלא מדעתו, אך לא מהני להוציא דבר מרשות חבירו אף שהדבר לטובתו וזכייה היא עבורו [וזכין 'לאדם' שלא בפניו ולא 'מאדם'] כמבואר בקצה"ח (סי' רמג ס"ק ח ע"ש) גבי משרתת אשר לשה עיסה וצריכה כבר לאפותה שלא תתקלקל, ורוצה להפריש חלה שלא ברשות בעלת הבית, וכתב התרומת הדשן (סי' קפח) דזכות הוא לבעה"ב וקי"ל זכיה מטעם שליחות אתרבי וכו' ויכולה להפריש, ועל זה פליג הקצוה"ח ומביא דעת הרא"ש שונים דכיון שמוציאה דבר מרשות הזוכה ולא מכניסה לרשותו, בזה לא אמרינן 'זוכין'. וא"כ הכא נמי נימא שמוציא מרשות הזוכה את החמץ ולא אמרינן 'זוכין', עכ"ז יש לדון ולחלק דהכא בלי דין זכייה החמץ נאסר לגמרי ואין לו תקנה, משא"כ התם, גבי חלה הלא יש עצה שבעה"ב יפריש אחר האפייה כמבואר בקצוה"ח שם.

ועוד יש להוסיף לדון, דבית דין שאני ובהם יש דין זכייה בכל גוונא גם בלהוציא מרשות חבירו כמו שהביא הקצה"ח (שם ס"ק ז). והנה רב בעירו או בקהילתו שנתמנה עליה, דינו כבית דין כמבואר בסמ"ע (חו"מ סי' ב ס"ק י) שמי שנתמנה על הציבור הוא כאביר שבאבירים ויפתח בדורו כשמואל בדורו, ובכוחם אפילו לתקן תקנות לענין ממון, ע"ש, ולכן רב בקהילתו מפקיע ממון לטובתם, ועוד יותר עדיף הרב על השומר ויכול לכאורה למכור כנ"ל, שכן על הרב מוטל גם להציל הציבור מאבידה.

ולפ"ז יהיה חידוש, שכל רב המוכר חמצו של בני הקהילה, נכון שיצרף עמו במכירה עוד שניים, ושיכתוב בשטר מכירה שמוכרים בתור בית דין וכרב הקהילה מדין זכייה כל חמץ ששכח אחד מאנשי הקהילה למכור או שאינם בבית או שלא חלה מכירתם.

[ועוד ייצא לפ"ז, דמהאי טעמא ראוי לרב לדקדק למכור חמץ בשעה חמישית ולא קודם, כיון שהרב ובית דינו מוכרים גם מדין בית דין ומתורת זכייה, הלא לא מהני אלא בשעה חמישית כמבואר בגמ' (יג, א) ושו"ע (סי' תמג סעיף ב) שמוכר בשעה חמישית בלבד, כי עד אז אינו זכיה דשמא יבוא בעצמו, ע"ש, וה"נ לדידן שמוכרין נמי מדין זכייה, ראוי להמתין ולמכור רק אז, ודו"ק].

שבוע פרשת מטות מסעי - דין חמץ שעבר עליו הפסח - דין חמץ שנמצא בחנות ישראל והפועלים אינם יהודים או בהפך - דין ישראל וא"י שיש להם שותפות מסימן תמח סעיף ו עד סימן תנ סעיף ה

א] להאכיל חמצו בפסח לבהמת אחרים או הפקר - א, במצא חמץ בתוך הפסח, או בערב פסח משעה שישית ומעלה, מה הדין, והטעם. ב, בחמץ שעבר עליו הפסח. ג, בחמץ של אחרים או של נכרי, ומ"ט. ד, האם הוא דאורייתא ואף בשאר איסורי הנאה, או משום חומרא דחמץ.

ב] האכלת חמץ לבהמה - א, ליתן בהמתו לנכרי להאכילה בימי הפסח: (א) מה הדין ביודע שמאכיל אותה חמץ, בחינם או בשכר, ומ"ט. (ב) אם אכלה, האם בשרה נאסר. (ג) אם אין יודע שמאכילה חמץ, האם יש לחוש שמא יאכילנה. ב, העמיד בהמתו אצל נכרי זמן רב קודם הפסח, והנכרי זן אותה משלו ואין מתנה בפירוש על החמץ, ובתוך הזמן חל פסח ונודע לו שמאכילה חמץ, מה הדין. ג, המנהג למכור הבהמה לפסח לנכרי: (א) ביש לנכרי מזונות משלו, באיזה אופן תהיה הבהמה אצל הנכרי. (ב) אם אין לו מזונות, באיזה דרך מוכר מזונותיה. (ג) איך הוא המנהג אף באין מאכילה חמץ גמור, רק שרוצה ליתן תבואה לבהמתו. ד, בהמה של ישראל או של נכרי שאוכלת חמץ, מה דין החלב שחלבו ממנה: (א) כשחלבו אחר מעת לעת משאכלה חמץ. (ב) בו ביום, ובאיזה אופן.

ג] חמץ הנמצא בחנות לאחר הפסח, מה דינו - א, לגירסת רש"י: חנות של ישראל ומלאי של ישראל, ופועלים הנכנסים לשם נכרים: (א) בסחורה כגון פת ויין, ומ"ט. (ב) בסחורות דעלמא, ומדוע. (ג) באופן שיש לתלות שהחמץ מאחרי פסח. ב, ובחנות של נכרי ומלאי של נכרי, ופועלים הנכנסים לשם ישראל בהיה החנות פתוח או סגור כל ימי הפסח ומ"ט. ג, גירסת הר"ח: (א) מהי שיטת הר"ח, ומ"ט. (ב) ובמקום שנכנסים שם ישראלים ונכרים איש לעסקו, והחנות של נכרים. ד, מה ההכרעה לדינא בגירסת רש"י והר"ח.

ד] חמץ הנמצא אחר הפסח, מה דינו - א, אי לא ידעינן אם של נכרים או של ישראל, ומ"ט. ב, במקום רוב ישראל, ומ"ט. ג, ובאפשר לתלות שמאחר הפסח הוא, ומ"ט.

ה] לוח ישראל ככר מחברו קודם הפסח - א, אחר הפסח: (א) אף בלוח סמוך לזמן הביעור, האם צריך להחזירו, ומ"ט. (ב) האם יש בזה חשש ריבית, ומדוע. ב, השהה הישראל את החמץ עד לאחר הפסח, האם הדמים נחשבים לחליפי החמץ, ומ"ט. ג, להלוות ככר בערב פסח, על מנת לקח אחר בפסח, האם יש בזה חשש איסור לומר שמבטל מצות התורה, שלא מבער חמצו, ומ"ט.

לפלפולא

איסור חמץ שעבר עליו הפסח

הקשה ה'מנחת חינוך' (מצוה תסט) למה איסור חמץ שעבר עליו הפסח הוא רק קנס מדרבנן, נימא כיון שעבר על איסור 'בל יראה', א"כ מתועב הוא ובכלל הלאו ד'לא תאכל כל תועבה', דומיא דמש"כ החינוך גבי נותר שכיון שעבר בלאו ד'לא תותירו', אף שהוא בלי מעשה, עוברין בלאו ד'לא תאכל כל תועבה', א"כ גם בחמץ הוה לן לאסור מן התורה. ואילו הרמב"ם סותם (פ"א מהל' חמץ ה"ד): 'חמץ שעבר עליו הפסח אסור בהנייה לעולם, ודבר זה קנס הוא מדברי סופרים מפני שעבר על בל יראה ובל ימצא אסרוהו, אפילו הניחו בשגגה או באונס, כדי שלא יניח אדם חמץ ברשותו בפסח כדי שיהנה בו אחר הפסח ע"ש, ומבואר שזהו רק קנס.

ויש לדון לדידן דלהלכה מדאורייתא שרי חמץ אחר הפסח, לא נקרא מתיר עב באיסור זמני [ועי' בחולין (קטו, א) דס"ד לאסור מעשה שבת מקרא ד'לא תאכלו כל תועבה', ולמסקנא משני דבשבת אין חפצא דאיסור, שרק הכשר הבישול הוא דאסור, אבל המאכל עצמו אינו מתועב, ובשאלתה סברה הגמרא שאם היצירה היא באיסור, ג"כ נאסר המוצר. אך לעולם דבר שהוא בלי מעשה, כמו חמץ שהאיסור בפסח חל מאליו, בלי עשיית שום מעשה, שפיר יש לומר שבאיסור זמני לבד וגם שאינו מייצר דבר חדש, פשיטא שאינו תועבה, גם להוה אמינא דגמרא התם, ושפיר לא נאסר מהתורה, ועיין.

עוד יש לדון ולחקור בשורש האיסור של חמץ שעבר עליו הפסח, האם גזרת חז"ל היא שאיסור חמץ בפסח ימשך גם אחר הפסח לעולם, ומשום קנס. או שלאחר הפסח תם איסור החמץ, אבל חל איסור חדש משום קנס ואינו שייך לעיקר האיסור בפסח עצמו [ולפ"ז יש לדון בטעם הדין שאם בדק אחר הרגל אינו מברך (כמבואר ברמב"ם פ"ג ה"ו), אעפ"י שחייב לבדוק מדרבנן, ומאי שנא מהבודק בתוך הרגל שמברך כמבואר ברמב"ם שם, ודו"ק היטב].

שבוע פרשת דברים - דין ישראל וא"י שיש להם שותפות - דיני הגעלת כלים

מסימן תנ סעיף ו עד סימן תנא סעיף ב

א] חמץ לעבדו - א, האם יכול לומר לעבד שמזונותיו עליו: (א) הילך דינר זה וקנה ואכול, ומ"ט. (ב) ואם הוא מושכר אצלו לשנה, האם מותר לו לאכול בביתו, ומדוע. ב, ולומר לעבד או לנכרי בעלמא, הילך דינר זה וקנה לך חמץ מן החנווני ואכול, ומ"ט. ג, ולומר לו, קנה לך חמץ בדינר שלך, ואכול. ד, ולומר לעבד, צא ואכול ואני פורע, או שידוע בודאי שיאכל חמץ: (א) מה השיטות והטעמים. (ב) כיצד ההלכה לדינא ולכת"חילה. ה, ולומר לחנווני תן לפועל חמץ ואני פורע, ומ"ט.

ב] תינוק שנחוצו לו לאכול ולשתות חמץ - א, באיזה אופן מאכילו ע"י נכרי. ב, האם מותר ליתן מעות לנכרי קודם או בשעה שנותנו לו לאכול, ומ"ט. ג, באופן שאי אפשר לשאת את התינוק לחוץ, איך ינהג. ד, האם הוא עצמו יכול להאכילו, ומ"ט. ה, כיצד ינהג בחמץ הנשאר. ו, אם אי אפשר למצא נכרי בכל פעם ופעם, איך יעשה ומה יאמר כדי שלא יהא החמץ נכנס לרשותו. ז, ומה הדין בתינוק מסוכן.

ג] לקנות חמץ - א, הקדים דינר, בידוע בוודאי שיקנה חמץ או באינו יודע, מה הדין ומ"ט. ב, נשא ונתן ביד, בעה"ב בעצמו שלקח החמץ מן החנווני הנכרי לצורך עבדו ונתנו לו, מה הדין, ומ"ט. (א) בלא נתן לו מעות. (ב) בהיה שם גם נתינת מעות והמרעות קבל מיד העבד. ג, לקנות חמץ לנכרי בפסח במעותיו של הנכרי: (א) מה הדין והטעמים. (ב) ואם אינו מושך החמץ מרשות המוכר אלא נותן לו דמים בלבד, ומ"ט. (ג) בלא כיון לקנות לעצמו וגם לא קיבל עליו אחריות. ומ"ט. (ד) ומה הדין אם התנה שאינו מקבל עליו אחריות מאגבה ואבדה. ד, האם מותר לומר לנכרי בחוה"מ פסח או לקבוע לו קודם פסח זה עבור זה, שיקנה חמץ בשבילו, ומ"ט, ומה הדין בדיעבד.

ד] השכרה לנכרי לצורך חמץ - א, האם מותר להשכיר לנכרי, ומדוע: (א) כלי כדי שיוכל לבשל בו חמץ בימי הפסח. (ב) חמורו להביא לו חמץ. ב, האם נידון כמשתכר באיסורי הנאה, ומ"ט. (א) המשכיר בפירוש להביא חמץ. (ב) במשכיר לזמן והביא עליו חמץ. (ג) בידוע שיביא עליו חמץ, ולא פירש, האם יש לחלק בין משכיר חמור לבין כלים, ומ"ט.

ה] נהנה ורוצה בקיומו - א, להחם חמין בכלי חמץ ולרחוץ בהם האם דינו: (א) כרוצה בקיומו, ומ"ט. (ב) כנהנה מהחמץ, ומ"ט. ב, ומה הדין בכלי שדרך לפעמים להשתמש בו לאכילה, ומ"ט. ג, למכור לנכרי כלים חמוצים: (א) האם דינו כנהנה, ומ"ט. (ב) ואם הנכרי נותן לו בשביל שהוא בלוע וישנה.

לפלפולא

האוכל חמץ ומכוון שלא לזכות בו, אם עובר בבל יראה

במשנ"ב (סי' תנ סקי"ח) כתב שתינוק שנחנך לו לאכול ולשתות חמץ בפסח, צריך לישא התינוק לבית הגוי שיאכיל את החמץ לתינוק, ויזהר שלא יקח הישראלי ראל החמץ בידו שמא יזכה בו הישראלי.

ולפ"ז יש לדון דה"ה בחולה מסוכן שצריך לאכול חמץ בפסח, שיקח חמץ מהגוי ויכוון שלא לקנותו.

ולכאורה זה תלוי במחלוקת הראשונים אם שייך לאכול חמץ של גוי בלא לקנותו.

דהנה דעת רב אחא בר יעקב (פסחים כט, א) שחמץ של גוי מותר לישראל בפסח. וכתבו תוס' (שם ד"ה בדין) דהיינו רק בהנאה, אבל באכילה ודאי אסור, 'דאי אפשר שלא יהא שלו בשעת אכילה, דאם נתן לו הנכרי הרי הוא שלו. ואם גזל מנכרי הרי הוא באחריותו ולא גרע מחמץ שחייב באחריותו דהוי כשלו', ע"כ. מבואר מתוס' שאם אוכל חמץ של גוי, נעשה שלו ועובר בבל יראה.

ומאיך דעת רש"י (בפסחים שם) דלרב אחא בר יעקב חמץ של גוי מותר בפסח אפילו באכילה. והיינו שאם מכוון שלא לזכות בו, אינו זוכה בו.

ולכאורה דברי התוס' צ"ב, מ"ט לא משכחת ליה שאוכל חמץ ולא נעשה שלו, הרי אם מכוון שלא לזכות בו איך יזכה בו.

עוד יש לדון לדמות במה שנחלקו הר"ן והרשב"א במי שהזמין אורח לאכול בביתו, האם כשהאורח אוכל מפתו של בעה"ב נהפך הפת להיות שלו. דעת הר"ן (נדרים דף לד, א) שאין האורח זוכה בפת אף כשאוכלו והרשב"א שם פליג.

ומאיך ברשב"א (ב"מ פ"ח) נקט שהאוכל בבית בעה"ב הפירות שייכים עדיין לבעה"ב [ולכן חבר האוכל בבית עם הארץ פירות, לולא דאמרינן רוב עמי הארץ מעשרין היה בזה איסור תורה דטבל, אף שהלוקח פטור ממעשר]. וקשה דדברי הרשב"א לכאורה סתרי אהדדי, וצ"ע.

שבוע פרשת ואתחנן - דיני הגעלת כלים

מסימן תנא סעיף ג עד סימן תנא סעיף יא

א] סכינים - א, בין גדולים ובין קטנים כשהשתמש בהם בחמץ בחמין: (א) האם סגי בהגעלה, ומדוע, ומ"ש משאר איסורין. (ב) כשהשתמש בהם ע"י האור, האם יש להם דין כלים הבלועים ע"י האור, ומ"ט. ב, הבלועים בשאר איסורין, לכתחילה האם צריך ללבנם, ומה הדין בדיעבד אם הגעילם, בסכין קטן ובסכין גדול. ג, הבלועים מבשר וחלב, האם די בהגעלה. ד, לאחר שהגעיל לצורך פסח, מהו להחליף מבשר לחלב, ומ"ט.

ב] הגעלת סכינים - א, כיצד מגעילו. ב, מדוע לא מועיל ע"י שיתן אבן ע"ג הסכין ויתן עליה רותחין. ג, קודם הגעלה: (א) כיצד ישופם. (ב) מנין שצריך להסיר החלודה, ומה הטעם. (ג) איזו חלודה צריך להסיר. ד, האם מועילה הגעלה: (א) ביש בו גומות ואינו יכול לנקותו יפה, ומ"ט. (ב) כשהקתא שלו מחוברת במסמרים קטנים, ומדוע. (ג) כשגוף הבית יד הנעשה משני חלקים מדובקים ויש רווח מעט ביניהם להכניס לשם הסכין, ומ"ט. (ד) אם יד הסכין דבוקה בבית יד ע"י דבק, ומ"ט. (ה) בבית יד העשוי מקרן, ומדוע. (ו) כשה ברזל החד הנכנס לקתא תחוב בחוזק. ה, במקום הגומות כיצד מלבן ומאיזה טעם מועיל. ו, כל מקום שצריך הגעלה, האם מהני לקלפו בכלי אומנות, ומ"ט.

ג] כלים שמשתמשים בהם ע"י האור - א, מדוע אין נפלט ע"י הגעלה. ב, הית' רא' בלע: (א) דבר היתר שנבלע בכלי ע"י האור ואח"כ נאסר, האם די בהגעלה. (ב) חמץ הבלוע בכלי האם מקרי היתרא בלע, מה השיטות והטעמים, ולדינא.

ד] ליבון - א, איזהו ליבון בכלים שנשתמשו בהם ע"י האור: (א) דעת המחבר. (ב) לדעה ברמ"א, ומ"ט. (ג) כיצד נוהגין, ומ"ט. ב, בדיעבד אם נשתמשו בו בפסח בלא ליבון: (א) מה הדין. (ב) ובמקום מניעת שמחת יו"ט או הפסד מרובה, בבן יומו ובאינו בן יומו. ג, דבר שדינו בהגעלה ויש בו סדקים, האם מועיל לו ליבון גרוע, ומ"ט. ד, חצובה: (א) מה היא. (ב) האם צריכה ליבון, ומדוע. (ג) האם סגי בליבון קל. (ד) ובדיעבד בנשתמש בלא ליבון.

ה] כיצד הוא הכשירן - א, כלים שנשתמשו בהם בחמין. ב, עירוי מכלי ראשון: (א) איך צריך להיות הקילוח. (ב) האם מועיל לכלי שתשמישו ע"י כלי ראשון, ומ"ט. ג, האם מועיל להגעילן, ומ"ט: (א) כלים שיש בהם סדקים או גומות או חלודה בתוך הכלי שאינו יכול לנקרן ולנקותם. (ב) כיסוי כלים המחובר ע"י צירים שא"א לנקות או קערות עם אזנים כעין צירים.

לפלפולא

הכשרת חצובה

דברי המ"ב בחצובה ואם הטעמים שייכים בחצובה בימינו ברמ"א (סי' תנא סעיף ד) כתב: 'חצובה צריכה ליובן'. ובמשנ"ב שם (סקל"ד) כתב, שדין הרמ"א הוא רק לכתחילה משום חומרא דחמץ, אבל מעיקר הדין אין החצובה צריכה הכשר מתרי טעמי, חדא, מטעם ששתי קדירות הנוגעות זו בזו אין הבליעה יוצאת מזו לזו. וא"כ הכא נמי היינו טעמא שלא נבלע תבשילים מתוך הקדירה בחצובה. ושנית, שיש לתלות שגם אם נשפך כבר נשרף והלך לו, כיון שבכל שעה היא על האש, ע' להלן בביאור דבריו.

ומטעם זה מסיים המשנ"ב, שבוודאי די לחצובה בהכשר של ליובן קל ואין צריך ליובן חמור [כעין דברי הרמ"א שם שבכל גוונא שדין הליבון הוא לחומרא ולא מעיקר הדין, די בליבון קל], ועוד מוסיף, שבדיעבד אף אם נשתמש עליו בלי ליובן כלל, אין לאסור. ועוד מבואר במשנ"ב, שכלפי שאר איסורים אין צריך להכשיר את החצובה, ורק משום חומרא דפסח.

והנה, כלפי הטעם הראשון שאין טעם בלוע יוצא בין שתי קדירות בלא רוטב, יש להעיר, שהרי ברמ"א שהמשנ"ב מציין (יו"ד סי' צב סעיף ח) מבואר שלכתחילה יש להחמיר בזה, ואף במשנ"ב עצמו (כאן ס"ק קלו) מבואר שלכתחילה אין להניח כלי מלא בתבשיל על משטח אחר של חמץ, אפילו שאין רוטב ביניהם, וא"כ טעם זה לחוד אינו לכתחילה גמור, וצ"ע.

ואף גם לגבי הטעם הנוסף י"ד, שכתב שאף אם נשפך, כבר נשרף והלך לו. ובפשטות כוונתו כלפי החמץ שנשפך שמא יטעמא אינו נבלע, ובאגרות משה (יו"ד ח"א סי' נט) דן שאולי כוונתו שמכח האש נשרף מיד ולא נבלע כלל [כעין שמצאנו בשו"ע (יו"ד שם סעיף ו) על טיפה שניתזת], עיי"ש, ושמא כוונת המשנ"ב שאף אם נבלע כבר התלבן מכח האש ונשרף.

ועכ"פ, סברות אלו אינן מועילות כלפי חצובה בימינו, שהאש קטנה ומסתבר שאין בכוחה למנוע בלי" עה, וכלפי הסברה של הליבון, הרי שבפשטות אין חום החצובה מגיע לליבון חמור, וחלקים מסוימים אף אינו מגיע לשיעור של ליובן קל שקש נשרף עליו מבחוץ. ונמצא שהקולא של המשנ"ב אינה שייכת על חצובה בימינו.

אמנם באופן שהבליעה אינה בת יומא יש לדון להקל מטעם הראשון של המשנ"ב לחוד, דשמא החר מרא זה לאסור אף כשאין רוטב בין הקדירות, היא רק בבליעה בת יומא.

העולה מהדברים בהכשר חצובה בשאר ימות השנה: לפי כל האמור נמצא שכאשר דנים להכשיר חצר בה בשאר ימות השנה, כגון באופן שנשפך בשר וגם חלב, אע"פ שהמשנ"ב כתב שאין צריך הכשר בכך לולא החומרא דפסח, אבל לפי האמור בחצובה של ימינו אי אפשר לסמוך על סברות אלו להקל.

אמנם למעשה בשאר ימות השנה הרבה נוהגים להשתמש בכירים גם לבשרי וגם לחלב, ומשתדלים להיזהר שהקדירות יהיו יבשות תחתיהן, והטעם, שמסתמכים על כלל זה שלא עובר הטעם בלא רוטב. ויל"ע האם המנהג הזה הוא משום דנקטינן שחומרת הרמ"א בשני כלים בלא רוטב, היא רק בכלים מלאים דלא כפשטות המשנ"ב (ס"ק קלו), או שמא טעם המנהג הוא שלגבי החצובה הוי כדיעבד, כיון שקשה להקפיד שתהיה חצובה נקיה. ואפשר לומר שהקילו בה בצירוף מה שיש לדון עוד משום דהוי כנגד האש, ומכח האש לא נבלעת הבליעה, אע"פ שהוא יותר רחוק. ועוד יש לדון טיבה להקל בזה, שאף אם ישפך יש כאן על מה לסמוך להקל, משום ששיטת החוות דעת שכדי להעביר טעם מכלי לכלי צריך רוטב בכמות הנחשבת לבישול. ועל הרוב אין כזו כמות, ולכן נהגו להשתמש כך.

לענין הכשרת החצובה לפסח: ועתה יל"ד בענין הכשרת החצובה לפסח. והנה, כאמור כבר כתב בזה הרמ"א כאן בהלכות פסח, שחצובה צריכה ליובן עכ"פ משום חומרא דפסח, והסיק המשנ"ב שצריך ליובן קל. אמנם בחצובות שבימינו אין לסמוך על כך לחוד, מהטעמים הנ"ל, ובפרט בפסח לדעת הרמ"א שאין בזה קולא אפילו באינו בן יומו, ויכולים להיות מכשולות שהכלי והמאכל נאסרו, ועיין.

השתתפות במסגרת זו מותנית בלימוד ההספק השבועי בשבוע זה במשך לפחות שעה

לבקשת רבים הננו לפרסם שאלות שבוע זה, על מנת שיוכלו לעיין קודם הגעת הגליון הבא. תשובות לשבוע זה יש לשלוח רק עם גליון הבא ולא עם גליון זה

שבוע פרשת עקב - דיני הגעלת כלים

מסימן תנא סעיף יב עד סימן תנא סעיף יח

[א] הגעלת ידית הכלי - א, מפני מה צריך להגעיל את ידות הכלים, בכלי מתכת ובכלי חרס ועץ ובמחבת. ב, אם לא הגעיל את הידית, האם מותר להשתמש. ג, הגעיל רק את גוף הכלי ולא הידית האם נאסר התבשיל: (א) בנשתמש בפסח בגוף הכלי ובנשתמש בידות, ומ"ט. (ב) בידוע שנשתמשו הידות בחמץ בחמין. (ג) בקת הסכין שלא הגעילו ונגע הקת בפסח בחמין, ומ"ט. ד, האם מועיל להגעיל הידות ע"י עירוי, ומדוע.

[ב] כלי שיש בו טלאי - א, מבחוץ, האם מזיק. ב, בצד הפנימי של הכלי, והטלאי קדם לבליעת האיסור: (א) במדובק יפה בענין שאין לחוש לחמץ בעין, האם צריך להסירו, ומ"ט. (ב) אם יש סדקים סביב הטלאי ויש לחוש לחמץ בעין, מה דינו. ג, טלאי שהוא כעין טס ומדובק לכלי ע"י מסמרים וקדמה בליעת האיסור לטלאי: (א) מה חיישין. (ב) ואם נקה קודם שנתן עליו הטלאי שלא ימצא עליו שום משהו חמץ, האם די בה געלה. (ג) האם די בליבון קל או צריך ליבון חמור, בבן יומו ובאינו בן יומו. (ד) ואם הוא של עץ, מה תקנתו. ד, טלאי שהודבק ע"י האש, האם נכשר בהגעלה, ומדוע.

[ג] כלים שחפן בבדיל ורושם בכלים - א, כלים ישנים שתשמישן בכלי ראשון שחפן בבדיל: (א) האם אפשר להתירן בלא הגעלה, ומ"ט. (ב) ומה הדין בנשתמש בהן בלא הגעלה. (ג) אם אמן נכרי ציפהו, מה דין הטבלתן. ב, רושם שעושין האומנים בתוך הכלים, האם מותר להגעילן: (א) ברושם שנעשה ע"י דיבוק עופרת לכלי. (ב) ובנחקק בגופו, באפשר לנקרן. ובאי אפשר לנקרן.

[ד] כיסויי כלים - א, כיסוי שאופין עליו בצק, איך נותר. ב, כיסוי ברזל שמכסים בו הק"דירה, האם צריך הגעלה ומאיזה כלי, ומ"ט. ג, מה דין התבשיל: (א) בנתנוהו על הקדרה בפסח לאחר שהוודח היטב, בלא הגעלה, ומ"ט. (ב) ובמקום שיש לחוש שע"י הרתיחה נגע התבשיל בכיסוי המחמץ. (ג) ובנתנוהו בער"פ לאחר שש שעות. (ד) בכיסוי שאינו בן יומו מעת שכיסו בו קדרות חמץ. ד, בנזכר מיד והסירו מן הקדרה כשהוא יבש, ומ"ט. ה, ואם שהה מעט על הקדרה שיש לחוש שכבר התחיל להזיע.

[ה] מדוכות קטנות - א, שרק שמא בא לתוכה חמץ משהו ונבלע בתוכה ע"י חריפות: (א) מה דינה בהגעלה ומ"ט. (ב) ולמצוה מן המובחר. ב, בדיעבד אם לא הגעיל ודכו בתוכה תבלין ביו"ט ונתנו בתוך תבשיל, האם מותר התבשיל: (א) במדוכה שיש בה רק חשש מבליעה מעט חמץ בבן יומו ובאינו בן יומו. (ב) בידוע שחותכין בצלים בסכין של חמץ ומניחים אותו בבשר ומחתכין בו דק דק. (ג) בנותנין חתיכת פת חטים עם הבצלים וחותרים הכל יחד דק דק.

[illegible][illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

עיון

[illegible]

עיון

[illegible]

הפרעה

[illegible]

113

שמות המשיבים הפרשה

[illegible]

[illegible]

111

שמות המשיבים הפרשה

[illegible]

[illegible]

[illegible]

שינוי נורמלי הוא שינוי שמתרחש במהלך חיי האדם, ונחשב לנורמלי. שינויים אלו יכולים להיות פיזיים, נפשיים, חברתיים או רוחניים. שינויים פיזיים כוללים שינויים בגובה, במשקל, בצורה ובצבע העור. שינויים נפשיים כוללים שינויים במצב רוח, במחשבות, בערכים ובבעיות. שינויים חברתיים כוללים שינויים בקשרים עם אחרים, בקהילה ובחברה. שינויים רוחניים כוללים שינויים במعتقدים, במחשבות ובחוויות. שינויים אלו הם חלק מהתפתחות האדם, והם יכולים להיות חיוביים או שליליים. שינויים חיוביים הם שינויים שמשפרים את חיי האדם, בעוד ששינויים שליליים הם שינויים שפוגעים בחייו. שינויים אלו הם חלק מהחיים, והם יכולים להיות קשים או קלים. שינויים אלו הם חלק מההתפתחות האנושית, והם יכולים להיות חיוביים או שליליים.

שינוי נורמלי הוא שינוי שמתרחש במהלך חיי האדם, ונחשב לנורמלי. שינויים אלו יכולים להיות פיזיים, נפשיים, חברתיים או רוחניים. שינויים פיזיים כוללים שינויים בגובה, במשקל, בצורה ובצבע העור. שינויים נפשיים כוללים שינויים במצב רוח, במחשבות, בערכים ובבעיות. שינויים חברתיים כוללים שינויים בקשרים עם אחרים, בקהילה ובחברה. שינויים רוחניים כוללים שינויים במعتقدים, במחשבות ובחוויות. שינויים אלו הם חלק מהתפתחות האדם, והם יכולים להיות חיוביים או שליליים. שינויים חיוביים הם שינויים שמשפרים את חיי האדם, בעוד ששינויים שליליים הם שינויים שפוגעים בחייו. שינויים אלו הם חלק מהחיים, והם יכולים להיות קשים או קלים. שינויים אלו הם חלק מההתפתחות האנושית, והם יכולים להיות חיוביים או שליליים.

שינוי נורמלי הוא שינוי שמתרחש במהלך חיי האדם, ונחשב לנורמלי. שינויים אלו יכולים להיות פיזיים, נפשיים, חברתיים או רוחניים. שינויים פיזיים כוללים שינויים בגובה, במשקל, בצורה ובצבע העור. שינויים נפשיים כוללים שינויים במצב רוח, במחשבות, בערכים ובבעיות. שינויים חברתיים כוללים שינויים בקשרים עם אחרים, בקהילה ובחברה. שינויים רוחניים כוללים שינויים במعتقدים, במחשבות ובחוויות. שינויים אלו הם חלק מהתפתחות האדם, והם יכולים להיות חיוביים או שליליים. שינויים חיוביים הם שינויים שמשפרים את חיי האדם, בעוד ששינויים שליליים הם שינויים שפוגעים בחייו. שינויים אלו הם חלק מהחיים, והם יכולים להיות קשים או קלים. שינויים אלו הם חלק מההתפתחות האנושית, והם יכולים להיות חיוביים או שליליים.

[illegible]

טופס לשליחת הערות למדור 'אשיחה בחוקיך'
(הערות למדור זה ניתן לשלוח רק מוקלד ובדוא"ל: iyun1@iyun.co.il)

שם: _____ קוד אישי: _____

כולל: _____ עיר: _____

מצ"ב הערות לפרשת / עניני:

פרטי יצירת קשר שיפורסם בגליון למענוין, לצורך מו"מ (פקס / דוא"ל / טל):

טופס הזמנה למנוי עבור קבצי 'עיון הפרשה'

(נא למלא בכתב ברור ולשלוח לת.ד. 58022 י-ם)

כמו כן ניתן לרכוש מנוי בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות'
הודעה בדבר מנוי בדוא"ל מפורסת בתחילת הגליון

SUBSCRIBERS REGISTRATION FORM

שם: _____ NAME :

כתובת: _____ ADDRESS:

מיקוד: _____

עיר: _____ CITY / ZIP: _____ טל: _____ NO:

מעוניין במנוי לשנה החל מגליון _____ (מנוי חדש / המשך מנוי קיים)

מצ"ב ש"ק לפקודת 'עיון וברכה' (למוטב בלבד) ע"ס _____ ש"ח

לתשלום בכרטיס אשראי יש לפנות לטל: 076-8178007

יום א: בין השעות 20.00-22.00 בלילה. **ימים ב, ד, ה:** בין השעות 8.45-12.00 בבוקר. **יום ג:** בין השעות 1.30-3.00 בצהריים.

דמי מניי לשנה (10 גליונות): YEARLY SUBSCRIPTION FEE:

בא"י: 125 ₪. בארה"ב: \$ 50. U. S. A. באנגליה: £ 30. U. K. בצרפת: 35€.

הרוכש מניי, זכאי ללא תשלום נוסף לקבל את הגליון גם בדוא"ל, לאחר רכישת המניי יש לשלוח הודעה בדוא"ל: iyun1@iyun.co.il

*מי שבדיו קוד אישי ימלא את המספר בשורה זו בלא צורך למלא את השורה הבאה

** Checks should be made out to name of representative in country of application And Sent To His Address (See Inside Front Page).

מחיר כל הגליונות, כולל ספרים, במהדורת מייל: 200 ש"ח
(ניתן לשלם בעמדות או בקו 076-8178004 ולשלוח בקשה בדוא"ל של המערכת)

שים לב, טופס שלא ימלא במלואו בכל פרטיו כולל צורת תשלום, לא יתקבלו התשובות.

טופס סימון לשאלות שנענו (גליון רכא)

נא למלא את הטופס **בכתב ברור** לסמן ✓ ליד אות השאלה שנענתה
לגזור ולשלח יחד עם התשובות לרח' גניחובסקי 24 ב"ב או למוקדי התשובות עד לתאריך **יט מנחם-אב תשפ"ד**

שם: _____ קוד אישי: _____

ישיבה: _____ כולל: _____

אין לשלוח תשובות ללא קוד אישי.

הנפקת קוד אישי למשיבים חדשים, דרך עמדות 'נדרים פלוס', לשונית עיון הפרשה, לשונית טפסי הרשמה ומידע.

עדכון פרטים אישיים, דרך עמדות 'נדרים פלוס' כנ"ל.

שחזור קוד אישי בקו 076-8178001.

ההשתתפות מותנית בתשלום על הגליון, צורת התשלום על הגליון (יש להקיף בעיגול):
נציג מקומי / חנות / נדרים פלוס / קהילות / קו התרומות / מנוי / אחר:

יש לסמן ✓ ליד כל אות שנענה. סימון שנענה פירושו ששובן ונכתב בזמנים כפי הכללים

פרשת שלח

א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	יא	יב	יג	יד	טו	טז	יז	יח	יט	כ	כא	כב	כג	כד	כה
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----

פרשת קרח

א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	יא	יב	יג	יד	טו	טז	יז	יח	יט	כ	כא	כב	כג	כד	כה
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----

פרשת חקת

א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	יא	יב	יג	יד	טו	טז	יז	יח	יט	כ	כא	כב	כג	כד	כה
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----

פרשת בלק

א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	יא	יב	יג	יד	טו	טז	יז	יח	יט	כ	כא	כב	כג	כד	כה
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----

עניני פרקי אבות

א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	יא	יב	יג	יד	טו	טז	יז	יח	יט	כ	כא	כב	כג	כד	כה
יא	יב	יג	יד	טו	טז	יז	יח	יט	כ	כא	כב	כג	כד	כה	כו	כז	כח	כט	ל	לא	לב	לג	לד	לה

נענו סה"כ _____ תשובות

עיון ההלכה

יש לסמן ✓ על השבוע שנענה, סימון שנענה פירושו שהתשובות והלימוד נעשו בזמן כפי כללי התוכנית

פינחס	מטות-מסעי	דברים	ואתחנן
פלפולא	פלפולא	פלפולא	פלפולא

מקרא: פ"א = פקודיך אתבונן. ק"ה - קונטרס התשובות.

לתשומת לב:

* לא יתקבלו תשובות ללא מילוי כל השורות כולל מקום תשלום הגליון.

* כמה תשובות על שאלה אחת נחשבים בהגדלה כתשובה אחת.

* נא למלא שורת סיכום התשובות שנענו.

* תשובות מתקבלות רק בדואר בכתב: גניחובסקי 24 בני ברק, או במוקדי התשובות, מסירת תשובות

בדוא"ל ראה הודעה בתחילת הגליון, לא יתקבלו תשובות בפקס.

בעקבות תלונות על תשובות שלא נקלטו במערכת

הננו לשוב ולבקש להקפיד על שליחת תשובות כדלהלן:

- א. אין לשלוח תשובות ללא תשלום על הגליון. [גם מי שקיבל חוברת ללא תשלום, אינו יכול לשלוח תשובות ללא תשלום].
- ב. יש להשאיר את 'טופס סימון לתשובות שנענו' בשלמותו {לא לגזור את החלק של 'עיון ההלכה'}, ולהדקו לדפי התשובות.
- ג. יש לכתוב בדפים נפרדים את תשובות עיון הפרשה ואת תשובות עיון ההלכה, ולצרף הכל יחד באותו משלוח יחד עם הטופס.
- ד. יש לכתוב התשובות על דפי דפדפת או מחשב בצורה מסודרת ונקיה, כל צורה אחרת (כגון כתיבה על גבי הגליון וכד') לא ניתנת לבדיקה וממילא לא יכולה להתקבל.
- ה. מומלץ לכתוב על כל דף את השם והקוד האישי.
- ו. יש לבדוק היטב לפני השליחה על מילוי כל פרטי הטופס. **טופס שלא ימלא במלואו לא יתקבל ולא יקלטו התשובות.**
- ז. תשובות שמגיעות לאחר הזמן האחרון לשליחת התשובות המופיע ע"ג הטופס, לא יתקבלו.
- ח. בעקבות שיבושי דואר רבים מומלץ לשלוח התשובות באחד ממוקדי האיסוף.
- ט. שינוי פרטים אישיים יש לבצע רק דרך מערכת נדרים פלוס / עיון הפרשה / טפסי הרשמה ומידע. שינוי פרטים בכל צורה אחרת לא נקלט במערכת.
- י. צורת שליחת תשובות בדוא"ל, ראה הודעה נפרדת.
- יא. מומלץ לעקוב דרך **מערכת נדרים פלוס** / עיון הפרשה / טפסי הרשמה ומידע, או בקו המידע 076-8178002 אחר תשובות שהתקבלו במערכת, האם לא נקלטו תשובות יש לעדכן את המערכת קודם זמן החלוקה, לא יתקבלו תלונות על תשובות שלא התקבלו בעת החלוקות {מר"ח אדר ומר"ח אלול}, או לאחריהן.

רשימת מקבלי **מלגות שנת תשע"ד** פורסמו בגליונות קו - קיד
בסך כולל של **כשש מליון וארבע מאות אלף** ש"ח

רשימת מקבלי **מלגות שנת תשע"ה** פורסמו בגליונות קטו - קכה
בסך כולל של **כשנים עשר מליון** ש"ח

רשימת מקבלי **מלגות שנת תשע"ו** פורסמו בגליונות קכו - קלה
בסך כולל של **כעשרים ואחד מליון** ש"ח

רשימת מקבלי **מלגות שנת תשע"ז** פורסמו בגליונות קלט - קמו
בסך כולל של **כעשרים וארבע מליון** ש"ח

רשימת מקבלי **מלגות שנת תשע"ח** פורסמו בגליונות קנ - קנז
בסך כולל של **כעשרים וארבע מליון** ש"ח

רשימת מקבלי **מלגות שנת תשע"ט** פורסמו בגליונות קנה - קעא
בסך כולל של **כעשרים וחמש מליון** ש"ח

רשימת מקבלי **מלגות שנת תש"פ** פורסמו בגליונות קעב - קפא
בסך כולל של **כעשרים וחמש מליון** ש"ח

רשימת מקבלי **מלגות שנת תשפ"א** פורסמו בגליונות קפב - קצא
בסך כולל של **כעשרים ושש מליון** ש"ח

רשימת מקבלי **מלגות שנת תשפ"ב** פורסמו בגליונות קצב - רב
בסך כולל של **כעשרים ותשעה מליון** ש"ח

רשימת מקבלי **מלגות שנת תשפ"ג** פורסמו בגליונות רג-ריב
בסך כולל של **כשלושים ושלושה מליון** ש"ח

רשימת מקבלי מלגת **'ירח האיתנים'** תשפ"ד ומלגת **'עיון ההלכה'**
פורסמה בגליון ריג (אברכים) ובגליון ריד (בחורים)

רשימת מקבלי מלגת **'חג הפסח'** תשפ"ד ומלגת **'עיון ההלכה'**
מבין משיבי גליונות רח - ריב
פורסמה בגליון קודם - גליון ריט (אברכים) ובגליון רכ (בחורים)

רשימת מקבלי מלגת **'ירח האיתנים'** תשפ"ה ומלגת **'עיון ההלכה'**
מבין משיבי גליונות ריג - ריז
תפורסם בע"ה בגליון רכד (אברכים) ובגליון רכה (בחורים)

רשימת הזוכים בהגרלה בין המשיבים על גליון רטו

שנערכה ביום ד - כז סיון תשפ"ד

בהדרכתו של הגאון רבי אהרן פישר שליט"א רב 'זכרון משה' ומו"צ 'העדה החרדית'

פרס ראשון - 1.000 ₪

הרה"ג אברהם פרוש שליט"א
צפת - כולל 'דעת שמואל'

הרה"ג אברהם מרדכי וולך שליט"א
מודיעין עילית - כולל 'כתר תורה'

פרס שני - 500 ₪

הרה"ג דוד נהוראי גרשון שליט"א
אלעד - כולל 'נר ישראל'

הרה"ג מיכאל ביסמוט שליט"א
ירושלים - כולל 'מוסדות שמואל וכהנ'

הרה"ג אליהו דוידוביץ שליט"א
ירושלים - כולל 'הרב לייטר'

הרה"ג י. ברקוביץ שליט"א
ערד - כולל 'נחלת יצחק'

פרס שלישי - 300 ₪

הרה"ג יואב שמעוני שליט"א
בני ברק - כולל 'חפץ חיים בעיון'

הרה"ג ישראל מאיר כהן שליט"א
בני ברק - כולל 'כתר תורה'

הרה"ג יעקב ישראל ששון שליט"א
נצרת עילית - כולל 'אליבא דהלכתא'

הרה"ג שלום כהנא שליט"א
מודיעין עילית - כולל 'כתר תורה'

הבה"ח שלמה הרשור גי'ו
אלעד - ישיבת 'כנסת יצחק'

הרה"ג יהושע רייזמן שליט"א
בית שמש - כולל 'בעלזא'

פרס רביעי - מנוי שנתי לקבצי 'עיון הפרשה'

הרה"ג אברהם קרליץ שליט"א
מודיעין עילית - כולל 'אורחות תורה'

הרה"ג העשי אונגער שליט"א
ירושלים - כולל 'ישיבת מיר'

הרה"ג צבי מרדכי קשש שליט"א
בני ברק - כולל 'חפץ חיים בעיון'

הרה"ג אריה כהן שליט"א
בני ברק - כולל 'בית יהודא'

הרה"ג פינחס אברהם רבינוביץ שליט"א
בני ברק - כולל 'אורחות תורה'

הרה"ג משה שלמה כץ שליט"א
מודיעין עילית - כולל 'הדר התורה'

הרה"ג אלחנן שוורץ שליט"א
ירושלים - כולל 'רינת יוסף'

הרה"ג יעקב דניאל לידר שליט"א
רכסים - כולל 'נר ישראל'

הרה"ג משה דוד שניידר שליט"א
ירושלים - כולל 'מטה משה'

הרה"ג מתן נתן מנשה שליט"א
דימונה - כולל 'נחלי אמונה'

הבה"ח יצחק כרמלי גי'ו
בית שמש - ישיבת 'שבות יהודה'

הרה"ג שמואל יצחק מקלב שליט"א
בני ברק - כולל 'בית מדרש עליון'

פרס חמישי - 100 ₪

הרה"ג אברהם דוד יונגרייז שליט"א
מודיעין עילית - כולל 'זכרון שרגא ומאיר'

הרה"ג יוסף אברומביץ שליט"א
לוד - כולל 'כתר תורה'

הרה"ג ישעיהו כהן שליט"א
בני ברק - כולל 'חזון איש'

הרה"ג שלמה זלמן אזולאי שליט"א
ירושלים - כולל 'רינת יוסף'

הרה"ג יצחק לוצקין שליט"א
בית שמש - כולל 'בית אבא'

הרה"ג יוסף אפטרקוט שליט"א
אלעד - כולל 'מדרש אליהו'

הרה"ג דוד ציטיאט שליט"א
בני ברק - כולל 'אור דוד'

הרה"ג אבינועם בנינו שליט"א
ירושלים - כולל 'נתיבות מלך'

הרה"ג דוד קסטנבוים שליט"א
מודיעין עילית - כולל 'עץ חיים'

הרה"ג שמעון גינצבורג שליט"א
בית שמש - כולל 'שיח יצחק'

הבה"ח מרדכי שמואל איזנשטיין גי'ו
בני ברק - ישיבת 'גבעת רוקח'

הרה"ג יעקב וויסמאן שליט"א
בני ברק - כולל 'פונוביז'

שובר זכויות להשתתפות הביגוד / עיון הפרשה

שים לב: יש לבדוק קודם הגעה לחנות על זכויות דרך עמדות 'נדרים פלוס' / עיון הפרשה / טפסי הרשמה ומידע, או בקו שמספרו: 076-8178003 שלוחה 1 ולאחר מכן שלוחה 2. **באם הנך זכאי לשובר יופיע ב'נדרים' או תושמע לאחר הודעה על הזכיה - קוד הזכיה בן 6 ספרות וכן גובה ההשתתפות העצמית, יש לרשום את הקוד ולציין את גובה ההשתתפות - מעבר לדף עם שאר הפרטים.**

* **חובה למסור שובר זה** למוכר בעת הקניה, וכן להציג תעודה מזהה.

* **תוקף השובר -** עד ערב ראש חודש אב תשפ"ד.

* **השובר מזכה לרכישה חד פעמית** באחת מהרשתות דלהלן. **לא ניתן לקבל זכוי משובר זה, יש לממש ברכישה אחת את הסכום במלואו.** אין לשלם את ההשתתפות העצמית בשוברים שונים / גיפטקארד / מועדון לקוחות בגיר.

* **הודעה מפורטת על הזכויות ורשימת סניפי הרשתות, ראה בפתח גליון ריח.**

* **השובר אישי ואינו ניתן להעברה** (מלבד המפורט בהודעה בפתח גליון ריח).

להלן פרטי ההסדר עם הרשתות, **השתתפות עצמית בכל הרשתות - 250 ₪.** [גובה ההשתתפות העצמית הנקובה בכל הרשתות '250 ₪' היא לרוב השוברים, כאמור בהודעה בתחילת הגליון, ישנם שוברים בעלי השתתפות עצמית נמוכה בסך 150 ₪].

רשת 'ברון כובעים':

- הזכאות היא **לכל מגוון הכובעים המצויים ברשת 'ברון כובעים'** עד מחיר תוית 950 ₪ בהשתתפות בסך 250 ₪.
- **אפשרויות השדרוג:** * רוצ'ה / סופר קפיטאלה - בתוספת 110 ₪. * רוצ'ה כלל חסידי / רוצ'ה פרימיום, בתוספת 150 ₪. * סנדרס - בתוספת 250 ₪.

רשת 'ליבוביץ':

- הזכאות היא **לכל מגוון חליפות 'בגיר' המצויות ברשת 'ליבוביץ'** עד מחיר תוית 1.190 ₪ (חליפות נוער חלקם מדגמים שאינם מחברת 'בגיר') בהשתתפות בסך 250 ₪.
- **אפשרויות השדרוג:** חליפות 'בגיר' במחיר תוית 1.290 ₪ - בתוספת 70 ₪. * חליפות 'בגיר' במחיר תוית 1.490 ₪ - בתוספת 200 ₪. * פראקים - קוד 1199 בתוספת 300 ₪, קוד 4002 בתוספת 490 ₪.
- במעמד הקניה תינתן זכאות לרכישת מוצרים נוספים במחיר מסובסד: מכנס נוסף לחליפה 1190 - 200 ₪, לחליפה 1290 ₪ - 220 ₪, לחליפה 1490 או לפראק - 250 ₪. חולצת FABIO 100% כותנה - 70 ₪. ענייבות - 50% הנחה.
- **אופציה נוספת** (במקום חליפה): זכאות **לכל מגוון מוצרי הביגוד שבחנות** (מכנסיים / חולצות / נעליים / ענייבות / חגורות וכו') **עד למחיר של 650 ₪** (כולל כל המבצעים שבחנות - כספך מזומן למעט מבצע שלושת השבועות 'קנה ב 400, שלם 300'). למחזיקי השובר ניתנים מחירים מיוחדים, לדוגמא: חולצת FABIO 100% כותנה 70 ₪. חולצת NON IRON סטפנו 110 ₪. נעליים רוקפורט במחיר תוית 699 - בסך 349 ₪, במחיר תוית 899 - בסך 549 ₪.
- ועוד מגוון מוצרים במחירים מיוחדים, בהשתתפות עצמית בסך 250 ₪.

רשת 'בגיר':

- הזכאות היא **לכל מגוון חליפות קצרות והשדרוגים כמו ברשת 'ליבוביץ'.**
- או לקפוטה פרחוני בטנה מלאה (או קפוטה חלק חצי בטנה) בהשתתפות בסך 250 ₪.
- **אפשרויות השדרוג:** קפוטה חלק בטנה מלאה - בתוספת 200 ₪. * חליפה בטנה מלאה - בתוספת 200 ₪. * חליפה ארוכה במחיר תוית 1.490 ₪ - תוספת 300 ₪.
- כמו כן תתן **הנחה:** מכנס נוסף - כפי הפירוט ברשת 'ליבוביץ'.
- **אופציה נוספת** (במקום חליפה): זכאות **לכל מגוון מוצרי הביגוד שבחנות** (מכנסיים / חולצות / נעליים / ענייבות / חגורות וכו') **עד למחיר של 650 ₪** (כולל כל המבצעים שבחנות - כספך מזומן). למחזיקי השובר ניתנים מחירים מיוחדים, לדוגמא: חולצת בגיר 60% ו 100% כותנה במחיר 100 ₪. נעליים רוקפורט במחיר תוית 699-בסך 349 ₪, מחיר תוית 899-בסך 549 ₪. ועוד מגוון מוצרים במחירים מיוחדים, בהשתתפות עצמית בסך 250 ₪.

- הזכאות היא לכל מגוון החליפות והקפוטות ברשת 'רואל' בהשתתפות בסך 250 ₪, כדלהלן:
חליפה חצי בטנה - 3 חלקים (חליפה, ווסט ומכנס או חליפה ו-2 מכנסים) * קפטה פרחוני בטנה מלאה,
קפטה פרחוני חצי בטנה + מכנס שחור חלק * קפטה חלק חצי בטנה.
- **אפשרויות השדרוג:** קפטה חלק בטנה מלאה - בתוספת 200 ₪ * חליפה בטנה מלאה - 3 חלקים (חליפה ווסט ומכנס) - בתוספת 300 ₪ * חלאט ירושלמי (כולל 2 מכנסים) - בתוספת 200 ₪.
- כמו כן תנתן הנחה % 15 על כל מוצרי המותג 'רואל'.
- **אופציה נוספת** (במקום חליפה): זכאות לכל מגוון מוצרי הביגוד שבחנות (ישיבה חלט / שלאפרוק / מכנסים / חולצות / חגורות / הלבשה כללית וכו') עד למחיר של 600 ₪, בהשתתפות בסך 250 ₪.

רשת 'פורור':

- הזכאות היא למגוון חולצות ועניבות פורור בתוויות שונות, אפשרות בחירה מבין 5 אופציות שונות, כדלהלן:
- א: 4 חולצות תווית שחורה / ירוקה + עניבה 100% משי. ב: 4 חולצות תווית כחולה + עניבה 100% משי.
- ג: 2 חולצות תווית זהב + 1 חולצה תווית כחולה + עניבה 100% משי. ד: 2 חולצות תווית שחורה / ירוקה + 2 חולצות תווית כחולה + עניבה 100% משי. ה: 2 חולצות תווית שחורה / ירוקה + 2 חולצות תווית כחולה (אוקספורד) + עניבה 100% משי. שווי החבילות 730-870 ₪, בהשתתפות עצמית בסך 250 ₪.
- במעמד המכירה תינתן זכאות לקנייה במחיר מסובסד: עניבה 100% משי - ב 99 ₪.

רשת 'פאביל' (גברים וילדים):

- הזכאות לכל מגוון מוצרי הביגוד שבחנות עד למחיר של 650 ₪, בהשתתפות עצמית בסך 250 ₪ (כולל כל המבצעים שבחנות - כספי מזומן). למחזיקי השובר יינתנו מוחרים מיוחדים, לדוגמה: חליפות ילד / נוער 350 ₪, חולצה FABIO בהרכב 100% כותנה - 70 ₪, חולצה (FABIO GOLD) (easy iron) - במחיר 110 ₪, ועוד מגוון רחב של מוצרים במחירים מיוחדים.
- לא ניתן לקבל עודף מול זיכוי זה, יש לממש את השובר בשלמותו בקניה אחת.

רשת 'ענינת':

- הזכאות היא לכל מגוון המסגרות שמחירן עד 900 ₪, כולל עדשות בדיקוק 1.6 עד מס' 8 וצילינדר 2, שמחירן עד 550 ₪, סה"כ שווי החבילה 1450 ₪. בהשתתפות בסך 250 ₪.
- **אפשרויות השדרוג:** שדרוג למסגרת שמחירה מעל 900 ₪, בתוספת ההפרש שבין 900 ₪ ש"ח למחיר המסגרת.
- שדרוג עדשות יקרות יותר (או מספר גבוה יותר) בעלות ההפרש פחות 30%.
- המחירים כוללים בדיקת עיניים.

רשת 'כובעי פרסטר' (ההסדר הוא לכובעים חסידיים, סאמעט וירושלמים בלבד):

- הזכאות היא לכל מגוון הכובעים החסידיים והירושלמים מדגם בייסיק או מון בלאן המצויים ברשת 'כובעי פרסטר', עד מחיר תיית 690 ₪ בהשתתפות בסך 250 ₪.
- **אפשרויות השדרוג:** ברביסיו דגם 110 95 ₪. ברביסיו דגם 250 94 ₪. ברביסיו דגם 295 92 ₪. ליגוטה 90 ₪. מילנו 189 ₪. כובעי סאמעט וירושלמי 240 ₪.

רשת 'שהחינו קולורס':

- הזכאות היא לכל מגוון המוצרים שבחנות, עד למחיר 600 ₪. בהשתתפות בסך 250 ₪.
- סכום זה הוא למימוש מלא כספי מזומן, כולל כל המבצעים והחבילות השונות הקיימות ברשת.

שם פרטי ומשפחה: _____ קוד אישי בעין הפרשה: _____

מספר ת.ז.: _____ חובה להציג תעודה מזהה.

קוד הזכיה המופיע ב'נדרים' או שהושמע בקו:

גובה השתתפות עצמית (הקף בעגול): 250 ₪ / 150 ₪